

B. A. S. C.

Periodice

P 72

BOGDAN PETRICEICU-HASDEU

26 FEBR. 1838 — † 25 AUG. 1907.

Pentru înțelegerea furtunosului și instabilului temperament al lui Hasdeu, în afară de cunoașterea ascendenței sale tot așa de aprinsă, trebuie să ne raportăm neapărat și la mediul în care s'a format el, mediu care a dat drum liber caracteristicilor ereditare. Și acesta, topografic este „rusesc”; real însă este cu totul altceva. Acest altceva a fost și atunci, acum o sută de ani, și este și acum. Rusianismul nu poate merge în pas marathonian ci își duce greu povara spațiului și alambicării sale, adeseori fără scop, viața rusească fiind o continuă autopedepsire. Avem impresia că suntem în fața unei reeditări a cazului Sisif. Rusia nu a putut să-și determine o finalitate. Deaceia și vecinii de aproape sau mai de departe, în general popoare categoric statale, au fost în continuă nesiguranță datorită aritmiei statale rusești. Era deci normal ca astăzi să vedem acționând energic asupra Rusiei voința logicei de Stat a Europei întregi. Aceasta tocmai spre a scoate Rusia din secularul ei impas și a readuce liniștea necesară unor mai bune înfăptuiri omenești.

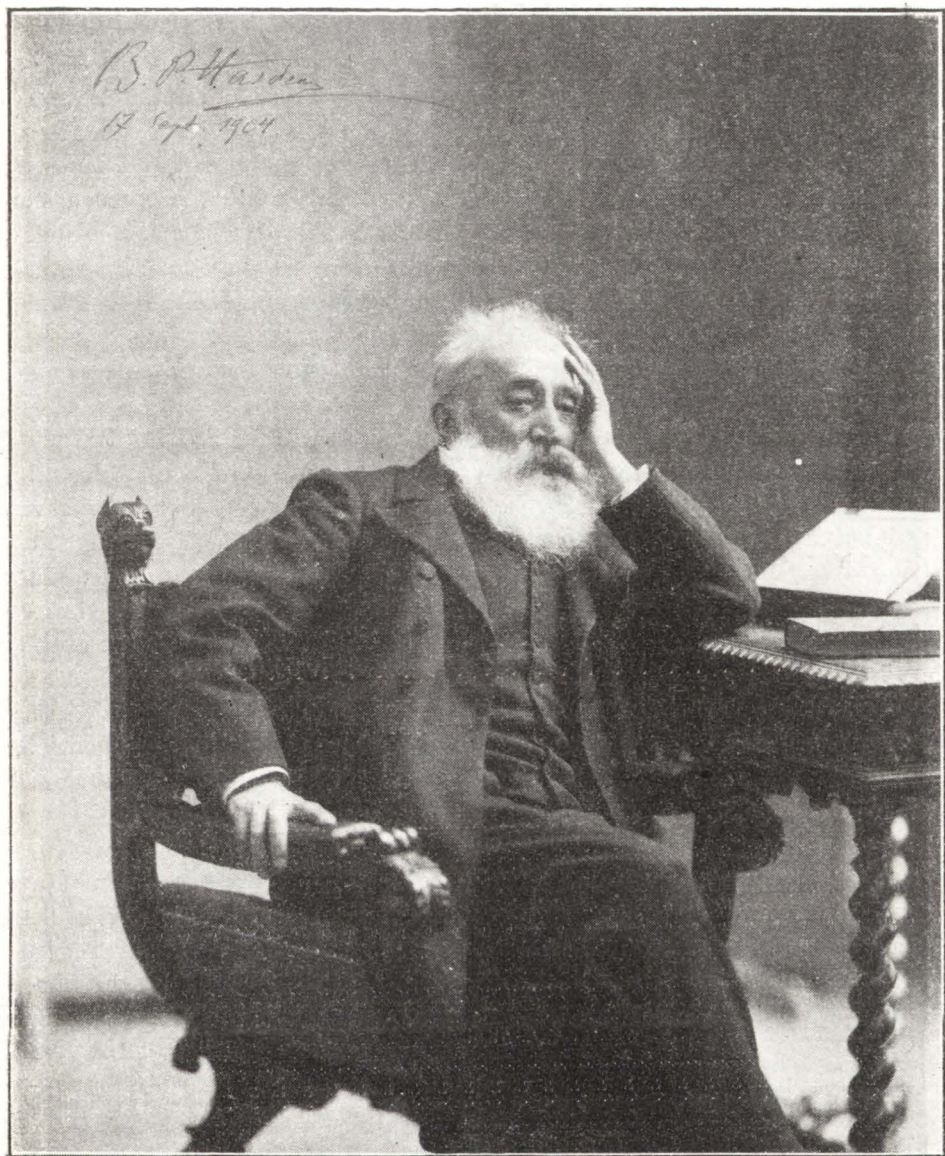
În adevăr, Rusia sec. XIX este Rusia țărilor deosebite, deci Rusia fără țel logic întocmai așa cum a fost cu un veac înainte. Intelectualitatea ei este dominată pregnant de filosofia germană idealistă a lui Hegel, foarte la modă pretutindeni în Europa, mai ales prin *Li-niile fundamentale ale dreptului*, dar și prin normativul gândirii sale *teză, antiteză și sinteză*, și a lui Schelling, mai puțin comprehensiv prin sistemul său, al *idealismului transcendental*, dar tocmai de aceea mai atrăgător pentru Orientali. Prin aceasta însă Rusia depășia posibilitățile sale de creație sau adaptare și uita cu totul poruncile naturale impuse de solul său. Devenea o țară potrivită să cadă în alte curente mai aproape de realitatea ei. De fapt nici nu poate fi vorba de „o țară” și

această noțiune fiind importată, ci de „țări”, *Rusiile* întregii literaturi oficiale.

Era deci normal ca aici Petrașevschismul, adaptarea teoriilor lui Fourier — încă un împrumut străin, — să fie mai accesibil și să ducă la ruinarea sistemului social rusesc cunoscut. Opoziția făcută de *Poporanism* („narodnicestvo”), cu toate biruințele sale, nu l-a putut opri să ajungă la socialismul militant și apoi la comunism, determinante străine grefate pe un teren în fond inaccesibil, în afară dacă nu se renunță cu totul la ceea ce suntem obișnuiți să înțelegem prin personalitatea individului. „Rusia” era deci sortită să cadă. Și la aceasta a contribuit, fără îndoială cu cele mai bune intenții, și *Zapadnicii* („apusenii”), care nu vedeau consolidarea țării decât prin adoptarea culturii apusene, ceea ce era însăși negarea slavismului, dar care trebuia să facă din ea un stat de pradă pentru două continente.

Toate acestea nu ajutau decât la negarea Rusiei ca Rusie slavă, spre a fi lăsată pradă ea însăși tuturor curentelor de antipozi. Decabristii anului 1825 și revoluționarii anului 1830, n’au fost decât un semnal care n’a fost înțeles. Rezultatul a fost seria asasinatelor de tot felul, fie nihiliste, fie comuniste, care au desarticulat sistemul statal creat prin violență sau intimidare. Din nefericire acest sistem inaugurat de Rusia țărilor a trecut în mâna astată a bolșevicilor. Și sub unii și sub alții el a rămas o amenințare permanentă pentru toată omenirea organizată statal pe baza principiului libertății naționale. Azi însă trăim zilele marei încheștări care trebuie să aducă înlăturarea silniciilor de veacuri. Și această încheștare impune o constatare: nicio violență, oricât de mare ar fi, nu poate trece peste voința de viață liberă chiar și a statelor mici.

În această lume rusească desorientată a venit pe lume Bogdan-Petriceicu Hasdeu. Tatăl său Alexandru Hasdeu era urmașul unei serii întregi de boieri cu atitudini politice hotărâte și cu preocupări cărturărești apreciabile. El însuși cultiva literile în mod onorabil. Ocupațiile sale, mai ales avocățești, l-au făcut să umble prin multe părți ale Rusiei. În felul acesta a făcut cunoștință și cu Elisaveta Daucș, care n’avea nici 14 ani, fata unei cliente din Chișinău. Această Elisaveta îi devine soție. Dacă e să credem legenda deseori amintită, i s’ar fi îngăduit lui Alexandru Hasdeu căsătoria, dar fata trebuia să rămână în paza tutorilor până la vârsta legală a nubilității. Ca urmare, după nuntă, tânăra soție a fost dată în grija maicilor dela mănăstirea Călă-

B. P. Hasdeu

Directorul General al Arhivelor Statului
17 Mai 1876 1 Aprilie 1900

Cof. Arhivelor Statului

rășanca. Ce s'a întâmplat apoi povestea nu spune, dar ea repede a părăsit mănăstirea.

Nu mult după aceea, în matricula născuților din satul Cristinești pe anul 1838, a fost înscrisă o naștere astfel : „In ziua de 26 Februarie, la proprietarul satului Cristinești, eforul onorific al școalelor din jud. Hotin, Alexandru fiul lui Tadeu Hijdeu, de religie ortodoxă, și soția lui legitimă Elisaveta, fiica lui Teofil, de aceeași religie, s'a născut fiul *Tadeu...*” Așa glăsuiește însemnarea preotului, care arată mai departe cine a oficiat serviciul divin și numele nașului, Ion Mihai Sturza, proprietarul satului Noua Suliță.

Aici este cazul să deschidem o paranteză. Biografii lui Hasdeu nu sunt de acord asupra datei lui de naștere, propunându-se în general anul 1836, sau chiar 1834. Hasdeu însuși nu e explicit. In jurnalul său spune că în 1852, fiind în Chișinău, avea 16 ani când s'a îndrăgostit de Alina Merjeevski, dar tot acolo, ceva mai departe, adaugă : „la 27 Februarie 1854 am împlinit 16 ani”, când tatăl său ceruse înrolarea lui la husari. E mai probabil ca această ultimă notă, care se aseamănă cu a matriculei, să fie cea exactă și o adoptăm.

După doi ani Tadeu a mai avut un frate, Nicolae, care avea să moară tânăr în temnița dela Petersburg, bănuir de conspirator politic. Mama lor avea să moară la Camenița în 1848, lipsind astfel pe copii de iubirea maternă.

Copilăria lui Hasdeu este o copilărie rătăcitoare între Cristinești, unde făcea „7000 de nebunii pe zi”, Hotin, Vinița, Rovno și Camenița în Podolia și Volhinia Poloniei, unde tatăl său era mânat de ocupațiile sale. In 1850 Alexandru Hasdeu se stabilește la Chișinău. Aci Tadeu va continua liceul început la Rovno, iar contactul cu Costachi Stamatii îi va îndrepta curiozitatea spre trecutul Moldovei, fie el și prin Ciubăr-Vodă. După liceu trece la universitatea din Harcov, cea mai liberală universitate rusească. Intre profesorii lui de aici trebuie să remarcăm pe Alfons Walicki, care predă cursul de literatură greacă, pe Petru Lavrowski, pentru antichitățile slave și slavistica și pe Al. Mickiewicz — fratele poetului — pentru dreptul roman, ale căror lecții îi vor fi de mare preț în cariera lui. Viața studentescă nu i-a fost liniștită. Pe lângă o activitate literară într'o societate studentescă, mai mult clandestină dar dela care ne-au rămas anumite însemnări, își făcea destul timp liber pentru aceea ce era viața studentului în Rusia.

Încă student fiind se înrolează în armată. Devine junker (era nobil; neamul Hasdeu avea blazon dat de Poloni la 1676, odată cu indigenatul) în regimentul de husari al contelui Radetzki, pentru a

avea aici o viață și mai desordonată. Dar acum, pe lângă dueluri, escapade, chefuri, insubordonări și risipă, a luat parte și la războiul Crimeii, care avea să-l sature cu totul de armată. Sfârșitul războiului pune capăt și vieții lui „rusești”. În această vreme numele lui de botez Tadeu începe să fie înlocuit cu Dieu-donné Petriceico sau cu Bogdan Petriceico. E vremea marei lui transformări.

În primăvara anului 1856 a demisionat din armată, a renunțat la supușenia rusească și în scurtă vreme a trecut Prutul în Moldova. Printr'un gest de mare curaj a ofensat pe consulul rusesc dela Iași trimițându-i pașaportul sfâșiat și cu indicația că așa ar trebui să facă toți Românii din Basarabia. Gestul a fost adus la cunoștința Curții Imperiale iar Hasdeu a fost dat în judecată și condamnat în lipsă la deportare în Siberia. Nu a avut însă ocazia să constate realismul observațiilor notate de Dostoievski cu privire la acești deportați deoarece, tot cu destul curaj, Mihail Kogălniceanu l-a protejat și nu l-a extrădat. Cu acest prilej i-a servit schimbarea numelui de botez căci, oficial, *Tadeu* Hasdeu nu putea fi găsit în Moldova, în schimb *Bogdan* Hasdeu era văzut în Iași chiar de consulul rusesc.

Pe urmă Hasdeu s'a stabilit la Iași făcând și de data aceasta un gest rar chiar în vremea aceea : a dăruit toate cărțile sale Bibliotecii Centrale. La 8 Martie 1858 a fost numit judecător în Cahul, unde n'a stat multă vreme. Temperamentul său nu-i îngăduia să *asculte* spusese altora ; trebuia să *vorbească* el, căci avea atâtea de spus. Situația de profesor i-ar fi fost mai potrivită. De aceea, pe data de 1 Ianuarie 1860 a fost numit profesor de istorie, geografie și statistică la școala reală din Iași. Desființându-se aceasta, la 22 Ianuarie 1862 e trecut ca profesor de istorie la cursul superior al gimnaziului din Iași. În anul următor a fost însă demis din profesorat (cazul *Duduca Mămuca*) și a rămas așa cu toate că justiția îl absolvise. Pentru anumite idei, de altă natură, a făcut și câteva zile de închisoare (1870).

Dela Iași vine la București în 1863, spre a se dedica altor preocupări. Duce însă o viață destul de grea multă vreme, cu toate că era aproape ministeriabil. În 1867 este ales deputat de Bolgrad. După astfel de fotoliu va alerger și mai târziu. În 1874 i se încredințează catedra de filologie comparată, nou creată, la Facultatea de litere din București (titularizat, după o suspendare, în 1878). Lecția de deschidere a avut loc la 14 26 Oct. 1874. La 17 Mai 1876 este numit director general al Arhivelor Statului. A fost apoi membru al Academiei Române (ales la 13 Sept. 1877), după ce fusese respins ceva mai înainte (1870), și decan al Facultății de litere (Aprilie 1882—Aprilie 1885.)

La 1 Aprilie 1900 e scos la pensie dela direcția generală a Arhivelor Statului. Câteva zile mai târziu își ia rămas bun și dela colegii și studenții facultății. Retrăgându-se la Câmpina, moare la 25 August 1907 și e înmormântat în cimitirul Belu din București. Nu i sa putut face decât „înmormântare de cl. II ‘‘, cum a zis un cronicar al vremii.

Spiritul său curios l-a făcut să fie original și prin căsătorie. Nu vroia să-i fie soție orice femeie, ci una Româncă adevărată. Iulia Făliciu din Roșia Abrudului, cu care s'a căsătorit la 10 Iunie 1865, era sora unui commiliton al Popei Balint, eroul dela 1848. Din această căsătorie a rezultat un singur copil, excepționala Iulia „a doua Iulie” (n. 2 Nov. 1869—m. 17 Sept. 1888), a cărei dispariție a însemnat o tragedie sufletească pentru Hasdeu, mărită apoi până la turburare și prin dispariția soției († 1902).

După cum se vede, cursul vieții lui Hasdeu este plin de date bogate în nestatornicie, dar fiecare în parte hotărâte. Tot astfel va fi și opera lui.

Activitatea literară a lui B. P. Hasdeu începe la 1852 printr'o imitație (*Oda către 'ar*) în care redă unele sentimente identice cu ale tatălui și bunicului. Repede se adaugă și alte bucăți literare neterminate privitoare la trecutul Moldovei. Toate acestea sunt scrise însă în rusește și au rămas în manuscris. Abia în timpul din urmă au început să fie cunoscute parțial.

Când scapă de „jugul rusesc” adeseori amintit de el, pe care temperamentul lui nerusec îl simte în adevăr, continuă preocupările literare în limba română. În afară de *Micuța* (sau *Duduca Mămuca*), poate fragment autobiografic din vremea studenției, toate subiectele sale sunt luate din domeniul istoriei naționale, scrise, rescrise și totdeauna prelucrate. În fruntea tuturor rămâne drama *Răzvan și Vidra*, cu destula intrigă teatrală dar care este mai degrabă un poem dramatizat, poemul iubirii de țară. În puține opere din literatura noastră se pot afla accente tot atât de frumoase și de naturale, ca în această dramă îndelung cizelată de autor. Personal nu văd însă în acest permanent control dorința de perfecțiune, căci spiritul întreg al lui Hasdeu denotă categoric naturalul, ci veșnica lui nestabilitate, goana după lucruri noi, impresionante. Poate fi aceasta și ceva spirit slav, moștenirea dela înaintașele polone.

Restul literaturii lui Hasdeu rămâne în urma lui *Răzvan și Vidra*. Chiar și *Ioan Vodă cel Cumplit*, care tinde să fie o monografie istorică bine documentată, trebuie socotită mai degrabă un roman istoric, mult

mai istoric decât *Ursita*, însă nu de aceeași valoare cu poemul dramatic. Hasdeu s'a supărat că A. D. Xenopol nu l-a primit prea bine („grăunți de aur ce trebuie să-i speli îndelung”), dar pe nedrept. Xenopol văzuse clar.

Un al doilea capitol, și cel mai însemnat, al activității lui Hasdeu îl formează publicațiile istorico-filologice. Aici are o productivitate uimitoare. Domeniul cercetat este al vremurilor obscure, unde geniul său inventiv, mult prea inventiv, are câmp larg de manifestare. Pornind dela cercetarea urmelor dacice (*Perit-au Dacii?* se impune și azi atenției noastre), căutate cu pasiune în toate ramurile, ajunge până la celebra *Istorie critică a Românilor* și la uriașul *Etymologicum magnum Romaniae*, amândouă rămase neterminate. Copleșitoarea lui informație, surprinzătoarea argumentare însoțită de scilipitoare combativitate, au impus tuturor celebrele sale ipoteze-definiții. Astăzi poate că multe din ele nu mai sunt valabile, dar nu-i mai puțin adevărat că toate și-au împlinit scopul: trasarea unui drum nou de cercetări. Atât filologii cât și istoricii nu pot trece ușor peste paginile sale.

Cum s'a observat, în vremea când Hasdeu își răspândea scilipirile sale geniale totul era de făcut. Cu o putere de muncă neobișnuită, cu o intuiție neștirbită în menirea sa, își dădea perfect seama de aceasta și a izbutit în toate să fie un pionier, un fericit pionier în atâtea privințe. Nu e cazul să indicăm aici toate drumurile noi pe care le-a croit el. Dacă mai amintim numai două e destul să ilustrăm domeniul. Mai întâiu se impune problema frecvenței în limba noastră a lexicului slavon, redus aproape la inexistență în observațiile sale, și al doilea, substratul nostru categorisit limpede de dacic. În această privință activitatea lui literară în rusește determină încă dela început drumul pe care avea să meargă și ca istoric:

„Sunt Dac cu trup și suflet,
 „Și cu mândrie aceasta o recunosc!
 „Sunt Dac, nu sunt Roman!
 „Pe Romani îi disprețuiesc...”

Este tema care stă la baza tuturor studiilor istorice ale lui Hasdeu. Punctul său de vedere, metodic vorbind, este însă în această privință, demn de ținut în seamă: „Pentru a povesti, zice el, trebuie mai mult decât pentru a dovedi, fiindcă în prima se presupune a doua și nu invers”. De aceea istoria concepută de Hasdeu este mai întotdeauna literatură. Aproape toate studiile sale n'au fost sistematizate în opuri grele, impunătoare, cu excepția celor două lucrări cunoscute, la care se

adaugă și *Cuvente den bătrâni*. Majoritatea lor rămân și azi răspândite în nesfârșitul număr de colaborări la revistele timpului sau la ale sale proprii, ele înseși destul de numeroase începând cu *România* din 1858 și sfârșind cu *Columna lui Traian*. Când nu avea acest loc sau când directivele vremii îi interziceau publicarea lor, atunci oferea „colaborațiunea sa ca istoric la orișicare foaie română...” Dar era greu de primit o astfel de colaborare. Cineva care mărturisea categoric : „am ținut totdeauna prea mult la demnitatea individuală pentru a nu suferi disciplina nimănui și am respectat totdeauna prea mult natura umană, pentru a nu disciplina pe nimeni”, nu putea să se împace cu contemporanii săi, totdeauna lăsați prea mult în urmă.

În adevăr, Hasdeu era un temperament extrem de sensibil și de vehement. Articolele sale polemice o arată pe deplin. Nu-l importa cine cădea sub ascuțișul spiritului său. El avea totdeauna ceva de spus și o spunea răspicat. Dar, după cum era lipsit de voința de a duce până la capăt lucrul început, tot astfel și mânia lui se domolea destul de repede. Fac excepție numai câteva cazuri. Opera lui Hasdeu este o mărturie și în acest sens. Menționăm că hotărîndu-se să-și țină un jurnal, el începe prin a-și povesti în amănunt și cu talent amintirile pe doi ani, dar când să înceapă notațiile zilnice (1856) ajunge repede la dispare : „Să mă ia dracul, dacă sunt în stare să scriu un jurnal !... Dracul să mă ia, dacă înțeleg din ce anume trebuie să se compună jurnalul ! Trebuie oare să înscriu în el chiar și numărul felurilor de mâncare la masă sau numărul oaspeților la serată ? Și totuși trebuie să scriu ceva, mai ales când te silești să scrii jurnalul regulat. Pentru azi voi scrie că, zău, nu-i nimic de scris.” Și nici n'a mai scris. Jurnalul, notație stearpă, nu-i permitea elanul liric și nici nu avea în el perspectiva istorică. Hasdeu era un ascuțit observator de icoane fugare, nu de monotone poliptihuri succesive. Așa îl reflectează întreaga lui operă.

Tot așa a fost Hasdeu și în administrație. Ca arhivist s'a hotărît să dea la lumină tot materialul pe care îl avea în grijă. A întocmit planuri care satisfac orice exigență și a început lucrul singur. Rezultatul a fost același : a rămas cu planul. Bogăția arhivelor noastre copleşte și cea mai neverosimilă putere de muncă. Hasdeu însuși a fost coplesit de ea și de aceea a lăsat-o neorganizată, după ce mai întâi scosese din toate fondurile toate piesele care i se păruseră lui a fi cele mai importante, creind astfel *secția istorică* a Arhivelor Statului. Aceste piese scoase erau ținute însă sub cheie și nimeni nu le-a mai putut vedea, nici cei care erau puși să întocmească inventarele lor. Le-a luat cu el și după pensionare, iar D. Onciul nu a mai putut afla la moartea

lui, decât o parte din ele, mutilate îngrozitor de legatarii testamentari.

Mai târziu, după moartea fiicei sale, valoarea operei lui Hasdeu trece în declin. Meditațiile metafizice sunt acelea care-i convin mai mult. Ne lipsește formația specială pentru a crede în fenomenele supranaturale, dar putem bănuî că sunt spiritualități dotate cu destule posibilități de identificare cu astfel de manifestări. Hasdeu e una dintre acestea. Și în acest gen opera lui e deosebit de interesantă.

După dispariția soției nu se mai poate vorbi de vreo activitate a lui Hasdeu, în afară de elogiul pe care a putut să i-l facă. Viața îi e indiferentă. Nu mai are de dorit decât sfârșitul pe care îl așteaptă în zbuciumate nopți de veghe în compania spiritelor. Hasdeu nu mai este decât umbra lui însuși. Tot geniul lui universal, toată puterea lui de muncă, nu mai sunt nimic. Iși supraviețuise.

Opera lui Hasdeu, răspândită cu dărnicie în foi de ziare, în pagini de reviste și mai rar în tomuri, rămâne totuși, oricare ar fi inegalitatea ei. Inegală și mai niciodată dusă la sfârșit datorită, în parte moștenirii sale slavo-române, în parte formațiunii sale din vremea studiilor, opera aceasta arată pe căutătorul de drumuri nu pe omul grav, solemn, care merge spre țel hotărît. Știința are nevoie de acesta din urmă, dar el este rezultatul imboldului celui dintâi. Dar opera aceasta rămâne fiindcă și azi n'am mers prea mult mai departe în multe din drumurile croite de el. Păstrează încă sigiliul drumurilor noi. De aceea se impune să fie reînviată și cunoscută în întregime pentru a fi dusă mai departe. Orice cheltuială în acest sens nu va fi fără câștig pentru neamul întreg. În orice vreme ea va fi generatoare de idei mari, susținătoare și călăuzitoare de creațiuni noi pentru oricine. Hasdeu rămâne aceea ce a fost totdeauna : un profet care și-a sfârșit viața singuratic în castelul dela Câmpina, loc de vrajă și de vorbă între vii și morți.

Azi, mai mult ca ori când, trebuie să avem în gând versurile lui scrise înainte de a fi în țară :

„...Moldova și Valahia
„Se vor uni și atunci
„Va reînvia regatul Daciei.”

Acasta pe plan național, plan care a dominat toată făptura și toată opera lui Hasdeu. Pe plan social și individual, oricât de pregnant ar fi tezismul său, el însă este de actualitate. Vremurile încă nu l-au

depășit. Acel care a iubit adevărul, care a preamărit trecutul neamului său, care a arătat primejdii sociale și care a urât inadapabilul spirit muscălesc, nu poate fi un uitat. Deaceea se impune categoric tuturor întoarcerea la Hasdeu.

Aurelian Sacerdoțeanu

25. VIII. 1942

DIN RELAȚIILE ȚĂRII-ROMÂNEȘTI CU UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

I.

Dintre Domnii Țării-Românești cel care a stăpânit ținuturi mai întinse în Transilvania — afară de Mihai Viteazul — a fost Mircea cel Bătrân. El a avut sub oblăduirea lui timp de 24 ani „ducatul” Făgărașului și Amlașului, iar dela 1412 și importanta cetate și vamă dela Branul Brașovului. Trăinicia acestei dominații peste vreo 65 sate românești ardelenene se datorește bunelor relații cu regele Sigismund al Ungariei, la baza cărora ași vedea, nu numai împrejurările critice externe pentru amândoi, ci și o înrudire între cele două familii domnitoare din Țara-Românească și Ungaria.

Palatinul Ungariei Ladislau, principe de Oppeln — rudă a reginei Elisabeta, soția lui Ludovic cel Mare al Ungariei — avea de soție pe Elisabeta, fata lui Alexandru Vodă al Țării-Românești — îngropată în Oradia Mare — mătușă bună lui Mircea cel Mare. Ori în tratatul din 1411 al acestui Domn român cu regele polon Vladislav, acesta din urmă e numit „ruda” sa. Noi știm, că Vladislav avea de soție pe Hedviag, o fată a lui Ludovic cel Mare, iar a doua Maria era după regele Sigismund, care nu se oprește cu daniile de feude numai la prețuitul Domn al Țării-Românești de atunci, ci și le întinde și la soția lui Mircea Vodă, căreia îi dăruise înainte de 1400 un sat, cu loc de vamă, Tomai în județul Zala, lângă lacul Balaton din apusul Ungariei.

Aceasta se vede din actul ce-l dăm mai jos, prin care regele Sigismund, în 3 Iulie 1400, dă ordin ca soția lui Mircea, voevodul Țării-Românești, să nu mai ia vamă în satul ei Tomaj dela locuitorii din Keszthely, cari sunt scutiți prin diferite privilegii regale, încă de mai înainte.

Originalul documentului se află în arhiva contelui Festetics din orașul Keszthely (Zaladien. 54 d.) și a apărut în monografia, care nu

se găsește la noi, *Zala vármegye története*, de Nagy Imre și Nagy Gyula, Budapesta, 1890, vol. II, p. 298-300 :

Sigismundus dei gratia rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc., marchioque Brandenburgensis etc., fideli sue magnifice domine consorti viri magnifici domini Merche vaivode Transalpini, salutem et gratiam. In personis fidelium hospitum et populorum nostrorum in Keztel et eius pertinenciis commorantium, nostre datur intelligi majestati gravi cum querela, quomodo vos ipsos contra eorum libertates privilegiatas et consvetudines antiquas, ipsos per divos reges Hungarie nostros scilicet predecessores et per consequens nostram maiestatem concessas, indebite et minus iuste impediretis et molestraretis, diversas et superfluos census et collectas contra alias consvetas super ipsos exigere facientes, insuper dum iidem aut aliquis ex ipsis per locum tributum in villa Tomay exigere consveti ad molendinum causa molendi fruges eorum et ad alia loca pro exercendis eorum agendis et negociis proficiscerentur, tunc vos contra literatoria nostra mandata, vobis uti recolimus dudum in hac parte iniuncta, super ipso tributum inconsuetum exigere faceretis, nonnullosque ex ipsis captivare ac pecoribus et pecudibus ac aliis eorum rebus et bonis privari, necnon viginti quattuor ex pecoribus predictis permactari, ac duos equos ab ipsis recipi et quo vestre placuisset voluntati exponi fecissetis indebite et minus iuste ; per quod ipsi iam ad maxime paupertatis inopiam devenissent, ipsosque deficiente possessionis et suarum pertinentiarum apporteret recedere fugitivos. Verum cum nos prefatos populos nostros predictas eorum libertates et signanter contra ipsa nostra literatoria mandata, vobis uti premissimus in favorem ipsorum, iniuncta, per fidelitatem vestram in nullo velimus perturbari, fidelitati igitur vestre firmissime precipimus et districte mandamus omnimodo volentes, quatenus habita presentium nobilia, a modoque in antea prefatos populos nostros contra privilegiatas eorum libertates et consvetudines aut quas prefatas penitus in nulla sitis anzi modo aliquali molestare super ipsosque dum iidem ad predictum molendinum causa molendi fruges et ad alia loca pro exercendis eorum agendis et factis per locum pretacti tributum vestri in dicta Tolmay exigere consveti proficiscerentur, ex tunc ad ipsos et eorum quolibet contra modum et formam predictarum aliarum literarum nostrarum vobis super hac materia directarum, nullum tributum nullamque tributariam ex actionem exigere aut exigere facere debeatis nec sitis anzi modo aliquali, sed potius eosdem et quemlibet ipsorum in eorum libertatibus et consvetudinibus ut permittitur antiquis, indemnes illesos temporibus semper

successivis efficaciter conservetis; nihilominus etiam super premissis eorum damnis per vos ut predicatur aut per vestros eisdem et cuilibet eorundem illatis, omnimodam satisfactionem impendere studeatis et exhobere, prefatos homines per vos aut vestros veluti asseritur indēbite mancipatos a vestris vinculis liberos remittendo cum prestitutione ablatorum, qui si feceritis benequidem, alioquin comissimus et per alias literas nostras ac presentium serie comittimus fideli nostro viro magnifico Nicolao de Canisa pridem thavarnicorum nostrorum magistro nuncque inter ceteros honores comiti nostro Zaladiensi, ut ipse prefatos populos nostros in eorum libertatibus prenotatis contra quoslibet debeat nostre maiestatis in persona prolegere et conservare equitate exposcente; secus igitur facere non ausuri in premissis Presentes etiam post eorum lecturam reddi edicimus presentanti. Datum Prage secundo die festi Visitationis Virginis gloriose anno domini millesimo C. C. C. C. Et premissa omnia fidelibus nostris castellanis castri nostri Rezi nunc constitutis et in futurum constituendis iniungimus et firmiter comittimus inviolabiliter observari. Datum ut supra.

È interesant că Doamna Mara (să nu fie Maria?) după moartea soțului ei Mircea Vodă, în Ian. 1418, petrece mai multe luni în Ungaria, de unde se întoarce, — după spusele fiului ei Mihail Vodă — în Țara Românească, numai în 20 Iunie 1418 (cf. St. Nicolaescu, *Domnia lui Alexandru Vodă Aldea* în *Revista pentru istorie, arheologie și filologie*, XVI, București, 1922, p. 231 nota 2).

II.

Sunt aproape două decenii, de când într'un studiu deosebit am arătat moșiile avute în Transilvania și Ungaria de Domnii și boierii din Principatele române. De atunci puține știri noi s'au adăugat la cele cunoscute (vezi Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești*, I—X, București, 1929—38). Acum vreau să prezint câțiva nobili unguri cu moșii în Țara-Românească în veacul al XVI-XVIII-lea.

Un nobil, de origine român, din țara Hațegului, cu strămoși, cari ridicaseră biserică, cu inscripții slavone și chipul ctitorilor, în 1408: căpitanul Toma Kendy avea moșie în județul Gorj, cum ne spune episcopul român din Muncaciu (3 Dec. n. 1604) Sârghie: „Știu, că D-voastră vă amintiți de când eu locuiam lângă moșia D-voastră, în mănăstirea Tismana, unde am fost conducătorul călugărilor. Încă din acel timp

ni-ați arătat bunavoința D-voastră...”¹. Acest egumen dela Tismana ajunsese episcop cu sediul în mănăstirea Peri din Maramureș încă în 1597, deci în acest an nobilul Kendy avea moșie în Gorj fără să putem numi satul, pe care-l va fi avut prin cumpărătură sau, ce-i mai sigur, prin înrudire cu vreo familie de boieri olteni.

Un boier muntean Tudor Ciocoro Vornicul, prin 1596, se refugiază în Secuime, unde e silit să zăbovească peste 16 ani în castelul lui Clement Bıldıy din Budila. Neavând nădejde de a se mai putea întoarce în țară, și de sigur silit și de greutățile și lipsurile materiale în pribegie amară, Tudor vinde lui Beldy toată averea sa mobilă cu 94.000 bani și anume moșiile din satele din jud. Buzău : Rătești, Plă-ticești, Sărăști, Vădeni, Drugești și Sârbeni. Intre anii 1612 și 1734 se încing procese întinse între urmașii de sânge ai lui Beldy și Tudor Vornicul, pentru stăpânirea acestor sate, cari se termină cu dreptatea familiei importante secuești².

La începutul veacului al XVII-lea nobilul Ștefan Fogarasi — pare a fi predicatorul româno-calvin din Lugoj — era proprietarul satului Jupânești din județul Gorj. Acesta îl vinde apoi cu 5000 aspri lui Miclăuș Barbat din Râul-Bărbat, nobil din ținutul Hațegului (1633). Dela acesta trece satul în mâinile altui nobil, român de origine, din aceleași părți hațegane : Budai Iancs din Râul Bărbat. Familia acestuia stăpânește aici până spre finea veacului al XVIII-lea, înrudindu-se cu familiile boierilor olteni : banul Cornea Brăiloiu și Fota Vlădoianu vel Medelnicer, care scrie doamnei Budai Lațco (în 1 August 1768) : „...Avem 2 moșii în varmeghia Enidorei, care moșii rămâind sub chivernisirea mătușei Anița, care a ținut-o unchiul jupânesei mele, Ștefan Brăiloiul, și, după moartea d-sale, a rămas sub stăpânirea nepoatei d-sale pe care a ținut-o d-lui capitanul Hortob'gyi și a fost pusă amanet pentru 100 galbeni... Voi să trimiteți om adins, să cerceteze pentru acele moșii, care sunt cumpărate de Sărdarul Barbul, moșul nostru, și de vei vrea d-ta să stăpânești acolo, și noi vom stăpâni aici, că nici dumneata nu-ți dă mâna aici, nici noi acolo”³.

Secuiul Mihail Mikes, unul din fruntașii revoluției „curuților”

1. Hodinka, *A munkácsi gör. kath. püspökség története*, I. Ungvár, 1911, p. 46—7, no. 38

2. Vezi pe larg documentele publicate de Iorga, *Moșiile familiei Beldy din Țara Românească* în *An. Ac. Rom. sect. ist.* IV (1924) p. 389—402 ; altele în *Török-magyar okmánytár*, VI, p. 380—1, IX p. 557—8 și *Történelmi Tár*, 1895 p. 590—1 din 1667, 1675.

3. Documentele în Iorga, *Studii și documente*, XII, p. 219—226, no. I—XIV, și acelaș, vol. IV, p. 342—43.

lui Francisc Rakoczy din Ardeal, silit se refugiază în Țara-Românească. Neavând nici o speranță de a-și mai vedea ținutul nașterii își schimbă moșia importantă din Trei-Scaune : Budila cu satele lui Mihail Cantacuzino (1710) : Costeni din jud. Râmnicul-Sărat, apoi Sinești, Gătești Rădulești din jud. Buzău și 14 pogoane vie din podgoriile Șcheia și Cernătești¹. Din schimbul acesta nu s'au ales cu nimic nici boierul muntean, nici nobilul secuier, fiindcă acestui din urmă, ca unui rebel, guvernul nemțesc al Ardealului, i-a confiscat satul Budila și astfel nu s'a putut bucura de cele din Muntenia.

Două erau modalitățile de a ajunge în stăpânirea unor sate de o parte și alta a Carpaților : prin cumpărare sau căsătorii. Se practicau amândouă, și astfel vedem boieri din Principatele române cu moșii în Ardeal și nobili unguri cu sate în Principate. Avem și cazuri când pentru bună vecinătate sau diferite servicii politice Regii Ungariei sau Principii Transilvaniei dăruiesc sate sau feude mai întinse Domnilor sau boierilor din cele două țări române. Aceasta se întâmpla mai totdeauna numai în pribegie sau în vederea unui adăpost, în caz când erau siliți să-și părăsească țara.

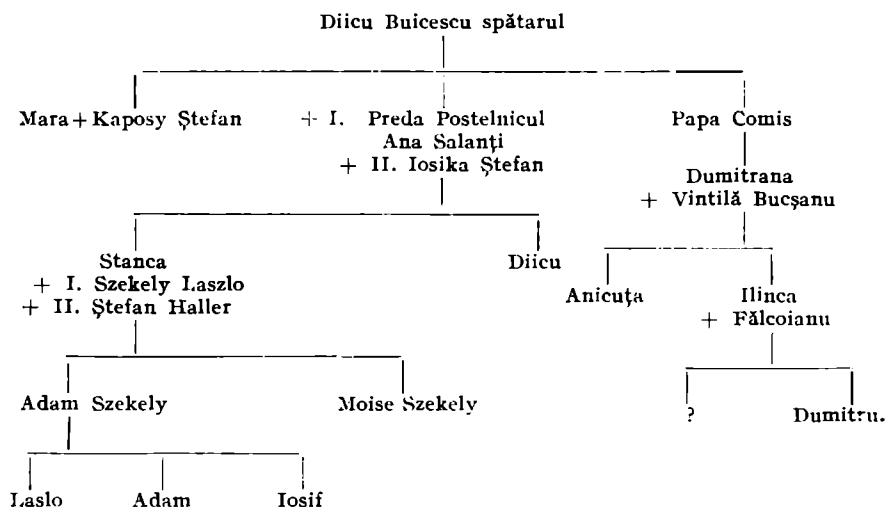
Stăpânirile acestea de proprietăți, în deosebi în vremuri turburi și pline de lipsuri materiale, deplasau unii iobagi dintr'un ținut în altul, la dorința proprietarilor². Astfel treceau iobăgi ardeleni pe moșiile din Principate și foarte rar veniau de acolo în Transilvania, unde nu zăboveau, întorcându-se după câțiva ani înapoi, unde viața era nespus mai ușoară, decât sub apăsarea ungurească. Iobagii ardeleni se simțiau cu mult mai bine sub stăpânirea unor Domni sau boieri români, decât „rumânii” sau „vecinii” din principate sub cea a unor nobili unguri pretențioși și fuduli, de cari voiau să se scape cât mai curând. Paguba, că în urma acestor stăpâniri nu ne-a rămas nici un urbariu, după modelul celor ardeleni, din care am avea icoana fidelă a situației materiale a tuturor țăranilor de pe moșiile nobililor unguri din principate până în cele mai mici amănunte.

Iată acum o altă familie de nobili unguri din Transilvania, care prin căsătorie a ajuns, în secolul al XVII-lea, proprietară a numeroase sate în Oltenia, pe care le ține până la finele sec. al XVIII-lea, stând

1. Hurmuzaki, IX part. I, p. 438 și urm. no. 66.

2. Iorga, *Studii și documente*, IV, p. 342—3 (din 1706), Iorga, *Acte românești din Ardeal relative la relațiile Secuilor*, p. 260, no. 79, e vorba de 30 liude Ungureni rumâni iobagi, pe care nobilul ungar Paul Teleky le așează, în 1708, pe moșia sa din Țara Românească, al cărei nume nu-l cunoaștem.

neconținut în vrajbă și proces cu rudele boieri de seamă olteni ¹. Dăm o schiță genealogică spre a înțelege mai bine situația persoanelor ce apar în procese :

Preda postelnicul din căsătoria lui cu unguroaica Ana Salanți au avut și o fată numită Stanca, care după moartea tatălui ei, de mică a trecut cu mama sa în Ardeal, aici apoi s'a măritat cu nobilul Laszlo Székely, unul din dușmanii Mitropolitului Sava Brancovici. Neînțelegeri pentru moștenire s'au ivit și Stanca cu soțul ei au apelat la Domnul țării Șerban Cantacuzino să le facă dreptate. Acesta ordonă să se facă conscripția întregii averi „,sate, rumâni, moșii stearpe, țigani, scule, haine și altele ce s'ar mai afla, moșii ohabnice și stătătoare”, și de-leagă cu împărțirea pe Mitropolitul Teodosie și pe doi dintre cei mai de seamă boieri : Constantin Cantacuzino stolnicul și Constantin Brâncoveanu vel spătar, cari în Noemvrie 1682, procedează la împărțirea moșilor între Stanca ² și unchiul ei Papa vel comis. Din documentele publicate cunoaștem numele satelor oltene, ca și desele neînțelegeri

1. Documentele sunt la Iorga, *Acte românești din Ardeal privitoare la legăturile Secuilor cu Moldova*, București, 1916, p. 235—55, no. 54—74 și Iorga, *Moșiile familiei Beldy*, p. 405—7, Ureche, *Istoria Românilor*, III, p. 192—3.

2. Stanca, măritată a doua oară după Contele Ștefan Haller, rescumpără în Cluj o tipografie ungurească și repară biserica calvină din Cluj pela 1700 cf. Meteș, *Domni și boieri din Țările române în orașul Cluj*, Cluj, 1935, p. XIX—XX.

iscate între cele două familii, cari nu s'au potolit, decât odată cu lichidarea averilor de o parte și de alta a munților.

Un urbariu inedit, ce publicăm acum, din 15 Noemvrie 1682, ne precizează partea de moșii ce vine Stancăi și ce lui Papa vel comis, în ce județe sunt satele, numele „rumânilor” și al fiilor lor, precum și numele celor cari au fugit de pe moșii, a căror întindere le avem după măsurătoarea timpului de atunci.

Lăsăm să urmeze în întregime „urbariul”, care ne dă numeroase amănunte nouă relative la proprietarii și „rumânii” acestor sate oltene :

Cum Deo ! Anno 1682 Noemvrie 15. *Urbariu despre moșiile din Țara-Românească.*

În județul *Teleorman*, sat întreg *Vitenești*. Hotarul acestui *Vitenești*, unde-i mai îngust — măsurându-se după obiceiul Țării Românești cu funia de 40 stânjeni — s'a găsit lățimea de 65 funii și 25 stânjeni ; lățimea, din timpuri mai dinainte, din două părți cu hotarele satului pustiu nu s'au putut arăta precis hotarele, acum determinându-se spre Răsărit ca hotar valea Vodița iar spre Apus valea Plopița.

Iobagii, locuitori în *Vitenești*, cari nu sunt fugiți sunt aceștia : Cinci fii ai lui Sila : Oprea, Verșog, Mușat, Cristea, Buda.

2 fii ai lui Mușat : Ilie și Radul.

2 fii ai lui Stoia : Badea și Barbul.

2 fii ai lui Barbu ; 1 fiu al lui Cristea ; Bran (căsătorit) cu unul din nepoții lui Stan ; Iuon Grădinar cu 2 fii ; Dobrotă cu 2 fii ; 3 fii ai lui Sava : Marcul, Oprea și Man ; 3 fii ai lui Dragnea : Stoica, Barbul și Țiga ; Opriș (necăsătorit) nepotul lui Radul ; Pan (necăsătorit) fiul lui Dobrotă.

Fugiți : Radul Capașin cu 2 fii ; 3 fii ai lui Man ; Stan fiul lui Blidar ; 2 fii căsătoriți : Oprea și Ivan ai păstorului Bial ; Coman (căsătorit, nepot al lui Neag) ; Grozav (căsătorit) ; 5 frați mai mici ai lui Grozav : Stan (căsătorit), Bistran, Șorban, Mihul, Stancul ; Stan (căsătorit) ; Nicola (frate mai mare al lui Stan) ; Radul cu un fiu, Neag (necăsăt. fratele lui Radul) ; Iorga (necăsăt. fratele lui Radul) ; Nedelcu (căsăt.) ; fratele lui Petru (necăsăt.) ; Sava (necăsătorit, fratele lui Nedelcu).

În jud. *Olt*, sat întreg *Țorica*, în care posed puțin și câțiva „medias” de rând. Lățimea hotarului în total e 95 funii. Jumătate din hotarul acestui sat a rumânilor stabili și fugiți sunt pe partea mea. Numele rumânilor :

Stan Părcălab cu 4 fii necăsăt. ; 1 fiu al lui Teodor (căsăt.) ; 1 fiu al lui Stan (căsăt.=c) ; 4 fii ai lui Neacșul (c.) ; 3 fii ai lui Voic (c.) ;

1 fiu al lui Dade (c.) ; 1 fiu al lui Drăguș (c.) ; 1 fiu al lui Staniț (c.) ; doi fii ai lui Demetru (c.) : Petca (c.) și Nedelcu (nec.) ; 1 fiu al lui Dobreu (c.) ; 3 fii ai lui Stăniț (c.) ; 4 fii ai lui Demetru (c.) ; 3 fii ai lui Dragomir (c.) ; 2 fii ai lui Oprea (c.) ; Stan și Radul (cc.) ; 1 fiu al lui Oprea (c.) ; 3 fii,—unul c.—ai lui Stan (c.) ; 1 fiu al lui Vladul (c.) ; 1 fiu al lui Voic (c.) ; Dominica și Simion (cc.) ; 1 fiu al lui Nan (c.) ; 4 fii—unul c.—ai lui Iuon (c.) ; 2 fii ai lui Drăgan (c.) ; 1 fiu al lui Dragomir (c.) ; 3 fii ai lui Oprea (c.) ; 3 fii ai lui Dumitru (c.) ; Simion (nec.) Nedelcu (c.).

Fugiți : 4 fii ai lui Iepure (c.), 4 fii ai lui Matei (c.) ; Iuon (c.) fiul lui Simion ; Stan (c.) ; 1 fiu al lui Zaharia (c.) ; 2 fii ai lui Vona (cc.) ; Radul (c.) ; 2 fii ai lui Apostol ; Radul (nec.) cu fratele său Amza ; alt Radu (nec.) ; Teodor (nec.), Neagomir cu fratele său necăsătoriți.

În jud. *Argeș*.—*Șchei*, lățimea hotarului acestui sat e 47½ funii. Aici au proprietăți și alții. Pe partea mea în acest hotar e o bucată bună de vie „majorsăg”.

Rumânii ce locuiesc aici : 2 fii ai lui Vunțe (c.) ; 2 fii ai lui Dima (c.) ; 3 fii ai lui Vulcan (c.) ; și Dobreu (nec.). — *Fugiți* : 2 fii ai lui Constantin (c.) ; 1 fiu al lui Stanciul (c.) ; Marin fratele mai mic al lui Stanciul ; 3 frați nec. ai lui Petru (c.) ; Voic Sin (c.) ; Sin Stan (c.) ; Nastasie (nec.).

Jumătate din portio *Oțești*.

În jud. *Vâlcea*, sat întreg *Urșani*, lățimea hotarului e 31½ funii (aici altul n'are proprietate). Numele rumânilor : Drăghici unchiaș, acesta are 2 fii ; Arman Drăghici (c.) ; Drăghici Sima (nec.) ; Gherman (acesta e „diac”) are un fiu Abram.

Fugiți : Stanciul, acesta n'are băeți, decât fete ; Ștefan Marinescu cu fiii și cu un frate mai mic care are copii : Radul (fiul lui Teodosie) cu copiii și cu un frate necăsătorit Miclea.

N.B. Cei cari locuiesc în *Transilvania* : Nedelcu Marinescu cu fiii și cu un frate căsătorit Filimon ; Neagomir Nanusescu cu fiii ; Iuon Nanusescu (c.), Ieremia (c. fiul lui Zaharia) ; Udre (c., fratele lui Ieremie), Achim (nec., fratele lui Ieremie) ; Enea (fiul lui Ianul Stan) cu copii și cu un frate Petru ; Mihăilă (fratele lui Stan) cu un fiu căsătorit. — *N.B.* Acesta locuiește în *Costești* ; Dumitru (fiul lui Magalan.) cu fii și 3 frați necăsătoriți, dintre la care unul tot Dumitru-l numesc.

În iud. *Vâlcea*, satul întreg *Ulmel*, altul în acesta n'are proprietate. Lățimea hotarului 20 funii, pe partea din acest hotar e o bună bucată de vie „majorsăg” (=alodială).

Numele rumânilor din acest sat sunt : Un fiu al lui Radul (c.) ; Vancea (c.) cu 2 fii ; Pârvul (c.) cu 1 fiu și Petru Pârcălab. — Acesta-i „manumissus” (= libertin).

Fugiți : Pârvul (c.) ; 2 fii ai lui Gheorghe (c.) ; 2 fii ai lui Dumitru (c.) ; 2 fii ai lui Stan (c.) ; 2 fii ai lui Tănase (c.) ; 2 fii ai lui Radul (c.) ; Stanciul (nec.), Iuon (nec.) și Lupul (nec.) ; Stanciul (c.)

Groșșani, din acesta jumătate. Numele rumânilor, cari au locuit în Bucești, sunt : Calen (c.) ; 2 fii ai lui Dumitru (c.) ; 2 fii ai lui Barbul (c.), 1 fiu al lui Dobra (c.), Stan (c.) ; Ștefan (c.).

Fugiți : 2 fii căsătoriți ai lui Petru (c.) ; 2 fii ai lui Stoica (c.) ; Pârvul (c.) ; Iancul (nec.) ; Tănase (nec.) ; Radul (c.) ; Stan (c.).

Smârdești praedium întreg.

În jud. *Olt* satul întreg *Laiova*, altul n'are parte în el, este și o vie „majorsăg” aici, la care aparține via din *Slatina*. Numele rumânilor : Trei fii : Ilie, Criste și Ivișan ai lui Neagul (fiul lui S. Nicoară) ; 3 frați mai mici ai lui Vițe (fiul lui S. Nicoară) ; Dumitru (c.) fiul lui Neagoe ; Dan (c. fratele lui Dumitru) cu 1 fiu (Radul Slav) ; Crăciun (c. fiul lui Radul) cu un fiu Dumitru, 1 fiu Neag al lui Neagul Murescul (c.).

Fugiți : Marcu (fiul lui Marin) cu o rudă Stan (necăsătorit) ; 1 fiu al lui Paul (fiul lui Bale) ; Luca (c. frate lui Paul), 3 fii : Mihai, Irado, Slav (2 c.) ai lui Nan (c. fiul lui Mihul), și Antoni (nec.) ; 2 fii : Neagul și Stancul lui Neagoe (c. frate lui Nan) ; Petru (c.) ; Stancul (c.) cu fiul său Voina ; Cernica (c. fiul lui Stancul) ; 2 fii căsătoriți : Drăgan și Maxin ai lui Manea (c.) ; Berțe (c. fiul lui Stan) ; Micul cu 2 fii ; Tatul crâșmarul cu 1 fiu ; Voie (fiul lui Stancul) cu fratele mai mic Țiga ; Stan (c. fiul lui Barțul cu un frate mai mic Stanciul ; Voie (c.), Mane (c. fiul lui Negriț) cu frații mai mici : Stoica și Sturca ; Iuon (fiul lui Pârva) cu un frate căsătorit Marin, 2 fii ai lui Cristea Migdan.

Mindășest, Ursoaie, Flocoșeni, 3 hotare pustii, loc de sat, din acestea jumătate, tot jumătate din via „majorsăg” și din alte cele aparținătoare la acestea.

Urmează satele și porțiunile aparținătoare d-lui *Papa* :

Bucești, sat întreg, aici altul n'are parte. Aici este o mare curte domnească (udvarház) și o mare vie „majorsăg”.

Rumânii din loc sunt : Badea cu 3 fii ai săi, unul căsătorit ; Preda ; Anghel (frate lui Badea) cu un fiu ; Cristea cu 2 fii, Oprea cu 2 fii ; Vancea (fratele lui Oprea) cu 1 fiu ; Vasile cu 2 fii și 2 frați necăsătoriți. — Acești 5 sunt „manumissus”. — Dragomir, Marcu. (nec.), Dumitru (c.) acesta-i din Oțești.

Bălcești, portio, în acesta au și alții parte, la acesta s'a mai dat și hotarul numit *Corbu*, o moară bună, un . . . și o bucată de vie „majorság” din hotarul *Bălcești*.

Rumânii din loc sunt : Patru fii : Neagos (c.), Enea, Nicola, Dicul (nec.) ai lui Vlad ; 2 fii : Mihai și Marin ai lui Radul (c.) ; 2 fii : Vladul și Nicula ai lui Nicola (c.) ; 1 fiu al lui Pavel (c.) ; Dragomir (nec.) ; Preda (c.) ; 5 fii : Nicula, Stoica, Iene, Radul, numele unuia nu-l știm, ai lui Radul (c.) Petru (c.), cu un frate Todosie ; 2 fii ai unui alt Petru (c.), Iuon cu fratele său Oprea (necăsătoriți), Radul (nec.) ; Coman (nec.) cu 3 frați ai săi : Neagu, Radul, Petru ; Stanciul (nec.) cu 2 frați : Neacșul și Iuon ; Popa Petru cu fii : Iene, Dicul, Marin ; Neag pârcălab ; Stoica (c.) cu fratele Oprea ; alt Stoica (nec.) cu fratele nec. Ieremie.

Fugiți : Radul cu 2 frați nec., 2 fii ai lui Marcu (c.) ; Oprea (fratele lui Marcu), Voic (c.), Stoica cu 3 fii ; 1 fiu al lui Dragomir (c.) ; Stoica (nec.).

Țorica, ut supra, jumătate.

Archești, portio a cărui lățime e 32 funii cu via „majorság” din acel hotar.

Rumâni din loc sunt : Barbul (fiul lui Svetiț) cu 1 fiu ; alt Barbul (fiul lui Preda Beldi) ; Stanciul (nec.) ; Staico (c.) cu un frate nec. Gheorghii ; Stan (fiul lui Preda, căruia i se zice și Preda cel Negru) Nedelcu (c.) ; Mardale (c.), Cristea (c.), Barbul (nec. fiul lui Ture).

Fugiți : 2 fii : Chirca și Dragusen ai lui Iuon (fiul lui Bercul), Preda (fiul lui Bercul Nicola), Stoica (nec. fiul lui Țonte) cu frați : Marcu și Dragola ; Todosia, Radul, Dumitru, Sima, Stoica (fiul lui Radul), Chirca (fiul lui Svetiț).

Barzateu, loc de sat întreg — în toto.

Brebeni jumătate din hotar e 12 funii și 25 stânjini.

Otești, portio, jumătate.

Țigănești, Bistreni, Barbos, praedium pustii.

Plasova, sat întreg, cu via „majorság” din hotarul acela.

Rumânii din loc : 2 fii : Mine, Stan ai lui Braica (c.), 2 fii : Dobre, Radul ai lui Bratul (c.) ; 3 fii : Man, Radul, Iuon și 1 frate Banciul al lui Barbul (c.) ; 2 fii : Radul și Ivan ai lui Todoran (c.).

Fugiți : Stanislo (c.) cu 2 fii căsătoriți : Stanislau... ; Stan Tatul (c.) cu fiii săi ; Șorban (c.) cu 1 fiu și 1 frate căsătorit ; Cristea (c.) cu un frate căsătorit : Nica ; Mirca (c.) cu 2 fii : Cristea, Radul ; Baico Brat (c.) cu fratele căsătorit : Mirca ; Voina cu fratele căsăt., Mirca și 2 fii ai acestuia : Micul și Agapie ; un fiu căsătorit Țalapie al lui St. ian croitorul ; Dobrin Stanilă (c.) ; Radul ; Slav cu 2 frați nec. Ivanuc și

Dobrin ; Mușat (c.), Danco (c.), 1 copil mic al lui Stancul (c.), Ivan (c.), 1 fiu căsăt. al lui Ralea (c.), Ralea (c. fratele lui Voina) cu 2 fii ; Voina (c. frate lui Dumitru) cu 1 fiu, 1 fiu căsăt. al lui Vlad (c.), Dragan (c.), Ivanca și Ilie (c.), Micul (c.), Gherghea Malat (c. nepotul lui Micul), Stan senior cu un fiu căsătorit, Stoian cu 2 nepoți ; Un fiu al lui Radul (c. nepotul lui Stan senior) ; fiul căsăt. : Mihul al lui Neagoe ; 1 fiu c. Mihul și 1 frate c. Marin ai lui Dumitru ; Sin Țimpoca (c.), Sin Brat (c.), Sin Slavil (nec.), 1 fiu c. Dobromir al lui Cristea ; 2 frați Bratul și Sorban ai lui Cristea (fiul lui Marcul) ; Sorban (fiul lui Stanislo) cu fratele său Voica ; Danciul (c. fiul lui Dragul), Ignat fiul lui Dobrițeu ; Mihail, Ivanuca, Stanislav ; 1 fiu și un frate Todor ai lui Neacșul (c.), Petru (fiul lui Lapadat) cu fratele David, fiul lui Neagoe ; Dragul (fiul lui Dragul), Toma (fiul lui Stoian),

Mindătesti, Ursoaie, Flocoșeni, trei locuri de sat și hotare pustii, din ele jumătate, via „majorság” de acolo și alte cele aparținătoare acestora jumătate.

Poienița, praedium pustiu }
Cocenești, o bucată de moșie. } Acestea au rămas neîmpărțite.

N.B. : In afară de acestea s’au mai găsit în mai multe locuri moșii, rumânii și alte lucruri, cari acum nu s’au specificat, ci în viitor vor trebui luate în îndreptare.

In afară : Inventariul și alte scrisori relative la moșiile din Țara-Românească.

(Traducere după copia originalului unguresc din Arhivele Statului din Cluj. — Originalul în Biblioteca Universității Regele Ferdinand I din Cluj, secția arhiva muzeului ardelean : familia Banfy, No. 16).

Ștefan Meteș

REPERTORIU ARHEOLOGIC

DE

STAȚIUNI ȘI DESCOPERIRI PREISTORICE ÎN ROMÂNIA MATERIAL PENTRU UN DICȚIONAR DE GEOGRAFIE ISTORICĂ

II. Neoliticul — epoca pietrei lustruite *)

Epoca cea nouă sau *neoliticul* reprezintă în istoria civilizațiilor una dintre cele mai interesante sinteze. Ea a luat naștere după prefaceri adânci, atât în domeniul material, cât și în cel spiritual. Procesul de închegare a sintezei celei noi a durat mii de ani. El începu încă din mesolitic. La baza acestui proces stau vechile civilizații autohtone, la care s'au adăugat elemente venite din centre extraeuropene.

Multă vreme s'a crezut că neoliticul a fost introdus în Europa ca o civilizație formată gata. În prezent aproape că nu se mai îndoește nimeni asupra *originei străvechi-europene* a acestei civilizații.

Agricultura, creșterea vitelor, lustruirea obiectelor de piatră, industria ceramică și textilă sunt trăsăturile caracteristice ale epocii neolitice. Inceputurile lor se constată încă din epocile anterioare. *Agricultura marchează cel mai de seamă moment din istoria umanității*. Ea înseamnă trecerea dela viața de nomad la cea stabilă, de *cultivator de ogoare*, caracteristica neamurilor legate de pământ.

Europa trăește în epoca neolitică o *viață țărănească* în formele sale cele mai proprii, fiindcă la agricultură s'a adăugat și creșterea vitelor. Omul neolitic este agricultor și păstor. Însăși arta neolitică are un caracter popular. Se observă și o *diferențiere* în ceiace privește ocupațiunile. Acasă, femeile lucrau vasele *cu mâna*, torceau și țeseau. Bărbatul mergea la vânat, la îngrijirea modestului său „ogor”; exploata silexul (cremenea) atât de căutat pe atunci, ori pornea în depărtări

*) A se vedea prima parte : *Paleoliticul și mesoliticul*, în *Revista Arhivelor*, IV, 2, (1941), p. 280—295; și extras.

pentru procurarea obiectelor „exotice”, pe calea comerțului. Datorită unor *relații comerciale* foarte îndepărtate au pătruns în Europa continentală obiecte de origine mediteraneană, africană sau asiatică. Scoici de Mediterana, întrebuințate ca podoabe, au fost găsite în multe localități din țara noastră.

În neolitic se vor individualiza *cercuri de civilizație*, cu grupe și sub-grupe, în care vor intra *tipuri de civilizație*, care vor avea, de data aceasta, și o *semnificație etnică*. În capitolul următor al acestui *Reper-toriu* se va vedea cât de numeroase și caracteristice sunt tipurile de civilizație din cuprinsul Daciei neolitice.

În marea evoluție a umanității preistorice epoca neolitică urmează mesoliticului și precede de aproape epoca metalelor. Inceputul și sfârșitul civilizațiilor neolitice nu cad pretutindeni în Europa în același timp. Pe alocuri, lumea e mai refractară formelor celor noi sau se găsește izolată de marile artere de comunicație. În general însă s'a dat anul 3500 în. de Chr. ca dată de început a neoliticului și anul 2000 în. de Chr. ca termen de sfârșit : e vremea când Hammurabi dă primele legi scrise și contemporanul său Abraham părăsește orașul Ur pentru a merge în Canaan. La noi neoliticul pare a începe pe la 3000 în. de Chr. și durează până către 1700 în. de Chr., când începe epoca bronzului. Pentru despărțirea neoliticului de epoca bronzului s'a luat drept criteriu *aparitia cuprului*, care este cel dintâiu metal cunoscut de omul preistoric. Alături de obiectele de piatră își fac apariția podoabe și unelte de cupru. Coexistența acestor două feluri de obiecte, de piatră și cupru, este mult mai accentuată în perioada de trecere spre epoca bronzului. Această vreme e cunoscută sub denumirea de *eneolitic*, care reprezintă o *perioadă de tranziție*, legată organic de restul epocii neolitice.

În epoca neo-eneolitică se va pune o problemă, atât de desbătută : *problema etnică*, și mai precis, problema *Indoeuropenilor* sau Indoger-manilor, care va cădea pe primul plan al discuțiilor dintre preistoricieni, filologi și istorici. Mai mult decât altădată, țara noastră intră acum, datorită numeroaselor descoperiri din ultimii 20 ani, în cadrul acestor discuțiuni. Procesul de *indoeuropenizare* a vechilor populații *pre-tracice* din Dacia începe în acest răstimp și se va adânci până către jumătatea mileniului al II-lea în. de Chr., când neamurile tracice vor ajunge să creeze splendida sinteză a civilizațiilor bronzului.

A. Stațiuni cu o civilizație încă nedeterminată ; descoperiri izolate și întâmplătoare.

Multe stațiuni preistorice au dat un material arheologic bine definit ca neolitic, dar care n'a putut fi încă atribuit în mod cert unui anumit tip de civilizație. Majoritatea acestor materiale provine din descoperiri întâmplătoare sau din sondagii făcute de nespecialiști. În general e vorba de produse ceramice, care indică aproape totdeauna prezența unei stațiuni preistorice. Semnalarea acestei categorii de așezări, cu singura mențiune că aparțin epocii neo-eneolitice, nu poate fi lipsită de interes. Aceste stațiuni, împreună cu cele ce se vor publica în capitolul referitor la tipurile de civilizație din neolitic, arată cât de intens a fost locuită țara noastră în mileniul al III-lea în. de Chr. și în primele trei secole ale mileniului următor. Când vor fi puse pe hartă, — așa cum se va proceda după publicarea întregului *Repertoriu* —, se va vedea ce anume regiuni au fost preferate de oamenii vremii. Până acum am notat peste 1000 de stațiuni și puncte neo-eneolitice ! Numărul lor este desigur mult mai mare. Unele stațiuni trecute în acest capitol ar putea să nu fie din neolitic, fiindcă datele ce le-am avut la îndemână nu proveneau totdeauna din izvor sigur. Așa pot fi multe dintre așezările din repertoriul lui I. Marțian, pe care totuși le-am notat aici pentru ca cercetătorul să aibă pe viitor tot materialul la îndemână, deși erau indicate numai ca „stațiuni preistorice”. În transcrierea numirilor de localități, și în special a celor din Transilvania, se vor fi strecurat greșeli, ca și în celelalte capitole.

Un număr considerabil de obiecte de piatră și cupru provine din *descoperiri întâmplătoare*. Hazardul face să iese uneori la lumină materiale arheologice de o reală valoare muzeistică. Însemnătatea acestora scade însă din punct de vedere științific, fiindcă datele referitoare la împrejurările în care a avut loc această descoperire ne lipsesc, ceea ce împiedică scoaterea unor concluzii sigure. Atari obiecte nu se pot atribui cu certitudine unei anumite civilizații, deoarece în majoritatea cazurilor ele au fost găsite ca *obiecte izolate*, fără a fi deci *asociate* cu alte obiecte, care ar ușura datarea. De obicei, obiectele izolate și întâmplătoare sunt bunuri care circulă în mai multe civilizații. Ele provin, fie din așezări neo-eneolitice încă neidentificate, fie din morminte distruse. Alte ori ele n'au nicio legătură cu aceste două categorii de *izvoare* ale preistoriei fiind doar lucruri pierdute sau ascunse de oamenii neo-eneolitici. Numărul obiectelor din această categorie trebuie să fie cu mult mai mare la noi în țară. În muzeele și în colecțiile particulare se găsesc

foarte multe obiecte de această natură. Din cauza îndatoririlor militare și didactice și a timpului scurt în care s'a redactat acest *Repertoriu*, n'am putut întreprinde călătoria proiectată, pentru a strânge întreg materialul înedit din muzeele și colecțiile din țară. Aceasta se va face ulterior, cu ocazia unei republicări sau completări a lucrării de față. Tot din lipsa de timp au rămas desigur necercetate și unele publicații, mai greu accesibile.

În prezentul capitol am trecut și *mormintele neo-eneolitice*, care n'au fost încadrate în tipuri de civilizație, fie că nu au elemente inventarice caracteristice, fie că au fost distruse, iar datele ce le are la îndemână arheologul nu pot servi la o determinare certă, din punct de vedere tipologic.

* * *

95. Adâncata, jud. Storojineț.—Stațiune preistorică, probabil din epoca neo-eneolitică. *Cronica Numismatică și arheol.*, XI, 103—104, 1935, p. 143.

96. Aita-Mare, jud. Trei-Scaune.—Descoperire întâmplătoare : secure de piatră dură (serpentin). I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 6.

97. Albiș, jud. Trei-Scaune.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de luptă, din cupru, cu brațele perpendiculare ; *tip C2. Emlék-könyv*,—Volumul jubiliar al Muzeului Sf. Gheorghe, 1929, p. 271, fig. 25,2. Pentru tipologie : D. Berciu, în *Afulum*, I, 1942, p. 49.

98. Almașul-Mic, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică ; alte informații lipsesc ; Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 227.

99. Andreești, jud. Gorj.—Descoperire întâmplătoare : o secure de cupru cu un tăiș vertical și gaură de înmănușare transversală, prelungă. I. Andrieșescu, *Dacia*, II, p. 366. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89. Securea n'a fost publicată. Tot de acolo provine și o secure de piatră (D. Berciu, *o. c.*, p. 93). Pentru securea de cupru vezi : *Ciovrânășani* (mai jos) ; apare în perioada de sfârșit a neoliticului și se menține și în epoca timpurie a bronzului.

100. Angheluș, jud. Trei-Scaune.—Descoperiri întâmplătoare, din epoca neolitică : „aschii de silex”. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 18.

101. Aninoasa, jud. Gorj. — Descoperire izolată și întâmplătoare : secure-ciocan de piatră, din epoca neolitică. Se află în Muzeul „Alex.

Amann", Craiova. I. Andrieşescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

102. Antes, jud. Someş.—Descoperiri întâmplătoare : 5 dălţi din rocă dură „de mărime neobişnuită”. I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 19.

103. Apele-Vii, jud. Romanaţi.—Descoperire izolată şi întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. *Arhivele Olteniei*, XV, 1936, p. 389. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

104. Apatiu, jud. Someş. — „Staţiune preistorică”. I. Marţian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 22.

105 Arcuda, jud. Ilfov. — Descoperire întâmplătoare şi izolată : topor de piatră. I. Andrieşescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, p. 32.

106 Arcos, jud. Trei-Scaune. Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră. I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 28.

107. Arifu, jud. Argeş.—Descoperiri întâmplătoare ; pare a fi şi o staţiune preistorică. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 122.

108. Aţel, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare : o secure de piatră dură („amphibol”) : I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 33.

109. Avrămeşti, jud. Bălţi.—Staţiune preistorică, probabil din epoca neolitică ; alte date mai precise lipsesc. T. Porucic, *Câteva cuvinte asupra staţiunilor preistorice dintre Prut şi Nistru*, în *Arhiv. Basarabiei*, 1934, p. 62.

110. Babin, jud. Cernăuţi. (A nu confunda cu Babin din jud. Hotin, unde e o staţiune cu ceramică pictată de stil cucutenian).—Dela Babin, spre graniţa româno-polonă, provin câteva obiecte de piatră şi fragmente ceramice din epoca neo-neolitică. Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, I. 2, 1904, p. 10.

111. Bacău, jud. Bacău.—Descoperire izolată şi întâmplătoare : un „amulet” sau cute de ascuţit, din rocă vierzue (şişt cristalîn), cu o perforaţiune pentru a fi suspendată : secţiunea dreptunghiulară ; Lungimea 8.5 cm. Colecţia „Istrati-Capşa”, T. Severin, Inv. No. 36. Atare formă se întâlneşte şi în epoca timpurie a bronzului (v. civilizaţia Glina III).

112. Bălăneşti, jud. Gorj.—Descoperire izolată şi întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieşescu, *Contribuţiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32 şi 33. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

113. Bălcești, jud. Argeș.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un topor de piatră. *Neamul Românesc Literar*, 1910, p. 752. Cf. C. Moisiu, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 174. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

114. Balomir, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare : secure de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 44.

115. Balta-Verde, jud. Mehedinți.—Descoperiri izolate și întâmplătoare :

1) Un fragment de secure-ciocan (partea secure și cu o parte din gaura de înmănușare) din granit ; lung. 6.8 cm. ; descoperit la locul numit „Grindul cu tunul” ; lustruit.

2) O secure-ciocan, întreagă, din diabas, cu gaura deplasată spre ceafă ; lung. 10,5 cm. ; lustruit. Interesantă e tehnica perforării găurii de înmănușare, realizată cu două trestii, de grosimi felurite, așa încât pe o distanță lărgimea e mai mică, iar pe rest mai mare.

3) Un „amulet” de piatră neagră, lustruit puternic, cu secțiunea pătrată și de o formă dreptunghiulară. Are o perforațiune pentru a fi atârnat. Lung 4.3 cm.

Descoperirile dela No. 1 și 2 au fost amintite de noi în : *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Toate trei sunt însă înedite, în colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin.

116. Bârnova, jud. Soroca. — Mai multe stațiuni preistorice ; au ieșit la iveală obiecte de silex. Constantinescu-Iași, *Stațiuni preistorice în Basarabia*, în *Viața Basarabiei*, I, 2, 1932, p. 36.

117. Basarabi, jud. Baia. — Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră : I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, p. 32 (de reținut : jud. Baia, în loc de Suceava, nume purtat până la întregire). Acest topor, cât și securile de cupru amintite de noi în *capit. Ceramică pictată de tip Cucuteni*, s. v. *Basarabi* (v. mai sus) par a sta în legătură cu stațiunea cu ceramică pictată de acolo.

118. Băsești, jud. Bacău.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor-ciocan, perforat „spre ceafă”, ceafa lată. C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, p. 131, fig. 76, 3 (sus dreapta).

119. Batoș, jud. Cluj.—Descoperiri întâmplătoare : securi și ciocane de cuarțit. I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 51.

120. Baurici-Moldoveni, jud. Cahul. — Se semnalează prezența unei așezări preistorice : T. Văscăuțanu, *Urmele omului preistoric în Basarabia*, în *Rev. șt. „V. Adamachi”*, XI, 1925, p. 157.

121. Beclean, jud. Someș.—Descoperiri întâmplătoare : topoare de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 52.

122. Beiuș-Suncuiș, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare : secure de piatră șlefuită și perforată ; epoca neolitică. Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 7.

123. Berești, jud. Covurlui. — A se vedea : *Tg. Berești*.

124. Berghin, jud. Alba. — Descoperiri întâmplătoare : topoare din rocă dură (serpentin). I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 58.

125. Beșinău, jud. Trei-Scaune. — Descoperiri întâmplătoare : securi de cupru cu un singur tăiș și gaură de înmănușare transversală prevăzută cu tub-manșon. Un topor-ciocan, varianta noastră A1. *Emlék-könyv*, volumul jubiliar al Muzeului dela Sf. Gheorghe, 1929, p. 270 ; p. 280, fig. 27. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 59.

126. Bica-Româna, jud. Cluj. — Descoperire întâmplătoare : Un nucleu de obsidiană ; epoca neolitică. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 62.

127. Biharia, jud. Bihor. — Două așezări neolitice, una în apropierea viilor, alta în „Cetate” ; s’au descoperit produse ceramice și unelte de piatră : Fr. Arcos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 7.

127. bis. Bistrița, jud. Năsăud. — In Muzeul de Științe Naturale din București se află un fragment de secure-ciocan din rocă dură, lustruit. Aparține epocii neolitice.

128. Bistrița : v. Mănăstirea-Bistrița.

128. bis. Bodoc, jud. Trei-Scaune. — Descoperire întâmplătoare : un topor de luptă cu două brațe în cruce, tip C1, și un alt exemplar tot de cupru, de tip C2 (cu tub) : D. Berciu. *Asupra tipologiei și originii topoarelor cu două brațe în cruce*, în *Apulum*, I, 1942, p. 48. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 74 („ciocan de aramă”). La Bodoc este o stațiune cu ceramică de tip *Coșofeni* (v. capit. respectiv).

129. Boghina, jud. Roman. Descoperire întâmplătoare și izolată : un amulet din gresie, cu gaură pentru a fi atârnat ; secțiunea dreptunghiulară ; lung. 8 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin.

130. Boița, jud. Hunedoara. — Descoperire întâmplătoare : fragment de secure din piatră, perforată ; Muzeul din Deva. M. Roska, în *Publ. de l’Inst. d’arch. à l’Université de Debrecen*, 1939, I, p. 10. Tot de acolo provin și „vase roșii de lut ars” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, I, 1920, No. 80. La Boița e o stațiune de tip *Coșofeni* (v.

cap. respectiv), încât descoperirile semnalate aici ar putea sta, — cel puțin unele din ele —, în legătură cu această civilizație.

131. Boiul-de-sus, jud. Hunedoara. — La locul numit „Dobrila”, pe valea Gurasadei, s’au descoperit urme preistorice : Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 122. I. Marțian amintește o *secură* de rocă dură (amfibolit) : *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 83.

132. Bolotina, jud. Bălți. — Stațiune preistorică, probabil din epoca neolitică ; alte date mai precise lipsesc. T. Porucic, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, p. 63.

133. Bonț, jud. Someș. — Trei stațiuni preistorice : una la locul numit la „Razor”, alta la „Tău” și a treia pe valea „Holceneaga” : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 86 ; în privința fixării cronologice ne lipsesc datele necesare.

134. Borăscu, jud. Gorj — Descoperire izolată și întâmplătoare : fragment de topor-ciocan de diabas, din epoca eneolitică. Se află în colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin, Inv. No. 13, dulap I ; lung. 8.50 cm. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33 ; se vorbește de două topoare de piatră, perforate.

135. Boz, jud. Alba. — Descoperire întâmplătoare : un ciocan de aramă : I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 92.

136. Bozieș, jud. Someș. — O stațiune preistorică la locul numit „Poderei” : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 93.

137. Brad, jud. Sibiu. — Descoperiri întâmplătoare : două cio-cane din rocă dură (serpentin). I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 96.

138. Brașov, jud. Brașov. — Din lunca orașului provine un topor de luptă cu două brațe opuse, tip C1 : J. Teutsch, în *Mitt. d. Anthr. Gesell. in Wien*, 30, 1900, p. 190, fig. 53. Pentru tipologie : D. Berciu, *Topoare de cupru cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I (1942), p. 48. I. Marțian semnalează următoarele „stațiuni preistorice” la Brașov : una pe *Tâmpa*, alta în valea *Cetății*, a treia la „*Pietrele lui Solomon*” (v. *civilizația Coțofeni*) și a patra în „*Brașovul-Vechiu*” (*Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 100).

139. Brânzeni, jud. Dorohoi (*Basarabia*). — Stațiune neo-eneolitică ; descoperiri întâmplătoare : obiecte de silex și ceramică. I. N. Moroșan, *Câteva stațiuni preistorice noi descoperite în Basarabia de Nord*, în *Rev. șt. „V. Adamachi”*, XIV, 1928, p. 119.

140. Bretea-de-Mureș, jud. Hunedoara. — Vârfuri de săgeți din cremene, probabil eneolitice. Au fost descoperite pe *Măgura* (I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 103), unde este fără îndoială o așezare preistorică. Așezarea este semnalată și în : Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 124.

141. Broșteni, jud. Baia. — D-l V. Ciurea a descoperit într'un tumul un mormânt, cu schelet, „culcat pe partea stângă cu genunchii aduși spre gură, cu capul spre Nord, iar fața spre Răsărit”. Sub schelet se afla „un pat de pietre mari”, iar la cap s'a găsit un vas de lut (spart) : *Natura*, No. 10, 1931, p. 20. Autorul promite că va da un studiu special în legătură cu acest mormânt, care, după ritul înmormântării, în poziție chirchită, pare a aparține epocii eneolitice sau epocii timpurii a bronzului.

142. Budănești, jud. Mehedinți. — Descoperire întâmplătoare și izolată : secure din rocă dură ; epoca neolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

143. Budișteni, jud. Muscel. — Descoperiri izolate și întâmplătoare : două topoare de piatră ; unul găurit, altul negăurit. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 121. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

144. Bulbuc, jud. Hunedoara. — „Stațiune preistorică” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 111.

145. Bumbesti, jud. Gorj. — Descoperire izolată și întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32 și 33. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

146. Bundorf, jud. Târnava-Mare. — Descoperire întâmplătoare și izolată : o secure de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 112.

147. Bunești, jud. Fălciu. — Stațiune neo-eneolitică ; pare a fi vorba de o ceramică ornamentată cu „pieptenele”, de stil *Cucuteni* C. C. D. Vasiliu, *Movila Răbâii*, 1933, p. 100. Trebuie făcute cercetări la fața locului sau așteptate noi descoperiri pentru a ne pronunța în mod categoric în ceia ce privește determinarea stilistică și cronologică.

148. Buza, jud. Someș (Plasa Chiochiș). — Stațiuni preistorice, neo-eneolitice la locurile numite „Vrabie”, „Izvoare”, „Beg” și „Ursoaica”. S'a semnalat de mult descoperirea unui ciocan din rocă dură, „mărgelă” de lut și a unui „cui de aramă” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 115.

149. Buza, jud. Someș (Plasa Ileanda-mare). — „Stațiune preistorică” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 116.

150. Buziaș, jud. Timiș-Torontal. — Descoperire întâmplătoare : un toporaș : *Anal. Banat.*, III, No. 2, 1930, p. 57 (Ioan Geția) ; epoca neolitică (?)

151. Buzovița, jud. Hotin. — A se vedea : *Buzovți*.

152. Buzovți, jud. Hotin. Stațiune neolitică, la locul numit „*Velica-Houda*”. Date mai precise lipsesc. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Sect. Șt., t. VI, 1929, p. 10 (memoriul I).

153. Căbești, jud. Hunedoara. — Pe vârful „*Țucla*” se află o stațiune preistorică ; alte informațiuni lipsesc. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 125.

154. Cacica, jud. Suceava. — Descoperiri întâmplătoare : un topor din rocă dură și silexuri, provenind foarte probabil dintr’o așezare neoeolitică. Obiectele se află în Muzeul de Șt. Nat. din Viena. Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, 1904, p. 10.

155. Căciulata, jud. Dolj. — Descoperire izolată și întâmplătoare : fragment de topor de luptă din piatră ; epoca eneolitică, marginile tăișului prelungite în afară ; formă „nordică”. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin, Inv. No. 21. Amintit și de d-l I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33.

156. Calacea, jud. Someș. — Stațiune preistorică ; s’a descoperit ceramică : I. Marțian, *Repertoriul arheologic p. Ardeal*, 1920, No. 121.

157. Călinești, jud. Bălți. — Descoperiri întâmplătoare : obiecte de silex, percutoare și nuclee. I. N. Moroșan, *Câteva stațiuni preistorice noi descoperite în Basarabia de Nord*, în *Rev. Șt. „V. Adamachi”*, XIV, 3--4, 1928, p. 118.

158. Căpuș, jud. Alba. — Descoperire întâmplătoare : o daltă de serpentină, neolitică. I. Marțian, *Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 451. La Căpuș este o bogată stațiune de tip Coțofeni (a se vedea capit. respectiv).

159. Caraci, jud. Hunedoara. — Descoperire întâmplătoare și izolată : un „topor de diorit” : I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1921, No. 127.

160. Caraula, jud. Dolj. — Descoperire întâmplătoare și izolată : secure de piatră din epoca neolitică. La locul numit *Ciocănari* se află și o așezare preistorică. De acolo s’au cules fragmente ceramice și o dăltiță lustruită. Alte date mai precise lipsesc. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. *Oltenia*, Cartea II, fasc. II, pp. 18—19.

161. Cărlibaba, jud. Câmpulung (Bucovina). — Descoperiri izolate și întâmplătoare : 5 lame de silex, de culoare gălbue, din epoca neo-eneolitică, provenind foarte probabil dintr'o așezare cu ceramică pictată sau dintr'un „depozit” neolitic. Se află în Naturhistorisches Museum din Viena. Sunt menționate de Kaindl : *Geschichte der Bukowina*, I, 2. p. 10.

162. Cârna, jud. Dolj. — Un topor de luptă, din cupru, cu două brațe în cruce și tip C2. E o descoperire întâmplătoare și izolată. Muzeul din Craiova. Locul de găsimă nu este tocmai sigur. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 87—88.

163. Casa-Veche, jud. Olt. — Descoperiri întâmplătoare și izolate : un topor de piatră dură. Formă „nordică”. Lung. 7.10 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, Turnu-Severin ; un altul, tot de diabas, perforat. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1910, p. 84.

164. Cața, jud. Târnava-Mare. — „Stațiune preistorică” pe malul Homorodului : I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 135.

165. Cătălina, jud. Trei-Scaune. — Descoperire întâmplătoare : un topor din rocă dură (trachit) : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 136.

166. Cătina, jud. Buzău. — Un topor de cupru cu două brațe în cruce, tip C 2, cu manșon tubular, descoperit întâmplător pe valea râului Bârsca-Chiojdului, un afluent al Buzăului : I. Nestor, *Hache en cuivre à double tranchant trouvée en Valachie, Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 135—137 ; desen bun.

167. Cățcău, jud. Someș. — „Stațiune preistorică” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 138.

168. Ceagz, jud. Turda. — Descoperire izolată și întâmplătoare : o „daltă de aramă” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 139.

168 bis. Cecălaca, jud. Alba. — Descoperire întâmplătoare : o seacă plată, de cupru (hache plate), fără margini laterale ; lung. 5 cm. K. Herepey, *Alsófehér Vármegye Történelme*, I, 1901, pl. VIII, 73.

169. Ceptura, jud. Prahova. — Descoperiri întâmplătoare și izolate : mai multe fragmente de topoare neolitice, din rocă dură și lustruite ; perforate. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1911, p. 147, fig. 1—2 (două fragmente). I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33.

170. Cergăul-Mare, jud. Alba. — Descoperire izolată și întâmplătoare : o daltă din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 144.

171. Cerghizăl, jud. Târnava-Mică. — Descoperire întâmplătoare și izolată : un ciocan de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 145.

172. Cernatul-de-sus, jud. Trei-Scaune. — O descoperire întâmplătoare și izolată : topor de luptă, din cupru, cu două brațe opuse și perpendiculare, *tip C 2*. M. Rosca, în *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 271 și fig. 25, 4; nu se specifică însă dacă e vorba de *Cernatul-de-sus* (Felsőcsernáton) sau *Cernatul-de-jos* (Alsócsernáton). La I. Marțian (*Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 146) este trecut *Cernatul-de-Sus*. Pentru tipologie : D. Berciu, în *Apulum*, I, 1942 (*Asupra topoarelor de luptă cu două brațe opuse*).-

173. — **Cernauca**, jud. Cernăuți. — Descoperire izolată și întâmplătoare : un fragment de secure plată, din piatră albă, moale la pipăit. Provine foarte probabil dintr'o așezare cu ceramică pictată ce rămâne a fi indentificată pe viitor. Epoca neo-eneolitică. Se află în Naturhistorisches Museum din Viena.

174. Cernăuți, jud. Cernăuți. — Descoperire întâmplătoare și izolată : o secure trapezoidală, din *silex*, *lustruită* cu grijă ; lung. 16,1 cm. Epoca neo-eneolitică : T. Sulimirski, *Rev. de Preist. și Ant. Naț.*, I, 1, 1937, p. 33, fig. 1. Se pare că acest exemplar era cunoscut încă de pe vremea lui Kaizl, care îl amintește în a sa : *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10, împreună cu un topor de piatră. K. Romstorfer, *Funde in der Bukowina*, în *Mitt. der Central-Comm.*, XV, 1889, p. 32 : securea a fost descoperită pe malul Prutului.

174 bis. Cetatea, jud. Tulcea. — Descoperire întâmplătoare : o interesantă secure plată de cupru, tip simplu (fără margini laterale), cu corpul mult lățit și colțurile tăișului ieșite puțin în afară, peste lățimea corpului. Lățimea este de $\frac{1}{2}$ din lungime. Tip de *hache plate Ib2*, caracteristic cercului românco-ungar. Securea se găsește în Muzeul de Științe Naturale din București.

175. Cetatea Latinilor, jud. Mehedinți. — A se vedea : *Orevița*.

176. Cetea, jud. Alba. — O interesantă descoperire, făcută în bogata stațiune dela Cetea, cunoscută și în vremea civilizației Coțofeni, Glina III-Schneckenberg și Wittenberg : e vorba de un fragment dintr'un topor de luptă cu brațele în cruce, lucrat din cupru, precum și „turte" de cupru (*depozit?*). H. Schroller, *Stein-und Kupferzeit Siebenbürgens*, 1933, p. 66-7; G. Téglás, în *Arch. Ért.*, 1888, p. 93—94. I. Marțian (*Repertoriu arheol. p. Ardeal* No. 148) notează mai multe to-

poare din rocă dură, care ar putea aparține civilizației de tip Coțofeni sau Glina III-Schneckenberg.

177. Chendru, jud. Someș. — „Stațiune preistorică” la *Cetate* : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 149.

178. Chibella (Chibed), jud. Someș. — Descoperiri întâmplătoare : „ciocane de trahit”, rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 152.

179. Chimindia, jud. Hunedoara. — Descoperire întâmplătoare și izolată : „secur de serpentin” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 157.

180. Chiochiș, jud. Someș. — Descoperire întâmplătoare : „trei topoare de piatră” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 159.

181. Chireu, jud. Someș. — Stațiune preistorică mai sus de băi : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 161.

182. Ciachi-Gârbou, jud. Someș. — La „Ruini” pare a fi o stațiune preistorică ; s’au descoperit acolo „arme și utile de piatră” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 165.

183. Ciceu-Cristur, jud. Someș. — „Stațiune preistorică”. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 168.

184. Cigmău, jud. Hunedoara. — La locul numit „Măguri” se află o stațiune preistorică : Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1939, p. 91.

185. Cimișlia, jud. Tighina. — Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de luptă, din cupru, cu două brațe perpendiculare, tip C 3 (tub-manșon pe o singură latură). D. Berciu, *Toporul de cupru dela Cimișlia-Tighina*, în *Rev. Ist. Rom.*, XII, 1942.

186. Cioca, jud. Mureș. — Pe Dealul Cetății se află o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 172.

187. Ciolăneștii-din-deal, jud. Teleorman. — Descoperiri întâmplătoare : produse ceramice ; mai multe vase din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 72. Vasele se aflau în Muzeul Național de Antichități din București.

188. Ciovărnășani, jud. Mehedinți. — O descoperire izolată și întâmplătoare : o secur de cupru, cu un tăiș vertical și gaură de înmănșare transversală, prevăzută cu manșon. Se află în Muzeul „Alex. Aman” din Craiova, unde se mai găsesc alte două securi similare, al căror loc de proveniență nu se știe. Exemplarul dela Ciovărnășani este inedit.

Epoca de sfârșit a neoliticului și a bronzului timpuriu. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89; pentru comparație a se vedea fig. 102, 3.—

189. Ciubauca, jud. Someș. — Descoperire întâmplătoare : două nuclee de *obsidiană*, găsite pe valea Ciubăncuța. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 177.

190. Ciuci, jud. Alba. — La locul numit „Ursu” se află o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 180.

191. Ciucmandru, jud. Târnava-Mică. — Pe dealul *Hodia* se găsește o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 181.

192. Ciudeiu, jud. Storojineț. — Descoperire întâmplătoare : o secure-ciocan de piatră, perforată. Muzeul Țării, Cernăuți. Exemplarul a fost publicat de mult de către Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, pl. I, 6, cu p. 10; lung. 9 cm. *Mitt. der Central-Commission*, Bericht, vol. X, 1884, p. CCXXIV; e reprodus ciocanul împreună cu idoli de lut dela Siret, jud. Rădăuți.

193. — Ciumfaia, jud. Cluj. — Stațiune preistorică la locul numit „Borșos” : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 184.

194. Ciuperceni, jud. Dolj. — Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră, epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

195. Cluj, jud. Cluj. — I. Marțian semnalează două stațiuni preistorice (*Repertoriul arheolog. p. Ardeal*, No. 186), care stau foarte probabil în legătură cu civilizația de tip Coțofeni (V. cap. respectiv).

196. Climboco jud. Sibiu. — Descoperire întâmplătoare : un „târnăcop de miner” : tip B 5, după tipologia noastră a securilor-ciocane. *Arch.Ert.*, VIII, 1888, pp. 116 și urm., fig. 9. D. Berciu, *Asupra tipologiei și originii topoarelor cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1942, p. 60.

197. Cobor, jud. Târnava-Mare. — Descoperire întâmplătoare : cinci topoare de serpentină. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, No. 187.

198. Cohalmu, (azi Rupea) jud. Târnava-Mare. — În „valea florilor” e o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, No. 189.

199. Comarnic, jud. Prahova. — Descoperire izolată și întâmplătoare : topor-ciocan, cu ceafa lătită, din piatră vierzue. Lung. 21 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 30. Amintit de : I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. C. Moisil, *Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1911, p. 85, fig. 9.

200. Comarova, jud. Hotin.—Trei stațiuni neolitice, dintre care una în regiunea „Dubmeachi” și alta în regiunea „Șirochii-Sdolinoc”. Au apărut obiecte de silex, de gresie și cuarțit, topoare șlefuite, precum și o „ceramică grosolană”; alte date mai precise nu avem. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, An. Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, 1929, p. 10.

201. Constanța, jud. Constanța.—Două morminte cu ocră, în tumul, de caracter eneolitic: C. Schuchhardt și P. Träger, *Ausgrabung zweier Tumuli bei Constanța*, *Prähist. Zeitschr.*, 1918, p. 150—155. Nu pot fi atribuiți în prezent cu certitudine unei anumite civilizații. Autorii citați au făcut săpături în 1917 în cei doi tumuli, în apropiere de Constanța.

202. Costești, jud. Botoșani.—Pe stânga Prutului și pe malul drept al Ciuhorului, la locul numit „*La Perla*”, se află o stațiune preistorică, din epoca eneolitică. Au fost culese fragmente ceramice, o lamă de silex, o râșniță și vase de bucătărie. Nu posedăm alte informațiuni mai precise, așa încât nu se poate determina deocamdată tipul de civilizație, căreia îi aparține așezarea amintită. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, mem. I, 1929, p. 2—3; ne găsim însă în aria civilizației cu ceramică pictată de tip Cucuteni.

203. Coșovenii-de-Jos, Dolj.—Un topor de luptă, din cupru, cu două brațe în cruce, tip C 2. Un altul în stare fragmentară, reproducând același tip. Ambele provin din descoperiri întâmplătoare. Se află în colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 87, fig. 100, 4; lung. 22 cm. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1911, p. 85, fig. 1. Niculescu-Otin, *Contribuțiuni la metalurgia antică a cuprului în țerile locuite azi de Români*, Ac. Rom. Publ. „V. Adamachi”, 1910—1913, p. 402, fig. I (toporul în stare fragmentară); n’are argint și plumb; cupru apare într’un procent de 99.54 %.

204. Coteana, jud. Olt.—Descoperire întâmplătoare și izolată, o secure plată de cupru, fără margini laterale; tip *carpatic* (A2); lung. 15 cm. Perioada eneolitică. D. Berciu, *Securea dela Coteana, jud. Olt*, extr. din *Arh. Olt.*, XX, 1941. Securea a fost analizată de Niculescu-Otin (*Contribuțiuni la metalurgia antică a cuprului în țerile locuite azi de Români*, Ac. Rom., Publ. „V. Adamachi”, V, 1910—1913, p. 411, cu fig. 10 (fotografie). Cuprinde un mic procent de staniu: 1.403 %, intenționat adaogat. În secțiunea metalografică (pl. II 2) se văd cristale mari, unele luminoase, altele întunecoase. Lipsește argintul, ceva caracteristic cuprului exploatat din minele dela Baia-de-Aramă, jud. Mehedinți.

205. Cotiugeni, jud. Hotin.—Așezare neo-eneolitică ; au apărut obiecte de silex caracteristice epocii : T. Văscăuțanu, *Urmele omului preistoric în Basarabia*, în *Rev. Șt. V. Adamachi*, XI, 1925, p. 156, cu fig. 7—8.

206. Coțofenii-din-Dos, jud. Dolj.—O descoperire întâmplătoare și izolată : un topor de luptă, din cupru, cu două brațe în cruce, tip C2. Muzeul din Craiova. Toporul a fost cumpărat în 1915 de Șt. Ciuceanu dela țărani. Aceștia l-au informat că a fost descoperit pe „*Botul Dealului*” (*Anuarul Com. Mon. Ist. pe 1915*, (1916), p. 145), deci acolo unde este o civilizație de tip Coțofeni (v. capit. respect.). O civilizație Glina III (epoca timpurie a bronzului) am identificat la *Piscul-Lung* (v. cap. *Glina III*). D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 87, fig. 97. Tot dela Coțofeni se cunosc și securi de piatră, din epoca neolitică (*ibid.*, p. 92).

207. Covașna, jud. Trei-Scaune.—Descoperiri întâmplătoare : două securi de cupru, cu un tăiș vertical și gaură de înmănușare prevăzută cu tub-manșon ; corpul ușor curbat spre interior ; un exemplar e ornamentat cu câte o spirală dublă. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 200. M. Roska, *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului Sf. Gheorghe, 1929, p. 270, fig. 23 la p. 278.

208. Cozmeni, jud. Cernăuți.—Descoperiri întâmplătoare : 1) două vârfuri de săgeată, din silex, de o formă triunghiulară, una având baza ușor concavă. Atari forme predomină în perioada eneolitică. 2) O lamă de silex, lung. 10 cm. 3) Un pendativ din piatră dură, în formă de ou, cu gaură pentru a putea fi suspendat și ornamentat cu benzi incizate umplute cu liniuțe paralele și linii frânte. Naturhistorisches Museum din Viena. Kaindl nota în a sa *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10 două fragmente de topoare și silexuri, care ar putea fi cele de mai sus, întrucât majoritatea obiectelor descoperite în Bucovina se află în Muzeul din Viena.

209. Crăciunești, jud. Hunedoara.—In peștera *Șura-de-Jos* și în peștera *Balogu* s'a identificat în stratele de sus o civilizație eneolitică, după ceramica descoperită : H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, în *Bul. Soc. de Șt. din Cluj*, II, 4, 1924—1925, p. 215—216 ; ambele peșteri au fost locuite și în epoca paleolitică (v. capit. respect.).

210. Craiova, jud. Dolj.—Descoperiri întâmplătoare și izolate : două topoare de luptă, din cupru, cu brațele opuse ; tip C2. Un al treilea exemplar, în stare fragmentară, aparține aceluiași tip. Două exemplare în colecția „*Dr. Severeanu*” și altul în Muzeul Municipiului București, căruia i-a revenit și colecția defunctului Severeanu. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 88.

211. Crisbav, jud. Braşov.—Descoperire izolată şi întâmplătoare : un topor de luptă, din cupru, cu două braţe perpendiculare ; tip C3 (tub pe o singură parte) ; un braţ secure, celălalt „târnăcop”. J. Te tsch, *Die spätneolithischen Ansiedlungen mit bemalter Keramik am oberen Laufe des Altflusses*, în *Mitt. d. Prähist. Komm.* 1903, p. 397, fig. 181 : „aus Kupfer oder zinnarmer Bronze”. Pentru tipologie : D. Berciu, în *Apulum*, I. 1942. Tot de acolo provine şi un fragment de secure din piatră, perforată (Muzeul din Braşov). La Cr. pare a fi vorba de o staţiune preistorică. I. Marţian vorbeşte de „arme şi utile de piatră” (*Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 212).

212. Criştişul-de-Câmpie, Jud. Turda.—Descoperire întâmplătoare : un „târnăcop de miner”, din categoria securilor-ciocane, tip B 5. Fr. von Pulszky, *Die Kupferzeit in Ungarn*, p. 69, fig. 3. D. Berciu, *Asupra tipologiei şi originii topoarelor cu două braţe opuse*, în *Apulum*, I, (1942), fig. 2, cu p. 60, pentru tipologie.

213. Criţ, jud. Târnava-Mare.—Descoperiri întâmplătoare : „ponduri din lut ars” (I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 210) ; e vorba de greutatea de plasă, care provin dintr’o aşezare.

214. Cucii, jud. Alba.—Descoperire întâmplătoare : o daltă de piatră dură, neolitică. I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 213.

215. Cuciurul-Mare, jud. Cernăuţi.—Descoperiri întâmplătoare : o secure de *silex*, cu ceafa dreptunghiulară şi secţiunea tot dreptunghiulară ; lung. 16 cm. Un topor şi alte obiecte de *silex* semnalate de Kaindl : *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10.

216. Culpiul-de-Câmpie, jud. Mureş.—La „Cetate” se află o staţiune preistorică : I. Marţian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 215.

217. Cuşma, jud. Năsăud.—Descoperire întâmplătoare : nucleu de *obsidiană* găsit în peştera „Tălharilor” (I. Marţian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, 1920, No. 217), unde poate fi o staţiune de tip Coţofeni.

218. Dăbâca, jud. Someş.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră : I. Marţian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 219.

219. Dăbuleni, jud. Romanaţi.—Descoperire izolată şi întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. În Colecţia „Istrati-Capşa”, T.-Severin. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93. C. Moisil, *Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1911, p. 84. I. Andrieşescu, *Contribuţiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33.

220. Dala, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare : o secure din rocă dură (serpentin). I. Marţian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 220.

221. Dalboșeț, jud. Caraș. — Pe valea Nerei, dela locul numit „Grădiște” s’a cules o „ceramică neolitică” în 1930 : *Analele Banatului*, III, 4, 1930, p. 131 (raport asupra activității Muzeului Bănățean pe 1930). Nu se poate preciza mai de aproape tipul de civilizație.

222. Dâlma, jud. Mehedinți.—La Dâlma pare a fi stațiune preistorică din epoca neolitică ; s’a descoperit o „ceramică primitivă” : C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 138.

223. Dalnic, jud. Trei-Scaune.—Două descoperiri întâmplătoare : două topoare din rocă dură : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 221 ; ele ar putea aparține civilizației Coțofeni dela Dalnic (v. capit. respect.).

224. Daneș, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare : topor din rocă dură (serpentin) : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 222.

225. Dănești, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32 și 33. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

226. Danfalău, jud. Ciuc.—Descoperire întâmplătoare, o secure-ciocan, cu corpul mult lățit și ciocanul mult folosit. *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului Sft. Gheorghe, 1929, p. 280, fig. 26-a.

227. Davidești, jud. Muscel.—Descoperire izolată și întâmplătoare : fragment de topor din diorit, descoperit în prundul gârlei Huluba ; lung. 7 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 38. Amintit de d-l I. Andrieșescu, *Contribuțiunile la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 33. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 84.

228. Disnăieu, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan din rocă dură (serpentin). I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 232.

229. Dobra, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică ; alte informații mai precise nu avem. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 108. C. Daicoviciu, *Un ghid latinesc al Transilvaniei*, în *An. Com. Mon. Ist., Secj. p. Transilvania*, 1926—1928, p. 174. Autorul înclină a crede și în existența unor morminte medievale.

230. Dobrie, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 235.

231. Dobrotineț, jud. Olt.—Descoperire întâmplătoare și izolată : topor de piatră, perforat și lustruit. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 122. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, p. 32.

232. Dobrovăț, jud. Vaslui.—Stațiune preistorică din epoca neolitică. Din datele, pe care le avem până acum, pare a fi vorba de ceramică de stil *Cucuteni C*, ornamentată cu „pieptenele”. C. D. Vasiliu, *Movila Răbăii*, 1933, p. 100. Totuși trebuie noi descoperiri sau cercetări la fața locului pentru o determinare mai sigură.

233. Drag, jud. Cluj.—Două stațiuni preistorice : una la locul numit „*Bulbuc*” și alta la „*Poduri*” ; I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 239.

234. Dubăuți, jud. Cernăuți.—Descoperire întâmplătoare : o secure de piatră : Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10.

235. Dumbrăvioara, (fost Șarombărc) jud. Mureș.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o secure de cupru, cu un tăiș și gaură de înmănușare prevăzută cu tub-manșon pe laturea interioară : M. Roska, în *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 277, fig. 22. I. Marțian, semnalează și un topor de piatră (*Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 650).

236. Feldioara, jud. Brașov.—Un topor ciocan din rocă dură : J. Teutsch, *Prähistorische Funde aus dem Burzenlande*, în *Mitt. d. Anthrop. Gesel. in Wien*, XXX, 1900, p. 190, fig. 51.

237. Feldioara, jud. Someș.—Se semnalează o stațiune preistorică și descoperirea unui „buzdugan de piatră” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 254.

238. Fizeș, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 266.

239. Golești, (fost Andrașfalău, fost Galfalău), jud. Mureș.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o secure de cupru, cu tăiș vertical și gaură de înmănușare prevăzută cu tub-manșon pe laturea interioară. M. Roska, *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 270 și fig. 20, 4 la p. 277. I. Marțian (*Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 277) notează „un topor și un buzdugan de trahit”.

240. Galfalău, jud. Mureș.—Vezi *Golești*.

241. Ghegheș, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră. I. Marțian *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 283.

242. Gherla, jud. Someș.—Patru stațiuni preistorice la „*Coasta-Gherlei*”, la „*Luncă*”, la „*Petris*”, și în „*Valea-Slatinii*” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 288. Intr-o stațiune din valea Someșului-Mic se află civilizație de tip *Coțofeni* (V. capit. respect.).

243. Gheorgheni (fost Giurgeu-Sânmiclăuș), jud. Ciuc.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un topor de luptă, din cupru, cu brațele opuse și perpendiculare ; un braț e uzat ; tip C 2. M. Roska, în *Emlék-*

könyv, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 269, fig. 18. Pentru tipologie : D. Berciu, în *Apulum*, I, 1942, p. 49.

244. Gherman, jud. Timiș-Torontal.—În „hatul” Depanului, în apropierea satului se află o stațiune preistorică ; produse ceramice din epoca neolitică și un ciocan de piatră. *Analele Banatului*, III, Nr. 2, 1930, p. 77 (scurtă însemnare). Nu se poate preciza mai de aproape tipul de civilizație.

245. Ghiriș, jud. Turda.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 291.

246. Girolt, jud. Sălaj.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan din rocă dură (amfibolit) și o „secure-amulet” : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 294.

247. Giulești, jud. Vâlcea.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de piatră, în formă de lopățiță, de tip „sumero-egiptean”. Atare formă aparține, în Oltenia, civilizației de tip Sălcuța. *Oltenia*, cartea II, 1923, p. 378, fig. 1. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 68, fig. 77, 2.

248. Glâmboacă, jud. Sibiu.—Descoperire întâmplătoare : „ciocan de aramă pentru mineri” : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 300. Secure-ciocan, tip B 5, seria Cristiș ?

249. Glodu, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare : ciocan din piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 302. În peșterile din cuprinsul acestei comune se află stațiuni preistorice : Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul județului Hunedoara*, 1936, pp. 220—221.

250. Goesti, jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un mare fragment de topor de piatră din epoca eneolitică ; partea tăișului ruptă din dreptul găurii de înmănușare ; lung. 16 cm. (!) D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 31. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

251. Gorgova-Jiu, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : fragment de secure, din piatră dură (diabas). I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 34.

252. Grohot, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică la locul numit „la Pod” : I. Marțian, *Repertoriul arheologic p. Ardeal*, No. 311.

253. Grușevița, jud. Hotin.—Descoperire întâmplătoare : un topor-ciocan din piatră ; epoca neo-eneolitică. N. N. Moșoșan, *Bul. Muz. Naț. de Șt. Nat. din Chișinău*, 7, 1936, p. 75.

254. Gurbănești, jud. Ilfov.—Morminte cu ocră, probabil eneolitice ; inedite : Muzeul Municipiului București (Dorin Popescu, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 91, nota 4).

255. Gureova, jud. Caliacra.—Descoperiri întâmplătoare, aparținând epocii neo-eneolitice. V. Mikov, *Stations et trouvailles préhistoriques en Bulgarie*, 1933, p. 40, No. 35, cu harta dela urmă. Cf. R. Vulpe, *Dobrogea meridională în antichitate*, extras din *Anal. Dobrogei*, XIX, 2, 1938, p. 5, cu harta dela sfârșit. Poate fi vorba foarte probabil de o așezare de tip Gumelnița.

256. Gurghiul-Mic, jud. Mureș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheolog. p. Ardeal*, No. 315.

257. Halahorii-de-Jos, jud. Hotin.—Stațiune neo-eneolitică ; descoperiri întâmplătoare : obiecte de silex și fragmente ceramice. Noi bănuim că atari lucruri provin dintr'o stațiune cu ceramică pictată de tip Cucuteni. Informații mai precise lipsesc. Ioan N. Moroșan, *Câteva stațiuni preistorice noi descoperite în Basarabia de Nord*, în *Rev. Șt., „V. Adamachi”*, XIV, 3—4, 1928, p. 117.

258. Halânga, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplătoare : un topor de cupru cu două brațe opuse, tip C 1 : D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 86. Id., *Topoare de cupru cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1938—1941, p. 48. Prima dată a fost publicat de d-l Al. Bărcăcilă, în *Dacia*, I, 1924, p. 293, fig. 264 și p. 295. Îl lucrat din cupru dela Baia-de-Aramă.

Tot dela Halânga provine și o secure de cupru cu tăiș vertical și manșon, în prelungirea găurii de înmănușare. Lungimea totală 16 cm. Muzeul din Turnu-Severin. *Dacia*, I, 1924, p. 295, fig. 265. D. Berciu, *o. c.*, p. 89, fig. 102, 2. Asemenea forme apar la sfârșitul neoliticului, și pătrund până spre perioada timpurie a epocii mijlocii a bronzului.

259. Hălchiu, jud. Brașov.—O secure-ciocan, din piatră : I. Teutsch, *Prähistorische Funde aus dem Burzenlande*, in *Mitt. d. Anthr. Ges. in Wien*, XXX (N. F. XX), 1900, p. 190, fig. 52.

260. Hendorf, jud. Târnava-Mare.—Stațiune preistorică ; s'au semnalat „cioburi de lut ars” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 324.

261. Heria, jud. Alba.—La Cetate o așezare preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheolog. p. Ardeal*, No. 326.

262. Heviz, jud. Odorhei.—Descoperire izolată : o secure plată, de cupru, cu corpul înalt, svelt, dar lățit spre tăiș în formă de lopătiță. Tip carpatic a 3. M. Roska, în *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe. 1929, p. 270 și fig. 21 la p. 277. Pentru tipologie : D. Berciu, în *Archiv. Olteniei*, XX, 1941.

263. Hilinți, jud. Bălți.—Stațiune neo-eneolitică ; descoperiri întâmplătoare : fragmente ceramice, silexuri, chiurpic și o fusaiolă. I. N.

Moroșan, *Câteva stațiuni preistorice noi descoperite în Basarabia de Nord*, în *Rev. Șt. „V. Adamachi”*, XIV, 1928, p. 118.

264. Hinova, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplare și izolată : ciocan dublu de piatră, din perioada eneolitică ; nu se poate atribui cu certitudine unei anumite civilizații. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 8, Dulap XI ; lung. 9 cm. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

265. Hliboca, jud. Rădăuți.—O secure de *silex*, cu secțiunea dreptunghiulară și *lusruită* pe ambele părți ale tăișului. Kaindl semnalează descoperirea la „Cetatea” („Befestigung”) de lângă Hliboca a mai multor *silexuri*, fusaiole și fragmente ceramice cu pictură grosolană, ceiace indică prezenta unei stațiuni neo-eneolitice, probabil cu ceramică pictată. R. Fr. Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, pp. 8 și 10 ; la p. 8 vorbește de mai multe „cetăți” dintre Prut și Ceremuș. T. Sulimirski, *Rev. de Preist. și Ant. Naț.*, I, 1, 1937, p. 33, fig. 2.

266. Hlinoala, jud. Hotin.—Stațiune preistorică, probabil din epoca neolitică. T. Porucic, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, p. 63.

267. Homorod, jud. Târnava-Mare.—Pe partea de Vest a dealului e o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 334.

268. Hondol, jud. Hunedoara.—La locul numit „Găunoasa” se găsește o stațiune preistorică. Prime informațiuni : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1921, No. 338. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 78.

269. Hordani, jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o dălțiță din piatră gălbue, tip *herminette*, lung. 6 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 24, Dulap XI. E amintită și de d-l I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 35.

270. Horodnicul-de-Jos, jud. Rădăuți.—Dintre vechile obiecte descoperite în tumulii de pe colinele dela Voitinul unele pot aparține epocii neolitice, altele însă—și poate majoritatea—, sunt din epoca bronzului (v. *Epoca bronzului. Descoperiri întâmplătoare* ; acolo și bibliografia).

271. Hrițeni, jud. Dorohoi.—In așezarea paleolitică în aer liber dela *Stânca Hrițeni* s'au găsit urmele industriei omului neolitic : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolithique de la Roumanie du Nord-Est*, p. 52.

272. Huedin, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : nucleu de *obsidiană* : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 341.

273. Hunedoara, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare : o secure de piatră neolitică. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 344.

274. Hunia-Mare, jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 31. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

275. Hurez, jud. Vâlcea.—Descoperire izolată și întâmplătoare lângă Mănăstirea Hurez : secure de piatră din epoca neolitică ; perforată. In colecția Seminarului Sf. Nicolae, R.-Vâlcea. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. O jumătate de secure din rocă dură, de culoare neagră, lustruită : e vorba de partea inferioară : tăișul. Se găsește la Muzeul de Științe Naturale din București, cu indicația : „spre Horez“.

276. Ianauți, jud. Hotin.—Descoperiri întâmplătoare : fragmente și obiecte de silex ; alte date mai precise ne lipsesc. Bănuim însă că aceste lucruri provin dintr'o așezare cu ceramică pictată. Prima mențiune : T. Văscăuțanu, în *Rev. Șt. „V. Adamachi“*, XI, 1925, p. 155.

277. Iaslovăț, jud. Suceava.—Descoperire întâmplătoare : o secure-ciocan de piatră, perforată ; în dreptul perforațiunii are câte un șanțuleț de o parte și de alta. Muzeul Țării, Cernăuți. R. Fr. Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, pl. I, 5, cu p. 10 ; lung. 10,5 cm. ; exemplarul are o ușoară arcuire spre interior, caracteristică securilor-ciocane naviforme.

278. Iași, jud. Iași.—La locul numit „Doi-Peri“ s'a descoperit un topor-ciocan neolitic : N. N. Moroșan, *Bul. Muz. Naț. de Șt. Nat. din Chișinău*, 7, 1936, p. 76.

279. Ibănești, jud. Mureș.—Stațiune preistorică la locul zis „In-Pietroasa“, de unde se cunosc „cioburi din lut ars“ : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 348.

280. Iernea-Săsească, jud. Târnava-Mică.—Descoperire întâmplătoare : o daltă de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 355.

281. Iernut, jud. Târnava-Mică.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 356.

281. bis. Igrioașă, jud. Mehedinți. — Descoperire întâmplătoare : o secure-ciocan din rocă dură, de culoare neagră, cu gaură de înmănușare ; puternic lustruită. Lung. 8 cm. Inedit, în Muzeul Regiunii Porților-de-Fier din T. Severin, inv. no. I, 568.

282. Ileni, jud. Trei-Scaune.—Descoperire întâmplătoare : un topor de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 359. Ia Ileni este o stațiune cu ceramică de tip Coțofeni (V. capit. respect.).

283. Ilia, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : „buzdugan de piatră“ : I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, No. 360.

284. Ilisiua, jud. Someș.—Stațiune preistorică. S'au notat : așchii de silex, topoare de piatră și „cioburi din lut ars“. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, No. 361.

285. Ineu, jud. Someș.—Stațiune preistorică la locul numit „*Podereiu*“ : I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, No. 366 ; stațiunea ar putea aparține și epocii de bronz.

286. Iordănești, jud. Cernăuți.—Descoperire întâmplătoare : o secure neolitică, din rocă dură, perforată : K. Romstorfer, *Funde in der Bukowina*, în *Mitt. der Central-Comm.*, XV, 1889, p. 32.

286 bis. Ivănești, jud. Hotin. — Dela *Pelivanov-Iar* (Ivănești) provin câteva unelte și nucleuri de silex *neo-eneolitice* expuse la Muzeul Național de Antichități din București.

287. Izverna, jud. Mehedinți.—Un topor de cupru cu brațe opuse (tip. C2), provenind dintr'o descoperire întâmplătoare și izolată : D. Tudor, *Arh. Olteniei*, XIII, 1934, p. 348. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89 (scurtă mențiune). Exemplarul n'a fost publicat.

288. Izvoarele, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o secure-ciocan din granit, descoperită la locul numit „Grindul lui Tălângă“, dinspre hotarul cu Balta Verde. Lungimea 14 cm. Corpul ușor curbat spre interior, amintind topoarele de luptă naviforme ; latura superioară e dreaptă. Atari forme „nordice“ apar către sfârșitul eneoliticului și predomină în primele vremuri ale epocii bronzului. Exemplarul este inedit. Se află în colecția „Istrati-Capșa“, unde a fost depus în 1932. Prima mențiune : D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

289. Jacodul-Unguresc, jud. Odorhei.—Stațiune preistorică pe dealul „*Cetate*“ : I. Marțian, *Repertoriul arheolog. p. Ardeal*, No. 371.

290. Japca, jud. Soroca.—Din regiunea satului Japca și a Mănăstirii cu același nume provine un interesant topor de silex, massiv, neperforat ; lung. 20 cm. Epoca neolitică. Constanța Dimitriu, în *Arhiv. Basarabiei*, V, 1935, p. 288, cu fig. 1 la p. 289.

291. Jebuc, jud. Cluj.—Două descoperiri întâmplătoare : un topor din rocă dură și o secure din cuarțit. I. Marțian, *Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 373.

292. Jegeb, jud. Ciuc.—„Stațiune preistorică” pe platoul „din sus de băi” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 373.

293. Jibert, jud. Târnava-Mare.—Descoperiri întâmplătoare : o secure și un topor din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 377 ; se semnalează o stațiune preistorică și „mobile”.

294. Jimbor, jud. Odorhei.—Descoperire întâmplătoare : secure de cupru, cu un tăiș vertical și gaură de înmănășare cu un tub-manșon scurt ; pe ceafă și corp sunt fațete. M. Roska, în *Emlékkönyv*, Volumul jubiliar al Muzeului Sf. Gheorghe, 1929, p. 270, fig. 24.

295. Josani, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 380.

296. Jucul-de-jos, jud. Cluj.—La marginea pădurii dinspre Apahida s’ar afla o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 381.

297. Jucul-de-sus, jud. Cluj.—La locul numit „Stanîște” s’ar afla o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 382. La Jucul-de-sus sunt și morminte de incineratie din perioada *La Tène* (a se vedea capit. resp.).

298. Lancrăm, jud. Sibiu.—Stațiune preistorică pe malul râului : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 385.

299. Larga-Veche, jud. Cahul.—Așezare neo-eneolitică : descoperire întâmplătoare : fragmente ceramice și răjnițe. C. Văscăuțanu, *Urmele omului preistoric în Basarabia*, în *Rev. Șt. „V. Adamachi”*, XI, 1925, p. 156

300. Leghig, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de cuarțit : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 390.

301. Leșnic, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 394.

302. Lippa, jud. Timiș.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secure-ciocan, din categoria așa numitelor „instrumente de mineri”, tip B5. *Arch. Ert.*, 1913, p. 304 ; pl. IV, 15. Pentru tipologie : D. Berciu, *Topoare de cupru cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, pp. 60—61.

303. Lișteava, jud. Dolj.—Descoperiri izolate și întâmplătoare : o secure de piatră din epoca neolitică, o fusaiolă de lut și o piatră perforată și percutoare neolitice. Șt. Ciuceanu, în *Anuarul Com. Mon. Ist. pe 1915*, București, 1916, p. 123 ; și fig. 51. k (topor-ciocan). D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. În cuprinsul comunei e de identificat o așezare de tip Sălcuța, din care pot proveni unele dintre aceste descoperiri.

304. Lomaciști, jud. Hotin.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o secure de *silex*, lung. 13,1 cm, cu secțiunea dreptunghiulară

și tăișul lustruit. Epoca neo-eneolitică. T. Sulimirski, *Rev. de Preist. și Ant. Naț.*, I, 1, 1937, pp. 33—34, fig. 5.

305. Lona, jud. Someș.—Stațiune preistorică la locul numit „Doman”: I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 398.

306. Lovnic, jud. Târnava-Mare.—Stațiune preistorică: I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 399,

307. Lucăceni, jud. Hotin.—Așezare preistorică pe marginea unui lac, probabil din perioada neo-eneolitică; s'au descoperit produse ceramice; alte informații lipsesc. T. Văscăuțanu, *Urmele omului preistoric în Basarabia*, în *Rev. șt. „V. Adamachi”*, XI, 1925, p. 156.

308. Luncavița, jud. Tulcea.—Descoperiri întâmplătoare; obiecte preistorice, probabil neolitice; alte precizări lipsesc. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 174.

309. Lujeni, jud. Cernăuți.—Descoperire întâmplătoare: un toporaș de silex. Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10. K. Romsdorfer, *Funde in der Bukowina*, în *Mitt. d. Central-Commission*, XV, 1889, p. 32.

310. Lupeni, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică în peștera de sub dealul „Straja”, de unde s'au cules „cioburi din lut ars”: I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 404.

311. Lușca, jud. Năsăud.—Descoperire întâmplătoare: un ciocan din piatră dură (trahit): I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 406.

312. Mada, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică; alte informații lipsesc deocamdată; Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 219.

313. Mădăraș, jud. Mureș.—Stațiune preistorică: I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 407.

314. Măgheruș, jud. Trei-Scaune.—Descoperire izolată și întâmplătoare: O secure plată, de cupru, cu corpul scurt și mult lătit; *tip carpatic b*; n'are margini laterale. M. Roska, în *Emlékkönyv*, volumul jubiliar al Muzeului Sf. Gheorghe, 1929, p. 271 și fig. 202 la 277. Pentru tipologie: D. Berciu, în *Arhiv. Olteniei*, XX, 1941.

315. Maia, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare: „buzdugan de piatră”: I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 414.

316. Mălăiești (Zlătari), jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare: secure-ciocan de piatră dură (diabas), din epoca eneolitică. Lung. 7.5 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin Inv. No. 24, Dulap XI. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Amintit

și de d-II. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 34. C. Moisil, *Bul. Com. Mon. Ist.* IV, 1911 p. 85, fig. 5 (ceafa lată).

317. Mănăstirea-Bistrița, jud. Neamț.—În satul M-reă B. s'au descoperit două topoare de piatră, probabil neolitice. C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, p. 128, cu fig. 76, 3 (sus, la mijloc) și p. 131.

318. Mănești, jud. Prahova.—Descoperire întâmplătoare : obiecte de silex ; vârfuri de săgeți și ceramică. Obiectele se află în Muzeul de Antichități din București. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, p. 121. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 37.

319. Mărcud, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : o daltă din rocă dură (porfir). I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 422.

320. Mastacăn, jud. Neamț.—Așezări preistorice din epoca neoeolitică pe Dealul Osonului, alta pe Dealul-Blancului și a treia pe Dealul Gruului. Nu s'a determinat încă tipul de civilizație. C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, pp. 125—126.

321. Menții-din-Dos, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră din epoca eneolitică ; perforarea este abia la începutul său ; perforarea este începută pe ambele părți ; lung. 19.5 cm. Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin, Inv. No. 10, Dulap XI. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92

322. Mera, jud. Cluj.—La 1-est de sat se află o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 428.

323. Mercurea, jud. Sibiu.—Descoperiri întâmplătoare : o daltă și un topor din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 429.

324. Mercurea-Ciucului, jud. Ciuc.—Stațiune preistorică lângă pădurea Șuta : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 430.

325. Mereșeuca, jud. Soroca.—Descoperire întâmplătoare : topor-ciocan, din piatră dură ; epoca neolitică. N. N. Moroșan, *Bul. Muz. Naț. de Șt. Nat. Chișinău*, 7, 1936, p. 75.

326. Meșcreac, jud. Alba.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 431,

327. Micăsasa, jud. Târnava-Mică.—Descoperire întâmplătoare : un „ciocan din corn de cerb” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 433.

328. Micești, jud. Muscel.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră dură și silexuri. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte*

de Romani, 1912, p. 32 și 34. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 120. Obiectele se găseau în colecția „Popazoglu”.

329. Mihalasa, jud. Orhei.—Stațiune preistorică, probabil din epoca neolitică; alte date lipsesc. T. Porucic, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, p. 63.

330. Mihăleni, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare: O secure de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 436.

331. Miheș, jud. Turda.—Stațiune preistorică la „Lăpuș”. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 437.

332. Milie, jud. Storojineț.—Un topor de luptă cu două brațe în cruce, tip C 2; din cupru; descoperire întâmplătoare și izolată; se afla într'un muzeu din Lemberg: *Rev. de Preist. și Ant. Naț.*, I, 1937, p. 34, cu fig. 6. Lung. 16.1 cm. Corpul toporului e puțin curbat iar în jurul găurii de înmănușare are manșon. Pentru tipologie: D. Berciu, *Topoare de cupru cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, p. 50.

333. Minsentin, jud. Ciuc.—Descoperire întâmplătoare: un ciocan din rocă dură; neolitic. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 438.

334. Mintiul-Român, jud. Năsăud.—Stațiune preistorică la Nord de sat: I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 441.

335. Mireș, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare: o daltă de piatră (calcit): I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 442.

336. Mischiu, jud. Turda.—In „Cheia-Turzii” s'a descoperit o secure de aramă: I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 443.

337. Mocod, jud. Năsăud.—Descoperire întâmplătoare: un topor din rocă dură (serpentin), descoperit la „Măzăriște”: I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 445.

338. Moldova-Veche, jud. Caraș.—Descoperiri întâmplătoare: obiecte neolitice: (I. Miloia), *Din activitatea Muzeului Bănățean. Dare de seamă pe* 1929, în *Anal. Banat.*, II, 3, 1929, p. 64.

339. Moroeni, jud. Dâmbovița.—Intr'o peșteră dela Moroeni s'au descoperit „cioburi împodobite” prin incizii și o secure de piatră. Informația a fost culeasă dela oamenii din partea locului. N'am văzut fragmentele ceramice, dar ar putea fi vorba de o așezare Coțofeni. D. Berciu, *Cercetări și săpături arheologice în jud. Dâmbovița*, în *Grainul Dâmboviței*, IX, No. 10-11, 1934, p. 3.

340. Moșna, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare: un topor de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 449.

341. Motăței, jud. Dolj.—Trei descoperiri întâmplătoare și izolate : două topoare de cupru cu brațele opuse și un fragment dintr'un topor similar celorlalte ; aparțin tipului C 2. Se află în Muzeul din Craiova. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 87, fig. 98—99. Id., *Asupra tipologiei și originii topoarelor cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1938—1941.

342. Munteni, jud. Vaslui.—Stațiune neo-eneolitică, ; descoperiri întâmplătoare : obiecte de piatră. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 173.

343. Murgăș (-Amaradia), jud. Dolj.—Descoperiri izolate și întâmplătoare : două securi-ciocane de piatră dură, în stare fragmentară, o măciucă sferică, îngăurită numai pe $\frac{2}{3}$ în vederea fixării de coada de lemn ; epoca eneolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 19 și 22 ; No. 32 (măciuca). I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, p. 34.

344. Nădășel, jud. Cluj.—Descoperiri întâmplătoare : o secure și un topor din rocă dură ; neolitice. I. Marțian, *Repertoriu arheol. penîru Ardeal*, 1920, No. 455.

345. Nadeșul-Săsesc, jud. Târnava-Mică.—Stațiune preistorică la marginea pădurii de Vest : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 456.

346. Năsal, jud. Someș.—Descoperiri întâmplătoare : o secure plată în formă de „calapod” și un fragment de secure perforată ; epoca neolitică ; probabil civilizație de tip Turdaș. Prime mențiuni : M. Roska, în *Publ. de l'Inst. d'arch. à l'Université de Debrecen*, 1939, I, p. 10.

347. Naslavcea, jud. Soroca.—Obiecte de caracter neolitic. Topoare de silex și alte instrumente neolitice au fost descoperite într'un tumul. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, memoriul I, 1929, pp. 6—7 ; id., *Bul. Muz. Național de Șt. Nat. din Chișinău*, 7, 1936, p. 75 (topor-ciocan). S'au descoperit și morminte de incineratie, pe care N. N. Moroșan (*Noi contribuțiuni*, p. 7) le-a datat greșit în epoca neolitică. Pare a fi vorba mai de grabă de morminte aparținând epocii bronzului, mai ales că s'au semnalat și morminte de înhumatie în tumuli, cu construcție din lespezi de piatră (Constantinescu-Iași (P.), *Movile și valuri de pământ*, în *Viața Basarabiei*, I, 4, 1932, pp. 34—35).

348. Nășăud, jud. Nășăud.—Trei stațiuni preistorice : una în „Păscăneasa”, alta la „Prisaca” și a treia la „Poiana-Lungă” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 461.

349. Negoesti, jud. Dolj.—Descoperiri întâmplătoare și izolate : două topoare de piatră (diabas) din perioada eneolitică. Se află în Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin, Inv. No. 17—18, Dulap XI ; lung. 8,5 cm. și 11,5 cm. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 34.

350. Nepos, jud. Năsăud.—Stațiune preistorică la locul zis la „Cotețe” ; au fost descoperite „cioburi de lut ars” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 460.

351. Netuș, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare : un topor de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 462.

352. Netoți, jud. Teleorman.—Pare a fi o stațiune preistorică ; acolo s'a descoperit o „ceramică primitivă”. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 122.

353. Nighighiș, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 464.

354. Nima, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de andezit. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 465.

355. Niculițel, jud. Tulcea.—Descoperiri întâmplătoare și izolate : topor perforat, din rocă dură, silexuri. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 174, cu fig. 10 la p. 176 (*secure-ciocan*). I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani* 1912 p. 34.

356. Noerich, jud. Sibiu.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan din rocă dură (serpentin). I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 467.

357. Nușeni, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare : ciocane din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 470. Exemplarele noastre ar putea sta în legătură cu civilizația *Coțofeni* descoperită într-o stațiune la Nușeni ori cu civilizația *Turdaș* (v. capit. respective).

358. Oaia, jud. Mureș.—Stațiune preistorică, foarte probabil neolitică ; s'au semnalat „cioburi din lut ars”. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 471.

359. Odorheiul-Secuiesc, jud. Odorhei.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de luptă, cu două brațe opuse și perpendiculare ; din cupru ; tip C 2. M. Roska, în *Emlékkönyv*,—volumul jubiliar al Muzeul din Sf. Gheorghe, 1929, p. 279, fig. 261. Exemplarul fusese semnalat și de I. Marțian în 1920 (*Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 475).

360. Ojeva, jud. Hotin.—În stațiunea paleolitică (aurignacian) se găsesc și silexuri neolitice : N. N. Moșoșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 105.

361. Onut, jud. Cernăuți.—Descoperire întâmplătoare : secure de piatră : Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, 1904, p. 10, cu pl. I, 2.

362. Opațița, jud. Timiș-Torontal.—Urme preistorice, care indică prezența unei așezări preistorice ; date mai precise lipsesc : (I. Miloia), în *Analele Banatului*, II, 3, 1929, p. 60.

363. Oradea-Mare, jud. Bihor. — Așezări neo-eneolitice în împrejurimile orașului : 1) pe colina zisă „*Ghețarie*” ; 2) pe colina „*Alexandru Wasserstrom*”. Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „*Familia*”, III, 4, 1936, pp. 4—5.

364. Orăștie, jud. Hunedoara.—Descoperiri întâmplătoare : un ciocan și un „buzdugan” din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 481 ; exemplarele noastre par a sta în legătură cu civilizația de tip Coțofeni întâlnită la Orăștie (v. cap. resp.).

365. Orevița, jud. Mehedinți.—Pe un deal se află *Cetatea Latinilor*, cercetată în 1869 de Bolliac, care a descoperit acolo o ceramică „cenușie și albă”, vase cu cenușă, un obiect de bronz, sulite de fier. Tot de acolo provine și un toporaș de piatră, din *epoca neolitică*. C. Moisil, *Stațiuni preistorice*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 118. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

366. Ormangie, jud. Caliacra.—Descoperiri întâmplătoare ; epoca neo-eneolitică ; ar putea sta în legătură cu civilizația de tip Gumelnița. V. Mikov, *Stations et trouvailles préhistoriques en Bulgarie*, 1933, p. 45, No. 82, cu harta dela sfârșit. R. Vulpe, *Dobrogea meridională în antichitate*, extras din *Anal. Dobrogei*, XIX, 2, 1938, p. 5, cu harta.

367. Orodel, jud. Dolj.—O descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de luptă, din cupru, cu două brațe opuse ; *tip C 2*. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 88. Tot dela Orodel se cunoaște și o secure de piatră din epoca neolitică (*ibid.*, p. 92).

367 bis. Ostrovul-Banului, jud. Mehedinți — Descoperire întâmplătoare și izolată : fragment de secure din serpentin Muzeul Regiunii Porților de Fier, T. Severin Inv. No. I, 434. Inedit.

368. Ostrovul-Corbului, jud. Mehedinți. — La Ostrovul Corbului se află civilizații din toate epocile preistorice, afară de paleolitic. Printre obiectele descoperite întâmplător, care nu pot fi atribuite în mod cert unui anumit tip de civilizație, amintim *harpuna* de corn de cerb, cu două rânduri de barbeluri, descoperită în vara anului 1942. Inedită, în Muzeul Regiunii Porților-de-Fier din T. Severin, inv.no. I, 617.

369. Ozun, jud. Trei-Scaune.—Descoperiri întâmplătoare, care indică prezența unei stațiuni preistorice : „miniaturi din lut ars”. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 492.

369 bis. Pălatea, jud. Cluj. — Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 494.

370. Pandacli, jud. Durostor.—Descoperiri întâmplătoare, din epoca neo-eneolitică. Ar putea sta în legătură cu civilizația de tip Gumelnița. V. Mikov, *Stations et trouvailles préhistoriques en Bulgarie*, 1933, p. 45, No. 86. R. Vulpe, *Dobrogea meridională în antichitate*, extras din *Anal. Dobrogei*, XIX, 2, 1938, p. 5, cu harta.

371. Pătrușeni, jud. Storojineț.—Descoperiri izolate și întâmplătoare : o secure de *silex*, lung. 17 cm., lustruită pe ambele laturi ale tăișului, precum și o altă secure similară, lung. 13,7 cm., cu tăișul lustruit. Epoca neo-eneolitică. T. Sulimirski, *Rev. de Preist. și Ant. Naț.*, I, 1, 1937, p. 33, fig. 3—4.

372. Pătule, jud. Mehedinți.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o secure de cupru cu un tăiș vertical și gaură de înmănușare transversală, prelungită cu un manșon. Lungimea totală 15,5 cm. Exemplarul a fost turnat. În compoziția cuprului pare să fi intrat un oarecare procent de staniu. Atari forme apar la sfârșitul neoliticului și durează toată epoca timpurie a bronzului. Forme mai evolute pătrund și în prima perioadă a bronzului mijlociu. Muzeul Regiunii Porților de Fier, T.-Severin. D. Berciu, *Arheol. preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89, fig. 102, 1.

372 bis. Pelfivanov-Iar, jud. Hotin. — A se vedea : *Ivănnești*.

373. Persicea, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplătoare : un fragment de ciocan de piatră din epoca eneolitică ; perforat ; lung. 4,8 cm. ; marginile prelungite în afară ; formă „nordică”. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. I. Andrieșescu, *Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin”, Inv. No. 20.

374. Peșteana, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

375. Peștișul-Mare, jud. Hunedoara.—În apropiere de sat, „peste râu” s’au descoperit încă de mult „cioburi din lut ars”, care indică prezența unei stațiuni preistorice. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 502.

376. Petridul-de-jos, jud. Turda.—Descoperiri întâmplătoare, care totuși par a proveni dintr’o stațiune preistorică, neolitică (?) : „cioburi de lut ars”. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 508.

377. Petriș, jud. Năsăud.—Trei descoperiri întâmplătoare și izolate : trei ciocane de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 512.

378. Petroșani, jud. Muscel.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de piatră (serpentină), lustruit. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 120. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

379. PIALAHORII-DE-JOS, jud. Hotin.—Stațiune neo-eneolitică. Constantinescu-Iași, *Stațiuni preistorice în Basarabia*, în *Viața Basarabiei*, I, 2, 1932, p. 40.

380. Piatra-Neamț, jud. Neamț.—Descoperire întâmplătoare : dăltițe neo-eneolitice ; două exemplare în Muzeul Național de Antichități din București. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, 1912, p. 35.

381. Piatra, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 516.

382. Pietrari, jud. Dâmbovița.—În satul *Manga*, în prundul râului Alb s'a descoperit un topor-ciocan din piatră : Gr. Tollea, *Târgoviștea*, I, 1939, No. 3, p. 15, cu 2 fig.

383. Pinticul-Român, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare : daltă de piatră, neolitică. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 517.

384. Plenița, jud. Dolj.—O descoperire întâmplătoare și izolată : o secure de piatră cu un tăiș în formă de lopățică și partea opusă tăișului prelungită mult. Lungimea 20 cm. Atari forme le-am întâlnit în Polonia și par a sta în legătură cu așa numitele civilizații „nordice” din perioada eneolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 91, fig. 103, 2.

385. Pleșești, jud. Baia.—Mai multe descoperiri întâmplătoare :

1) O secure plată, tip herminette, din rocă moale, lung. 10.3 cm. ; lustruită pe o latură. 2) O secure analogă, lung. 9 cm., descoperită în cătunul Gane-Pleşești. 3) O secure analogă, descoperită în același cătun, pe dealul Candachia. 4) Fragment de secure asemănătoare, tot din rocă moale, descoperită în Pădurea Jocoții, lângă Pleșești. 5) Secure plată, lată, din rocă moale, albicioasă, lung. 5 cm. ; tip cucutenian, ca și cele precedente. 6) Patru topoare din piatră neagră, *slefuite* și lucrate în tehnica silexului, prin percuție ; lung. respectiv 9.3 cm, 13.4 cm, 12 cm și 12.50 cm. Toate se află în colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, inv. No. 8—11, 13, 14, 19, 20. Descoperirile de mai sus provin, foarte probabil, din stațiuni cu ceramică pictată, de oarece ele sunt elemente caracteristice cercului ceramicii pictate (V. cap. *Neolitic, civilizația cu ceramică pictată*). Pentru topoare a se vedea și : I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

386. Podari, jud. Dolj.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o secure de cupru, cu tăiș vertical, corpul puțin curbat și manșon, în prelungirea găurii de înmănușare. Lungimea 0.076 m. Muzeul Regional al Olteniei, Craiova. Atare formă apare la sfârșitul neoliticului și pătrunde și în perioada timpurie a bronzului mijlociu, când se lucrează de obicei din bronz. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 88—89, fig. 101.

387. Poiana, jud. Prahova.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un mare topor de piatră (granit). I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

388. Poiana-Micului, jud. Câmpulung (Bucovina).—Trei topoare-ciocane din piatră dură, cu perforație : R. Fr. Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, pl. I, 7 (lung. 10 cm.), cu p. 10.

389. Poiana-Negreștilor, jud. Neamț.—Pe Dealul-Iliseștilor sunt urme arheologice, care indică prezența unei stațiuni din epoca neolitică. Au apărut silexuri și obiecte de obsidiană. C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, p. 125.

390. Polivanov-Jar, jud. Hotin.—Descoperire întâmplătoare : secure-ciocan, din piatră ; epoca neolitică. N. N. Moroșan, *Bul. Muz. Naț. de Șt. Nat. din Chișinău*, 7, 1936, p. 75 (descoperită de autor).

391. Polvancicăuți, jud. Hotin.—Descoperiri întâmplătoare : un mare silex și un toporaș neolitic, lustruit ; neperforat. Constanța Dimetriu-Niculita, *O colecție preistorică în Chișinău*, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, pp. 52—54, cu fig. 1, 4—5.

392. Prald, jud. Odorhei.—Descoperire întâmplătoare : două topoare din piatră dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 529.

393. Preutești, jud. Suceava.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

394. Prisaca, jud. Olt.—Așezare preistorică din epoca neolitică, încă neidentificată. Puținele fragmente ceramice din colecția „Ilie Constantinescu”, Caracal, n’au nimic caracteristic pentru a putea fi atribuite unei anumite civilizații.

395. Probota, jud. Baia.—Descoperire întâmplătoare, fără legătură stratigrafică cu stațiunile cu ceramică pictată, atât cât se știe din informațiile celui care a publicat *securea-ciocan*, de tip B 2, despre care este vorba. V. Ciurea, în *Dacia*, III—IV, p. 52 și pl. IV, 1 (Cupru).

396. Prod, jud. Târnava-Mare.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o secure de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 531.

397. Proștea-Mare, jud. Târnava-Mică.—Descoperiri întâmplătoare, care pot proveni dintr'o așezare preistorică, neolitică : cinci topoare din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 532.

398. Proștea-Mică, jud. Târnava-Mică.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 533.

399. Pusta-Sânmielăuș, jud. Cluj.—A se vedea : *Sântmielăuș*.

400. Racoșdia, jud. Severin.—Descoperiri izolate și întâmplătoare : o brătară întreagă din scoică mediteraneană și un fragment din altă brătară similară ; Brațara întreagă este închisă ; ornamentată, ca și fragmentul, cu creștături. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 43.

401. Racova, jud. Bacău.—Descoperire întâmplătoare : un fragment de topor de piatră dură, rupt în dreptul găurii de înmănușare și cu un început de perforare, în vederea unei noi găuri. C. Mătasă, *Cercetări din preistoria județului Neamț*, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, p. 131, fig. 79.

402. Rea, jud. Hunedoara.—Două descoperiri întâmplătoare : un topor și un „buzdugan” din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 545.

403. Rebrîșoara, jud. Năsăud Stațiuni preistorice la locul numit „*In Poiană*” și în „*Valea-Babii*” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 547.

404. Reci, jud. Trei-Scaune.—Descoperire întâmplătoare : o daltă de aramă. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 551. La Reci este și o stațiune cu ceramică de tip Coțofeni (v. cap. resp.).

405. Reghinul-Săsesc, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : un topor din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 548.

406. Reteag, jud. Someș.—La locul numit „*la Poieni*” e o stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 550.

407. Reti, jud. Trei-Scaune.—A se vedea : *Reci*.

408. Rigman, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : un topor de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 552.

409. Ripiceni, jud. Botoșani.—La locul numit „*La Izvor*”, unde s'a dat peste o bogată așezare paleolitică în aer liber, s'au descoperit și urme neolitice și protoistorice : N. N. Moroșan, *La pléist et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, p. 49.

410. Rodbav, jud. Târnava-Mare.—Descoperiri întâmplătoare : două securi de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 554.

411. Roghina jud. Roman.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un „amulet” sau gresie de ascuțit, lung. 7.8 cm., cu perforațiune pentru suspendare. Colecția „Istrati-Capșa”, T. Severin, Inv. No. 37; atari forme dăinuiesc și în epoca bronzului.

412. Româncăuți, jud. Hotin.—O descoperire întâmplătoare : se cure de piatră neolitică. C. Ambrojevici, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p.39.

413. Roșia-de-Amaradia, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : se cure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

414. Rudari, jud. Gorj.—Descoperire întâmplătoare : o se cure de cupru cu un tăiș vertical și gaură de înmănușare transversală, prevăzută cu un manșon tubular. Tăișul e convex. Epoca de sfârșit a neoliticului și aceia a bronzului timpuriu. Exemplarul este inedit și se găsește în Muzeul „Alex. Aman” din Craiova. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89; pentru comparație a se vedea fig. 102, 1.

415. Ruja, jud. Târnava-Mare.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 563.

415. bis. Rupea. A se vedea *Cohalmu*.

416. Rusciori, jud. Sibiu.—Descoperiri întâmplătoare : „cioburi de lut ars” I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 564.

417. Ruși, jud. Baia.—Descoperiri întâmplătoare, din epoca neoneolitică. V. Ciurea, în *Natura*, No. 10, 1931, p. 18.

418. Ruși, jud. Sibiu.—Descoperiri întâmplătoare : „brățări de aramă” : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 566.

419. Săcălaia, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 571.

420. Saciova, jud. Trei-Scaune.—Descoperire întâmplătoare : un toporaș din *obsidiană*, neolitic. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 573.

421. Sălard, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare : un topor de luptă din cupru, cu brațele în formă de cruce; *tip C 1*; fără tub; curbura pronunțată; lung. 21,3 cm. Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 8, fig. 3 la p. 9.

422. Sălașul-de-Sus, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 574.

423. Salcea, jud. Botoșani.—Descoperire întâmplătoare : topor de piatră. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, p. 32.

424. Salcia, jud. Mehedinți.—Descoperire întâmplătoare : fragment de se cure-ciocan din piatră dură, epoca neolitică. Se află în Muzeul Regiunii Poților-de-Fier, T.-Severin (inedit).

425. Sălciva-de-Jos, jud. Turda.—Descoperiri întâmplătoare : cinci topoare de serpentină : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 576.

426. Salicea, jud. Turda.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheolog. p. Ardeal*, No. 578.

427. Săliște, jud. Sibiu.—Stațiune preistorică pe „Dealul-Furcilor”. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 579.

428. Sângeorgiul-român, jud. Năsăud.—Descoperiri întâmplătoare : vârfuri de săgeți de silex. În împrejurimi sunt și „movile”. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 120, No. 588.

429. Sângherița, jud. Turda.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o secure plată, de cupru, de tip carpatic, A 1, corp înalt, svelt, fără margini laterale. M. Roska în *Emlékkönyv*—volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 277, fig. 20, 1. O secure și un topor de piatră semnalate de I. Marțian în 1920 : *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 583.

430. Sântămăria-de-Piatră, jud. Hunedoara.—La „Măgura” se află o bogată stațiune preistorică ; I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 598. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul județului Hunedoara*, 1936, p. 261. Stațiunea merită a fi săpată. Ne găsim în valea inferioară a Streiului.

431. Sântandrei, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare : „vase de lut” ; alte precizări lipsesc ; vasele pot fi deopotrivă din epoca neolitică sau din epoca bronzului ; rămâne a se stabili ulterior. Fr. Ardos, *Date privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 7.

432. Sântandrei(Sântandraș), jud. Timiș-Torontal.—În apropiere de Cetățuia s’au semnalat „rămășițe preistorice” ; în 1911 s’a descoperit și o „brățară de aur în spirală, a cărei urmă s’a pierdut” : (I. Miloia), în *Anal. Banatului*, II, 3, 1929, p. 61 ; alte date mai precise ne lipsesc în prezent. Brățara aparține unei epoci mai recente.

433. Sântejude, jud. Someș.—La „Fundătura” este o stațiune preistorică din epoca neolitică. S’au semnalat : un „buzdugan de serpentin, 6 topoare și 3 ciocane de piatră”. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 601. Tot acolo s’a descoperit și ceramică pictată (*cercul vest-dacic*).

434. Sântmielăuș, jud. Cluj.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 535.

435. Sântnicoară, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră, neolitic. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 594.

436. Sântnicolaul-Român, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare. Pare a fi vorba de două *morminte cu schelete*, alături de care s'ar fi găsit două topoare de luptă (cupru), *tip C 2*, cu tub și un toporaș de piatră, *tip herminette*, dar informația nu este sigură, așa încât cele trei obiecte trebuiesc trecute în grupa obiectelor provenind din descoperiri întâmplătoare. Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 10 cu fig. 1—3 dela p. 11 (stânga).

437. Sărata, jud. Cetatea-Albă.—Th. I. Knauer a făcut săpături în câțiva tumuli, dând peste morminte cu schelet cu *ocru* și o industrie eneolitică ori de trecere spre epoca bronzului (v. publicația în l. rusă : *Rossica*, XIV, Petersburg, 1910, pp. 127—129; *Archiv für Anthrop.*, 1902, pp. 291 sqq. Mențiune sumară și în *An. Acad. Rom. Mem. Sect. Șt. Seria III*, t. VI, 1929, p. 7, notă. 1.

438. Șardul-Unguresc, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : o secură de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 649.

439. Sasmireș, jud. Someș.—Descoperiri întâmplătoare : un topor de piatră și un „ciocan” din corn de cerb : I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 609.

440. Saua, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : partea superioară a unei securi perforate ; în regiune s'au descoperit și fragmente ceramice neolitice. M. Roska, în *Publ. de l'Inst. d'arch. à l'Université de Debrecen*, 1939, I, p. 10.

441. Scăleții-de-Jiu, jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secură de piatră din epoca neolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

442. Schelea, jud. Gorj.—Descoperire întâmplătoare și izolată : topor din rocă dură. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia în. de Romani*, p. 34.

443. Sedreaș, jud. Odorhei.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secură de cupru, cu un tăiș vertical și gaură de înmănușare prevăzută cu un tub-manșon prelungit mult spre interior. I. Marțian, *Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 625. M. Roska, în *Emlékkönyv*—, volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 277, fig. 203. Atari forme pătrund uneori și în primele vremuri ale epocii bronzului.

444. Sevirova, jud. Soroca.—Stațiune preistorică, probabil din epoca neolitică ; alte date lipsesc. T. Porucic, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, p. 63.

445. Sfrânaș, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare : două topoare de luptă din cupru, cu brațele opuse, *tip C 2* : Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”,

III, 4, 1936, p. 8, fig. 1 (lung. 35,6 cm.) fig. 2 (lung. 31 cm.) la p. 9; pe fig. 2 se văd incizii în formă de virgulă.

446. Sibiu, jud. Sibiu.—Descoperiri întâmplătoare : o secure, un topor și o daltă din rocă dură : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 619. În împrejurimile Sibiului s'a descoperit și o secure de cupru de tip *Vidra*, cu ceafa teșită : D. Berciu, *Topoare cu două brațe opuse ; tipologie și origine*, în *Apulum*, I, 1939—1942, p. 46.

447. Șieu Mare, jud. Năsăud.—Descoperiri întâmplătoare : ciocane de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, 1920 No. 658.

448. Sighișoara, jud. Târnava-Mare.—Descoperiri întâmplătoare : secure din rocă dură, iar „de a dreapta râului, la pod” s'au descoperit „utile de piatră”. Pare a fi vorba acolo de o stațiune. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 621.

449. Șirioara, jud. Someș.—La locul numit „*Poiana*” pare a fi o stațiune preistorică din epoca neolitică. S'a descoperit acolo un nucleu de *obsidiană*. I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, 1920, No. 665.

450. Slimnic, jud. Sibiu.—La cetate este o stațiune preistorică și o movilă : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 626.

451. Somașdeu, jud. Mureș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 631.

452. Soroca, jud. Soroca.—În oraș, lângă liceul tehnic, s'au descoperit obiecte preistorice din *epoca neolitică* : N. N. Moroșan, în *Bul. Muz. Naț. de Șt. Nat. din Chișinău*, 7, 1936, p. 72.

453. Sovata, jud. Mureș.—Descoperiri întâmplătoare : un topor, un ciocan din piatră și „cioburi de lut ars”, care indică la o altă prezența unei stațiuni preistorice, foarte probabil neolitică. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 632.

454. Spătărești, jud. Baia.—Descoperiri întâmplătoare, de pe valea Moldovei, de unde au fost culese cioburi neolitice, silexuri și vârfuri de săgeată ; e vorba de o așezare neo-eneolitică. Mediu cu ceramică pictată (?). V. Ciurea, în *Natura*, No. 10, 1931, p. 17.

455. Sprenghei (Gesprenberg), jud. Brașov.—De notat trei miniaturi de lut similare celei dela Cucuteni (strat cu ceramică pictată) și exemplarului dela Ostrovul Corbului, reprezentând forme de *topoare cu două brațe în cruce* : J. Teutsch, *Prähistorische Funde aus dem Burzenlande*, in Mitt. d. Anthrop. Gesel. in Wien. XXX, 1900, p. 192, fig. 96-98.

456. Stana, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : o secure de piatră din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 633.

457. Stolna, jud. Cluj.—Descoperiri întâmplătoare, care indică, prezența unei stațiuni preistorice : „cioburi din lut ars : I. Marțian *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 637.

458. Strei-Săcel, jud. Hunedoara.—Descoperiri întâmplătoare, din epoca preistorică. Ar putea proveni dintr'o așezare neolitică : „cioburi din lut ars” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 639. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul județului Hunedoara*, 1936, p. 267.

459. Subcetate, jud. Ciuc.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor de cupru, cu două brațe în cruce, tip C 1. M. Roska, în *Emlék-könyv*,—Volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1929, p. 271 și fig. 25, 1 la p. 279. Pentru tipologie, D. Berciu, *Topoare de cupru cu două brațe opusz*, în *Apulum*, I, (1942), p. 48.

460. Suceag, jud. Cluj.—Descoperire întâmplătoare : un topor din rocă dură (trahit) : I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 642.

461. Suceava, jud. Suceava.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră din epoca neolitică : Kaendl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, p. 10.

462. Sucutard, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 645.

463. Suharu, jud. Dolj.—Descoperire întâmplătoare și izolată : securi de piatră din epoca neolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

464. Șoimuș, jud. Alba.—În 1904 s'a semnalat descoperirea unei securi de cupru, prevăzută cu gaură de înmănușare, dar o altă descriere sau reproducere ne lipsesc încă : M. Wosinsky, *Die inkrustierte Keramik*, 1904, p. 33.

465. Șoimușeni, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 667.

466. Șotrile, jud. Prahova.—Descoperire întâmplătoare : topor de gresie. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 34.

467. Șovarad, jud. Mureș.—Descoperiri întâmplătoare : securi de piatră. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 671.

468. Șuncuiuși, jud. Bihor.—Descoperiri întâmplătoare : secur de piatră ; epoca neolitică. Fr. Ardos, *Date arheologice privitoare la Oradea și județul Bihor*, extras din „Familia”, III, 4, 1936, p. 7.

469. Sura, jud. Mehedinți.—Pe proprietatea comunei se află o stațiune de tip Turdaș și Coțofeni (v. capit. respective). Ca descoperiri întâmplătoare notăm o secure-ciocan, bine conservată și un fragment de secure perforată ; ambele descoperiri se aflau în 1935 în colecția

profesorului Gh. Popescu-Sura, din T.-Severin. Securea fragmentară reproduce o formă, care se poate încadra cu ușurință în cercul Sălcuța-Gumelnița, pe când exemplarul întreg pare a fi mai târziu.

470. Talpa-Netoșii, județul Vlașca.—Descoperire întâmplătoare : obiecte de silex ; vârfuri de săgeți. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 36.

471. Tg. Berești, jud. Covurlui.—Descoperiri întâmplătoare : obiecte de silex și obsidiană, din epoca neo-eneolitică, adunate dela *Râpa Sârbitor* și din lacul *Chineja* : *Dacia*, VII—VIII, p. 435. *Rev. științ.* „V. Adamachi”, XVI, 1930, p. 163, cu fig. 2 : un splendid vârf de săgeată din silex, cu retușe și baza concavă, formă care apare în complexe târzii-neolitice.

472. Târgul-Secuesc, jud. Trei-Scaune.—„Stațiune preistorică” la *Movilă* : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, 1920, No. 151.

473. Tătărani, jud. Dâmbovița.—Descoperire întâmplătoare : un ciocan de piatră ; epoca neolitică ; a fost găsit pe vâlceaua *Bulina* de către fostul meu elev dela Mănăstirea Dealu, Pană Petre, cl. VII. La 15 Oct. 1934 am făcut cercetări la fața locului. N’am descoperit nicio altă urmă preistorică.

474. Tecuciu, jud. Tecuciu.—Pe terasa de Nord a Bârladului s’au descoperit urme neolitice ; fragmente de securi perforate și securi simple, în formă de „calapod”, comune cercului cu ceramică pictată. Materialul în Muzeul din Tecuciu.

475. Telincul-Inferior, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un ciocan de amphibolit, din epoca neolitică. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 682. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 250.

476. Teolțur, jud. Someș.—Stațiune preistorică : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 683.

477. Terebna, jud. Dorohoi (*Basarabia*).—Stațiune neo-eneolitică, pe Racovățul-Sec ; descoperire întâmplătoare : fragmente ceramice. I. N. Moroșan, *Câteva stațiuni preistorice noi descoperite în Basarabia de Nord*, în *Rev. Șt.*, „V. Adamachi”, XIV, 1928, p. 119 ; autorul vorbește de culoarca „cenusie” a fragmentelor ceramice ; în cazul acesta ar putea fi vorba și de produse *La Tène*.

478. Timișoara (-Cetate), jud. Timiș-Torontal.—Descoperiri întâmplătoare : urme neolitice : *Anal. Banatului*, III, 4, 1931, p. 133.

479. Tisa, jud. Hunedoara.—In hotarul comunei Tisa se află o stațiune preistorică ; alte informații lipsesc. Regiunea este cunoscută prin mulțimea tezaurilor monetare romane și dacice descoperite

acolo. Oct. Floca și V. Șuiaga, *Ghidul jud. Hunedoara*, 1936, p. 113.

480. Toltia-Mare, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică în apropiere de râu : I. Marțian, *Repertoriu arheologic p. Ardeal*, No. 692.

481. Topolnița, jud. Mehedinți.—La *Schitul Topolniței* s'a descoperit o secure de piatră din epoca neolitică : *Trompeta Carpaților*, 1872, No. 1010, fig. 2. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

482. Trei-Scaune (județul). — Din cuprinsul județului provin trei topoare de luptă cu două brațe în cruce, varianta C 1 : D. Berciu, *Asupra tipologiei și originii topoarelor cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1942, nota 27. *Arch. Ert.*, VII, 1888, p. 119, fig. 2—3 și 6. Tot din jud. Trei-Scaune provine și un topor de luptă, *tip C 3*, cu tub numai pe o singură parte : *Emlékkönyv*,—volumul jubiliar al Muzeului din Sf. Gheorghe, 1939, p. 279, fig. 26, 2.

483. Turburea, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contribuțiuni la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

484. Turcești, jud. Vâlcea.—La locul zis „Valea cânelui” s'a descoperit un topor-ciocan de piatră (granit), din epoca neolitică. Se află în colecția preistorică a Seminarului Sf. Nicolae, R.-Vâlcea. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

485. Turda, jud. Turda.—Descoperire întâmplătoare : o daltă de serpentin : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, No. 699. A se vedea și cap. *Civilizația Coțofeni*.

486. Turdaș, jud. Hunedoara.—Descoperiri întâmplătoare : câteva securi-ciocane, *tip B 1*, fără tub-manșon în jurul găurii de înmănușare : *Arch. Ert.*, VIII, 1888, p. 121, D. Berciu, *Asupra tipologiei și originii topoarelor de luptă în două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1942, fig. 1, 3.

487. Tureni, jud. Turda.—La locul numit „Cheie” sunt *peșteri* care au servit ca locuințe omului preistoric (v. *Civilizația Coțofeni*). Ca descoperire întâmplătoare dela Tureni s'a semnalat un topor de a-ramă. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 698.

488. Turia, jud. Trei-Scaune.—Descoperire întâmplătoare : secure de cupru, cu un singur tăiș și manșon de înmănușare, tip similar exemplarului Podari-Dolj și Darabani-Hotin. Atari forme apar la sfârșitul neoliticului și se mențin până în perioada timpurie a bronzului mijlociu, când se lucrează obișnuit din bronz. Exemplarul se află în Muzeul din Sf. Gheorghe, No. Inv. A 317.

489. Turnu-Severin, jud. Mehedinți.—Două descoperiri întâmplătoare : două topoare de cupru cu brațele opuse ; *tip C 2* ; sunt turnate și apoi lucrate cu ciocanul. Locul lor de găsim nu este sigur. Se pare că au fost descoperite în jud. Mehedinți și vândute în T.-Severin. Se află în colecția „Istrati-Capșa” din T.-Severin. C. Niculescu-Otin, *Contribuțiuni la metalurgia antică a cuprului în țerile locuite azi de Români*, Ac. Rom., Publ., „V. Adamashi”, V, 1910—1913, p. 403, fig. 2 ; p. 404 fig. 3. La analiza electro-chimică s'a constatat *lipsa completă a argintului*, ceea ce arată că aceste topoare au fost lucrate din cupru dela Baia-de-Aramă. Conțin și arsenic. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 87, fig. 100, 2—3. Id., *Asupra tipologiei și originii topoarelor cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1939—1941.

Tot dela T.-Severin se cunosc și alte descoperiri întâmplătoare și anume câteva ciocane-topoare de piatră, aflătoare în Muzeul Regiunii Porților de Fier și în colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin.

490. Turtucaia, jud. Durostor.—Descoperiri întâmplătoare, aparținând epocii neo-eneolitice, probabil în legătură cu civilizația Gumelnița. V. Mikov, *Stations et trouvailles préhistoriques en Bulgarie*, 1933, p. 47, No. 110, cu harta dela sfârșit. R. Vulpe, *Dobrogea meridională în antichitate*, extras din *Anal. Dobrogei*, XIX, 2, 1938, p. 5, cu harta.

491. Tutana, jud. Argeș.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră, lustruit și găurit. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 122. I. Andrieșescu, *Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

Exemplarul se află în Muzeul de Științe Naturale din București. Toporul e lucrat din rocă dură, are ceafa cilindrică și este îngroșat în dreptul găurii de înmănușare.

492. Țaga, jud. Someș.—Stațiune preistorică pe malul de Vest al lacului : I. Marțian, *Repertoriu arheolog. p. Ardeal*, No. 707.

493. Țara Bârsiei,—Din Țara Bârsiei se cunosc trei topoare de luptă, din cupru, cu două brațe opuse și perpendiculare ; *tip C 1*. Se află în Muzeul din Brașov. Pentru tipologie : D. Berciu, *Asupra tipologiei și originii topoarelor de luptă cu două brațe opuse*, în *Apulum*, I, 1942.

494. Țețcani, jud. Hotin.—Trei stațiuni cu o civilizație neolitică ce rămâne a se stabili mai precis pe viitor : 1) „In-Cotul-la-Fântână”, 2) „La Sărătură”, 3) „Beșleră-Chirnița”. N. N. Moroșan, *Bul. Muz. Regional al Basarabiei*, 8, 1937, p. 37 ; la Țețcani s'a descoperit și un depozit din epoca mijlocie a bronzului (v. cap. resp.).

495. Țibucani, jud. Neamț.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un topor de piatră, neperforat ; epoca neolitică. C. Mătasă, *Cercetări*

din preistoria județului Neamț, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, XXXI, 1938, p. 129, fig. 76, c.

496. Uioara-de-Mureș, jud. Alba.—Descoperiri întâmplătoare, aparținând epocii neolitice : o secure, un topor și un ciocan din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1921, No. 454.

497. Ungra, jud. Târnava-Mare.—Descoperiri întâmplătoare : topoare de piatră, neolitice. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 713.

498. Urdarii-de-Sus, jud. Dolj.—Descoperire întâmplătoare și izolată, probabil din epoca neolitică : un topor în formă de „lopătiță”, se află în colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. II, Dulap XI ; lung. 15 cm. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 68, fig. 77, 1. Asemenea forme apar în asociere cu ceramică de tip Gumelnița-Sălcuța (*Ibid.*, fig. 52, 22).

499. Uriul-de-Sus, jud. Someș.—Stațiune preistorică în valea Hășmașului : I. Marțian, *Repertoriu arheolog. p. Ardeal*, No. 717 ; din aceiași localitate se cunosc obiecte din epoca metalelor.

500. Uroi, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică în valea Mușului, pe un promontoriu : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 718.

501. Urlați, jud. Prahova.—Descoperire întâmplătoare : obiecte de silex, din epoca neo-eneolitică. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 35. C. Moșil (*Bul. Com. Mon. Ist.*, IV, 1911, p. 85, fig. 12) publică o dălțiță din gresie.

502. Vad, jud. Someș.—Stațiune preistorică la Cetățuie ; I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 719.

503. Vădașd, jud. Mureș.—Descoperire întâmplătoare : un topor de piatră, neolitic. I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 721.

504. Vădastra, jud. Romanați.—O veche descoperire întâmplătoare : „o magnifică hache”, topor de aramă roșie patinată admirabil, plesnit la mijloc din vechime, după cum scria Cezar Boliac. (La C. Moșil, *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 120). Nu știm unde se mai află azi acest exemplar, care nici n'a fost publicat până în prezent.

505. Vălcăul-Unguresc, jud. Sălaj.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o daltă de amfibolit (rocă dură) : I. Marțian, *Repertoriu arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 724.

506. Vâlcea.—În cuprinsul județului Vâlcea s'a descoperit o secure de cupru, cu tăiș vertical și gaură de înmănușare transversală, prevăzută cu un manșon tubular. Locul său de proveniență nu se cu-

noaște. În 1935 se găsea în colecția „Rozariu”, R. Vâlcea. Lungimea 19 cm. A fost publicată de noi : *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 89, fig. 102, 3. Epoca de sfârșit a neoliticului și aceea a bronzului timpuriu. În aceeași colecție se află un topor de piatră, descoperit tot în jud. Vâlcea. A fost publicat de noi în 1939 (*o. c.*, p. 93 și fig. 103, 4). În colecția preistorică a Seminarului Sf. Nicolae din R.-Vâlcea se mai află două securi-ciocane de piatră și o măciucă de granit (*casse-tête*) descoperite deasemenea în județul Vâlcea.

507. Vâlcineț, jud. Lăpușna.—Descoperiri întâmplătoare : un topor bine slefuit (lung. 13 cm.) și alte obiecte de piatră din epoca neolitică. Constantinescu-Iași, *Stațiuni preistorice în Basarabia, în Viața Basarabiei*, I, 2, 1932, p. 39.

508. Vale, jud. Turda.—Două stațiuni preistorice : una la locul numit „*Piatra-morii*” și alta la locul zis „*Intre-pietre*” : I. Marțian, *Repertoriu arheol. p. Ardeal*, No. 727.

509. Valea-Boului, jud. Dolj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : topor de piatră dură (diabas) din epoca eneolitică ; lung. 11,5 cm. ; perforat. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 34. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92. Colecția „Istrati-Capșa”, T.-Severin, Inv. No. 26.

510. Valea-Rea, jud. Someș.—Descoperiri întâmplătoare : ciocane de piatră. I. Marțian *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, No. 728. La Valea Rea se întâlnește și civilizația de tip *Coșofeni* (v. cap. respectiv).

511. Vălioara, jud. Hunedoara.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un „topor” de silex : I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 729.

512. Vârtop, jud. Gorj.—Descoperiri izolate și întâmplătoare : topoare și ciocane de piatră. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32 și p. 34.

513. Vărvăreanca, jud. Soroca.—Stațiune, probabil *neolitică* ; altă informație lipsește. T. Porucic, în *Arhiv. Basarabiei*, VI, 1934, p. 63.

514. Vela, jud. Dolj.—Trei securi de piatră și două în stare fragmentară ; descoperiri izolate și întâmplătoare ; epoca neolitică. Muzeul Regional al Olteniei, Craiova. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 92.

515. Vețel, jud. Hunedoara.—Descoperiri întâmplătoare : un ciocan și o secure din rocă dură. I. Marțian, *Repertoriu arheol. pentru Ardeal*, 1920, No. 738. În Muzeul de Științe Naturale din București se află și o fusaiolă de lut rotundă, care aparține epocii neolitice.

516. Vierzuri, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : secure de piatră din epoca neolitică. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32.

517. Vinerea, jud. Hunedoara.—Stațiune preistorică pe dreapta văii : I. Marțian, *Repertoriul arheologic, p. Ardeal*, No. 741.

519. Vingard, jud. Alba.—Descoperiri întâmplătoare : 4 ciocane din rocă dură (serpentin) și o daltă de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, No. 742.

519. Vințul-de-jos, jud. Alba.—Descoperire izolată și întâmplătoare : o *secure-ciocan*, de cupru, cu tubul-manșon prelungit pe ambele laturi ale găurii de înmănușare ; *tip A 2*. Fr. von Pulszky, *Kupferzeit in Ungar*, p. 123, fig. 27. D. Berciu, în *Apulum*, I, 1942, p. 55, cu fig. 1, 2. I. Marțian, (*Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, No. 743) semnalează în „*Valea-rea*” un ciocan de piatră ; în același loc sunt și „cioburi, din lut ars”.

Altă descoperire întâmplătoare : un topor cu două brațe perpendiculare ; cupru ; lung. 20,5 cm. *Tip C1* (fără tub).

K. Herepey, *Alsófehér Varmegye Történelme*, I, 1901, pl. VIII 67, cu p. 85.

520. Vladimir, jud. Gorj.—Descoperire izolată și întâmplătoare : un topor-ciocan din diabaz, rupt la ceafă ; gaura de înmănușare deplasată mult spre ceafă. Inedit. Muzeul Regiunii Porților-de-Fier, T.-Severin ; lung. 7 cm.

521. Voitești, jud. Gorj.—Descoperire întâmplătoare și izolate : topor de piatră. I. Andrieșescu, *Contrib. la Dacia înainte de Romani*, 1912, p. 32. Secure de piatră din epoca neolitică. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 93.

522. Voivoda, jud. Vlașca.—Descoperiri întâmplătoare : silexuri neolitice ; se vorbește și de o ceramică „cenușie”, probabil *La Tène*. C. Moisil, în *Bul. Com. Mon. Ist.*, III, 1910, p. 123.

523. Volcineț, jud. Lăpușna.—a se vedea : *Vălcineț*.

524. Voloca, jud. Cernăuți.—Descoperire întâmplătoare și izolată : un silex din *epoca neolitică*. Naturhistorisches Museum din Viena.

525. Zalha, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o daltă de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheologic pentru Ardeal*, 1920, No. 754.

526. Zăpârț, jud. Someș.—Descoperire întâmplătoare și izolată : o daltă de piatră. I. Marțian, *Repertoriul arheol. pentru Ardeal*, No. 756.

527. Zăstânca, jud. Soroca.—La *Zăstânca*, pe valea Bechir, la Sud de orașul Soroca, s'a descoperit prin 1926, o *secure-ciocan*, pro-

babel din epoca neolitică, lung. 18,7 cm., având o greutate de 1.655 kgr. ! In gaura de înmănuşare mai păstra un rest din coada de lemn petri-ficată. N. N. Moroşan, *Un topor neolitic de dimensiuni particulare*. Bul. Muz. Naţ. de Şt. Nat. din Chişinău, 7, 1936, pp. 70—77, cu fig. la p. 73 ; toporul e lucrat din granit provenind dela Cosăuţi (8 km. de Soroca) Atari forme de securi-ciocane pătrund şi în epoca bronzului. De pildă pe verso exemplarului dat de Niculescu-Otin ca dela Spălnaca şi care are o formă similară celui dela Zăstânca, s'au găsit urme de sulfură de cupru, ce arată că „barosul” a fost folosit la zdrobirea minereurilor de cupru (*Contrib. la metalurgia antică a cuprului*, p. 458, fig 56).

528. Zviniace, jud. Cernăuţi.—Descoperiri întâmplătoare : obiecte de piatră şi fragment ceramice din epoca neo-eneolitică. Kaindl, *Geschichte der Bukowina*, I, 2, 1904, p. 10.

D. Berciu

CÂTEVA ACTE DIN JUPÂNEȘTI-MUSCEL

Culegerea informației istorice sătești trebuie să ne preocupe în mod deosebit. Se constată că ea se pierde pe măsură ce dispar slovenitorii de chirilică și nu mai este necesară nici revendicărilor de proprietate, înscrisă acum în registrele justiției după noua orânduială. Ori numai informația locală ne poate fi de folos pentru elucidarea problemelor de istorie mărunță a satului. Este știut că prin actele păstrate în depozitele noastre publice se evidențiază mai mult viața marei proprietăți și numai întâmplător apare și mica proprietate. Și în cazul acesta apare în raportul de inferioritate cu cea dintâi, care de obicei o acaparează.

Pentru judecarea raportului istoric dintre marea și mica proprietate deci și dintre latifundiar și muncitor, numai actele particulare, sătești, ne pot aduce unele lumini. De aici nevoia de a le aduna și prezenta.

În această direcție pot fi de mare folos sânguințele localnicilor, preoți și învățători. Ei pot afla depozitele rustice și pot câștiga încrederea deținătorilor pentru a le împrumuta și pune la dispoziția cercetătorilor. Deci lor li se poate adresa un îndemn în plus.

Indemnul acesta l-am făcut tuturor elevilor mei de seminar și școli normale, de altă dată. Unii mi-au putut aduce informații de existența actelor; alții, mai norocoși, au căpătat actele înseși. Un astfel de mănunchiu de acte sătești mi-a adus, sunt mai mulți ani de atunci, și d. Ioan N. Barbu, elev în clasa a VIII-a a Școalei Normale de băieți din București, acum învățător. Ele au fost adunate dela Gh. Mihăescu și Ioan Georgescu din com. Jupânești, jud. Muscel. Le prezentăm acum, originalele întorcându-se proprietarilor.

Ținem să precizăm că în Arhivele Statului din București se mai pot găsi acte referitoare la acest sat, în legătură cu mănăstirile Aninoasa și Vieroșul. Timpul și scopul nostru nu ne îngăduie să le cercetăm și pe acestea. Acela care ar întreprinde o monografie a satului le poate

găsi însă la loc sigur ; acum vrem numai să nu rămână necunoscute acelea care s'au putut afla la particulari. Și acestea pot fi înmulțite.

Desprindem din ele, în treacăt, câteva fărâme de viață locală. Adunându-se toate dela sat la sat, pot contribui la marea istorie a neamului. Și aceasta este scopul nostru final.

Hrisovul din 1636 (Nr. 1) este o cronică a satului, a luptei moșnenilor pentru ieșirea din rumânie în care fuseseră aruncați fără drept. El este reconfirmat în 1639 (Nr. 2). Amestecul mănăstirii Aninoasa e scos mai târziu, la 1734 (Nr. 3). După aceia încep vânzările între moșneni, la 1774 (Nr. 6). Pe măsură ce proprietatea iese din devălmășie și se micșorează, își schimbă mai ușor proprietarii. De aici și procesele mărunte și nesfârșite, care trec și sub noua rânduire a Regulamentului Organic, judecate tot după Pravilă.

Apar și date de interes economic. Un Turc avansează bani pentru unt încă din 1753 (Nr. 4) ; „puntea Turcului“ poat că dela el va fi rămas (Nr. 9). Un împrumut între unchiu și nepot apare mai târziu (Nr. 5). Popa Ioan Duhovnicul încearcă pe toate căile să refacă moștenirea, de care atât diaconul Ene cât și diaconul Mihai, se cam desinteresaseră.

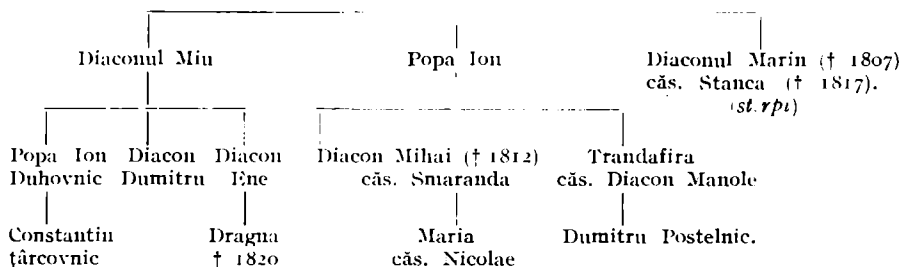
Popa Ion Duhovnicul se arată de bun gospodar. Ține strâns sine-turile și socotelile lor, cum dovedește mai ales tacirul din 1835, dar și începutul de transcriere în condică a diverselor zapise, nu totdeauna exact (v. Nr. 20). Transcrierea e făcută de altă mână, dar fiecare zapis e adevărat de el însuși.

Este interesant de observat în aceste acte sătești, pe lângă onomastic (Boroghină, Humar, Marcea), topica sătească : valea Dadului, gârla Tâmpa, matca Țăncii (Jincăi), Nusei, Noasei (de unde Aninoasei?), Bârzota, calea Bunăi, piscul Paului și altele.

În sfârșit, dat fiind faptul că mitricele s'au introdus abia la 1831, iar starea civilă la 1865, aceste zapise ne pot ajuta să urmărim ascendența sătească încă ceva mai departe. Am încercat aici reconstituirea spiței neamului popei Ion Duhovnicul, dar din puținătatea actelor ea nu poate fi completă. Urmașii pot face singuri legătura mai departe.

Înfățișînd acest mănunchiu de acte, pentru istoria generală de minimă importanță, am vrut să arăt numai câtă valoare pot căpăta ele pentru satul însuși. Acum când se urmărește cercetarea satelor cât mai amănunțit, e bine să nu se uite nici aceste urme istorice. Preoții și învățătorii sunt cei dintâi chemați la această lucrare, care le poate fi de folos lor înșile. Nu trebuie decât puțină tragere de inimă.

Popa Mihailă

1.

1636 (7144) Februarie 6, București. *Porunca lui Matei Basarab Voevod către moșnenii din Juțânești-Mușcel, prin care, întărindu-le cărțile vechi de libertate, îi scoate din rumânia în care îi băgaseră fără drept Vornicul Ivașcu și urmașii săi rămași de lege. După o tălmăcire din 1818.*

† Cu mila lui Dumnezeu Io Matei Basaraba Voevod și Domnu a toată Țara Rumânească, dat-am Domniia Mea aăastă poruncă a Domnii Meale satului Jupânești după Râul Doamnei ot sud Mușcel ipac și moșnenilor satului anume Cârstiiian, i Voico, i Avram, i Radu Băloae, i Șarban cu ceata lui, i Manea, i Stanciul, i Radu Marcea, i Voicilă, i Radul, i Micul, i Miloș, i Băicilă, i Șarban cu frații lui, i Cârtea, i Radu Robul, i Bratul, i Voicilă, i Vlădimir, i Popa Vladul și cu frații lui, și cu fecorii lor câți Dunnezeu le va da, ca să le fie lor satul Jupâneștii tot cu tot hotarul și cu tot venitul din câmp și din pădure și din apă și din munte și dupretutindinea oricât să va alege din hotar până în hotar, pe hotarăle ceale bătrâne și pe semne cât au ținut dă mai diinnainte vreame, din valea Dadului pân capetile moșii din jos și pă la Poiana Părului, pă gârla Tâmpei și pă la Mălin în sus până în priseacă la Piscul Paului și pă matca Țâncăi până în capul Gâlmeaelor și pă matca Nusei în sus. până în Dodoș, și să fie în pace și slobozi de rumânie de către jupan Ivașco vel Dvornic și de către Albul cu frații lui din Rătegi și de către Cânda Postelnic cu frații lui, fecorii lui Ivașco Post. ot Bălotești, și de către Costandin și Dragul sină Dragului ot Slătioare, și de către Matei ot Mihăești și de către igumeni ot Vieroș și de către tot neamul lor, de către nimeni băntuială să nu aibă, pentru că acest sat Jupâneștii ce s'au scris mai sus, ei au fost toți megiiși cu moșiile lor dă la moși dă la strămoși

încă du prin zilele răposatului bătrânului moșului Domnii Meale Basaraba Voevod, când au fost cursul anilor.....¹⁾. Iar după aceia când au fost peste câtăva vreme iar satul Jupâneștii, el au căzut din boer în boer până când au căzut în mâinile acelor boeri ce s'au zis mai sus, ca un sat înpresurat. Și s'au stăpânit de boeri fără de dreptate. Iar după aceia au fost în zilele răposatului Radului Voevod iar moșneanii satului din Jupânești, carii sânt pă rând mai sus ziși anume, ei au avut pără înaintea răposatului Radului Voevod, la Divanul cel mare, cu Dragul Post. ot Slătioare și cu Borcea Logf. ot Petrești și cu Ivașco Post. din Bălotești și cu Matei din Mihăești și cu Muja ot Rătești și cu igumeni ot Vierăși, și s'au părît de față pentru satul Jupânești. Și au scos acești mai sus numiți oameni înaintea răposatului Radului Vodă și cartea răposatului moșului Domnii Meale Basaraba Voevod peste tot satul Jupânești, cum că este a lor bătrână și dreaptă moșie și de baștină. Apoi întru aceia Radul Voevod, Domnia Sa au luat seama și au judecat după dreptate și după lege și au dat Domnia Sa între dâșii 6 megiași, oameni buni din împrejurul locului, ca să ia seama și să adevereze cu sufletele lor pentru satul Jupânești: ținutu-l-au Dragul Post. și Borcea Logf. și Ivașco Post. și Mateiu și Muja și igumeni ot Vierăș acest sat Jupânești cu dreptate, sau l-au fost înpresurat neavând nicio treabă. Întru aceia acei mai sus ziși boeri, ei nici de cum nu s'au putut apuca dă megiași pentru căci vedea cum că au ținut prea acel sat Jupâneștii cu vicleșug și cu împresurare, și au venit ei singuri de au mărturisit înaintea răposatului Radului Voevod, cum că l-au ținut fără de lucru. Și am văzut Domniea Mea și cartea răposatului bătrânului moșului Domnii Meale Basaraba Voevod dă baștina satului Jupâneștii, cursul anilor 7020 [=1512], și cartea răposatului Radului Voevod de pără și rămas, cum că au scos Domnia sa satul Jupâneștii cu chinavar din toate cărțile lor în cursul anilor 7131 [=1623], și cartea fiin-său Alexandru Voevod cu kat 7132 [=1624], și cartea lui Alexandru Voevod Iliiaș, leat 7137 [=1629], și de atunci tot au fost satul Jupâneștii în pace. Apoi după aceia, când au fost acum în zilele Domnii Meale, iar satul Jupâneștii, ei nici decum n'au putut să să odihnească de către fecioii acelor boeri ce s'au zis mai sus, ci au venit înaintea Domnii Meale la Divanul cel mare, de s'au părît de față cu jupan Ivașco vel Dvornic și cu Albul din Rătești și cu Cînda Post. sin Ivașco Post. Băloteștii și cu Costan-din i Dragul sin Dragului ot Slătioare și cu Marco Post. zet Matei

¹ lipsește

ot Mihăești și cu igumeni di la Vierăș. Și așa pâra ei cum că sânt rumânii lor de baștină.

Intru aceia Domniia Mea am luat seama și am judecat după dreptate și după lege, împreună cu toți cinstiții boerii Domnii Meale și am adevărat Domniia Mea cu tot Divanul foarte bine, cum că nu au avut acești mai sus ziși boeri nicio treabă cu acest sat Jupăneștii, și apoi am dat Domniia Mea acestor boeri lege 12 boeri din Divan să jure preste ei și preste cărțile lor ce s'au zis mai sus, ei nicicum nu au putut ca să să apuce de lege ci s'au întorsu ei din Divan, și așa au rămas toți dă lege și dă judecată dinaintea Domnii Meale din Divan, pentrucă n'au avut cu satu Jupăneștii nicio treabă. Drept aceia am dat și Domniia Mea satului Jupăneștii și moșnenilor satului ce s'au zis mai sus, ca să li fie lor satul Jupăneștii cu tot hotarul, moșie de baștină și ohabnică, lorși feciorilor lor, nepoților și strănepoților și de către nimeni să nu să clătească, după zisa Domnii Mele. Iată dar și mărturii am pus Domniia Mea, jupan Hrizea vel Ban al Craiovei, i pan Teodosie biv vel Logf. i pan Grigore vel Logf. i pan Dumitru vel Vist. i pan Preda vel Spatar, i pan Vasilie vel Stolnic, i pan Buziica vel Comis. i pan Bucina vel Paharnic, i pan Constantin vel Post. Și ispravnic Grigorie vel Logf. Și eu Dumitru Logf. am scris în Scaunul cetății Bucureștii în luna lui Fevruar 6 dni, dăla Adam cursul anilor văleat 7144 [= 1636].

Iscălitura Gospod.

Pecetea Gospod.

Acest izvod s'au tălmăcit în limba rumânească întocmai după hrisov cel slavonesc, la școala domnească ot Sfânt Gheorghie Vechiu din București.

1818 Fevruar 28.

Az Chiriță dasc. slov. izpisah.

2.

1639 (7147) Iulie 2, București. *Porunca lui Matei Basarab Voevod prin care scoate din vecinie pe moșnenii Jupănești din Mușcel, pe nedrept cutropiți de boerii Ivașco Băleanul Vornic, Stroe Vistierul și Albul din Rătești, Căndea Postelnicul și Ivașco Postelnicul din Balotești și alții și de către feciorii lor, care toți au rămas de lege în două rânduri.*

† Cu mila lui Dumnezeu, Io Matei Basarab, Voevod a toată țara Ungrovlahiei, dă Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele satului Jupănești de pe râul Doamnei din județul Mușcel și moșnenilor satului anume lui Șerban și lui Cârștian și lui Voico și cu frații lor și cu feciorii

lor câți Dumnezeu le va da, ca să le fie lor satul Jupânești, tot cu tot hotarul și cu tot venitul din câmp și din pădure și din apă și din munte și de pretutindeni oricât se va alege, din hotar până în hotar pe vechile hotare și semne ce le-a fost ținut de mai înainte vreme, din valea Dadului în capul ocinei din jos și pe poiana Părului pe gârla Tâmpei și pe Mălin în sus până în Priseaca la piscul lui Paul și pe matca Țâncăi până în capul Gâlmelor și pe matca Noasei¹⁾ până în Dodoș, și să fie în pace și slobozi de vecinie de feciorii lui Ivașco fost mare Vornic Băleanu, anume Gheorghe Postelnicul și Pătru Paharnicul și de către Stroe Vistierul fiul lui Fiera Logofătul și cu fratele lui, și de către Albul cu fratele lui din Rătești și de către Cănda Postelnicul cu frații lui, fii Postelnicului din Balotești și de către Costandin Armașul și Dragul, fii Dragului Postelnic din Slătioare și de către Matei Postelnicul din Mihăești cu ginerele său Marco Postelnicul și de către egumenul dela Vieroș, și de către feciorii lor și de către toată rudenia lor, de către nimeni bântuire să nu aibă, pentru că acest sat Jupânești mai sus scris ei toți au fost cnezi cu ocinile lor încă de mai nainte vreme din moși-strămoși, din zilele bătrânului moș al Domniei Mele Basarab Voevod.

Și au tot fost ca niște oameni în pace cu ocinile lor. Iar după aceea, când a fost după câțeva vreme apoi satul Jupânești, ei au căzut dela boer la boer până ce au căzut în mâinile acestor boeri, mai sus scriși, ca un sat cutropit și ținut fără dreptate.

Iar după aceea, când a fost în zilele răposatului Radului Voevod și moșnenii satului Jupânești mai sus ziși, ei au avut pără înaintea Radului Voevod în Divanul cel mare cu Dragul Postelnicul din Slătioarele și cu Borcea Logofătul din Petrești și cu Ivașco Postelnicul din Balotești și cu Matei Postelnicul din Mihăești și cu Muja din Rătești și cu egumenul dela Vieroși, s'au părît de față. Și au scos satul Jupânești înaintea Radului Voevod și cartea răposatului moșului Domniei Mele Basarab Voevod, peste tot satul Jupânești, cum că au fost a lor bătrână și dreaptă ocină de moștenire încă de mai nainte vreme. Și întru aceea Radu Voevod, Domnia lui a căutat și a judecat după dreptate și după lege și a dat Domnia lui la mijloc șase megiași oameni buni dimprejurul locului, ca să caute să adevereze cu sufletele lor de satul Jupânești : ținutu-l-au acești mai sus ziși boeri cu dreptate sau nu? Intru aceea acești mai sus ziși boeri, ei nici cum n'au putut să prindă pe megiași, pentru că au văzut cum că au ținut acest sat Ju-

1. Corect : *Aninoasei*.

pânești pe nedrept și fără nicio treabă. Și încă au venit ei înșiși de au mărturisit înaintea răposatului Radului Voevod cum că au ținut acest sat fără treabă și cu cutropire. Și au rămas de lege și de judecată.

Și am văzut Domnia Mea și cartea bătrânului răposatului strămoș al Domniei Mele Basarab Voevod de moștenirea satului Jupânești, din cursul anului 7020 (=1512) și cartea răposatului Radului Voevod de pâră și de rămas și cum că a scos Domnia lui satul Jupânești de toate greutățile lor în cursul anului 7120 (= 1612), și cartea fiului său Alexandru Voevod din anul 7132 (= 1624), și cartea lui Alexandru Iliăș din anul 7137 (= 1629). Și de atunci a tot fost satul Jupânești în bună pace.

Iar după aceea, când a fost acumia în zilele Domniei Mele, apoi satul Jupânești ei iarăși n'au putut a se liniști de către feciorii acestor boeri mai sus scriși, ci au venit înaintea Domniei Mele în Divanul cel mare de s'au pârît de față cu Ivașco fost mare Vornic și cu Albul din Rătești și cu Cânda fiul lui Ivașco Postelnicul din Balotești și cu Costandin și Dragul feciorii Dragului din Slătioare și cu Marco Postelnicul ginerele lui Matei din Mihăești și cu egumenul de la Vie-roș. Și așa pârau ei cum că sunt vecini de moștenire ai lor. Și întru aceea Domnia Mea am căutat și am judecat după dreptate și după lege cu toți cinstiții dregători ai Domniei Mele și am adeverit Domnia Mea cu tot Divanul cum că n'au avut acești mai sus ziși boeri nicio treabă cu acest sat Jupânești. Și apoi am dat Domnia Mea acestor boeri și lege 12 boeri dela Divan, ca să jure înaintea lor și pe cărțile lor mai sus zise. Iar ei nicidecum n'au putut a se prinde de lege ci abea s'au lepădat dela Divan. Și așa au rămas toți de lege și de judecată înaintea Domniei Mele în Divan, pentrucă n'au avut cu satul Jupânești nicio treabă. Și am făcut Domnia Mea satului Jupânești și cartea Domniei Mele de pâră și rămas când a fost cursul anilor 7144 (= 1636). Și au tot fost în pace.

Și când a fost acumia apoi, acești mai sus ziși boeri, ei iară s'au așezat pe spinarea satului Jupânești ca să-l facă vecini cu sila. Și au venit înaintea Domniei Mele în Divanul cel mare de s'au pârît a doua oară de față. Și iar au luat aceiași mai sus ziși 12 boeri răvașe domnești pe lege. Și când a fost la zi și la soroc, apoi ei au venit înaintea Domniei Mele și marelui Divan la Târgoviște cu lege deplină și cu om domnesc, anume Stanciul al doilea Portar. Și am întrebat Domnia Mea pe acești 12 boeri jurători cum știu cu sufletele lor și de rândul acesta satul Jupânești așa să jure. Și ei toți așa au mărturisit înaintea

Domniei Mele cum că n'au putut jura în niciun chip. Și au rămas acești mai sus ziși boeri de a doua oară de lege și de judecata dela Divan. Și am luat Domnia Mea dela mâinile lor și o carte a Domniei Mele pe care au făcut-o ei pe satul Jupânești, de a rămas fără drept, de am dat-o Domniei Mea în mâinile sătenilor împreună cu amândouă răvașele domnești, ca să fie în pace și slobozi ei de către acești mai sus-ziși boeri și de către feciorii lor și de către tot neamul lor, și de către nimeni [bântuială să nu aibă, în veci] să nu se clinească, după porunca Domniei Mele.

Iată și mărturii așează Domnia Mea : jupan Teodosie mare Ban craiovesc, și jupan Hriza mare Vornic, și jupan Gligorie mare Logofăt, și jupan Radul mare Vistier, și jupan Preda Brâncoveanu mare Spătar, și jupan Buzinca mare Clucer, și jupan Socol mare Stolnic, și jupan Radul mare Comis și jupan Vucina Sârbul mare Pahanric și Constandin mare Postelnic și ispravnic Gligorie mare Logofăt.

Și am scris eu Pârvul Logofătul, în cetatea de scaun București, luna Iulie 2 zile, și dela Adam și până acum cursul anilor în anul 7147 iar dela întruparea lumii 1639.

† Io Matei Voevod (I. P.). Din mila lui Dumnezeu Domn.

Not. Originalul pe pergament în posesia Pr. Nicolae Diaconu din Jupânești. După copia făcută de Stoica Nicolaescu eliberată de Arhivele Statului din București sub Nr. 667 din 20 Oct. 1914.

3.

1734 (7242) Aprilie 17. *Zapisul prin care moșnenii din Jupânești-Muscel vând Popei Mihăilă o delniță de loc din sat cu 4 tal. și jumătate, din partea răscumpărată dela mănăstirca Aninoasa.*

† Adică noi migiașii Jupâneștilor dat-amu zapisul nostru la mâna sămuțaii sale părintelui Popa Mihăilă, săteanul nostru, ca să-i fiia dă bună și dă marea credință la mâna sămuțaii sale, pă cum să să știi că fi[in]du niște dălnițe dă moși[e] vânduti sfintii mănăstiri Anii-nănosii di aici din satul nostru, dălnița lui Talabă și unu rumân vândut cu toată partea dă moșii, vândutu Radului Creațulescul în tl. 48. Deci părinte le] Varlam ne-au apucat cu ma[re] strânsoarea să-i dăm rum[ân]ul și moși[a] și celelalte dălniți cu partea lor dăn câmpu. Deci satu n'au vrut ca să-i dăm rumânii ci am cirut judecată. Deci părintele [a] aștiptat până când au venit Vornicul Preda Droghescu cu hotarneci să hotărască [d]re[p]tu voia ; au venit părintele cu părtari la noi. Noi am cerut judecata și ne-am judecat și ne-au dat judecata să-i

dăm banii și i-am dat bani. Deci noi satu am vândut această dilniță părintelui Popa lui Mihăilă în tl. 4 pol., ca să stăpânească cu pace el și fičorii lui câți Dumnăzău îi va dăruî în veci și cu tat (*sic*) parte în câmpu, în pădure și un loc din Delnă la deal-Lungul, stânj. 80 și lat stânj. (*lipsă*).

April 17, leat 7242 = 1734.

Și pântru credință ne-am iscălit mai jos ca să să crează.

Albul Căpoții

Pătru Marci

Rad Buruiană

Ion Hăma

Ispasu Buruiană

Oprea Marci

Năcula Hămarul

Pătru Nebun

Neacula Pascu

Și am scris eu Popa Mihăilă ot tam.

[Pe v-o :].

Zapisul cu delnița mănăstirii.

Not. După cum se vede, actul este scris cu foarte multe greșeli și lipsuri de litere.

4.

1753 (7261). — *Zapisul sătenilor lui Jupânești pentru împrumutul a 20 taleri și jumătate dela un Turc, dând în schimb unt.*

† Adecă noi săteni din Jupânești care ne vom iscăli mai jos, dat-am zapisul nostru la mâna lui Ion i a Mihului, copii popi lui Mihăilă, pe cum să se știe că fiindu moșiea Macea zălog la copii, e-au apucat să-teanii cu porunca ispravnicului de au dat copii tl. 20 pol. și acești bani s'au pus tot în spinarea moșii ce easte zălog la ei. Și acești bani e-am luat dela Conco Mola Mustafa, bani cu dobândă de leu untu oc[a] 1.

Și pentru această am dat acestu zapis ca să fie de bună credință când va veni să-și dea banii să-și ea moșiea.

ani 7261 [= 1753].

† Eu Oncea Vălean, mart.

† Eu Barbu Săpățână (*sic*), mart.

† Eu Necula Čaușu, mart.

† Eu Radu Zaharichi, mart.

† Eu Bratu Vălean, mart

† Ion Huma, mart.

† Eu Radu Vălean, mart.

† Oprea Macea, mart.

5.

1760 (7268) Aprilie 18. — *Socoteala ceașului Necula cu nepoții lui.*

† Să se știe că m'am socotit eu Necula Căușu cu nepotu-mieu Mișu pentru socoteala ce am avut amândoi dila tl. 31 bani 30, și i-am dat toți bani dă ne-am plătit unul dă către altul. Și când ne-am socotit fost-au mulți oameni mărturie cari mai jos ne vom iscăli anume.

Apr. 18, leat 7268 [= 1760].

Eu Popa Neacșul martor.

† Eu Stan Păr mart.

† Eu Stan Morar mart.

† Eu Badea Matea ot Cosești mart.

† Eu Gheorghe Văleanu sluj.

Ș-am scris eu Stan Vlășcean cu zisa lor.

Din tl. 30 și 1 și bani 30, ne-au dat la cest zapis năo ot moș Necula tl. 12 pol. și ni-au mai rămas tl. 18 bani 90. Și dând tl. 18 ce ne-am socotit cu nepoți i-am mai dat un berbec negru drept tl. 2, 90.

[Pe verso :] Zapisul Ceașu Neculi Vărvărau de socotelă cu nepoții frate-său anume Popa Ivanu [și] Mihăilă diconu.

6.

1774 (7282) August 12. — *Zapisul prin care Maria Mărceasca și Ion Fuștășescu vând un loc de moșie diaconilor Micu și Dumitru.*

Adică eu Maria Mărceasca, fata Opri Marci dăn preună cu soția miia Ion Fuștășescu i cu feciori noștri, dat-am credincios zapisul nostru la mâna diaconului Micu i a diaconului Dumitru, precum să să știe că li-am vândut un loc de moșie ce l-am avut și eu de zestre dăla tata-mieu, dă a miia bună voe, nesilită de niminiia, și li-am vândut statornic în veci, să o stăpânească ei și feciorii lor și cât Dumnezeu le va dărui. Și o am vândut în bani gata tl. 24.

Să o stăpânească cu pace dă către mene i către soția mia i către copii noștrii. Și s'au vândut cu tot venitu ei aceasta.

August 12, 7282 (1774).

† Eu Maria i Ion soția mia vânzător.

Eu Voicu Diiaconu martor.

Tudorache Ceașu, martor.

Eu Marin Diacon martor.

Eu Stoica slujitor ot Coșiște martor.

Eu Ion părcălabu ot Jupânești martor.

Eu Dragomir slujitor, martor.

7.

1776 Martie 9. — *Copia poruncii lui Alexandru Ipsilant Voievod pentru alegerea hotarului Jupâneștilor din Mușcel de al Mălurenilor din Argeș, cu hotărnicia.*

Eu Alixandru Ioan Ispilant Voivod Gospodar Zam. Vlaicu.

D-lor boerilor care prin osebită carte Domnii mele de hotărnicie, sântefi orânduie hotarnicu la moșia Mălureni ot sud. Argeși să faceți și această cercetare ce scrie mai josu și de se vor odini amândouă părțile pe îndreptarea și alegerea ce veți face să dea iscăliturilor înscrisu cum că s'au hodinitu și așa veți pune și pietre la locurile ce să cuvine dând și carte dă alegere.

1776 Martie 23.

(Pecetea).

Prea Înălțate Doamne.

Din înalta porunca Mării Tale vătaf dă icopii (*sic*) dă divanu au adus la judecată pă Popa Stoica vichil find și despre partia celorlanți cetași ai lui dela satul Jupânești supt Mu[s]cel pârâșul popi lui Ioan ot Mălureni supt Argeși i lui Matei Gălășescu i lui Ioanu Arătianu și celorlanți cetași ai lor zicând că au moșie ce să chiană Jupânești supt Mucel, care moșie să lovește în căpătiu cu moșia Mălureni a numiților pârâți și la hotărnicia ce s'au făcut la trecuta lună Iulie acei moși Mălureni li s'au împresurat și moșia Jupâneștilor, zicând că i-au scos șennile dela capu moșii și le-au mutat într'altă parte mai la deal, dar fiindcă pă hotărnicie ce s'au făcut atunci în luna Iulie numiți pârâți nu sunt hodiniți și au cerut 24 boeri hotarnici ca de iznoavă și prin carte de blestem să le hotărnicească moșia, drept aceia am găsit cu cale să fie luminată porunca Mării Sale către acei 24 boeri hotarnici când vor trage moșia Mălureni să cerceteze în moșia Jupâneștilor și după hristovu lui Matei Vodă Basarab ce este cu leatu 7147 (1639) Iulie 2, al aceștii moșii Jupânești ce s'a văzut la mâna Popi Stoichi jăluitoru, să-i îndrepteze moșia. Fiindcă acest hristovu al Jupâneștilor este mai noă decât toate cărțile i hristoavele Mălurenilor

și orice semn de hotar va fi mutat acei boeri hotarnici dintâiu de unde să vor fi pus acele semne să le ia și să le mute așezându-le la locul unde scrie hristovu lui Matei Vodă și de să vă dovedi că pâra numitului preot poapa Stoica jăluitoru este adevărată și au fost năpăstuit de dreptate numiți Mălureni jelui (*sic*) ce au înșelat pă acei hotarnici dintâiu de n'au chematu pe moșineni din Jupânești ca să le fi cercetat scrisorile ce au și din pricina lor s'au mutat hotarile, să plătiască toată cheltuiala Popi Stoichi jăluitorul; iar când să va dovedi pâra Popi Stoichi mincinoasă să plătească el cheltuiala moșnenilor Mălureni și să-i dea și carte de hotărnicie de către acei boeri hotarnici la mâna cui să va cădea, iar cea desăvârșită hotărnicie rămâne a se face de către Înălțimea ta.

1776 Martie 9.

Vel Vornicu Costantin vel Vornicu.

Vel logofăt. Vel logofăt.

Constantin vivel (*sic*) stolnicu

3 logofātu.

Citită C. Horozanu.

Prezdintu politicescu judecătorie sexi al 2-le.

Această copie fiind scoasă după originalul sinet alăturat pe lângă petiția d-lui Paharnicu Barbu Belu înregistratu la numărul... să adeverează dându-i-se d-lui potrivit cereri ce au făcut la prezedenție.

C. Cornescu.

Nr. 3204.

1857 Iulie 1.

Copie accasta fiind scoasă din cuvând în cuvând (*sic*) după originelu adevărat de onor. judecători secsia al doile și spre a avea teme[i] am adăverat și ieu fiind tocma scos. Și la orice cerere se-i dau și cel adevărat. 1859 Oct. 22.

Teodor Marianovu.

(Obs. Copie neingrijită.

8.

1776 Mai 20. — *Copie de pe cartea de hotărnicie dată moșnenilor Jupânești de către Constantin Văcărescu fost mare stolnic.*

Copie.

Sud. Mușcel.

Din luminată porunca Mării Sale prea înălțatului nostru Domn Io Alexandru Ipsilant Vvd. Dupe jalba ce au dat la Măria Sa unii din moșneni ot Jupânești care au pricină cu Păuna Tămășasca din

satu Jupâneștii dintr'acest județ, că la leat 1773 făcându-se hotărnicie moșii Jupâneștilor de postelnicul Matei Vlădescul i de Năstase Căpitanu ce au fost orânduți de d-lui clucerul Apostol i de Tănase Polcovnec, care era ceruți hotarnici de numita Păuna Tămășasca drept 6 hotarnici și la acea hotărnicie li s'ar fi împresurat părțile lor și dupe a lor jalbă orânduindu-mă Măria Sa pe mine drept 12 hotarnici ca de isnoavă să se hotărască moșia aceasta. Dupe luminată porunca Mării Sale am mers în fața locului și aducând pe toți moșnenii față am cerut scrisorile acei moșii ca să ne adevărim de urma stânjenilor și de semnele hotarilor moșii. Și moșnenii ne arată un hrisov al Mării Sale răposatului Matei Vodă Basarab ot leat 7147 [1639] Iulie 2, întru care arată toată semnile și hotarile acei moșii și cum că au dat-o satului Jupâneștii. Deci dupe acele semne ce arată printr'acest hrisov am tras moșia pe trei locuri dupe obicei. Și s'au găsit la capul moșii dăspre Râul Doamnei din hotaru Priseaca ce merge în jos până în valea Dadului stânjeni 3055, afară din stânjeni 520, ce n'au intrat în suma stânjenilor fiind lăsați siliște satului. Am tras moșia și la mijloc din hotaru Priseaca de supt coastă în jos până în valea Dadului și au eșit stânjeni 3040 afară din stâjeni 600 ce au rămas iarăși siliște satului. Am tras moșia și la capul din jos pe deal despre Mălureni din piatra d-lui răposatului spătarul Toma mergând la vale pe piscul Paului și pe matca Jincăi până în dreptul văi Dadului afară de stânjeni 680 ce au rămas iarăși izlazu satului pentru siliște de nu intră la facerea stânjenilor masă, după cum le-au fost stăpânirea moșnenilor din vechime. Și au eșit stânjeni 3005 și făcându-se masă rămân stânjeni 3033 i un circ.

Am cerut moșnenilor ca să arate pe această moșie câți moși sânt ca să li să facă împărțeală și ne arătară că această moșie din vechime este pe 50 delnițe, care delnițe se numesc căminurile caselor și fiecare delniță are și moșie în câmp de delniță câte stânjeni 60. Așijderea și izlazu i siliștea ce au rămas de n'au intrat în suma stânjenilor îi stăpânește iarăși pe 50 de delnițe moși, care această arătare au fost de opște nedăgăduită de nici un moșnean, nici de cumpărători.

Socotindu-se suma stânjenilor și de noi pe aceste 50 de delnițe au eșit precum însuși arătară. Deci am cercetat al fiecăruia neam câtă moșie au avut într'acest hotar și câtă au vândut și pe cât s'au ales dupe stăpânirea lor și după zapisele ce au avut s'au dat și cumpărătorilor din părțile celor ce au vândut și ce s'au găsit moșie nevândută li s'au ales moșnenilor, și această moșie li s'au dat în câmp făcuți masă, însă s'au dat sfintei mânăstiri Aninoasa de pe zapisele

de cumpărătoare stânjeni 180, și s'au dat și Păunii Tămășaschii dupe zapisele de cumpărătoare stânjeni 1127. S'au dat și preoților moșneni dupe stăpânirea ce au avut și dupe zapisele de cumpărătoare stânjeni 1395 ; s'au dat și lui Ion slujitorul Căpățână de moștenire stânjeni 140 ; s'au dat și moșnenilor Văleni i Boroghinești stânjeni 188, care moșie fieșticare cu trăsurile lor și cu numele cui s'au dat cu sumia stânjenilor și cu semnele i hotarăle arătăm prin deosebite foi ce am dat pe la mâinile fieșticăruia, ca să știe cum să ție și să stăpânească puindu-le-să și pietre de Hristea portărelu ce au fost orânduie mumbașir. Iar izlazul și siliștea satului care n'au întiat în stânjeni ce s'au făcut masă, au rămas de a-l stăpâni pe 50 de delnițe, după cum iarăși printr'acele foi ce li s'au dat la mână anume arată care câte delnițe are.

Așijderea au mai eșit stânjeni 1100 pe deal din dreptul văi Dadului în jos până în hotariu Miceștilor în calea Bunăi și fiind moșie scurtă numai de stânjeni 520, nu au intrat în sumia stânjenilor celor ce s'au făcut masă ci au rămas de a se stăpâni numai de moșneni, atât de cei care au moșie în câmp cât și de cei care au vândut moșia lor din câmp și au rămas numai cu delnițe, iar cumpărătorii într'acești stânjeni de moșie să n'aibă voe a stăpâni, fiindcă cumpărătorile lor le numește numai delhițele și cu părțile de stânjini cât li se va cuveni, adică delnița cu 60 de stânjini din câmp, a căroră sumă li s'au și împlinit. Iar Păuna Tămășasca să mai stăpânească și locuri 2 pol. înfundate, afară din delnițele ce are, însă un loc de casă ce-l are cumpărat dela neamul lui Crivăț, i un loc înfundat peste râu ce-l are cumpărat dela Cotârlea, i o jumătate de loc ce-l are cumpărat dela neamul Marcii.

Și dupe această hotărnicie rămăind toate părțile odihniți, am dat și noi această carte a noastră de hotărnicie la mâna lui Șerban diaconu Văleanu, i lui Vlad slujitoru Boroghina ce sânt din neamul Vălenilor i oi Boroghineștilor moșneni ot Jupâncști, ca să-și știe fieșticare pe unde să-și ție părțile lor și să și le stăpânească cu bună pace unii de către alții. Aceasta. Leat 1776 Maiu 20.

Constantin Văcărescu biv vel stolnic is[cal].

Prezidentul judecătorii județului Mușcel.

Fiind copie întocmai dupe cea adevărată hotărnicie, spre a fi crezută se adeveri cu iscălitura și pecetea judecătorii. 1832 Decembrie 13. (Pecetea jud.) Pentru D. Prezident, Constantin Vlădescu șetraru judecător.

Protocolită de mine Ilie Vlădăoianu.

S'au protocolit de mine lucrătorul cancelarii Ioan Florian.

9.

1776 Mai 20. — *Copie de pe foaia de hotărnicie dată moșnenilor Jupânești de către Constantin Văcărescu fost mare stolnic.*

Sud. Mușcel.

Foaie de hotărnicia moșii Jupâneștii ce s'au dat la mâna diaconului Șerban Văleanu, a lui Vlad Boroghină, în ce chip s'au împărțit și s'au împietrit ca se știe fieșcare cum se ție și cum se stăpânească, cum în jos arată.

1776 Maiu 20.

Stânjeni :

170.— Sfânta mănăstire Aninoasa dăspre râu Doamnii din hotaru Priseaca în jos până din sus de mărul sălcu și s'au pus piatră.

180.— ipac mănăstirea la mijloc din matca văi Priseachii în jos până în dreptul unui stejar în podu lui Coman și s'au pus piatră.

190.— ipac mănăstirea la căpătâiu de deal dăspre Mălureni din piatra d-lui răposatul Spătarul Toma în jos până lângă un mestecăn și s'au vărui și s'au pus și piatră.

540.— făcându-se masă rămân stânjeni 180.

1125.— Partea Păunii Tămășaschii la căpătâi dăspre râu Doamnii din hotaru mănăstirii Aninoasii în jos până în siliștea satului și s'au pus piatră la râu în marginea siliștii din sus.

1131.— ipac Păuna Tămășasca la mijloc din hotaru mănăstirii Aninoasa din podu lui Coman până în siliștea satului și s'au pus piatră din sus de casa călugărului Bratu.

1125.— ipac Pauna Tămășasca pe deal dăspre Mălureni din hotaru mănăstirii Aninoasii în jos până într'un mestecăn strâmb ce s'au vărui, iar piatră nu s'au pus.

3381.— făcându-se masă rămân stânjeni 1127.

140.— Partea lui Ion Căpățână dăspre râu Doamnii din siliștea satului pe din jos până în pu[n]tea Turcului și s'au pus piatră.

140.— ipac Ion Căpățână la mijloc iar din marginea siliștii în jos supt coastă în poiană și s'au pus piatră.

140.— ipac Ion Căpățână pe deal despre Mălureni din marginea izlazului în jos până în dreptul unor trei mestecini și s'au făcut semn.

420.— făcându-se masă rămân stânjeni 140.

- 188.— Partea Vălenilor i a Boroghineștilor dăspre râu Doamnii din hotaru lui Ion Căpățână în jos, în dreptu unui anin negru drept din jos de moara Coșeștilor și s'au pus piatră
- 188.— ipac Vălenii i Boroghinești la cap pe deal dăspre Mălureni din hotaru lui Ion Căpățână în jos până într'un anin cu cinci craci și s'au pus piatră.
- 188.— ipac Vălenii i Boroghinești la cap pe deal despre Mălureni din hotaru lui Ion Căpățână în jos până lângă un tufan de ștejar, iar piatră nu s'au pus.
-
- 564.— făcându-se masă rămân stâneni 188.
- 1430.— Partea preoților moșneni, Popa Neacșu i Popa Stoica cu frați lui i Tudor Diaconu cu veri lui i Marin Diaconu, la cap dăspre râu Doamnii din hotaru Vălenilor i a Boroghineștilor până în valea Dadului hotaru cel vechiu.
- 1300.— ipac preoți moșneni la mijloc din hotaru Vălenilor i al Boroghineștilor în jos pe supt coastă până în matca văi Dadului.
- 1456.— ipac preoții la cap dăspre Mălureni din hotarul Vălenilor i al Boroghineștilor până în obârșia văi Dadului și s'au pussemnu un ștejar vărut.
-
- 4186.— făcându-se masă rămân stâneni 1395.

Arătăm și delnițele care sânt în siliște, cine câte delnițe are, pe care delnițe să aibă a stăpâni și moșia ce au rămas izlazū, neîntrată în suma stânenilor ce s'au făcut masă, dupe cum au avut stăpânire și din vechime de-a-valma.

Delnițe :

- 16.— Popa Neacșu cu frați lui, anume Popa Stoica i Tudor Diaconu, i cu veri lor Popa Ion i Miul Diaconu, însă de moștenire delnițe 8 *pol* ; 7 *pol* de cumpărătoare dela Mărcești.
- 3.— Mănăstirea Aninoasa de cumpărătoare.
- 5.— Oprea Diaconu cu frații lui anume Dumitru Diaconu, Voicu Diaconu cu nepoții lui, Voicu slujitoru, de moștenire.
- 2 *pol*. Șerban Diaconu Văleanu cu frații lui i cu veri lui anume Gheorghe slujitoru, i Stan slujitoru, Ion Diaconu i Miul, de moștenire.
- *pol*. Oancea sânt Nebunul de moștenire.
- 1 *pol*. Vlad Boroghină cu frați lui anume Bratu i cu veri lui anume Gheorghe Părcălabu i Oancea slujitoru, cumpărătoare dela Mărcești.

- 1 *pol.* Radu Zaharescu cu frați lui i cu veri lui de moștenire.
- 1.— Ion Humar cu cetași lui de moștenire. +1 ciric Preda Cotârlea cu frați lui de moștenire.
- n Căpățână slujitoru cu frații lui anume... (*loc alb*)... i cu nepoți lui anume Dumitru i Radu i ceilalți, de moștenire.
- 14.— + 1 ciric Păuna Tămășasca cu feciori ei anume Mihalache Constantin, i Barbul, cumpărătoare dela moșneni cu zapise, dupe cum s'au văzut de noi.
- 50.— Adecă cincizeci delințe în siliștea satului.

2 *pol.* locuri înfundate în siliște să aibă a mai stăpâni Păuna Tămășasca cu feciori ei, ce le are de cumpărătoare, însă un loc dela neamul lui Crivăț i alt loc înfundat peste râu Doamnii dela Cotârlea, i jumătate de loc înfundat dela Marță (*sic*).

Dupe această hotărîre și alegere să aibă a stăpâni fieșcare părțile lor dupe cum mai sus arată, dându-se asemenea foi la câte cinci părțile ce s'au împietrit și s'au făcut moșia cinci hotară, făcând și carte de hotărnicie, care carte s'au dat la mâna Diaconului Șerban Văleanu i a lui Vlad Boroghină slujitoru, ca să fie supt păstrare. Aceasta.

Constantin Văcărescu biv vel stolnic is[cal].

Prezidentu judecătorii de Mușcel.

Fiind copie întocmai dupe cea adevărată scoasă din cuvânt în cuvânt, spe a fi crezută să adevări cu iscălitura și pecetea judecătorii dupe orânduială.

(Pecetea jud.). Pentru D. Prezident. Constantin Vlădescu șetrar judecător.

1832 Decembrie 14.

Această copie fiind scoasă din cuvânt în cuvânt întocmai dupe cea adevărată foae de hotărnicie a moșnenilor Jupânești, spre a fi crezută s'au adevărit și de mine scriitor, Constantin Gheorghiadis.

Anul 1832 Decembr. 9, Câmpulung.

Aceste două copii dupe cartea de hotărnicie și foaie de împărțeală, s'au scos de mine dupe alte două copii ce au fost întărite de cinst. judecătorie cu adevăririle ce se vede.

N. Rudeanu

1839 Iunie 15.

Prezidentul judecătorii de Mușcel.

Amândouă aceste copii protocolindu-să cu cele ce să numesc mai sus iarăși copii, și fiind întocmia să adeverează. 1839 Iunie 21. (L. P). Prezident, stol. Dimitrie Uriian.
Grefier Gr. U. Kirtrescu (?).
Protocolită de mine Ioan Florian.
No. 2265.

10.

1810 Iulie 18. — *Zapisul prin care Diaconu Mihai vinde popei Ion Duhovnicul un petec de loc la Sălci.*

Altu zapisu tot al lui Mihai deaconu.

Adică-eu deaconu Mihai, care mai jo mă voi iscăli, dat-am credinçosu zapisul meu la mâna vărului popii Ionu Duhovneciu precum să știe că avându eu un petecu dă locu în Sălci, înfundatu alături cu sfinția sa, i l-am vândut sfinții sale statornicu, însă lat stânjăni ro, lungu dă la rău până su malu. Și l-am vândut dă a mea bună voe nesilit de nimenii însă pă bani gata tal. 20, adică doozecii lei, ca să o aibă a o stăpâni sființii sa și copii sfinții sale până în veacu. Și pentru întărirea acestui zapisu m'aam (*sic*) iscălit mai jos ca să crează.

1810 Iulii 18.

Eu Mihai deacon vânzători

Eu Dumitru deacon brat Popii Ionu martor.

Eu Ene deaconu martoru.

Și am scris eu deaconu Ionu sin Stoian Căușu cu zisa și învățatura numitului deaconu acesta.

Popa Ionu Duhovnicu adeverezu.

Condica, fol. 2.

11.

1811 Nov. 20. — *Zapisul prin care Diaconul Ene sin Diaconul Mihail vinde popei Ion Duhovnicul o bucată de moșie la Plute.*

Zapisul Diaconului Ene brat Popa Ion duhovnicu.

Adică eu Diaconu Ene sin Diacon Mi[hai] ot Jupânești, care mai jos mă voi iscăli, încredințez cu acestu zapisu al meu la mâna sfinții sale părintelui Popii Ion frate-meu precum să se știe că i-am vândut stânjăni de moșie din plute stânjăni unsprezece în lat iar lungu din gura eazului mănăstiri Aninosi lungu spre apusu până în muchia Pău-

leascăi, pă dăla vale răzoraș cu deaconu Ștefan, pă dăla deal cu sfinția sa. Care această moșăe am [a]vut parte dăla părinții mei și am vândut dă a mea bună voe în bani gata tl. 70, adică șapte zeci lei și acești bani i-am luat toți dăplin în mâna mea și i-am dat acestu zapisu să o aibă, a o stăpâni hamnecă și statornică în veci cât sfinția sa și copii sfinții sale cât Dumnezeu îi va dărui. Și această vânzare ce am vândut este cu știrea fraților și rudelor mele.

Și cându s'au făcut acestu zapisu au fostu multe obraze de cinste față, care mai jos să vor iscăli. Și pentru mai adevărată credință m'am iscălit cu mâna mea ca să crează. 1811 Noemvre 20.

Eu Ene Deaconu ot Jupânești vânzători.

Eu Popa Șărban ot tam martor.

Eu Costandin Deaconu ot tam martor.

Eu Ion Deacon sin Stoica Ceauș ot tam martor.

Eu Deaconu Toma Pelichel martor.

Eu Deaconu Dumitru brat Popa Ion duhovnecul martor.

Și am scris eu Popa Mihai protopopu ot Petreștii cu zisa și învățătura numitului deaconu.

Popa Ion duhonecu adeverezu.

Condica, fol. 3 vo. --- 4 ro.

12.

1812 Febr. 12. — *Zapisul prin care Boroghineștii vând popei Ion Duhovnicul un petec de moșie pârlog.*

Altu zapisul al Boroghineștilor.

Adicăte noi care mai jos ne vom iscăli dat-am bun și credincios zapisul nostru la cinstită mâna părintelui Popii Ioanu duhovnecul sin deaconului Miu, precum să știe că i-am vândut un petecu dă moșie dă moștenire, care petecu este între sfinția sa, anume pârlogu între doo vâlcele, cu pomii ce să află pă dânsul, dăspre răsărit poteca bisericii, dăspre apusu până în capu merilor postelnicului Barbu.

Și i-am vândut-o dă a noastră bună voe nesiliți dă niminea, pă bani tl. 30, adică teizeci lei. Și acești bani i-am primit în mâinile noastre toți dă plin. Statornică în veci ca să o stăpânească sfinția sa și copii sfinții sale. Și pentru mai adevărată credință ne-am iscălit puindu-ne și degetele la numele noastre ca să crează. 1812 Frevruare 12.

Eu Dinu Boroghină vânzător.
 Eu Mihăilă Boroghină vânzător.
 Eu Stan sin Vladu Boroghină vânzător.
 Eu Ioanu brat Stan Boroghină vânzător.
 Eu Deaconu Ene martor.
 Eu Deaconu Manole sin Popa Stoica martor
 Eu Deaconu Dumitru brat Popa Ionu martor.
 Și am scris eu dascăl Ion cu zisa și învățătura numiților și martor.
 Popa Ionu Duhovnecu adeverezu.

Condica, fol. 6.

13.

1812 Martie 16. — *Zapisul prin care diaconul Mihai vinde un loc. de casă Popei Ion.*

Adică eu diaconu Mihai, care mai jos mă voi iscăli, dat-am credincios zapisul meu la mâna vărului popi Ion precum s[ă se] știe că i-am vândut locu casi ce l-am avut dela părinți cu pomi ce să află pă dânsu, pă bani gata t1. 60, adică șazeci. Și acești bani i-am luat toți deplin în mâna mia și eu i-am dat aceșt (sic) zapis de vânzare de a mia bună voie sfinții sale, ca să aibă a o stăpâni sfinția să și copii sfinții sale câț Dumnezeu îi va dărui, statornică în veci. Și când s'au făcut acestu zapisu au fostu și cu știrea altor rude dă ale mele și alte obraze care mai jos să vor iscăli.

1812 Martie 16.

Eu Mihai diacon vânzător, împreună cu fii-mea Maria.
 Eu Popa Tudorache martor.
 Eu Popa Costandin martor.
 Eu Diacon Manole martor.
 Și am scris eu Popa Șarban cu zisa diaconului Mihai, și martor.

14.

1812 Iunie 5. — *Inscrisul prin care Dumitru Postelnicul, în schimbul unui copac tăiat de popa Dumitrache, dă doi copaci popei Coman și popei Mihăilă.*

Incredințez eu cu acestă înscris al meu la mâna a preoților anume popa Coman i la mâna popei Mihăilă precu[m] să știe că pentru <pentru> copacele ce i-au tăiat popa Dumitrache în moșia noastră cea neîmpăruiată, să am eu după ce ne vomă împărui, să le dau doi copaci

dă în parûtea a mea preoțiloru popi Coman, popei Mihăilă să-i taie.
Și spre încredințare amu iscălită. 1812 Iunie 5.

Dumitru Postelnicu.

[Pe verso :] Se dă voe lu Dumitru Ruda.

15.

1813 Septemvrie 28. *Zapisul prin care Tudor și Mihăilă Căpățână vând Popei Ion Duhovnicul un loc cu meri.*

Adică noi care mai jos ne vom iscăli, dat-amă credinčos zapisul nostru la cinstită mâna sfinții sale părintelui popi Ion Duh[ovnicul], precumă să știe că i-amă vândut sfințu sale jumătate de loc pomit cu meri ce este alătura cu diaconu Ștefan, pe dila vale, pe dila deal cu sfinția sa, care loc este lungu stj. 40, latul stj. 18 și merge cu capu păn în malu Bărzoti. Și această jumătate de locă o am vândut sfinții sale statornic în veci și copiilor sfinții sale pe bani gata tl. 60, adică saizeci. Și acești bani i-amă luat toț de plin în mânil noastre și noi i-amă dat acestu zapis de încredințare ca să o stăpânească de către noi și de cătră copii noștri păn în veci. Și noi ne-amă iscălit mai jos puindu-ne și degetile în loc de pecete ca să crează. Și când s'au făcut acestă zapis au fostă și alte obraze de cinste. Aceasta ca mărturii.

1813 Sept. 28.

Eu Tudor sin Ion Căpățină cu copii miei, vânzător.

Eu Mihăilă brat ego, vânzător.

Eu Ion brat ego, vânzător.

Eu Dumitru Diiaconu martoră.

Eu Ene Diiaconu martoră.

Eu Constandin sin Diiaconu Oprea martor.

Și am scris eu Costandin D. cu zisa lor și martor.

[Pe vo.]. Zapisul lui Tudor Căpățână cu frati-său Mihăilă, cu meri.

16.

1816 Iulie 3. — *Zapisul prin care Tudor Căpățână vinde popei Ion Duhovnicul 13 stânjeni de moșie peste Bărzota.*

Zapisul lui Tudor Căpățână.

Adică eu Tudor Căpățână de împreună cu toți feciorii mei, dat-am credincios zapisul meu la mâna părintelui Popii Ionu Duhovnecul sin Deaconu Miu ot Jupăneștii, precum să știe că i-am vândut sfinții

sale stânjăni dă moșie 13, ce-i am peste Bârzota alătura cu grădina deaconului Manole Băjanu, i cu Popa Rizu sin Popa Tudor. Și acești stânjăni dă moșie merge lungu din hotar până [în] hotar, cu prunii ce să află pă dâșșii.

Și acești stânjăni dă moșie i-am vândut dă a mea bună voe nesilit dă nimini și cu știrea tuturor rudelor în tl. 120, adică una sută doozeci lei. Și acești bani i-am primit toți dăplin în mâna mea, ca să o stăpânească sfinția sa și copii sfinții sale statornică în veci.

Și cându s'au făcut acestu zapisu au fostu mulți oameni dă cinste față. Și pentru mai adevărată credință m'am iscălit puindu-mu și deget în locu dă pecete ca să crează. Aceasta. 1816 Iulie 3.

Eu Tudor sin Ionu Căpățână vânzător.

Eu Rizia vânzător.

Eu Mihai vânzător.

Eu Stancu vânzător.

Eu Barbu vânzător.

Eu Mihăilă brat Tudor cu copiii mei martor.

Popa Ionu sin Popa Voicu martor.

Eu Deacon Manole sin Gheorghe Pârlea martor.

Eu Radu Ceaușu martor.

Eu Deaconu Manole Băjan martor.

Eu Gheorghe Pârlea martor.

Eu Costandin Pârlea martor.

Și am scris eu Popa Ionu Ene ot ¹⁾ cu învățătura lor și martor.

Popa Ionu Duhovnecu adeverez.

Condica, fol. 8.

17.

1816. August 24. — *Scrisoare privitoare la suspendarea unui preot pentru că a făcut jurământ, fiind absolvit de episcop.*

Cu multă plecăciune mă închin sfinții tale părinte arhimandrit.

† Preotul Popa Ioanu Duhovnicul i Popa Vasile dă aici dintr'acest județ înțelept, că ei fără de a-și lua delă al lor staol păstoresc blagoslovenie viind spre mărturii aiceia la sf. episcopie ar fi și săvârșitu evanghelinescu jurământu, lucru cu totul de vătămare împotriva cinului lor, ticăloși. Și eu, după a legii datorie temându-mă dă vreo osândă arătându-le a lor nebăgată în seamă faptă și puterea jurământului,

1. Locul lipsește în manuscris.

cât i-au depărtat dela a lor sfântă stare și vrednicie, îi sfătuii a nu să mai atinge de lucrarea cea prea curată și sfinte taini, că foarte rău s'au junghiiat la suflet cu cea nevăzută sabie și până nu-și vor priimi al doilea păstorească slobozire nu pot sta în orânduiala lor.

Ci te rog pe sfinția ta fiindu-ți milă de ei să li dai pliroforie și povață a-i îndrepta pe calea lor ce au lăsat-o și cum și în ce chipu au săvârșitu jurământ cu voie sau siliți cum s'au amăgitu săraci de au greșitu. Auzim că și prea milostivul și bunul nostru părinte preaosfinția sa să află acia și arătate fiindu a să scărbi de mine să mă povățuiască în ce chipu să le fac în dreptate, că mare suspin este în sufletul meu pentru acești perduți copii să nu rămâie streini de vrednicia lor. Și va da cel milostiv ceresc plată ca unui petrecător cu vederea celor ce strigă în urmă.

Și eu sânt al sf[înții tale] plecată slugă, Ierei Luca protopop.
1816 August 24.

Prea cinstitului sființii sale părintelui arhimandritul al sfintei mănăstiri Argeșul cu căzută plecăciune.

Nefiind părintele arhimandrit aici am arătat eu prea sfinții sale cele cuprinzătoare în dosul aceștii scrisori și zise prea sfinția sa că nu să învinovățește preotul a fi oprit de dariul preoții, pentru căci au primit cartea de blestem fiind aceasta din porunca stăpânirii, că au dat ei adevărînță la altă cercetare ce s'au făcut și nu s'au primit de Măria Sa Vodă, ci au poruncit ca supt lacăt să priimească cartea de blestem toate mărturiile ce s'au adus la pricina Surianului, atât mireni cât și preoți și mai ales că acea carte de blestem au fost făcută chiar de prea-osfinția sa părintele mitropolit stăpânul al cei eparhii, carele de ar fi știut că priimindu-i preoți blestem dela domneasca poruncă să fie opriți de a mai sluji stânta leturghie, nu ar fi dat-o anume.

Drept aceia neoprit este preotul cât pentru aceasta de a sluji sfintele taine. Și nu lipsii spre răspuns. 1816 August 27.

Și sânt al frății tale în Hs. frate, Vlasie protosinghel Argeș.

Preotul Ioan acesta s'au mărturisit și la mine de toate păcatele sale întru frica lui Dumnezeu și nu are nici o pricină de a fi oprit a sluji ceale preoțești, ci iaste slobod după canoane.

Teofilact Duhovnic sfta. episcopie Argeșului.

Sfinții sale fratelui preot chir Luca protopop din sud. Mușcel, cu frățască dragoste.

18.

1816. Sept. 28. — *Zapisul prin care Tudor Căpățână vinde popei Ion Duhovnicul o jumătate de loc cu pomet.*

Zapisul lui Tudor Căpățână, Miilă Ionu brat Tudor.

Adică noi care mai jos ne vom iscăli dat-am credincios zapisul nostru la cinstită mâna sfinții sale părintelui Popei Ionu Duhovnec, precum să știe că i-am vândut sfinții sale o jumătate de locu pomăt cu meri ce-i este alături de dăspre răsărit cu deaconu Ștefanu, pă dăla deal cu sfinția sa, care locu este lungu stânjini 40, lat stânjini 18 și merge cu capu spre ameaza-zi până în Bărzotă, dăspre ameaza-noapte tot cu deaconu Ștefan. Și această vânzare am vândut-o statornică sfinții sale în veci nesiliți de nimeni, să o stăpânească sfinția sa și copii sfinții sale, pă bani gata tl. 60, adică șizeci lei. Și acești bani i-am luat toți dăplini în mâinile noastre și noi i-am dat zapisu de încredințare ca să o stăpânească de către noi cât și de către copii noștri până în veci. Și noi ne-am iscălit mai jos puindu-ne și degetile în loc de pecete ca să crează.

Și cându s'au făcut acestu zapisu au fostu și alte obaze de cinstite mărturii.
1816 Septemvrie 28.

Eu Tudor sin Ionu Căpățână cu copii mei vânzători.

Eu Ionu brat ego vânzători.

Eu Dumitru Deaconu martor.

Eu Ene Deaconu martor.

Eu Costandin sin Deaconu Oprea martor.

Și am scrisu eu Costantin Deaconu Bărzoteanu cu zisa lor și martor.

Popa Ionu Duhovnec adeverezu.

Condica, fol. 4 vo.—5 ro.

19.

1817 Februarie 17. — *Diaconul Ene vinde Popei Ion un petec de pământ cu pruni.*

Adică eu care mai jos mă voi iscăli dat-am credincios zapisul meu la mâna frate-meu Popei Ionu precum să știe că am vândut un petec de pruni cu pământul lor, care pruni sântu treizeci și patru în mal, iar la Ilie Tecar pări 25, adică doozeci și cinci. Și această vânzare am dat-o de a mea bună voe și să aibă frate-meu popa a stă-

pâni în bună pace de către toț fraț și rudile mele aceasta. M'am iscălit eu cu mâna mea ca să crează aceasta. Leat 1817 F[ebr.] 17.

† Ene diacon vânzător.

Eu Dragna sin diaconu Ene vânzător.

Și am scris eu diacon Nicolae cu zisa lui diacon Ene, și martor.

20.

1817 Febr. 18. — *Zapisul prin care Mihăilă fiul lui Stan Boroghină vinde popei Ion Duhovnicul o bucată de moșie, în Calea Bunăi.*

Adică eu Mihăilă sin Stan Boroghină ot Jupânești din preună cu soția mea Rada, care și mai jos ne vom iscăli, dat-am credincios zapisul nostru la mâna sfinții sale părintelui moș popa lui Ion Duhovnicu ot Jupânești, precum să știe că de bună voe noastră și nesiliți de nimeni și cu știrea verilor mei și a rozorașilor mei, i-am vândut stânjenu de moșie doaozeci și doi la Calea Bunăi și am tocmit-o cu sfinția sa stânjenu câte tl. 3, adică trei tocma. Și i-am arătat și semnele moșii : despre răsărit pe deal pă dium iar spre apus merge pân în matca Țânchi ; lat pă dăla deal să hotărăște cu Văleni și pă dăvale cu popi.

Și această moșie i-am vândut-o ca să-i fie sfinții sale și copiilor sfinții sale i nepoților sfinții [sale] ohamnică în veci. Și acești bani i-am primit toți deplin în mâna mea. Și când s'au făcut cestu zapis au fostu multe obraze de cinste față. Și eu pentru adevărată credință me-am pus numele și deștele în loc de pecete ca să crează.

1817 Febr. 18.

Eu Meilă sân Stan Boroghină ot Jupânești dinpreună cu soția mea Rada vânzător.

Eu Costandin Boroghină martor.

Eu Ștefan Diconu martor.

Și am scris eu Ion Dicon (*sic*) cu învățătura lui Meilă.

[Copia din condică, fol. 5--6 ro.]

Zapisul lui Mihăilă sin Stan Boroghină ot sat Jupânești de împreună cu soția mea Rada, care mai jos ne vom iscăli, dat-am credinciosu zapisul meu la mâna părintelui popii Ionu Duhovnicu ot Jupânești precum să știe că dă bună voia noastră și nesiliți dă nimeni și cu știrea vecinilor mei și a răzorașilor mei, i-am vândut stânjini dă moșie 22 la calea Bunăi și am tocmit cu sfinția sa stânjănu câte tl. 3, adică lei trei tocmai. Și i-am arătat și semnele moșii : dăspre răsărit pă deal muchea dealului, iar spre apus merge până în matca Țincăi, lat pă dăla deal să hotărăște cu proții Vărvării pă lângă răpă pă dăla vale cu Vălenii și cu veri mei.

Și această moșie i-am vândut-o ca să-i fie sfinții sale și copiilor sfinții sale oham-nică în veci. Și acești bani i-am priimit toți dăplin în mâna mea. Și cându s'au făcut acestu zapisu au fostu multe obraze dă cinste față. Și eu pentru adevărată credință mi-am pus numele și deget în locu dă pecete, ca să crează.

Eu Miilă sin Stan Boroghină ot Jupânești de împrenuă cu soția mea Rada vân-zători.

Eu Constandin Boroghină martor.

Eu Ștefan Deacon martor.

Popa Ionu Duhovnicul adeverezu.

1816 Fevruari 18.

21.

1817 August 22. — *Jalba Mariei din Jupânești prin care cere dela Mitropolit să i se dea partea împresurată de popa Ioan Duhovnicul.*

Prea osfințite părinte mitropolit,

Cu lacrimi herbinți jăluesc milostivirii prea osfinții tale pre[cum] că eu rămăindu năvârsnică de părinții mei și rămăindu-mi și dreptu parte de moșie ogrăzi cu pometuri în hotarul Jupâneștilor, care moșie au urmatu răposatul tată-mieu cu stăpâniria neclătită până la sfârșitul său, iar după moartea tată-mieu sculându-să un diacon Manole i un popa Ioan Duhovnic ot Jupânești unchii miei și dându-mă pe drumuri în silnicie îmi stăpânesc moșia părintească și eu mă aflu slujnică pentru hrana vieții neavând a-i slobozi partea de moșie dela părinții mei, pentru care cu lacrimi mă rog milostivirii preosfințite ca să vie straș-nică poruncă către prot[opopul] plășii ca atât toată partea de moșie ce am din părinți să mi să lămureze și ca una ce am venit la vârsta căsătoriei să mi să dea suptu stăpânire cum și venitul de atâția ani de când suptu hrănire mi să ține să mi să îplinească dela numiții, că păcat va fi ei să mănânce al tată-mieu și eu să umblu pă drumuri slujind numai pe codru. Și ce va fi mila preosfinții tale.

Prea plecată, Maria fata d[iacon] Mihai răposat, ot satul Jupânești sud. Mușcel.

Nictarie milostii bojii arhiepiscop al Ungrovlahii.

Cucernicului protopop al plășii, poruncim să cercetezi jalba aceasta și ori să îndreptezi cu cererea ce face la dreptatea ce va avea, sau neodihnindu-să de acolo cu alegerea cucernicii tale, să-i sorocești a veni aici la Mitropolie.

1817 Avgust 22.

(L. P.).

22.

1817 Sept. 2. — *Foaia de împărțeală a Diaconesii Stanca.*

Foița de însemnare pentru toate amaneturile mișcătoare și nemișcătoare ale răposatului diaconului Marin i dieconeasi Stanchii soții sale, rămasurile după moartea ei, fiind văduvă zece ani și acum după moarte s'au găsit amanature mișcătoare, o vacă cu vițal s'au vândut pe tl. 37, și acești bani i-au lăsat cu sufletul ei, să i să facă 2 sărindare și cealelante toate soroacele să mi le facă clironomul nepotă-mieu popa Ioan Duhovnic, iar cealelante orânduite după cum s'au arătat în adiiata mea, mai mult nu arăt din câte am avut. Frati-mieu Gheorghe i-am lăsat din ceale ce am lăsat un her de plug ; l-am avut de zestre ; 1 velință, 1 căldare de ocă 4 apă, 1 cămașă i zece coturi de pânză, 1 sapă, 1 bute soru-mi Dumitrani, 1 dulamă, 2 mărâmi lungi, 2 lișnice bune de musăpelin, 1 de lână, zece coturi pânză, 1 păreche de desagi noi, doage de o bute vărsată. Soru-mi Neaghi i-am lăsat una păreche de păritare de lână, 1 zăvasă pe culme de lână roșu. S'au împărțit și nepoți diaconului Marinu, la Popa Ionu 1 bute, diaconului Mitru 1 bute, 1 bute diaconului Ene. Toate câte s'au arătat prin adiiată ca să mi le facă, toate câte și la răposatul soția mea îndatorez și la ale mele pe nepotu-mieu popa Ioan Duhovnic ca să le săvârșască toate. Iar nefăcând va da samă la dreptul judecătore

Și acestea toate cele mai sus numite s'au împărțit și la tată rudile mele ca să-și aducă aminte și de sufletele noastre.

1817 Sept. 2.

Și la această hotărîre am fost și eu de față și am și scris : Constantin de martor.

† Eu Gheorghe brat ego. † Eu Dumitrana, † cu Neaga surorile, ne-am lăsat și ne-am pus și degetu în loc de pecete.

[Insemnări:] Adiiata diaconesii Stanca soția diaconului Marin. Foaia de împărțeală a mătuși-mi Stanca diaconesa.

23.

1818 Aprilie 8. — *Zapisul diaconului Ene din Păciori prin care vinde moșie fratelui său Popei Ion, cu o vânzare în completare.*

† Adicătere, eu diaconul Ene sin diaconu Miul din împreună cu fii-mia Dracna, care mai jos ne vom iscăli, dat-am credinciosu zapisul nostru la mâna frati-meu popi lui Ionu Duhomnicului precum să să

știe că ni-am socotitu di toate ce am avutu pă sfinția sa socoti, și m'amu învoitu cu sfinția sa de i-amă datu zece stânjini de moșie din funiia ce am avut-o la Crucea de piatră în talere 150, adică talere una sută și cincizeci. Și acești stânjeni i-am vândutu de a mia bună voe nesăliți de nimănia și acești bani i-am primitu în mâna mia toți gata. Leat 1818 luna lui Aprile zile 8.

Eu Diaconu Ene vânzător.

Popa Ionu sin popa Ionu martoru.

Diaconu Dumitru brat ego martor.

Eu Anton sin Andrei dia[con] ot Păciori martor.

Și amă scrisă eu Ionu Dascălu ot Păciori cu zisa și învățătura Diaconului Ene și martor.

Și i-am mai vândutu patru stânjani dela Cireși din funiia unchi-meu Diaconului Marin sin (*omus numele*) mi s'au venitu partia mia în talere bani 28, adică douăzeci și optu lei. Și acești bani i-amă primitu în mâna mia la moartea fii-mi Dragni ačasta. 1820 Septemv. 14.

- Eu Ene Diaconu vânzător.

24.

1818 Aprilie 28. — *Popa Ion Duhovnicul face un schimb de pământ cu diaconu Ene.*

Adecă eu Popa Ion duhomnecu sin diaconu Miu, precum să se știe că cumpărându eu unu petecu de locu cu pruni în bătătura frate-meu diaconu Ene și elă avându petecu de locu stârpu din partea unchi-meu diaconu Marin răposatu, la biserică și m'am învoitū de am schimbat locu pentru loc, iar de să vor scula din copiii noștri cineva să n'aibă voe nici o parte a strica schimbu. Și pentru mai adevărată credință ne-am iscălit. 1818 Aprile 28.

Eu popa Ionu Duhomnecu adeverezu.

Eu Diaconu Ene adeverezū.

Popa Ionu sin Popa Voicu martoru.

Eu Dumitru Diaconu martor.

Popa Ioan ot Păcior am scris.

25.

1818 August 24. — *Hotărîrea judecății pentru prunii puși de Dumitru Postelnicul pe moșia mănăstirii Aninoasa.*

Sud Mușcel.

† Dumneav. zapciilor din plasa Râului Doamnei s nătate. Dumitru Postelnicul sin Diaconu Manole ot Jupânești, din luminată porunca Mării Sale lui Vodă s'au înfățișat la judecată înaintea noastră cu Ghiță cumnatu lui Nicolae Botezatu arendași moșii Coșăștii, zicând Dumitru că sânt 14 ani trecuți de când însuși cu mâna sa au sădit o livadă de 40 pruni pă moșia Mănăstirii Aninoasei și instreinându-se pă la stăpâni în București au lăsat această livade supt îngrijirea tată-său diaconul, carele au stăpânit această livade cu pace până în anu trecut răspunzând numai dijma la arendași după vremi. Iar din anul trecut orânduindu-să numiții arendași s'au pus cu sâlnicie de au luat rodul acestor pruni atât în anu trecut cât și estimp, cerând dreptate și despăgubire. La care întrebându-să pârātu pentru care pricină au luat rodul livezi jăluitarului, alt cuvânt nu avu decât zise că de cătră epitr. mănăstirii Aninoasii i s'au dat a face zapt și livezile fugarilor lor.

Deci dă vreme ce jăluitaru au avut aci orânduit pă tată-său carele în locu-i au stăpânit livadca de atâți ani cu pace până acum, nu să zice jăluitaru fugar ci singur stăpân. De aceia rău și făr dă cuviință au luat pârātu arendași rodul acei livezi într'acești doi timpi și judecata a hotărît, prin osebită carte dă judecată, ca pârātu arendași să împlinească jăluitarului tot rodul prunilor ce au luat din această livade în anu trecut și estimp. Dar fiindcă la culesul prunilor poate va fi urmat cheltuială poruncim Dumneav. să luați dela pârātu rodul prunilor jăluitarului numai ce-l va fi strâns estimp și să-l dați înapoi jăluitarului negreșit, rămânînd rodul din anul trecut pentru cheltuiala și dijma sa cea din anu trecut și dă estimp. Dar de se va împotrivi pârātu arendaș cu într'adins slujitorilor, să-l trimiteți aici spre izbăvirea pricinii. Intocmai dar să fiți următori și fiți sănătoși. 1818 Avgust 24.

Gheorghe Velescu(?)

Cu toată plecăciunea ne închinăm Dv.

Pentru pricina aceasta după cinstita porunca Dumv. înfățișându-să ei pentru cercetare (*scris deasupra* : cu zor în trei zile), [se] împotrivi iarăși, proavaresi pârātu arendaș cum că poate dovedi dreptatea sa

pentru aceasta înaintea Dumneav. Deaceia dar îi puseră soroc ca acum
Duminica viitoare Septemvrie întâiu să se afle amândouă părțile a
să înfățișa înaintea Dumneav. 1818 Avgust 29.

Prea plecate slugi, Iosif Aricescu.

Și să am să dau eu Postelnecu Dumitru avaetu pământulu cât
țâne pruni, să dau o jumătate de oca de untu de lemnă pă totu anu
la sfânta mănăstire și zeciuială din pruni.

u s z u s z u a i (ita) k o t h i k (probabil criptogramă pentru: Eu
Postelnic Dumitru).

Eu Popa Nițu ot Coșăști adeverez.

Popa Ionu Duhovnic ot Jupănești adeverezu.

26.

1818 August 29. — *Inscrisul pentru încheerea litigiului dintre
arendașul Nicolae și Dumitru Postelnicel pentru delnița din Coșăști.*

Dumnealui Postelnicul Dumitru sin Diaconu Manole ot Jupă-
nești având o siliște dă pruni pusă dă dumnealui acolo la Jupănești pă
un câlnic dă moșie a sfintii mănăstiri Aninosii, pentru care pruni, cu
toate că dumnealui au lipsit la București dar dijma moșii ce obicinuită
având pă taica lu dumisale au și răspunsă, precum și de cându eu mă
aflu arindași asemeni. Deci dar ca un nerăspunzători obiceiului moșii
este și stăpânu că acești pruni precum și de acum pentru folosul
moșii volnecă este precă au copre[n]su să împodobească tot locu-mu
acela iară de pomet și a stăpâni cu bună pace și nesupărat de chiai
nimene atât dumnealui cât și odraslele dumnelui răspunzând însă obicei
moșii. Drept aceia după jalba ce au dat Mării Sale lui Vodă, însă dau
această adeverință spre bună odihnă ca dela un arendași ce păzește
această adeverință în buna dreptate, adecă după doo chempuri nice
muncitoru a-și perde osteneala care au sârguitu spre birsugarea moșii
și nici stăpânul moșii a să păgubi.

La acesta dară, de vreme ce aceste delnițe de moșii este între
moșia hotarului Jupănești, datori este a să feri de a nu să coprinde
de cinevașă cu cătuși de puțină de între moșteni din această delniță
a mănăstirii, și numitu a-și răspunde avăet tumași de acum înainte
la orecare arendași după vremi fără de nici atâta supărare.

Νικολας

1818 Avgust 29.

La acest zăpis al dumnealui chir Necolaie arindaș moșii Coșăstii a mânăstirii Aninoasii, aflându-mă și eu Pandele neguțător de față, în Duminica (?) cea mare m'am aflat și eu mai nainte ărendași aceștii moșii, adeverez și sânt martor.

Pandele Dulgher, martor.

Sud Mușcel, plaiu Râului Doamnei.

Dumnealui Dumitru Postelnicu aducând porunca cinstului isprăvnicat pentru această pricină și până a nu intra în cercetare la fața locului unde eram și noi după dreptatea ce au avut numitul Postelnicel i-au și dat chir Nicolaie ărendași această adevărire drept sinetu. Deaceia dar ne-am iscălit și noi drept mărturie.

1818 Avgust 29.

Iosif Aricescu zapciu

Anastasie Ciupecescu martor.

Și am scris eu Dumitraiche ot tam cu zisa mai sus numiților și martor.

27.

1819 Mai 24. — *Cererea către Mitropolit a preoților din Jupânești-Mușcel, să li se dea voie să se judece.*

Prea osfințite stăpâne,

Jăluim Prea Sfințite că la pricina de judecată ce avem împotriva Caliei logofăt pentru niște sineturi și hrisoave ce era la un răposat Popa Stoica și dela acela au rămas la un diiacon Ștefan, care făcând pe numitul copil de suflet, după ce i s'au întâmplat o rea moarte (*sic*) au rămas la el toate acele sineturi, care după jalba ce am dat la Măria Sa Vodă sântem orânduți în cercetarea dumnealor veliților boeri, dar fiindcă sântem parte bisăricească ne rugăm milostivirii Prea Sfințite ca să ni să dea arhipăstoriaască voie și blagoslovenie spre a fi slobozi a ne judeca și a fi știuți Prea sfințite, cum și a fi ajutorați la dreptatea ce vom avea. Iar noi Prea sfințite, rugăm dela milostivul Dumnezeu să fiie mulți și cu mari fericiri.

Prea sfin[ții tale] prea plecați

Popa Ioan

Popa Șarban

Popa Rizea

Ioan Diiacon

Manole Diiacon

ot Jupânești sud. Mușcel.

No. 28. Aveți voe și blagoslovenie a vă căuta dreptatea ce veți fi având.

1819 Maiu 24.

28.

1822 Februarie 22. — *Scrisoarea lui Mihai al doilea armaș prin care își cere cheltuielile făcute cu alergătura pentru chestiunile unei diaconese din Jupânești.*

Cu plecăciune mă închin Sfinții tale.

† Fiind că au venit un om de acolo și am cercetat pentru sfinția ta și îmi pare bine că te afli sănătos, iată că și scriu sfinții tale și fac vechil în locu meu și te poftesc ca să o întrebi sfinția ta pă diiconeasa pentru banii miei, ce socoteală are sfinția ta prea bine știi, că eu am ostenit și am cheltuit din pungă și ia vezi că nici o purtare de grijă nu are pentru banii miei. O fi și păcat banii miei să șază închiși atâta vreme? Eu socotesc că i-am făcut bine, nu i-am făcut rău. Și așa te poftesc părinte, ori să-mi triimiță bani ce arată mai întâi, ori să viie diiconeasa aici. Și cu toate acestea la întărire scrii că toată cheltuiala are să plătească Pashale dă pă pravilă eu nu voiu să știu : Pashale o plăti, diiconeasa o plăti, eu voiu banii miei. Să nu socotească că acum este judecată, ci acum este ca și mai înainte judecăți. Iaca că acum trecu un an de zile și ia nu-și mai aduce aminte de banii miei. Eu gândesc că am făcut bine, nu am făcut rău. Dar te poftesc pe sfinția ta ca un duhomnic ce ești, să stai să-mi împlinești bani aștia fiindcă afli acolo să nu mă prăde [de] dreptul meu. Era să viu eu aco[lo] dar iar să făcea cheltuială și cădea tot asupra ei.

Și pentru aceasta scriu pă stințea ta. Și eu dau sau (*sic*) și mă rog părinte, ca să stai să mi-i trimiți mai curându, fiindcă acești îmi fac trebuință și au și dobândă.

Și am auzit dă moartea părintelui popei Manale și mi-au părut rău și Dumnezeu să-l erte. Și multă sănătate la dumnealui postelnicului Barbu și întreb pentru sănătatea dumnealui dinpreună cu fiu dumnealui și dă cocoana dumnealui cercetez. Și eu șez tot în sfântu Sava unde ședeam mai nainte. Și mă rog părinte să am cinstit răspunsul sfinții tale. Și eu mă aflu sănătos. 1822 Fevruar 22.

Și sântu al sfinții tale ca un fiu și plecat, Mihai vtori armași. 1480,30 bani cheltuiți după cum arată catas(tiful).

1000 treapăd.

20084 (*sic*) adecă doo mii.

[Pe verso :] În mâna părintelui... (*sters*)... duhovnic cu plecăciune să să dea la Jupânești.

29.

1822. Noemvrie 20. — *Zapisul diaconului Ene prin care vinde Popei Ion, fratele său, un loc cu plute.*

Adecă eu diiacon Ene sin diacon Mihul ot Jupănești, care și mai jos mă voiu iscăli, încredințazu cu acestu zapis al meu la cinstită mâna sfinții sale părintelui popa Ion frate-mieu, precum să să știe că i-am vândut stânjini la moșie din plute latu stânjini 11, adecă unsprezece tocma, iar lungul din gura iazului Coșăștilor la vale matca veiche, iar spre apus până în tulpina părului rozoraș pă dăla vale diacon Ștefan, pă dela deal diacon Manole, care această moșie o am dela părinți miei. Și o am vândut de a mea bună voe, în bani gata tl. șaptezeci de lei tocma. Și acești bani i-am luat toți deplin în mâna mea.

Și am dat acest zapis ca să aibă a o stăpâni ohamnică și statornică în veci nestrămutat de niminea, cât sfinția sa atât și copii sfinții sale i nepoți și strănepoți cât Dumnezeu îi va dăruî. Și această vânzare ce am vândut este cu știrea tuturor fraților și rudelor mele.

Și cându s'au făcut această tocmeală și acestu zapis au fostu multe obraze de cinste față, care mai jos să vor iscăli. Și pentru mai adevărata credință m'am iscălit cu mâna mea ca să să crează.

1822 Noemvrie 20.

Și eu neputând a scrie am pus pă sfinția sa părintele protopopu de m'au iscălit și eu am pus degetul în loc de pecete.

† Eu Ene diaconu ot Jupănești, vânzător.

Eu Popa Șarban martor.

Costandin diacon martor.

Ion Diaconu sin Stoica sluger martor.

Eu Diaconu Toma martor.

Eu Diaconu Dumitru martor.

Această vânzare ce au vândut Ene Diacon ot Jupănești am fost și noi față și văzându și noi că le este bună vânzarea am întărit și noi cu iscălitura.

1822 Noemvrie 21.

Popa Tudor protopop.

30.

1823 Febr. 24. — *Zapisul prin care Maria Diaconeasa vinde popei Ion Duhovnicul o jumătate de loc în săliște.*

Zapisul Marii Diconesii a Deaconului Manole sin Popa Stoica.

Adică eu Maria Diconeasa soția răposatului deacon Manole sin Popa Stoica, de împreună cu copii mei anume Gheorghe, Costandin, care mai jos ne vom iscăli, dat-am credinciosu zapisul nostru la mâna părintelui moșu Popii Ionu Duhovnicu, precum să știe că i-am vândut o jumătate dă loc în săliște ce i-am avut alături cu sfinția sa și cu doi pomi, nuci bătrâni ce să află pă dânsu, care locu are în lat stânjăni 9 și lungu are stânjăni 40.

Și l-am vândut dă bună voia noastră nesiliți dă nimeni și cu știrea tuturilor rudelor noastre. Și i-am dat pă bani gata tl. 15, adică cinsprezece. Și l-am dat statornicu în veci ca să o stăpânească sfinția sa și copii sfinții sale. Iar dă să va scula cineva din rudele noastre să avem a răspunde noi.

Și pentru mai adevărată credință ne-am pus numele și degetele la numele nostre ca să crează. Și cându s'au făcut acestu zapisu au fostu mulți oameni dă cinste mărturii, care mai jos să vor iscăli.

1823 Frevuarie 24.

Eu Maria Deconeasa vânzătoare.

Eu Ghiță sin Maria Deconeasa vânzători.

Eu Costandin brat Ghiță vânzători.

Eu Costandin Deaconu Bârzotean martor.

Eu Ene Deacon martor.

Eu Costandin sin Deaconu Oprea martor.

Și am scris cu Deaconu Ionu sin Ceauș Stoica, cu zisa și în vățătura mai sus numiților și martor.

Popa Ionu Duhovnecul adeverezu.

Condica. fol. 7.

31.

1825 Maiu 28. — *Zapisul clironomilor diaconesii Maria prin care vând Popei Ion duhovnicul mai multe locuri cu plute.*

Adică noi clironomi dăm zapisul nostru la mâna părintelui Popa Ion Duhovnicu precum să știe că i-am vândut zece stânjini moșie în plute alături cu a sfinții sale, și tocmeala pe stânjini pe tl. 15, adică

cinsprezece, i o jumătate de loc ce este din capu ogrăzi diaconului Ștefan până în matca Bârzotii, pe tl. 50, adică cînzeci. Și această jumătate de loc este alături cu a sfinții sale. Și acești bani i-am primit toț deplin în mâi[nile] noastre și noi i-am dat acest zapis sfinții sale, ca să stăpânească copii sfinții sale statornică în veci, de către noi și de către neamul nostru. Și spre încredințare ne-am iscălit mai jos puindu-ne degetele în loc de pecete. Și la acest zapis au fost și alte obraze de cînstă față.

1825 Maiu 28.

† Eu diaconeasa Marica cu fii-meiu Matei vânzător.

† Eu Ghiță sin diacon Manole vânzător.

Eu diaconu Ion ot tam martor.

Ion diaconu sin popa Tudorache martor.

Mihul diaconu martor.

Dumitru Postelnicu marturu.

Și am scris eu Costantin diac cu zisa vânzătorilor și martor.

Și această moșie ce s'au vîndut este partea diaconului Ștefan.

Au mai cumpărat părintele Popa Ioan Duhonecu stînjini de moșie tot în plute șase și jumătate, care acești bani s'au răspuns toți deplini în mâinile noastre. Și pentru mai adevărată credință am iscălit mai jos ca să se crează aceasta.

1827 Ghenarie 10.

† Eu Marica diaconeasa Marica cu feciorii miei † Gheorghe, † i Costantin vânzător.

Eu diaconu Ion martor.

Dumitru Postelnicu martor.

Și am scris eu Costantin di[ac] cu zisa vânzătorilor și martor.

Și această moșie ce am rînduit-o noi cu carte domnească cerută de noi ca să o scoatem la mezeat să o vindem și după cererea noastră ni s'au dat luminată poruncă a mării sale către dumnealor boeri ispravnici de a să pune în lucrare spre vânzare. Și așa noi clironomii și rudeniile aceștii moșii ne-am adunat cu toți dinpreună și ne-am socotit de am oprit mezeatu, teamă fiindu-ne ca să nu intre alți strriini între noi și am cumpărat-o. Iar noi dintre noi moșneni care cu cât i-au fost puterea de s'au făcut această sumă de bani care fac tl. patru mii și șase sute, la pricina de judecată cu Pascale pentru moartea diaconului Ștefan. Aceasta.

32.

1828 Mai 15. — *Zapisul Diaconului Ene din Jupănești prin care vinde moșie Diaconului Ene din Păciori.*

† Adică Ene Diiakon ot Jupănești dat-am credincios și ade-văratu zapisul meu la mână diaconului Ene ot Păcor precum să știe că i-amă vândutū optusprezece stânjani dă moșae statornică, stăjănu câte tl. 15, adică cinsprezece, cu pruni, cu meri, cu pădure, ori cu ce felurime să va afla păste acei stânjeni, până la dealu să hotărăște cu diiacon Manole Băjan și pă dă la vale cu Belu. Și acei stânjani sânt pă dela dealū dă crucea dă pi[a]tră, din hotaru până în hotaru să aibă a o stăpăni în veci sfinția sa și copii sfinții sale și nepoți dă strenepoți și câți trage dinu el. Și cându s'au făcutū acest zapisu al fostū mulți omeni martori. Și pen[tru] mai adevărată credință m'amă iscălit mai jos ca să crează.

1822 Octomvre 27.

Eu Ene Deconu amă vândutu satornecu.

Eu Mihai Deconu ot Leicești adeverczū.

Eu Costache ot Leicești adeverezi.

Eu Gheorghe D. adeverez.

Eu Neculai ot Păcior martorū.

Eu Deaconu Onū ot Jupănești adeverezi.

Și am scris eu Alexe D. cu zăsa numitului și adeverezu.

Eu Dia[co]nu Barbu adeverezi.

„Pentru stânjani optsprezece ce am cumpărat dela Ene Deaconul sin Gheiorghiță brat popa Ion D[uhovnic]. Neîngăduindu-mi numit[ul] preot mi-am primit bani toți ce am dat taleri doaosute cincizeci, iar taleri doaozeci ce sânt dați pă pruni au rămas a mi-i răspunde de numitu deaconu Ene vânzător sau de preotu popa Ion. Și de primire am iscălit aceasta.

1828 Mai 15.

Eu Deaconu Ene adeverezu ot Păcor.

Scriitori și martor P. Ion Andrițu.

33.

1832 Mai 12. — *Bilet dela Agie de liberă trecere spre Câmpina.*

Agiaa politii Bucureștii, 832, Maiu în douăsprezăce.

Polstelnic Dumitru cu patru oameni să întoarce la Câmpina cu căruța cu doi cai, după chezeșia ce au dat-o să aibă slobodă mergere.

No. 822

(L. P.)

C. Florei.

34.

1834 Iulie 29. — *Dojana logofătului Mihai Miclescu adresată popei Ion Duhovnicul, pentru nerespectarea dreptului lui Nicolae.*

Către sfinția sa părintele Ioan Duhov[nicul] i Popa Dumitru ot Jupânești.

S'au primit pitacul ce l-ai trimis drept răspuns la porunca D. supt ocârmuitorului, carele este cu totul neasemănat, ci ca mai bine să înțelegi cererea ce vi să face să dați dovadă în scris câtă sumă de stânjini au avut parte de moștenire dela părinții jăluitoarii și câtă s'au cuvenit clironomiei scoborită dela unchiul său Diiaconu Marin, căci până această dovadă nu veți face nu să îndreptează cererea jăluitoarii. Iar când și după aceasta nu veți înțelege, apoi veți cerca altele ce li să cuvin împotrivorilor.

Pă lângă aceasta Neculaie, soțul jăluitoarii, îmi spuse că ați sărit cu zorbalăc umblând a-l bate când au venit cu porunca, mai ales un popa Barbu și Dinul fiul duhov. Deschideți-vă oichi și lăsați zur-balăcurile că pățimiți groaznic. Omul își cere dreptul lui cu judecată, iar nu cu ciomagu, cum umblați. De-l va avea îl va uoa, iar de nu, ce vă supără? Aștept răspuns și anume și când și după aceasta veți urma cu nebagare dă seamă la cele scrise, apoi veți simți altele.

1834 Iulie 29.

Mihai Log. Miclescu.

[Insemnare :] Volnicia lui Mihai Logofātu Miclescu.

35.

1835 Febr. 4. — *Tacrirul cu arătarea părților de moșie făcut de popa Ion Duhovnicul din Jupânești.*

Copie.

Cinstitului Tribunal al acestui județ Mușcel.

Plecat tacir de arătare.

Partea de moșie a feciorilor popi lui Mihăilă ot satul Jupânești, plasa Râului Doamni, adică pă trei feciori anume, însă : 1-iu Popa Ion, 2. Diiaconu Miu, 3. Diiaconu Marin.

Stânjini dă moșie partea popi lui Ion.

I s'au venit : 50 stânjini la Crucea de piatră, funic.

ipac 33 stânjini la fântână, altă funie.

ipac 33 stânjini la valea cu nucu, al 3-lea funie.

Ce i-a dat de zestre diieconesii Trandafiri din partea lui.

ipac 33 stânjini în plute al 4-lea funie.
 ipac 33 stânjeni în sterp pă deal în pădure.
 ipac 20 stânjini, vine peste râu poalile sterpului și să
 hotărăște în corp cu mănăstirea Aninoasi des-
 pre răsărit.

202.

Un petec dă moșie înfundat dă pădure la Bunaia d'avalma cu toți moșneni.

Locuri înfundate în sat căminuri dă case în delnițe, însă :

1 cămin la biserică ce-o stăpânește Postelnicu Dumitru.

2. Un cămin dă casă dat de zestre Marii tot fata popi lui Ion peste valea Bârzoti și-l stăpânește tot postelnicu.

3. Cămin ce au fost casă pă el, al popi lui Ion ce-l stăpânește duhov. popa Ion, nepotu popi lui Ion dă frate.

4. Cămin ce-l stăpânește diiaconu Dumitru la Rogojina, tot nepotu popi lui Ion. Și aceste toate petice dă moșie sânt vândute toate dă diiaconu Mihai fecioru popi lui Ion, tatăl Marii jăluitoarii.

Partea al doilea, a diiaconului Miu, frate cu popa Ion.

Stânjini dă moșie funie însă.

Stânjini :

50. la Crucea dă piatră funie 1-iu.

33. la fântână, funie 2-lea.

33. la valea cu nucu, funie 3-lea.

33. în plute ipac 4-lea.

33. Sterp pă deal în pădure, 5-lea.

20. peste râu poalile sterpului și să hotărăște în cap cu mănăstirea Aninoasi despre răsărit.

202.

Un petec dă moșie înfundat dă pădure la Bunaia d'avalma cu toți moșneni.

Locuri înfundate în sat, căminuri, case în delnițe, însă :

1 cămin unde șade diiaconu Dumitru cu casa.

2 cămin unde șade Costandin țarcovnicu, fecioru popi lui Ion Duhov.

3. cămin unde șade Diiaconu Iene brat Popa Ion Duhovnicu.
4. cămin ce este la Rogojina.
5. cămin ce este din biserică la deal spre soare-apune. Această parte sânt toate ale diiaconului Miu nevândute.

Partea al treilea a Diiaconului Marin brat popa Ion i Diiaconu Miu cel ce au fost sterp și n'au făcut copii.

Stânjini :

50. la Crucea de piatră 1-iū.
33. la fântână, 2-lea.
33. la valea cu nukul, 3-lea
33. la plute, 4-lea.
33. sterp în pădure pă deal, 5-lea.
20. peste râu poalile sterpului și să hotărăște în cap cu mânăstirea Aninoasii despre răsărit, 6-lea.

202.

Un petec dă moșie înfundat dă pădure la Bunaia d'avalma cu toți moșneni.

Locuri înfundate în sat, căminuri, case și delnițe însă :

1. cămin de casă unde sade Popa Ion Duhov. cu casa.
- 2-lea cămin la Rogojina.
3. cămin din biserică la deal.
4. cămin unde stăpânește Maria jăluitoarea

Această parte dă moșie a Diiaconului Marin s'au împărțit pă doi frați, adică jumătate pă obrazu popi lui Ion și jumătate pă obrazu Diiaconului Miu brat.

Această parte dă moșie s'au împărțit, jumătate au luat Popa Ion duhov. cu frații lui și altă jumătate au luat-o diiaconeasa Trandafira și au împărțit-o cu nepoată-sa Maria jăluitoarea, ce este nepoată din frate-său Diiaconu Mihai.

Iar de să va găsi moșie mai multă dintre carte, rămasă dela părinți, să aibă să o stăpânească ia, Maria.

1835 Fevr. 4.

Prea plecați slugi, Popa Ion Duhov. din satul Jupânești.

S'au văzut de judecată, 1835 Fevr. 4.

Dumitrache Uriianu.

Intocmai după cea în original, C. Gheorghiadis.

36.

1835 Febr. 13. — *Anaforaua Tribunalului Mușcel pentru părțile de moșie ale Popei Ion Duhovnicul, Dumitru Postelnicul și Maria fata Diaconului Mihai.*

Copie. Nr. 23.

Maria, fata diaconului Mihai ot satul Jupâneștii dintr'acest județ încă dela trecutul Iunie 15 leat 834, s'au arătat cu jalbă către această judecătorie care s'au primit supt No. 381, împotriva popi lui Ioan Duhovnicu i postelnicu Dumitru, zicând jeluitoarea că rămâind mică de părinți în streină creștere, cu depărtare de căminu părintesc și viindu-și în vârstă s'au căsătorit. Dar mai naintea căsătorii ei, crescătorul său înțelegând că tată-său au fost unu din moșteni Jupânești, au tras judecată cu pârâții spre a-i slobozi moșia părintească și partea dă cliromonie ce i să cuvine dela un unchiu al său ce au murit făr dă cliromoni și abia i-au slobozit o sforicică dă moșie iar cea mai multă să află în stăpânirea pârâților. După a căriia jalbă orânduindu-să pricina în cercetarea suptocârmuitorului plăși și a logofătului Mihai Micescu, au făcut pomeniți cercetare la trecutul Noemvrie 29 supt No. 283, cu care la ale aceștia prin vâtafu de aprozi înfățășându-să cu pârâți la judecată, prin vechil soțul jăluitoarei și intrând în cercetarea pricini, s'au văzut din pomenita cercetare, că stânjini o sută patruzeci și nooă sânt vânduți de tatăl jăluitoarei către pârâți și numitei îi rămâne a mai stăpâni stânjini cincizeci și trei și un cămin dă casă în sat înfundat, care zic pârâți că-i are în stăpânire, însă :

Stânjini :

12.— La Crucea dă Piatră din cliromonia Diaconului Marin, lungi.

16.— La Valea cu nucu, alături cu Postelnicu Dumitru, lungi.

5.— In Plute, lungi.

8.— In pădure la sterp pă deal, scurți.

5.— In poalele sterpului peste râu despre soare-răsare pă lângă hotar mănăstiri Aninoasi.

3.—Ce i-au descoperit Postelnicu Dumitru stăpâniți de Popa Ion Duhovnicu, ipac lungi.

2.— Despre râu în gura văi Dadului scurți.

53.— Cincizeci și trei.

Și deosebit un loc de casă în sat înfundat, lungu stânjini optzeci și latu de stânjini patruzeci iar peste aceștia ziseră pârâți că nu să cade a stăpâni jăluitoarea mai mult, nici ei nu stăpânesc mai multă

parte decât li să cuvine, căci partea lor dă moșii s'au coborât pă trei frați, feciori ai popi lui Mihăilă, anume Popa Ion Duhovnicu i Diaconu Mihai tatăl jăluitoarii și Marin Diaconu ce au murit aciros și s'au cuvenit la un frate câte stânjini două sute doi, afară din alte căminuri în locuri înfundate. Și partea mortului Marin Diaconu s'au împărțit în două luand Popa Ion Duhovnicu jumătate și Diaconu Mihai cu Postelnicu Dumitru ceilaltă jumătate, spre care împărțire au dat Popa Ion Duhovnicu și foaie iscălită la mâna jăluitoarei, pă care ziseră că dă nu să va mulțumi Maria volnică este a-și scoate boeri hotarnici cu a ei cheltuială, ca să măsoare tot hotaru Jupâneștilor și împărțindu-i pă moșii cei vechi ai satului, de să va găsi moșie mai multă peste cea arătată prin pomenita foaie a Popi lui Ion va lua și jăluitoarea și zapisul cel dat de Maria către Popa Ion, scris din leat 817 Septembrie 12, iscălit de pomenita Maria, i dă Popa Drăgoi crescătorul ei și de alți martori adevărit și de sfinția sa ierei Luca fostul protopop al acestui județ când au cercetat pricina dintre prigonii din porunca Sfintei Mitropolii, prin care osăbindu-să părțile ce are să ție jăluitoarea (afară din vânzări) să dăruiește popi lui Ion stânjini zece dela câmp din plute, din partea moșului lor și căminu cel vechi cu ograda, ca un luat din copilărie dă pomenitul moșul lor întru a sa ascultare și ajutorință până la sfârșitul vieții.

Deci din cercetarea ce făcurăm nu să dovedește că pârați Popa Ion Duhovnicu și Dumitru Postelnicu stăpânesc mai multă moșie din partea jăluitoarei decât li să cuvine dă moștenire și dă cumpărătoare și găsește judecata cu cale ca jăluitoarea să aibă în stăpânire numai stâneni de mai sus pomeniți cincizeci și trei și căminu dă casă din satul înfundat. Iar jăluitoarea de să socotește că este năpăstuită are voie să scoată boieri hotarnici cu a ei cheltuială, precum mai sus să vorbește și câtă moșie să vă găsi mai multă parte, vânzările tată-său și peste ceia ce are în stăpânire, o va lua dela pârați cu venitul ei de când să va dovedi că rău au luat-o în a lor stăpânire plătind pârați și cheltuielile hotarnicii, pe care hotărîre partea cea nemulțumită să vă înainta cu apelație către cinstitul Divan judecătoresc secsia sivilă în legiuitul soroc de luni dooă, după primirea copii de anafora. Și cine va rămânea de judecată va fi dator a plăti și cheltuielile părții cei drepte, după pravilă și regulament.

1835 Fevruarie 13.

Prezidentul, Dumitrache Uriianu Stolnicu.

Judecător, Dumitrache Aricescu vtori vistier.

Iar unu din judecători, ce nu să vede iscălit, nu s'au întâmplat a fi față aflându-se bolnav.

Prezidentul judecătorii de Muşcel.

Fiind întocmai după cea originală trecută în condică, să adev-
veri cu iscălitura şi pecetea judecătorii după orânduială întocmai.
(Pecetea jud.). Prezidentul, Dumitrache Uriianu Stolnicu.

1835 Martie în nooă. Astăzi am primit anafora şi toate sineturile
trei bucăţi.

Popa Ion Duhovnicu.

Logofăt de anaforale, Ion Vlădoianu.

Grefier, Ion Vlădoianu.

Copia întocmai după cea adevărată i procitū. 1836 Noemvrie 27.

Radu condicar.

37.

**1836. Nov. 7. — Hotărîrea Divanului judecătoresc prin care
Maria fata diaconului Mihai a rămas de judecată.**

No. 99. — Dela Divanul judecătoresc al prinţipatului Valahiei
secsia sivilă.

Maria, fata Diaconului Mihaiu dela satul Jupâneştii din judeţ
Muşcelului, nerămăind mulţumită pe aceasta alăturată carte de jude-
cată a judecătorii acelu judeţ, ce s'au văzut scrisă dela 13 ale lunii
lui Februarie din anul 1835 cu No. 23, după apelaţia ce au dat către
prezidenţia acestui Divan la 29 ale lunii lui Martie dintr'acelaşi an,
supt Mo. 176, vâtaful de aprozi au înfăţişat-o la divan înaintea noastră
prin vechil Nicolae soţul ei, cu adevărînţă în scris iscălită de dânsa
şi de mumă-sa diiaconeasa Smaranda, adevărită de judecătoria acelu
judeţ, cu pârâţii Preotul Ioan Duhovnicul şi Dumitru Postelnicul
dintr'acelaş judeţ. Unde, după ce s'au cetit mai întâi această alātu-
rată carte de judecată, s'au citit apoi şi mai sus numita apelaţie a
jăluitoarei prin care să văzu zicând că tatăl său diiaconul Mihaiu
având şi el într'acest hotar Jupâneştii parte de moşie rămasă dela tatăl
său popa Ion şi dela unchiul său diiaconul Marin ce au murit fără
moştenitori şi murind pă vremea când ia să afla nevârsnică, toată
acea parte s'au luat de către pârâţi în stăpâniri-le, din care, măcar că
în leat 817, prin judecată au scos Oprea puţină parte, prin învoiala
ce au făcut-o după arătarea pârâtului popii Ion Duhovnicul unchi-său,
dar fiindcă pârâţii ce au deopotrivă drept cu tatăl său într'această
moşie, îi vede stăpânind într'acel hotar cu mult mai multă sumă de
stânjini de moşie decât dânsa şi la judecătorie n'au arătat pârâţii toate

sineturile pentru toată partea de moșie a popii Mihăilă strămoșul ei dela care s'a coborât această moșie pe chipul a trei feciori ai lui, ca să să aleagă câtă au fost partea de moșie a tatălui ei Diiacnul Mihaiu dela tatăl său popa Ion și câtă i s'au cuvenit moștenire dela acel unchi-său Diiacnul Marin.

Cere a să îndatora pârâții să înfățișeze toate sineturile cele vechi ale numitului stremoș al ei i împărțeala ce în urmă s'au făcut între feciorii lui și foaia de zestre a nume-sii Smarandii, fiindcă toate aceste sineturi s'au coborât după vreme în păstrarea pârâtului popa Ion Duhovnicul, spre lămurirea părinteștii ei părți de moșie și de moștenire dela acel diaconul Marin unchi-său. Iar când va tăgădui că nu sânt aceste sineturi la știința sa, atunci să încredințeze această tăgăduire și ia să va lăsa de această dava (*sic*). Impotriva căriia răspunsură pârâții că tatăl jăluitoarei stânjinii ce i-au avut rămași moștenire dela tatăl său popa Ion în viață fiind i-au vândut prin zapis în scris cumnată-său diiaconului Manole tatăl pârâtului postelnic, pe carii îi și stăpânește, iar partea ce i s'au cuvenit și lui moștenire dela diiaconul Marin unchi-său în stânjini și în locuri înfundate, i-au dat-o jăluitoarei încă din leat 817, când s'au desfăcut și nici acum nu să împotrivesc de a-și stăpâni jăluitoarea stânjini ei pe deplin din preună și cu locurile înfundate ce i s'au dat de către judecătoria județului prin alăturata carte de judecată și spre dovadă că tatăl jăluitoarei stânjinii ce i-au avut de moștenire i-au vândut cumnatu-său diaconul Manole și că ei partea de moștenire ce s'au cuvenit dela acel unchi-său Diaconul Marin pe chipul tatălui ei i-au și dat-o, ne-au arătat aceste înscrisuri, însă :

1807 Iulie 24, zapis al diaconului Mihaiu tatăl jăluitoarei, cu cinci marturi, coprinzători că au vândut cumnată-său diaconul Manole delnița de moșie ce o are din biserică la vale până în drum, care pe din sus să vecinește cu Dinul Mazălul sin Popa Dumitru și pe dela vale cu frate-său popa Tudorache.

1808 Ghenarie 31, zapis tot al numitului, cu doi martori, prin care vinde diaconului Manole cumnată-său și soră-si dieconesii Trandafirii, o chingă de moșie de stânjini 25 curmeșizul, iar lungul din hotar până în hotar precum merg și celelalte chinghi.

1808 Dechemvrie 12, zapis tot al numitului diacon, cu mulți marturi, prin care vinde vără-său Popii Ion, o funie de moșie dela stejar, lungul din hotar până în hotar, iar capul de stânjini 33, iar în dos la același leat adeverează popa Miriță, protopopul județului această cumpărătoare pe chipul diaconului Manole după judecata ce zice că s'au urmat între dânsul cu popa Ion cumpărătorul.

1810, zapis tot al numitului cu mulți martori, prin care vinde cumnată-său Manole și soră-și Trandafirii stânjini 25, de moșie ce au fost zălojită la Nicolae Pitișteanul.

1810 Ghenarie 17, zapis tot al numitului cu mulți martori, prin care vinde Popii Tudorache o funie de moșie de stânjini 33, palme 3, ce este alătura cu Ion al Gherghinii, pe din sus, iar pe din jos cu Popa Ion, și lungul din hotar până în hotar. Iar din jos zice numitul Popa Tudorache supt a sa iscălitură, că să știe că și-au primit pe acel zapis banii.

1812 Martie 5, zapis tot al numitului cu mulți marturi, prin care vinde cumnată-său diaconul Manole, partea sa de moșie sterpu după rău până în poalile satului lungul, latul stânjini 20 și la pe din jos stânjini 33 și partea lui de sterpu dela Gura Purcăreții.

1817 Septemvrie 12, zapis iscălit de jăluitoarea Maria, cu pecetea ei pusă și cu trei marturi și adevărit de cucernicul protopop Luca al județului, coprinzător că dupe jalba ce au fost dat ia către sfânta Mitropolie asupra pârâtului Popa Ion și asupra mătuși-sii Trandafirii dieconesii muma pârâtului postelnic pentru moștenirea celui diaconul Marin unchiul ei, aducând poruncă către numitul protopop, s'au învoit cu numiții de i-au dat stânjini 47, partea ce i s'au convenit și ei din moștenirea celui diaconul Marin unchiul ei și locurile înfundate ce sânt arătate într'acel înscris, ca una ce s'au aflat în vârstă și s'au mulțumit.

1817 Septemvrie 18, înștiințare a numitului protopop către sfânta Mitropolie, prin care face cunoscută cercetarea ce au făcut, după porunca ce au priimit întru această pricină și învoiala aceasta ce s'au săvârșit între prigonitoarele părți, zicând pârâții că toată partea Diaconului Mihaiu tatăl jăluitoarei, au fost numai de stânjini 169, ce să vâd vândute de către însuși prin zapisele arătate, căci stânjinii 33, până la suma de stânjinii 202 ce i s'au convenit popii Ion, tatăl său dela popa Mihailă moșul lor, s'au dat de acest popa Ion zestre fii-si Trandafirii diiconesi muma pârâtului postelnic, iar partea diaconului Marin, ce au fost iarăși de stânjinii 202, s'au împărțit pă din dooă luând pârâtul popa Ion cu tovarășii săi pă jumătate stânjinii 101 și Trandafira muma pârâtului Postelnic împreună cu jăluitoarea ceilaltă jumătate de parte, pe care și împărțindu-o prin zapisul de mai sus arătat, scotesc că fără nici un cuvânt de dreptate îi mai străgănează jăluitoarea prin judecăți cu această cerere.

După care am întrebat pe vechilul jăluitoarei de este adevărată arătarea ce fac pârâții că preotului popa Ion, tatăl diaconului Mihaiu

părintele jăluitoarei, au avut într'acest hotar numai stânjini 202, din carii, stânjini 33 au dat zestre fii-sii Trandafirii muma pârâtului postelnic și că și partea acelui diaconul Marin au fost iarăși de atâtea stânjini și răspunseră că întru adevăr atâtea stânjini au avut atât popa Ion moșul jăluitoarei cât și diaconul Marin unchi-său, dar ziseră că mai sus arătatele zapise de vânzare nu le cunoaște de adevărate nefiind și soacră-sa iscălită întrânsele și fiindcă jăluitoarea nu are nici un sinet pentru dreptățile ei, care sânt arătate în tacrirul ce au dat pârâtul popa Ion la judecătoria județului și să află la dânsul, cere a să lua în băgare de seamă acel tacrir spre îndestularea dreptății jăluitoarei pe care și arătându-ni-l îl văzurăm cu leat 835 Fevruarie 4, iscălit de pârâtul preot și încredințat de D. prezinetul judecătoriei acelui județ, din care s'au văzut că partea de moșie a stremoșului prigonitoarelor părți au fost de stânjini 606, care s'au împărțit pe trei feciori ai săi anume Popa Ion i Diaconul Miul și Diaconul Marin și partea moșului jăluitoarei este de stânjini 202 din carii stânjini 33 s'au dat zestre fii-sii Trandafirii, muma pârâtului postelnic, iar stânjini 169 au rămas moștenire diaconului Mihaiu tatăl jăluitoarei, împreună și cu locurile înfundate ce sânt arătate pe anume, care s'au și vândut în urmă de numitul Diaconul Mihaiu. Asemenea și partea acelui Diaconul Marin, unchiul jăluitoarei, au fost iarăși de atâtea stânjini, care s'au și împărțit luând jumătate pârâtul popa Ion și jumătate diaconeasa Trandafira muma pârâtului postelnic, pe care au și împărțit-o cu jăluitoarea Maria nepoată-sa pe din dooă.

Deci netăgăduind Nicolae soțul și vechilul jăluitoarei la divan înaintea noastră, că moșul ei Popa Ion au avut parte în hotaru Jupâneștii stânjini dooă sute doi, din care stânjini treizeci și trei i-au dat zestre fii-sii Trandafirii dieconesii mătușă-sii, iar stânjini una sută șaizeci și nooă s'au coborât moștenire la fii-său diaconul Mihaiu tatăl său, și că și partea diaconului Marin, unchiul ei, au fost tot de stânjini 202 și acești stânjini 169 văzându-să vânduți de către însuși tatăl jăluitoarei la părinții pârâtului postelnic prin zapisele de mai sus arătate încă din leaturile 807, 808, 810 și 812 și jăluitoarea asupra dăfăimării ce aduce împotriva acestor zapise neavând nicio dovadă, ci încă însăși ia cerând a i să alege dreptățile ei după mai sus arătatul tacrir și prin trânsul arătându-să partea diaconului Mihaiu tatălui jăluitoarei vândută de către însuși el în viață aflându-să la părinții postelnicului și postelnicul dupe aceste zapise avându-și și stăpânirea în curgere de dooăzeci și șase de ani și mai bine liniștit, după pravilă, partea a 6-lea, cap i-ii, paragraf al 7-lea, deși nu sânt adevărate aceste

zapise de vreo judecătorie, dar în urma împlinirii mai sus arătatei, paragrafii a stăpânirii cu bună credință, au rămas de sinele întărite și nu i să mai pot strămuta.

Deaceia și hotăraște divanul ca pârâții să rămâie apărați de această cerere a jăluitoarei stăpânind postelnicul acești stânjini și deacum înainte în pace și nesupărat de către jăluitoarea. Asemenea să stăpânească și ia stânjinii în locurile ce sânt arătate în alăturata carte de judecată dupe cum și judecătoria județului au găsit cu cale. Și fiindcă jăluitoarea fără nici un cuvânt de dreptate au înaintat pricina și la acest divan să plătească pârâților și hotărîta taxă după proiect, iar de cheltuiala judecății să rămâie ia apărută.

1836 Noemvrie 7.

În lipsa D-lui Prezidentul Divanului.

Ioan Fălcoianul

Dimitrie Ghica

Constantin Bălăcean

Ioan Cocorăscu

Alexandru Belu

Procit Sporache 3 logofăt, grefierul divanului.

Supt iscălitutul arăt că această copie la hotărîre este întocmai după original, C. Urz condicar.

A. Sacerdoțeanu

O CONDICĂ DE MOȘTENI DÂMBOVIȚENI: DRAGODĂNEȘTI, CÂNDEȘTI ȘI ANINIȘANII.

Preotul Toma Voiculescu, din comuna Dragodănești, jud. Dâmbovița, a prezentat la Arhivele Statului, o condică de documente, cerând să i se libereze o copie legalizată după o hotărnicie aflată între documentele dintr'însa. Deoarece acest fel de condici sunt rare și prezintă destul interes prin materialul istoric aflat în ele, material aproape întotdeauna necunoscut, am căutat să folosesc acest prilej, publicând sub formă de regeste sau copii, toate documentele aflate în această culegere.

Condica este de format 35×24 cm., paginată dela 1 la 143 și cuprinde 24 de acte referitoare la proprietățile moșnenilor Dragodănești, Cândești și Aninișani, din jud. Dâmbovița. Dintre aceste 24 de documente, patru sunt copii iar douăzeci și unu originale. Dupăcum rezultă din spița de neam de pe prima pagină a condicii, se pare că actele au fost adunate și legate în volum, de preotul Dumitru Popescu din Dragodănești, înainte de anul 1829, cu prilejul judecăților ce avea cu vecinii de hotare.

După relatarea Pr. T. Voiculescu, această condică se află acum în posesia d-lui Oprea Gh. Huiu, din Dragodănești, jud. Dâmbovița.

N'am păstrat ordinea din condică a documentelor, ci le-am așezat în ordine cronologică, dând în copie documentele anterioare anului 1800 și în regist pe cele de după 1800. Am dat în întregime și spița de neam a preotului Dumitru Popescu, din 1829.

1.

1597 Sept. 20, Târgoviște.— *Cartea lui Mihai voevod de întărirea stăpânirii lui Dragomir și lui Băncilă, asupra părților de moșie cumpărate la Scheii de la Potoc.*

Cu mila lui Dumnezeu Io Mihail voevod și domn a toată Țara-Rumânească, feciorul marelui și preabunului Io Petrașco voevod, dat-

am domniia mea această poruncă a domniei meale, lui Dragomir și cu feciorii lui câți Dumnezeu îi va dărui, ca să-i fie lui moșie la Șcheii de la Potoc, însă partea lui Negoilă, toată oricât să va alege du pretutindena, însă din matca Glânbocului, până la obârșiia Heresturilor, și de acoloa pre calea Târnășanului până în matca Potocului la ulmuleț, și pre valea Curuiului până la obârșiia Ostrii, pentru că au cumpărat Dragomir această moșie ce s'au zis mai sus, de la Negoilă, drept 1500 aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir moșie cu frate-său, la Dragodănești, partea Mletei Anișineanu, toată partea lui, din câmp și din pădure și din apă și din uscat și de peste tot hotarul de la Mletu, drept 1500 aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, moșie la Voinești, livadea de la hotar și o delniță din Valea Rea, dela Oancea, din sat, drept 300 aspri. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Stanca din Voinești, o delniță la luncă și o lature, drept 300 aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir la Căndești, o delniță de la Manea Olteanul, drept 160 aspri. Și iar au cumpărat Băncilă dela Anișani, o delniță la Dragodănești, la piscul Curmăturii, de la Vladul și de la frate-său Stan, drept 100 aspri gata. Și iar au cumpărat Băncilă, moșie la Dragodănești, partea Micului și a frate-său Manei, toată, oricât să va alege drept 1000 aspri gata, însă dela Fântâneale în sus. Și iar au cumpărat Băncilă, dela Ion din Dragodănești, o delniță, drept 100 aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, dela Șărb din Voinești 2 delnițe, drept 500 aspri. Și iar au cumpărat Dragomir, dela Danciul din Voinești o delniță, drept 190 aspri.

Și au vândut acești numiți oameni ce sânt mai sus scriși, ale lor moșii, de a lor bună voie și cu știrea tuturor megiișilor de prin împrejurul locului; încă de mai nainte vreame, de demult le cumpărase Dragomir și Băncilă aceste moșii ce s'au zis mai sus, din zilele lui Petru voevod, feciorul Mircei voevod.

Apoi am văzut domniia mea însumi și cartea lui Petru voevod, veache și sfărămata și ponegrită, încă și alte câți au fost avut, ci le-au fost luat Turcii când au venit cu Sinan Pașa în Țara Rumânească. Drept aceeaia le-am înțoi și le-am întărit și cu cartea domniei meale; pentru aceeaia să fie lui Dragomir și Băncilă, moșii stătătoare și ohabnice, lor și feciorilor lor, nepoților și strănepoților lor, și de nimenea să nu să clătească după zisa domniei meale.

Iată și mărturii am pus domniia mea, pe jupan Dumitru vel dvornic, și jupan Teodosie vel logofăt și Stoica vistier, și Negre spatar, și Radul comis, și Stroe stolnic, și jupan Preda vel portar; ispravnic, Teodosie vel logofăt. Și eu Neagoe am scris, în minunatul oraș Târnăgoviștea, în luna lui Septemvrie în 20 de zile, leat 7106 [1597].

Acest izvod s'au scos după hrisovul cel slovenesc, asemenea, din cuvânt în cuvânt, de popa Papa.

Condica, pag. 107.

2.

1642 Noemvrie 5, Târgoviște. — *Porunca prin care Matei Basarab, întărește stăpânirea lui Neagoz, Dragomir și Băncilă, asupra moșiilor cumpărate în Cândești.*

Cu mila lui Dumnezeu Io Mateiu voevoda și domnă a toată Țara-Rumânească, nepotu marelui și preabunului, bătrânului, răposatului Io Basaraba voevod, dat-am domniia mea, această poruncă a domnii mele, lui Neagoz cu frații lui, Dragomir și Băncilă, din sat din Aninișani, ot sud Dâmbovița, și cu feciorii lor căți Dumnezeu le va dăruia, ca să le fie lor moșie la Cândești, însă partea lui Darie toată, din câmp și din pădure și din sat și din pomet, oricât să va alege, din hotar până în hotar, și din siliștea lui Drăgoiu dooă părți din sat și din câmp și din deal și din apă și din pomet, și de pretutindenea, pentru că au cumpărat acești mai sus ziși oameni, această moșie, dela feciorii lui Darie, însă : dela Oprea vâtaf și dela frate-său Tenca ot Suslănești, drept 2000 asprii turcești și drept 2200 asprii bani, și drept un cal bun.

Și au fost lor această mai sus numită moșie, de moștenire lui Darie și feciorilor lui, și o au fost cumpărat Oprea vâtaf și cu frate-său Tenca, dela nepoatele lor de frate, dela Dobra și dela Neaga, fetele Stoichii. Iar după aceia, au avut Oprea vâtaf și frate-său, pără cu frații lor Dan și Dragomir, înaintea bătrânului, răposatului Alexandru vodă sin Mircei voevod, pentru această mai sus zisă moșie ; și așa pără Dan și Dragomir, cum că au fost cumpărat și au dat și ei bani preste această moșie, împreună cu frați lor. Intru aceia, răposat bătrân Io Alexandru voevod, sin Mircii voevod, domniia sa au luat seama și au judecat pă dreptate și lege Dumnezeiască, și cu toți cinstiți boerii domnii sale și au dovedit Alexandru voevod adevărul, cum că nu au cumpărat nici au dat Dan și Dragomir, preste această mai sus zisă moșie, bani, când au fost cumpărat frații lor Oprea vâtaf și Tenca, de mai sus scriși, nepoatelor lor, Dobra și Neaga. Ci au rămas Dan și Dragomir de lege și de judecată dinnaintea bătrânului Alexandru voevod, pentru că au mărturisit Oprea vâtaf și frate-său Tenca, înaintea domnii sale, cu mulți megiiși din împrejur.

Și iar să fie lui Neagoe și cu frații lui, Dragomir și Băncilă, moșie la Aninișineasca, însă : partea Oanii din Dragodănești, toată, oricât să va alege din câmp și din deal și din apă și din pomet, pentrucă au fost cumpărat dela feciorii Oanei, anume Chritop și Stancul și Dan, drept 400 asprii turcești, și drept 1000 asprii bani.

Și au vândut acești mai sus ziși oameni, această mai sus nuniță moșie, cu știrea tuturor megiașilor din sus și din jos, ca să aibă odihnă în veci.

Drept aceia, am dat și domniia mea lui Neagoe cu frații lui, ca să le fie lor moșie de baștină și ohabnică. Și iar să fie Oprei ot Suslănești și lui Neagoe ot Aninișani și cu feciorii lor, căți Dumnezeu îi va da, ca să le fie lor moșie la Căndești, însă : partea Oprii toată care să cheamă Potoc, pentrucă este a lor bătrână și dreaptă moșie. Apoi au venit Oprea și Neagoe înaintea bătrânului Alexandru voevod sin Mircei voevod, de au adaos și au înfrățit Oprea pă Neagoe, preste acel loc care să cheamă Potoc, iar Neagoe, el încă au dat Oprii un cal foarte bun, pentrucă s'au înfrățit amândoi de a lor bunăvoie, cu știrea tuturor megiașilor. Iar după aceia, au cumpărat Neagoe cu frații lui moșie la Căndești, însă : partea lui Darie toată, oricâtă să va alege du pretutindeniea, însă din apa Dâmboviții până la Potoc dela Darie drept 2000 asprii gata, turcești, și bani 2000. Și au vândut Darie de a lui bunăvoie, și nimenea să nu să ispitească acei bani ai lui Neagoe, pentrucă s'au înfrățit de a sa bunăvoie, și au văzut domniia mea și cartea bătrânului Alexandru vodă, de frăție și de cumpărătoare, cum iaste scris mai sus, de când au fost cursulanilor 7078. [1570]. Și iar să fie lui Dragomir din Căndești, moșie la Vonești, însă : din partea Barbului și din partea Stoinescului, dooă livezi la Vărsături, pentrucă au cumpărat Dragomir, dela Barbul și de la Stoinescul ot Vonești, drept 800 asprii gata ; și iar au cumpărat Dragomir, dela Oancea judele, o livade, lângă hotarul Gemenilor, drept... ¹⁾ asprii de argint. Și iar au cumpărat Dragomir, iar de la Oancea al județului, o livade din jos de Valea Rea, drept... ²⁾ asprii de argint. Și iar să fie lui Dragomir și lui Băncilă și lui Neagoe, moșie la Boțești, însă : din partea lui Răcne un codru de loc din muchea Boței, până la matca Potocului, la calea lui Șărbe, cât să va alege, pentrucă au cumpărat Dragomir i Băncilă și Neagoe, acest codru de loc ce s'au scris mai sus, de la Răcnea din Boțești, drept 1200 asprii gata, de argint. Și iar au cumpărat Neagoe, moșie la Vonești, o livade la Vărsătură, pentrucă au cumpărat Neagoe, dela Manea ot

1), 2) loc necompletat.

Vonești, drept... ¹⁾ asprii gata. Și iar au cumpărat... ²⁾ de la Danciul din Vănești, o livade la puțul Onesii, drept... ³⁾ aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir și Neagoe și Băncilă, moșie la Aninișani, însă partea lui Mlătie ot Dragodănești, toată, din câmp și din pădure și din apă și de pretutindenea, oricât să va alege și lazul dela moară și siliștea de casă dela Aninișani, drept 3000 asprii gata. Și iar au cumpărat Dragomir, dela Părvul ot Vonești, o livade la moara Manei, drept... ⁴⁾ asprii gata de argint. Și să știe cum că este Dragomir, frate cu Neagoe și cu Băncilă, preste toată moșia din Aninișani, și pre apă și pre uscat și pre pomet, să fie pre trei frați. Și au vândut acești mai sus ziși și numiți oameni ale lor moșii, de a lor bunăvoie, cu știrea tuturor megiișilor din sus și din jos și din împrejurul locului, și au văzut și domniia mea cartea răposatului Alexandru voevod, sin Mircii voevod, preste aceste moșii ce s'au zis mai sus, veche și sfărămată și ponegrită, dela leat 7079 [1571] ci o am înoit și o am întărit și cu această carte a domnii mele, cum au fost și mai din nainte vreme.

Drept aceia, am dat însumi domniia mea, lui Neagoe și lui Dragomir și lui Băncilă, ca să le fie lor moșie la Căndești și la Aninișani și la Vonești și la Boțești, de baștină și ohabnică, feciorilor și nepoților și strănepoților, și de către nimeni să nu să clătească, după zisa domnii mele. Iată dar și mărturii am pus domniia mea, jupan Dragomir vel ban al Craiovei, i jupan Dumitru Dudescul vel dvornic, i jupan Radul vel logofăt, i jupan Stroe vel visitier, i jupan Preda vel spatar, i jupan Socol vel clucer, i jupan Dumitrașco vel stolnic, i Radul vel comis, i Marco vel paharnic, i jupan Costandin vel postelnic; și ispravnic Radu vel logofăt. Și am scris eu Lepădat logofătul în scaunul cetății Târgoviștii, în luna lui Noemvrie 5, și dela Adam până acum cursul anilor, leat 7151 [1642].

Acest izvod s'au tălmăcit în limba rumânească, întocmai după hrisovul cel slovenesc, la școala domnească ot Sfântul Gheorghie Vechiū, dar pă unde am văzut adaos și stricat cu condeiu strein am lăsat loc dășchis.

Az Chiriță, dascăl slovenesc, ispisah. 1805, Ghenar 31.

Condica, p. 3.

3.

1643. — *Hrisovul prin care Matei Basarab întărește lui Dragomir din Căndești, părțile de moșie cumpărate în hotarul Voineștilor.*

Izvodul hristovului Mateiū vodă ot Voinești. Milostivul și dumnezeescul Io Mateiū voivod și domnū a toată Țara-Rumânească, nipot

1, 2, 3, 4, loc necompletat.

marelui și dreptului, bătrân și răposatului Io Basarabă voivod, dat-au domniia sa învățătura domnii sale, lui Dragomir din Cîndești, pentru că au cumpărat el moșai în Voinești, partea Barbului și a Stoenescului, doao livezi alătura în Vărășături, pentru că le-au cumpărat Dragomir de la Barbul și de la Stoenescul din Voinești, drept 800 de aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Oncea județul, o livade la hotarul Gemenilor, drept 500 de aspri dă argint; și iar au cumpărat Dragomir, iară dela Oncea județul o livade den jos de Valea Rea și în capul livezii, loc de cârciumă, drept 950 de aspri gata. Și iar au cumpărat Neagoi, moșai în Voinești, o livade în Vărășături, pentru că au cumpărat Neagoi, de la Manea din Voinești, drept 900 aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Danciul din Voinești, o livade la Puțul Oani, drept 900 de aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Părvul Țăgănici din Voinești, o livade la moara Manii, drept 970 de aspri gata. Și vânzând acești oameni aceste livezi în zilele lui Alixandru voivod, cu drepte măturii la leatul 7079 [1571], izvodul hristovului Mihailă vodă, dat-au domniia sa învățătura domnii sale lui Dragomir din Cîndești, pentru că au cumpărat moșie în Voinești, lazul de la hotar și un loc lângă Valea Rea, de la Oncea, din sat drept 300 de aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Stanca din Voinești, o livade în luncă și o lature, drept 300 de aspri gata. Și iar au cumpărat Dragomir, dela Șarban din Voinești, doao livezi, una la Merșori, alta în luncă, drept aspri 500. Și iar au cumpărat Dragomir, de la Danciul din Voinești, o livade în Groapă, drept aspri 190, și au vândut acești oameni ce scrie mai sus, aceste livezi, în zilele lui Mihailă voivod, la leatul, Septemvrie 20 dni, 7106, [1598] iar vâleatul dela Matei vodă 7151 [1643]. Și cu drepte măturii.

Condica pag. 35. Traducere defectuoasă și incompletă.

4.

1765 Aprilie 1. — *Zapisul lui Marin Ispas cu soția și feciorii lui, prin care vinde un codru de loc preotului Nedelco din Dragodănești.*

Adică eu Marin Ispas i cu soția mea Mariia i cu feciorii miei anume Micu i Ion i Stroe, dat-am credinciosul zapis nostru la mână părintelui popii Nedelco, precum să știe că i-am mai vândut un codru de loc pe de la deal de nuc, pînă în piatră a de la deal, cu meri, cu peri i cu pruni, și drept în vâlcea în nucu din muchiia vâlcelii. Și l-am vândut de bun voia noastră și cu știrea tuturor sătenilor dinprejur, și i l-am vândut în bani gata taleri 4 pol ca s' fie lui moșie stătătoare

în veci, că i-am mai vândut mai dinnainte în doao rânduri tot acoloa di rând, în taleri 12, care sânt cu alte zapise bașca. Și i l-am vândut de bun voia noastră și cu știrea tuturor megiișilor din sat, ca s' fie lui moșie stătătoare în veci, lui și feciorilor lui, căți Dumnezeu îi va dăruî, iar cine s'ar scula piste cuvântu nostru, din noi au din părtași noștri, să fie blestemat de Domnu Hristos și de Maica sinții Sale, și de 318 sfinți părinți de la Nichiia, și de noi neertat ; feru să ruginească, pîlatra să mugezească, iar acela om în veci să nu putrezească. Și când s'au făcut acestu zapis, au fostu mulți omini mărturii, care mai jos să vor iscăli pă anume.

Aprilie 1 dni, 1765

Eu Ion sin Zahari, martor.

Eu Gligore brat lui, martor.

Eu Stanciul Cojocar, martor.

Eu unchiaș Neagoe, martor.

Eu unchiaș Dumitru, brat lui, martor.

Eu popa Milea, martor.

Și am scris eu Andrei părcălab sin Neagoe i cu zisa lor și mărturie.

Eu unchiaș Marin Ispas, vânzător, i cu soția mea Mariia.

Eu Micu, vânzător.

Eu Ion, vânzător.

Eu Stroe, vânzător.

Și ne-am pus și degitele în loc de pecete ca s' creaz.

Eu ceauș Petcu ot Târgoviște, martor.

Și priotu să aibă a mă pomini pă mine i pă soția mea și tot neam nostru, câtă va avea priotu zile, că așa ne-am legat noi, și să stăpânească priotu cu bun pace, de către feciorii miei și de păr[ta]șii miei.

Condica, p. 87 ; doc. original.

5

1773 Aprilie 28. — *Zapisul lui Micul cu frații Stroe și Ion și cu copii lor, pentru vânzarea unei grădini către popa Nedelcu din Dragodănești.*

Adecă eu Micul, dinpreună cu frati-mieu Stroe i cu frati-mieu Ion i cu copii noștri, cari mai jos să vor iscăli, dat-am zapisu nostru la mânia moș diiacon Ion i la popa Nedelco ot Dragodănești, precum să s' știe că i-am vândut grădina toată din piatră la deal până în

vâlcea, cu pomet, cât să află, adică meri, pruni și orice pomi s'ar afla. Și o am vândut de a noastră bună voe, nesiliți de nimeni și cu știrea tuturor părtașilor miei și a tuturor megiașilor. Și am vândut în bani gata taleri 61, adică șazeci și unu. Și am vândut de a noastră bună voe ca să le fie lor moșie stătătoare în veci, lor și feciorilor lor și nepoților lor, căți Dumnezeu le va dăru. Iar cine s'ar scula peste cuvântul nostru, din neam nostru, a răscumpăra, să fie afurisit de Domnul Hristos și de Maica sfinții Sale, și de trei sute optrăsprezece sfinți părinți de la Nichiia. Și cându s'au făcut acest zapis, au fost mulți oameni mărturii, care mai jos să vor iscăli pe anume. Și ne-am pus și degetile în loc de pecete, ca să s' crează.

Aprilie 28 dni, 1773.

Eu Micul, vânzător.

Eu Gheorghe sin Micu vânzător.

Eu Părvul sin Micu, vânzător.

Eu Dumitru sin Micu, vânzător.

Eu Stroe brat Micu, vânzător.

Eu Dumitru sin Stroe, vânzător.

Eu Ion brat Micu, cu feciorii mei, vânzător.

Eu Iancul Zmeu, martor or Dragodănești.

Eu Unchiaș Stoica ot tam, martor.

Eu Ion Săp. ot tam, martor.

Eu Dumitru Lungu ot tam, martor.

Eu Dumitru Cercel ot tam, martor.

Eu Gheorghe Mihart ot tam, martor.

Eu unchiaș Oprea Zmeu, martor.

Eu Dumitru Cazacu ot tam, martor.

Eu Cărstiia logofătul ot tam, martor.

Eu Gligore ot tam, martor.

Eu Sima Mihart ot tam, martor.

Eu Ion sin Stoicăi ot tam, martor.

Eu popa Sima ot Priboiu, martor.

Eu Andrei sin Neagoe, martor.

Eu Dima ot Priboiu sin Petco, martor.

Și am scris eu Sima diiacon ot Dragodănești, cu zisa lor și martor.

Și s'au băut la adălmaș vin, vadră una, ocă 4.

Ibidem, pag. 89. Document original

6.

1777 Octomvrie 9. — *Diata preotului Milea de cele ce lasă fiilor săi Nedelcu și Ion.*

Imi scriu diată mea eu popa Milea, fiind eu în fire, și o lasă la mâna fii-meu popii Nidelco, și la mâna fii-meu Ion diăconu, să s'știe că lasu la mâna lor, cărțile bisericii toate, ca să n'aibă ciialți frați treab la cărți nici decum, fiindcă le-am dat partea lor dă cându i-am căsătorit. Și pentru locul casii aici al mieu, iar lasă numai lor amândoi, să-l împartă în doao câtă va fi, și ei amândoi să-mi facă mie cele ce trebue ale morții, toate sorocile, dacă voiuri muri, precum m'au căutat și păn acuma. Și iar lasă eu popa Milea și pentru moșiia de la Pio din Voinești, să o stăpânească iar amândoi și cu popa Radul, iar diăconul Stană să n'aibă treabă acolo la Pio pe acel loc, fiind om rău. Iar din sus totu în Voinești, moșiia ce o avem, li să vine la patru frați ce sânt feciorii miei, li să vine șapte stânjani, să-i împartă ce li s'a veni; iar ce au mai cumpăratu popa Nedelcu i cu diăconu Ion și au mai lotu și pă sărindare ei amândoi, ciialți frați treabă n'au nici de cum, că lu Stan diăconu i-am dată moșie în Cădeștii din Vale în siliște, de au făcută casă și ș-au pus și pomi pă acel loc, iar locurile la Cădești ce mai sânt, și în Cădeștii din Deal, moșiia ce o am, să fie de frați pe unde ar mai fi, și să a[i]bă bun pace între dănșii. De această am lăsată diata mea la mâna popii Nidelco, și lasă eu cu sufletu mieu la moartea mea, iar cine s'ar scula peste cuvântul mieu, să n'aibă unde veni după mine și să fie neertat. Aceasta scriu diata mea eu popa Milea. Octomvrie 9, 1777.

Și am scris eu Andrei, cu învățătura moș popii Milii, și mărturie.

Și iar să s'știe că lasă eu popa Milea cu sufletu mieu, pentru moșiia dela Vălinași, că partea noastră este nevândută și am hotărâtă cu popa Milea cu moș Oprea părcălab din Cădești, ca să fim frați pe moșie, că numai partea Cărniceștilor este vândută părcălabului Oprii, iar a noastră nu este vândută nici de cum. De aceasta așa lasă eu cu sufletu mieu, așa[di]rea și pentru locu dela Mărăcini ce l-au îngrădit Sima Ciortan, să-și dea dijma de doi ani, iar nedând dijma să fie supt blestem prioțescu și să-l porte dup cap, aici și pre ciialaltă lume, că este bun al nostru locu. Și iar lasă eu popa Milea cu sufletu mieu, pentru ca să s'știe că casa și cu coșaru, om dat-o popii lui Nidelco, li lasă lui că le-am făcută eu păn nu era ei făcuți, că au căutat el de mine păn acum, m-au spălat, și au cumpăratu popa Nidelco, el săngur, locul de casă, și au pus diăconu Ion casă pă el.

și l-am ajutat la casă cu bani, păn o au făcutu. Iar cine va face preste cuvântul mieu, să fie blăstămatu de Domnul Hristos și de Maica Sfinții Sale și de 300 și 18 sfinți părinți de la Nichiia, și să fie supt blăstăm priotească și de mine neertat, că așa las eu popa Milea cu sufletu mieu păn sânt în fire. Aceasta am scris. Și am scris eu Andrei logofătă, cu zisa moș popii Milea.

Eu popa Milea amă iscălită cu mână mea.

Ib'dem, pag. 39, Document original.

7.

1804. Septemvrie 13. Cartea de alegerea hotarelor părților de moșie ce sunt ale lui „Stan Parnia și cu frații lui ot Căndeștii din Vale” și ale lui „Neagoe Șchiopu i Pavel Busiuc i Ion diiaconu și popa Gheorghe ot satul Căndești din Deal”... „în hotarul satului Șcheilor la Potoc”, pe care le-au „stăpănit cu pace, nestrămutat, până în vremea Nemților, când atunci fiind răzmiriță, li s'au răpus toate scrisorile stăpânirii, și moșnenii ot Șchei înțelegând răpunerea scrisorilor, le-au împresurat moșia lor”.

Ibidem, pag. 111. Document original, urmat de întărirea ispravnicilor de Dâmbovița.

8.

1810 Februarie. Zapisul lui Gheorghe Udriște dinpreună cu soția sa Maria și cu copii, dat „la mână popii lui Dumitru”, pentru vânzarea unui loc „la Bură în Părvăneasca, de prăjini treizeci”.

Ibidem, pag. 69. Document original, semnat prin punere de deget de vânzatori și de nouă martori, și scris de Cărstea Zarioiu.

9.

1811 Iunie 20. Zapisul dat de Ilinca sin Vlad Cazacu dinpreună cu nepotul său, la mână „popei lui Dumitru ot satu Dragodănești”, pentru „un petecă de locă cu pomi pă elu” ce i-l dă de pomană.

Ibidem, pag. 91. Document original, semnat prin punere de deget de donatori și de patru martori. Este scris de Cărstea grămăticul.

10.

1815 August 4. Zapisul lui Gheorghe Mihort sin Sima Buză, dinpreună cu cumnată-sa Vișa și cu copii lor, din sat din Dragodănești dat la mână preotului Dumitru din Dragodănești, pentru vânzarea

întregii părți de moșie „din hotar Dragodăneștilor i din Sturzeneasca i Părvăneasca, din apa Dâmboviții până în apa Potocului, câtă să va alege”.

Ibidem, pag. 81. Document original, semnat prin punere de deget de vânzători și de opt martori. Scriitor este Ion sin popa Gheorghe.

11.

1817 Mai 11. Zapisul lui „Oprea sin Marin Cazacu, ginerile lui Stan Lungu”, dat „la mână popii Dumitru, ot sat Dragodănești”, pentru vânzarea părții lui de moșie ce o are dela socrul său, cu zapis, „den patru părți o parte”.

Ibidem, pag. 73. Document original, semnat prin punere de deget de vânzător și de trei martori. Scriitor este Cârstea grămăticul.

12.

1817 Mai 28. Zapisul lui Stan Luncu dinpreună cu feciorii lui dat la mână ginerelui său Oprea, dându-i din partea lor de moșie „denū patru părți, o parte”, „din apa Dâmboviții pân în apa Potocu, cu orice va fi” pe dânsa.

Ibidem, pag. 72. Document original, semnat prin punere de deget de vânzători și doi martori, și propriu de încă trei martori. Este scris de Cârstea.

13.

1819 Iulie 20. Zapis de învoială între moșnenii Căndești, făcut cu prilejul prigonirei ce au cu „priotu popa Dumitru Popescu... care cerea moșia jumătate”, împărțind moșia pe trei moși, „adică pă moșu Dariie ce s’ trag Popeștii și moșu Mircea și moșu Vlădescu”.

Ibidem, pag. 13. Original semnat de optsprezece moșneni din Căndești, prin punere de deget, iar de „popa Dan Sfetescu” care este și scriitorul actului, priu proprie semnătură.

14.

1819 August 20. Hotarnica făcută de Iancu Glavă, biv vel clucer za arie, din porunca lui Alexandru Nicolae Suțu voevod, pentru părțile de moșie ale „popii Dumitru i popa Pavel și Stanū Parniia, aninișani cu părtașii lor i cetașii lor din satu Căndești și Dragodănești, pentru impresurarea ce li să făcea atât de Dragodănești cât și dă Căndești”. Hotarnica este urmată de două tabele, una de „așăzarea stânjinilor

acestui trup de moșie, câte câți stâneni i să cuvine fieștecăruia dă a ținea”, și una de „arătarea pogoanelor ce li s’au venit a avea acești moșneni, atât de moștenire cât și dă cumpărătoare, după analoghia stânenilor, din cap despre Dâmbovița”.

Ibidem, pag. 59—66. Document original. Clișeul acestei hotarnice se păstrează la Arhivele Statului.

14.

1819 August 20. Carte de alegerea hotarelor despărțitoare moșiilor moșnenilor Dragodănești de către cele ale moșnenilor Aninișani, făcută de Iancu Glavă biv vel clucer za arie, în urma jâlbii ce au dat la domnie, „popa Dumitru i popa Pavel i Stan Parnița cu cetașii lor i părtașii lor”.

Ibidem, pag. 127. Document original.

15.

1819 August 20. Cartea de hotărnicie, făcută de Iancu Glavă, biv vel clucer za arie, pentru părțile de moșie ale moșnenilor Căndești. Hotărnicia este făcută din porunca lui Alexandru Nicolae Șutu voevod, și este urmată de o tabelă de „așezarea stânenilor cum au de a stăpâni fieștecare din moștenitori cumpărători ai moșului Darie, adică pă Neagu și pă Băncilă, Stan Parnița cu ai săi, ce să fac dooă părți, și popa Dumitrie sin diiaconu Ion cu ai săi, pă Dragomiră ce să trăgănescă din elă.

Ibidem, pag. 5—10. Copie.

16.

1819 Decembrie 10. Zapisul lui „Stan Parnița, dinpreună cu Voicu Ainișanu” și cu frații lui Vlad și Dumitru, prin care dăruiesc „finului popii Dumitru ot Dragodănești”, moșie „în hotarul Dragodăneștilor, Piscu Secături și Curmătura, și de la Fântănele”.

Ibidem, pag. 23. Original, semnat prin punere de deget, de nouă moșneni, și propriu de Buică, Zidaru și de Tudosie Cucu. Zapisul este scris de Ion sin popa Gheorghe.

17.

1821 Mai 21. Zapisul lui Marin Nălbea dinpreună cu soția sa Ilinca și cu copii, dat la mână „moș popii lui Dumitru sin diicon Ion

ot Dragodănești", pentru vânzarea a „doosprezece prăjini locū de arătură, prăjina de palme doozeci, în siliște pă din susū de Valea Paului”.

Ibidem, pag. 67. Document original, semnat prin punere de deget de vânzători și doi martori; este scris de Ion sin Popa Gheorghe.

18.

1821 Octomvrie 10. Zapisul lui Voicu Ainișanu, cu soția și copii, dat „la mână popi lui Dumitru Popescu ot Dragodănești”, pentru vânzarea a „doozeci și opt de stânjini de moșie, dinū hotaru Ainișanilor”,... „din apa Dâmboviții până în apa Potocului, cu ce să va afla pă ei”.

Ibidem, pag. 25. Original, semnat prin punere de deget de Voicu Ainișanu cu soția Anghelina și copii Marin și Stana, cun și de cinci martori. Este scris de Ion sin Popa Gheorghe.

19.

1823 Mai 20. Zapisul lui „Stan Parniia ot satul Cădeștii din Vale, împreună cu feciorii” săi, dat „la mână finului preotului popa Dumitru Popescul ot Dragodănești, precum să să știe că umblând, numitul preot, prea mult, prin judecăți”, îi dă „de pomană stânjini optsprezece, curmezișul, iar lungul, din apa Dâmboviții, până în apa Potocului, cu ce să va afla pe dânsa”.

Ibidem, pag. 21. Original, semnat prin punere de deget de Stan Parniia, soția lui, Andrei sin Stan, Dumitrache sin Stan, Dumitru brat Stan, Vlad brat Stan și prin proprie semnătură de martorii Grigorie protopopul, Iancu Glavă, biv vel clucer za arie și popa Dumitru proistos. Zapisul este scris de „Neiță, dascălul bisericii domnești ot Târgoviște”.

20.

1823 Iunie 18. Cartea de judecată a ispravnicilor județului Dâmbovița, în prigonirea ce au „Oprea Ciortan i Gheorghe Ciortan i Marin Ciortan i uncheaș Savul Buliga i Gheorghe al Stani sin popa Marin și Răducul Mălâi, lăcuiitorii moșneni ot Cădeștii din Vale”, cu „Stan Parniia i popa Dumitru cu cetașii săi, iarăși moșneni Cădești, tot de acolo”, hotărând să-și stăpânească fiecare, partea lui de moșie după glăsuirea hotarniceii Cădeștilor, din 20 August, 1819.

Ibidem, pag. 17. Document original, semnat de ispravnicii Șerban Gărdăreanu și Ioan Jianu, și de clucerul Iancu Glavă.

21.

1823 Iulie 18. Zapisul lui Marin sin Iancu dinpreună cu soția sa, dat „la mâna priotului popa Dumitru i la mâna Radului Iancu, dinpreună cu frate-său Dumitru”, pentru vânzarea părții lui de moșie „den hotar Dragodăneștilor i den Sturzeneasca, ce este pă alături cu a lui Ispas, adecă stânjeni după cum coprinde cartea de hotărnicie, ori cu ce să va afla pă dânsa”.

Ibidem, pag. 78. Document original, semnat prin punere de deget de vânzători și doi martori. Este scris de popa Sima.

22.

1827 Noemvrie 20. Carte de alegerea hotarelor moșiei Șcheii din Jud. Dâmbovița, partea cuvenită mănăstirii Sărindar, 1386 stânjeni, „și alți asemenea stânjeni mănăstirii Tuturor Sfinților, și din susul acestor mănăstiri” a „moșnenilor Căndești, stânjeni 2400”. Cartea este urmată de o tabelă de cumpărăturile făcute de Dragomir și de Băncilă în Șchei, Voinești, Căndești și Dragodănești.

Ibidem, pag. 115. Document original.

23.

1829. *Spîța neamului preotului Dumitru Popescu din Căndești.*

Să s' știie că voiū să arătū moși cei ce ne-au cunipăratū nooă moșiie dinū vechime și pre cei ce a rămas după ei neamuri, că umblândū eu, popa Dumitru, în judecată, multū și prin ristoave și prin zapise, am doveditū neamurile, care dinū cine să trage, cum în jos să arată :

Intăi moșu nostru Dragomirū Sărbu, ce ne tragimū noi Popești și fratele lui Băncilă și Neagoe. Dragomirū au făcutū pă Ion ; Ion au făcutū pă popa Sărbul ; popa Sărbul au făcutū pă Gligore și pă Simionū ; Gligore au făcutū pă Stanū ; Stanū au făcut pă popa Milea și pă Cărstea ; popa Milea au făcutū pă popa Radu i pă diiacon Stan i pă popa Nedelcu i pă diiaconu Ion ; diiacon Ion au făcut pă popa Dumitru. Și dintru aceștiia niminea să nu schimbe vreunū neamū. Și pentru adevărată credință, am iscălitū cu mâna mea.

Popa Dumitru Popescu, adeverezū.

Ibidem, pag. 1.

24.

1912 Februarie 29. Insemnare „de suma stânnenilor prevăzută în ocolnița Nalbeasca, pe numele fiecărui moș”.

Ibidem, pag. 11, O însemnare recentă,

M. G. Regleanu

ACTE TURCEȘTI PRIVITOARE LA HOTARELE DUNĂRENE ALE ȚĂRII ROMÂNEȘTI

I.

Lucrarea de față nu este un studiu propriu zis, ci numai prezentarea unui modest material pentru aceia cari vor studia hotarele de altă dată dintre țările române și Imperiul otoman.

Cele treisprezece documente pe care le dăm mai jos sunt luate toate din fondul turcesc dela Arhivele Statului din București și lămuresc într'o măsură apreciabilă raporturile între Principate și Poartă, din punctul de vedere al frontierei, căci a existat „o frontieră” între ele.

Se știe că Imperiul otoman era împărțit în două *Beilerbeilicuri* : Beilerbeilicul din Anadolu și cel din Rumelia. Acesta din urmă cuprindea 7 provincii (*eyaletc*) : Sofia, Bosna, Ozu, Ulah-Bughdan, Mora, Ghirid (Creta) și hotarele maritime ale lui Capudan Pașa.

Aceste *eyaletc* erau împărțite în rândul lor în următoarele *sanğacuri* :

I. **Eyaletul Sofia** în următoarele provincii (*sanğac*) : Sofia, Salonic, Iscüb, Okhri, Köstendil, Târhala (Tesalia), Delvine (Epir), Iskenderie (Scutari=Şkodria), Avlonia (Valona), Elbasan, Berzerin, Ducakin, Alağa Hisar, Velcetrin, Iania (Ianina) și Semendre.

II. **Eyaletul Bosna** în următoarele provincii : Bosna, Hersek, Izvornic și Kilis.

III. **Eyaletul Mora** în provinciile : Mora (Morea), Fghriboz (Negroponte), Karli-Eli (Acarna) și Aynabakhti (Lepanto).

IV. **Eyaletul Ghirid** (Creta) în provinciile : Candia, Hania, Resmo și Midilli.

V. **Eyaletul Insulelor** în Insulele din Mediterana, Insulele din Arhipelag și Insulele din Marmara.

VI. **Eyaletul Ulah-Bughdan** (Valahia și Moldova).

VII. **Eyaletul Ozu**.

Aceasta din urmă conținea 7 *sanğacuri*, cu următoarele *cadilicuri* :

a) *Sanğacul Ozu* sau *Occeacov* cu cele 35 județe ale sale : Silistra, Tecfur-gölü (Constanța), Ahyoli, Varna, Yenibazar, Pravadia, Čardak, Umuri Fâkih, Aidos, Karinabad, Islimië, Babadag, Kara-hârmén, Balcic, Isaccea, Sahibè, Mangalia, Yanboli, Hagi Oglü-Bazarî, Yenigè-Kizîl-agmağ, Nevahië-i-Yanboli, Măcin, Tulcea, Hârșova, Mesevri, Ibrail (Brăila), Ismail-ghecidî (Ismail), Bender (Tighina), Chilia, Ekrad-gâk, Ackerman (Cetatea-Albă), Cozluğa, Tombasar, Ianîc-Palanca, și, Kîl-Burun.

b) *Sanğacul Nicopole* cu județele : Nicopole, Evracè, Hunaliğ Târnova, Rahova, Zıştov (Șiștov), Lofgè, Izladi, Rusciuc, Şumni, Alakilisà, Hezargrad (Razgrad), Etreboli, Esghî-ğumà și Yerkökü (Giurgiu).

c. *Sangacul Pelvinè* (Plevna) împărțit în două : Vidin și Feth-ül-Islam (Cladovo).

d. *Sanğacul Cirmen* cu județele : Cirmen, Acğa-Kâzanlıc, Gisrî-Mustafâ-Paşâ, Zagara-î-gedid (Novo-Zagora), Uzungè-abad, Einegik, Khasköi, Rodosğuc (Rodosto) sau Tecfur-Daghi.

e) *Sanğacul Kîrk-Kilisè* cu județele : Kîrk-Kilisè (Teseraconti Eklisiè), Ada, Maidos.

f) *Sanğacul Vizè* cu județele : Vizè, Serai-Vizè, Babai-Atîc, Khavasi-Mahmud-Paşâ, Khaireboli, Bunar-Hisari, Bergus, Čorlu, Khaslar, Silivri, Çekmegè-i-Kebir (Böyük-Cekmegè), Çekmegè-i-saghir (Cüçük-Cekmegè), Tercos, Čatalğa, Ereilî, Midie, Rus-Köiü.

g) *Sanğacul Ghelibolu* cu județele : Ghelibolu, Egeabad, Ibri, Sedd-ül-Bahr, Kilid-ül-Bahr, Evreşè, Malgara, Keşan, Ipsala, Feregic, Şarköi, Enos.

După cum se vede, cetățile care înconjurau Principatele Române cădeau în cele trei provincii făcând parte de eyaletul Ozu (Ozu, Nicopole, Pelvine).

a) Ozu (Silistra, Babadag, Isaccea, Măcin, Tulcea, Hârșova, Brăila, Ismail, Tighina, Chilia, Cetatea-Albă).

b) Nicopole (Nicopole și Șiștov).

c) Pelvinè (Vidin și Cladovo).

În ce privește jurisdicțiunea turcească din Rumelia, aceasta era compusă din :

a) Judecătorii de primul rând, după cum era cel din Rusciuc.

b) Judecătorii de prima categorie (*ulâ*).

c) Judecătorii cei mai apropiați de precedenții (*carib*), cum era cel din Nicopole.

d) Judecătorii de a doua categorie (*menasib-i-saniè*), cum erau cei din Balcic, Silistra și Vidin.

e) Judecătorii de a treia categorie (*menasib-i-salisè*), cum era cel din Mangalia.

f) Judecătorii din categoria celor din Lepanto (*menasib-i-Ainabakhti*), cum era cel din Brăila.

g) Judecătorii din categoria celor din Erlau (*menasib-i-Egri*), cum erau cei din Hârșova, Isaccea, Rahova, Ismail, Misivri, Kozlidja (Silistra), Servi (Nicopole), Isladi = Slatina (Nicopole), Feth-ül-Islam = Cladova și Orșova (Nicopole), Eskiğuma (Nicopole), Osman-Bazari (Silistra), Bulumiè și Karalum (Nicopole).

h) Judecătorii din categoria celor din Celebi-Pazari (*menasib-i-Celebi-Pazari*), cum erau cei din Măcin și Giurgiu.

i) Judecătorii din categoria celor din Čanad (*menasib-i-Čanad*), cum era cel din Umur-Fakih.

Mollalele (Monla = Molla = Mevlana), după cum se știe, erau judecătorii marilor orașe, împărțite în 4 categorii : 1. Judecătorii din prima categorie erau cei din Mecca și Medina ; 2. Cei din a doua erau judecătorii din Adrianopol, Brusa, Egipt și Damasc ; 3. Cei din a treia categorie, judecătorii din Yenişehir, Salonic, Smirna, Alep, Ierusalim, Eyub ; 4. Cei din a patra erau judecătorii celor 12 orașe : Filipopol, Sofia, Bosna, Belgrad, Kütahia, Cesarea, Aintab, Diarbekir, Konia, Maraș, Erzerum și Cipru.

Dar judecătorii ținuturilor cetăților dunărene erau de obicei *cadî-uri*, — sub această denumire erau desemnați de obicei judecătorii micilor orașe, — sau *naib-i*, denumire dată judecătorilor din localități mai mici.

Spre a apăra granițele lor europene împotriva năvălirii ghiaurilor și spre a supraveghea pe conducătorii țărilor înconjurătoare care erau sub suzeranitatea turcească, Turcii construiseră la hotarele lor apusene unele cetăți. Cetățile acestea erau bine întărite, prevăzute cu material și provisii pentru un asediu mai îndelungat și lor li s'a mai adăogat și teritoriul dinprejur, „Hinterland”, pentru întreținerea trupelor și a comandantului, pe turcește, „*raia*”¹⁾.

Aceste raiele se mai ziceau și *serhaturi*, nume dat și altor cetăți din marginea Impărăției, ceea ce însemnează *mărci* de graniță. Ele însă nu erau decât niște *hasuri* sau districte turcești. Dela *serhadd* = graniță, soldații dintr'însele se chemau „*serhatlii*.”²⁾

1. Mih. Popescu, *Cetățile turcești din prejurul principatelor române*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor istorice”, 1927, Aprilie—Iulie, p. 76.

2. N. A. Constantinescu, *Intinderea raielelor cu deosebită privire la raiaua Giurgului*, în „Anuar de Geografie”, Anul II (1910—1911), p. 23—86.

Unele din aceste cetăți, situate pe țărmul stâng al Dunării, nu erau localități propriu zise turcești, ci erau considerate ca raialele țărilor române, puse sub jurisdicția unui *muhafiz*, fiind cele mai importante puncte strategice și economice: Severinul cu Orșova, Turnu, Giurgiu, Brăila, Chilia, după cum, la hotarul Nistrului, erau Cetatea-Albă (Akkerman), Tighina (Bender) și Hotin (Khotin).

Supraveghietori ai Țării Românești erau Pașii de la Orșova, Vidin, Lom, Nicopole, Rusciuc, Silistra, Hârșova și Brăila, iar ai Moldovei, Pașii dela Ismail, Chilia, Cetatea-Albă, Tighina și Hotin. Cei din urmă mai aveau, primul, însărcinarea să supravegheze pe nărzacii Tătarilor, iar cel de al doilea pe Poloni și Cazaci ¹⁾.

I I.

Primele șapte documente care urmează această introducere, privesc un litigiu între locuitorii din Giurgiu și cei din Țara Românească, pe chestia hotarelor între raiaua din Giurgiu și Țara Românească.

Am rezervat pentru un studiu viitor legăturile între cetățile turcești de pe țărmul Dunării și țările române, și în primul rând acelea dintre raiaua din Giurgiu și Țara Românească. Aici dăm numai câteva lămuriri despre numele orașului Giurgiu, după indicațiunile documentelor turcești.

În documentele turcești Giurgiu este numit *Yerköki*, denumire care înseamnă în limba turcă „rădăcină de pământ.”

„București are ca avan-post, spune Hammer, pe țărmul stâng al Dunării, *Yerköki*, nume care înseamnă „rădăcină”, și pe care Valahii au făcut-o *Giurgewo* și Rușii *Shoursha*” ²⁾.

Ahmed Vefik Pașa spune în Dicționarul său: „*Yerköki*, — care înseamnă câmp de morcov, — este un oraș pe Dunăre, centrul județului Vlașca din Țara Românească” ³⁾.

Vestitul călător turc *Evlia Celebi*, care a trecut și prin Giurgiu, spune că acest oraș „deși se găsește pe teritoriul valah, depinde de sangacul Nicopole” ⁴⁾, iar în altă parte arată că raialele din această localitate toți sunt valahi ⁵⁾. Aceste cuvinte ale lui *Evlia Celebi* sunt demne de relevat. Ele aduc o dovadă prețioasă despre romanitatea raialelor.

1. Cf. și Mih. Popescu, *op. cit.*, p. 76.

2. Hammer, XVI, 292.

3. *Lehge-i-Osmani*, 1306 (1890), p. 898.

4. *Evlia Celebi, Călătorie*, Vol. VII, p. 463.

5. Idem, p. 314.

„Se știe sigur că populația tuturor raialelor n'a încetat niciodată de a fi românească. În raiaua Giurgiului se dovedește și prin numirea curat românească a multor localități ca : Scânte, Dulgherul, Ciungul, Slobozia, Turbatul, Cristea Vameșul, Malu, Vai-de-ei.”¹⁾ Afară de cele însemnate de d. Prof. N. A. Constantinescu, unele cuvinte întrebuițate chiar în documentele cari urmează, dovedesc acest fapt. De exemplu, cuvântul Calea-Ban[ului], pe care îl întâlnim în documentele care urmează.

Vorbind despre cea dintâiu hotărnicie conosită, aceea de pe vremea lui Mircea Ciobanul, d. Prof. N. A. Constantinescu observa că „în mod vag ni se păstrează de atunci amintirea „drumului Banului”, care înseamnă hotarul tras de o comisiune, în care, din partea Voievodului român, eră și un mare Ban”.

III.

Unele din documentele date acum la lumină sunt folosite de Mihai Constacuzino (ed. Tunusli). Am crezut necesar să le dăm aici într'o traducere mai fidelă, deoarece cele publicate în ediția Tunusli sunt redată într'o formă cu totul denaturată. Ne referim la traducerea lui Sion. Astfel într'o notă traducătorul lor scrie : „Mehchemezi : cu acest cuvânt de bună seamă voește să numească autoritățile”. Pe când știm că cuvântul „*mahchemè*” înseamnă pur și simplu „tribunal”. Dintr'o altă notă „Diaschele : acesta de bună seamă este un termen geometric turcesc pe care nu-l putem traduce.” În textul turcesc găsim întrebuițat cuvântul „*khatvè*” care înseamnă *pas*. O altă notă : „*Valilicul lui Ozu* : acești termini neputându-i traducere, i-am pus astfel ca în original.” Ozu era unul din cele 7 eyalete (provincii) ale Beilerbeilicului din Rumelia, unde erau cuprinse *sanğucurile* turcești din jurul Principatelor Române, cu cetățile lor respective : Silistra, Babadag, Isaccea, Măcin, Tulcea, Hârșova, Brăila, Ismail, Tighina, Chilia, Cetatea-Albă. În textele traduse mai găsim alte cuvinte denaturate : „*Gembegi-başa*” ; este cuvântul turcesc „*gebegi-başı*” care înseamnă „intendentul pulberăriei și arsenalelor militare.” „*Bumbaşir*” ; este cuvântul turcesc „*mübaşir*” care înseamnă „demnitar însărcinat cu o misiune”. *Zapçı* (recte : *Zabit*), *Muvela* (recte : *Mevla*), *caid* și *terkenar* (recte : *derkenar*) sunt reproduse la Tunusli cu un semn de întrebare.

Documentul IV din anexe îl găsim tradus și în *Studii și Documente*, V, p. 475—478, publicat de N. Iorga după condica Mănăstirii Pante-

1. N. A. Constantinescu, *Întinderea raielelor*, în „Anualul de Geografie”, II, p. 81.

limon (F 273—4). Am crezut de cuviință să-î dăm aici într'o traducere mai credincioasă, pentru că cel reprodus are unele vicii de traducere și câteva cuvinte sau nume alterate, de exemplu : *Balichet Huda* (recte : Bali Chethüda) ; *Alichet Huda* (recte : Ali Chethüda) ; *Sicurnamea* (recte : *sinornamê*) ; *Muhăiudin* (recte : Mehmededdin).

ANEXE

I.

Litigiu între locuitorii Giurgiului și ai Țării Românești.

[ca 1806]. *Adresa capuchehaialei din Constantinopol a Domnului Țării Românești către Înalta Poartă cerând aplicarea dispozițiilor vechilor orândueli în privința hotarelor între raiaua din Giurgiu și Țara Românească, fiind iscate unele litigii între locuitorii din Giurgiu și cei din Țara Românească.*

Adresa nu poartă nici semnătură, nici dată ; dar în ea fiind o aluzie despre un firman promulgat „acum 38 ani”, și firmanul la care se referă aluzia fiind din anul 1768, adresa trebuie să fie scrisă în 1806, sub Constantin Ipsilanti Vodă, Domnul Țării Românești (1802—1806).

Umila adresă (*tacrir*) a servitorului vostru capuchehaiaua Țării Românești.

Deși prin înalte ordine s'a încuviințat împiedicarea aceloră cari calcă hotarele serhaturilor împărătești aflate pe malul celălalt al Dunării, adică pe solul Țării Românești, și încearcă agresiuni împotriva locuitorilor acestei țări și pretind ocuparea moșiilor lor, totuși în momentul de față unii din locuitorii Giurgiului din propria lor inițiativă, calcă fruntariile desemnate ale cetății din Guirgiu și încearcă să uzurpe pământul Țării Românești, ceea ce aduce desigur prejudicii raialelor și proprietarilor de moșii ai Țării Românești.

Este un lucru cert că chiar dacă vor fi promulgate și de acum înainte înalte ordine în această privință fără a fi semnalate hotarele între Giurgiu și Țara Românească, litigiile tot nu vor înceta.

Despre aceste hotare fiind promulgată acum 38 de ani o înaltă poruncă, vă rog să dispuneți promulgarea unui înalt ordin pomenind conținutul zisei porunci după registrele dela Arhivele Impărătești (*Defter-i-Khakanî*).

În această privință depinde de înalta voință împărătească orice ordin și poruncă. [Lipsește data și semnătura].

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173. (V. pl. I).

افخو قیو تو آری قلد نزلق قیو برنگار لرد

طلی نزلق فارشویه سنن کان فنی افخو اراضین اوری سرحدات خسروان نزلق حدودی تجاوازه افخو حدودی مسکنه قوض
وموشه لری ضبط داعیه سنن افخو لری منع ودهلری باین هر قدر اراضیه اصداریه جنبه افخو لری برخی. بواسطه برک
اهالینو بعضی خو بخو برک قلد سنه تقصیل قکان حدودی تجاوازه افخو اراضیه تسلط وضط داعیه سنن
ووجالت افخو رعایانسن وموشه اصحابه غدیری مهلب ابکی بیدار وبنون بویه دخی برکوک وانانو اراضینلک کل
اورک حدودی کلک و افخو لری اراضیه اصداریه وعبایت. بوردی نه تناء رطوف اولیه فنی بربری و نمودار و نمودار
واثر افخو سکنه سنن خط هما بون ایه اراضیه و برشمنی افخو اراضیه سکنه و دقت خافا قیو طاقا بالینع
دکخار و معلوم و لی القاء لری بوردی قیو طاق و ضربه درجه افخو اراضیه اصداریه و احسان بولک
بابان موشه لری اوردی موشه لری

افخو قیو تو آری قلد نزلق قیو برنگار لرد

II.

Litigiu de hotar între nazîrul Silistrei și domnul Țării Românești.

1764 Iulie 14 (13 Muharrem 1178). *Transcris pe adresa capuchehaialei Țării Românești, documentul de mai jos, copiat după registrele Arhivelor Împărătești, relatează litigiul între nazîrul din Silistra și Domnul Țării Românești în privința locurilor într'o depărtare de 40 pași de la punctele unde se revarsă Dunărea și în privința lacurilor, bălților și a altora aflate acolo, litigiu care cercetat în diferite rânduri, se rezolvă printr'un firman împărătesc și printr'o ordonanță a defterdarului cu data de 13 Muharrem 1178 (1764 Iulie 14), în favoarea Țării Românești, urmând ca în schimb contribuția Silistrei către fisc să fie scăzută cu 3000 de piaștri, sporind cu această sumă gūzië-ul Țării Românești.*

Spre a soluționa litigiul între nazîrul din Silistra și Domnul Țării Românești în privința locurilor la o depărtare de 40 pași de la punctele unde se revarsă Dunărea și în privința lacurilor, bălților și a altora aflate acolo, s'au însărcinat intendentul șef al arsenalelor (*Gebegî-başı*) Elhağ Mehmed, — ca să fie sporită gloria sa, — numit împuternicit pentru ordinea (*nizam*) Țării Românești, și Mollaua Ahmed [de fel] din Creta, — ca să fie sporită virtutea sa, — desemnat ca judecător, cari au cercetat [litigiul] prin locuitorii din împrejur, și cu acest prilej adevărații musulmani (*sikat-î-muslimin*) au declarat că începând dela Giurgiu până la Brăila malurile dunărene ale Țării Românești și bălțile și raialele (*riyat*) și dijmele (*aşar*) și dările (*resm*) aflate acolo ar fi ocupate (stăpânite) dela început (*öteden berü*) de voivodul Țării Românești și de proprietarii moșiilor.

Afară de aceasta în anul 1082 [1671] s'a lichidat (*încâtă*) litigiul pomenit în fața tribunalului din Silistra, iar cu prilejul litigiilor din anul 1131 [1718], s'a numit inspector (*mübaşir*) și judecător (*molla*) din [partea autorităților din] Stambul și s'a dat sentința legală [în aceasta privință] hotărîndu-se că nazîrii n'au drept la nici o legătură și la niciun amestec în locurile și lacurile pomenite și promulgându-se chiar un înalt ordin în acest sens, după cum este înregistrat.

Tot așa cu prilejul apelului făcut de numitul nazîr s'a dovedit că începând din vremurile cele mai vechi sunt stăpânite și exploatate de împuterniciții (*mütevelli*) mănăstirilor și de boerii Țării Românești bălțile aflate în moșiile Cadrarosan (= Căldărușani), Milhosiul

(=Milhorscul), Cacami (=Cacameiul), Ursar, Galačoi (=Galațuiul), Marġnan (=Mărgineni), Ciochești (=Ciocănești) și Nicorine, cari se formează din împrăștierea râurilor Mostiște, Galățuiul și Ralet(?), izvorite din munții de pe malul românesc al Dunării, stăpânind totodată și taxele de pescuit în lacurile aflate acolo; de asemenea ei stăpânesc într-o proprietate întărită prin seneturi veritabile două bălți mari conținând 23 de moșii cunoscute pe nume și formate prin ruperea marelui râu Bocea (?) care [în rândul său] se naște prin adunarea și spargerea celor trei râuri pomenite; ei percep taxele asupra peștilor pescuiți în aceste lacuri și celelalte taxe, iar darurile raialelor aflate acolo se percep prin funcționari speciali imputerniciți de Voievozii Țării Românești, *nazîrul* neavând nici un drept de amestec și intervențiuni.

S'au întocmit seneturi valabile conform dispozițiilor Înaltului ordin (*emr-î-șerif*) promulgat în luna Rebi-ül-aher din anul 1174 [Nov. 1760] pe baza *arz*-ului întocmit de judecătorul (*mevlana*) menționat împreună cu judele (*cad*) Silistrei și pe baza raportului suszisului inspector (*mübașîr*), și spre a întări conținutul acestor seneturi s'a promulgat un alt înalt ordin (*emr-î-șerif*) în ultima decadă (*evakhir*) a lunei Șaban din anul 1177 [I'ebr. 1764] dispunând ocuparea de către voevodului Țării Românești a locurilor, bălților și moșiilor până la patru zeci pași [dela malul Dunării] și interzicând *nazîrilor* de a semăna sau de a se amesteca samavolnic (*fizuli*) în hotarele Țării Românești; în acest sens s'a promulgat și un *Hatt-î-hümayun* și un ordin marginal (*derchenar*) amănunțit cu data de ultima decadă (*evakhir*) a lunei Șevval, dispunând înregistrarea celor poruncite la registrele (*sigil*) tribunalului [din Silistra] pentru ca să fie aplicat întocmai (*destur-ül-amel*).

Deci în *arz-u-mahzer*-ul primit din partea numitului *nazîr*, reese că la citirea înaltei porunci promulgată asupra plângerii Domnului Țării Românești, în fața tribunalului Silistrei de față fiind și locțiitorul (*vechil*) *nazîrului* și locuitorii provinciei (*vilayet*), aceștia în răspunsul lor au declarat că: într'adevăr lacul pe care îl pretinde Domnul și care se formează din cele trei râuri, Galațuiul, Ralet (?) și Moște (?) nu este curgător și nu se amestecă cu lacurile Dunării, ci este un lac fără izvor, situat în Țara Românească, într-o depărtare de 12 ore dela malul Dunării, pe lângă satul Oiaș (?), fără a fi ocupat vreodată de *Naziri*, *Nazirii* ocupă dela început pe baza unui *berat*, acele locuri cari sunt situate la 40 pași de punctul unde apa ajunge la vărsarea în Dunăre, și acele lacuri și bălți cari se găsesc la Dunăre, având aceasta ca ieșire.

Această declarație a locuitorilor s'a înregistrat în sentința (*ilam*) judecătorului (*cadî*) Silistrei și a judeului (*naib*) Giurgiului, și printr'un *mahzer* al locuitorilor, spre a fi înregistrat după condițiunile vechi.

De asemenea Vizirul Regeb Paà, guvernatorul (*Val*) Silistrei și Kôprülû Zadè vizir Ahmed Pașà — ca Dumnezeu să facă îndelungate mărinimiile lor — au arătat prin *arzurile* lor. Scoțând inscripțiunile amândorura părțile, caetul privind pe Țara Românească nu s'a găsit în Arhivele Impărătești (*Defterhanè*).

Numai din declarațiunile lui Esseid Mehmed Avnî, defter-eminî, fala iluștrilor și glorioșilor, — ca să dureze gloria sa — reese că după registriul din Arhivele Impărătești (*defter-i-Khacan*) recoltele, produsele și taxele insulelor, ale lacurilor, ale râulețelor și ale eleștelor din Dunăre și drepturile fiscului (*beit-ül-mal*) până la locul unde ajunge Dunărea în timpul vărsării sale, aparține la mucataua nezaretului Silistrei, și că nezaretul pomenit este preluat cu arendă pe viață (*malikianî*) de Ahmed Bei, șeful conturilor de capitații (*güziè muhasebegis*), ca să dureze gloria sa, — și de Elhağ Khalil, — ca să sporească puterea sa, — cu plata anuală de 2.200.000 (*yuk*) și 59.790 accele (*sic*).

Și că în condițiunile beratului este prevăzut că debarcaderele pomenitului *nezaret* nu se vor despărți unul de altul ci surplusul unuia va compensa deficitul celuilalt; că se va sămăna și cultiva în insulele și în locurile din afară de 40 pași din punctele unde ajunge Dunărea în timpul revărsării; că se va percepe dela recolte dijma (*aşar*) și dela vite câte o accea ca drept de pășunat, și dela oi după lege și dela peștele pescuit în Dunăre și în lacuri, sfertul.

Având ca bază avizul dat de cancelaria generală a fermelor (*baş-mucataa*), după care aceste condițiuni sunt prevăzute în toate beraturile împărătești promulgate începând din anul 1048 [1638], și pe baza acestora inserate în înaltele porunci, s'a promulgat o *iradè* împărătească dispunând reducerea cu 2000 piaștri [contribuția Silistrei] către fisc și adăogarea [acestei sume] asupra Țării Românești, și încetarea astfel a oricărui pretext de litigiu.

Fiind întrebat în această privință și baş-capuchehaiaua Țării Românești, acesta explică în *tacrirul* său că [nu se știe] dacă condițiunea în privința celor 40 de pași spre părțile ținutului (*nezaret*) Silistrei este anterioară arendei pe viață (*malikianè*) sau este conformă înaltei ordine date în mână arendașilor, din cauză că în Arhivele Impărătești nu se găsesc indicațiuni despre hotarele Țării Românești, după cum s'a dovedit în urma celor trei înfățișări.

Afară de aceasta, Dunărea propriu zisă (*Anà-Dună*) curgând în continuu prin albia sa proprie și legându-se numai în timpul revărsării, este cert că nu va rămâne într'o stare care să producă litigii; astfel încât după cererile părților s'a dispus printr'o înaltă poruncă sporirea cu 2000 de piaștri [*güziê-ul*] Țării Românești, spre a lichida litigiul.

Presupunând o linie dreaptă în cele două părți ale adevăratei albie a Dunării curgând între pământurile Silistrei și cele ale Țării Românești, — albia care se numește Dunărea propriu zisă (Dunărea Mumă = *Anà-Dună*), — aceasta și toate insulele și eleșteele care sunt în ea până la linia dreaptă de pe malul Dunării să fie ocupate de către Silistra și toate recoltele și taxele să fie luate de către *nazîrii* Silistrei;

Domnii Țării Românești să nu facă nici o inmixtiune încoace dela linia dreaptă de pe malul românesc al Dunării; *Nazîrii* Silistrei să nu facă nici o inmixtiune în cei 40 de pași în litigiu [*cari merg*] spre partea românească dela linia dreaptă de pe malul românesc al Dunării, și *cari* [până acum] erau înscrise la Arhivele Impărătești (*Defter- -Khacani*) ca fiind de ocupat de către *nazîrul* Silistrei, drept ce li s'a retras [acum].

Se consideră ca parte a Țării Românești toate locurile dintre Dunărea propriu zisă (*Anà-Dună*) și ramurile sale, până în pământurile de unde trec acele râuri care sunt legate la presupusa linie dreaptă de pe malul românesc al Dunării și care traversează solul Țării Românești; astfel încât să nu se facă din partea *nazîrului* Silistrei nici o încercare de violare asupra pământurilor din această parte și asupra insulelor și recoltelor *cari* se găsesc în râurile legate la Dunărea propriu zisă (*Anà-Dună*) sub pretextul că aceste râuri sunt legate la Dunărea propriu zisă.

În sfârșit, hotarele Silistrei începând dela presupusa linie dreaptă de pe malul românesc al albiei Dunării propriu zise (*Anà-Dună*), să nu fie trecut dincolo; iar hotarele Țării Românești fiind până la linia pomenită să nu se facă inmixtiune în Dunăre (*Anà-Dună*), în insulele din ea și în recoltele de pe acestea.

De aceea s'a solicitat dela picioarele tronului promulgarea unui *Hatt-î-Hümayun* dispunând aplicarea celor de mai sus, stergerea vechilor orândueli din registrele Arhivelor Impărătești și ale altor departamente și înregistrarea în aceste cancelarii, a noilor dispozițiuni, spre a nu da loc la noi litigii din nici o parte.

Prin urmare, spre a nu mai fi ridicată vreo plângere de părți, și spre a fi sfârșit orice litigiu, s'a orânduit printr'o poruncă împărătească, ca să sporească cu încă o mie de piaștri acea sumă de 2000 piaștri care era să fie scăzută dela contribuția Silistrei spre a fi adăo-

Handwritten manuscript page with dense text in Arabic script, featuring a large circular stamp at the top right and a signature at the bottom left.

Stamp: ARHIVUL STATULUI

Signature: H. Dj. Siruni

1764 Iulie 14 (13 Muhareem 1178)
(o. Anexe Nr. II).

gată la Țara Românească, adică scăzând trei mii de piaștri dela Silistra, să sporească cu această sumă *ğüziè*-ul Țării Românești.

Cum este indicat și explicat mai sus, nu vor mai fi luate în considerațiune vechile inscripțiuni (*cuiudat*) din Arhivele Impărătești (*Defter-î-Khacani*) și din alte biurouri, ele fiind declarate nule, urmând ca să fie trimise părților seneturi conținând noua orânduire (*Nizam-î-gedid*), și ca aceasta să fie înregistrată la Arhivele Impărătești și în alte biurouri.

Deci, în conformitate cu dispozițiunile înaltului firman în privința eliberării de seneturi noi celor interesați, nu se va mai înainta vreo plângere și litigiul se va considera ca lichidat, urmând ca, cu începere dela luna Martie din anul [11]77, să fie scăzută contribuția fiscală a Silistrei cu suma de 3000 piaștri, *ğüziè*-ul Țării Românești sporindu-se cu aceasta suma, și ca, după cum este arătat mai sus, să nu mai fie luate în considerație vechile inscripțiuni dela Arhivele Impărătești (*Defter-î-Khacani*) și dela alte biurouri.

Spre a pune în aplicare dispozițiunile înaltului firman, fala iluștrilor și generoșilor Mehmed Emin, actualul *baş-defterdar*, — ca să dureze înălțimea sa, — a emis o ordonanță (*ilam*) dispunând înregistrarea acestor dispozițiuni în registrele respective.

Pentru a pune în executare ordonanța numitului *defterdar*, s'a făcut inserarea în registrele respective a dispozițiunilor înaltului firman, după care, spre a nu mai fi ridicată vreo plângere (*arzuhal*) și spre a fi sfârșit orice litigiu, s'a ordonat reducerea dela contribuția Silistrei la fisc, afară de două mii de piaștri [cum era încuviințat anterior], încă o mie de piaștri, adică în totul 3000 piaștri, sporind cu această sumă *ğüziè*-ul Țării Românești, și totodată scoaterea din aplicare a vechilor inscripțiuni (*cuiudat*) dela Arhivele Impărătești, cum este prevăzut mai sus.

In ziua de 13 Muharrem 1178 (1764 Iulie 14).

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173, anexa A. (V. p¹. Nr. II).

O notă care urmează la acest act fixează la 566666 [acele] veniturile din *mu-catana* Silistrei și anume cele provenite din: vămă, coastă, trecere, taxele de cal, bou și oaie, pescuitul în Dunăre, lacuri, râulețe și helesteș, sarea Țării Românești, taxele de pășunat și de trestie, clădirile și grădinele de pe insule, etc.

III.

Tot litigiul de hotar între nazirul Silistrei și Domnul Țării Românești.

1763 Iulie 20 (1177 Rebi-ül-evvel 1). Documentul de mai jos este a doua inserare pe adresa capu-chehaialei Țării Românești și relatează litigiul ivit între nazirul Silistrei și Domnul Țării Românești, primul

violând vechile hotare ale Țării Românești și călcând cu 40 pași prevăzuți, litigiu despre care s'a ordonat o anchetă și s'a promulgat un firman împărătesc, dispunând ca nazîrul din Silistra și eminii din Șistov, Nicopole, etc., să nu mai calce nici un petec din teritoriul Țării Românești, și să nu mai facă vreo agresiune la bălți, insule, raiale, la taxele de pescuit și la alte taxe, la аваeturi, după cum se constată dintr'o inscripțiune cu data de 1177 Rebi-ül-evvel 1 (1763 Iulie 20) păstrată la Arhivele Impărătești.

Având în vedere că Nazîr-ul Silistrei spre a viola (*teğavuz*) și uzurpa (*tessalut*) vechile hotare ale Țării Românești a căutat pretexte, și bazându-se pe niște simple minciuni (*tezvirat*) a călcat cei 40 pași prevăzuți și a ocupat vechile moșii ale altora, au fost însărcinați din [partea autorităților din] Stambul un șef-portar (*capuğn-başı*) și un judecător (*mevla*) cu cercetarea cazului.

Aceștia constatând faptul au raportat către [autoritățile din] Stambul rezultatul cercetărilor lor, și pe baza acestui raport s'a promulgat o poruncă împărătească.

Și deoarece Nazîr-ul pomenit călcând această înaltă poruncă, tradițiunile (*cadim*) și zapisele (*sened*), a violat (*teaddi*) și a uzurpat (*tessalut*) iarăși [hotarele], spre a-l împiedica în mod desăvârșit de orice uzurpare și inmixtiune, s'a promulgat un înalt ordin către *turnaği-başı*-ul însărcinat cu *nizamul* Țării Românești, declarând că este contrar voinței împărătești violarea, călcarea și uzurparea în vre un fel [a hotarelor] de către Nazîri, Emini și Voevozi. Și totuși Nazîrii, Eminii și Voevozii din Nicopole, Șistov și din alte părți, din lăcomie și interes au început, la fel ca Nazîrul Silistrei, a viola, a călca și a uzurpa pământurile, bălțile, insulele, raialele și taxele Țării Românești, și au trimis în județul Vâlcea aparținând Țării Românești și în alte părți, pe oamenii lor cari au bătut și au împiedicat pe funcționarii însărcinați de Domnul Țării Românești cu adunarea veniturilor tezaurului (*mal-î-miri*), au sfătuit poporul din județ de a nu plăti niciun ban sau lucru (*mal*) încasatorilor, lansând zvonuri că vor înscrie și vor ocupa, în numele eminiilor, pe malul românesc al Dunării, până la Rahova și Șistov, locurile de 40 de pași din punctul unde ajunge Dunărea în timpul vărsării sale.

Toate acestea venind la auzul împărătesc, deoarece această violare și uzurpare a lor va pricinui desigur stricarea vechei orânduiri (*nizam-î-cadim*) a țării și va păgubi tezaurul statului, și fiindcă conform dispozițiunilor din *Hatt-î-Hümayun*-ul pomenit și din augusta poruncă

1763 Iulie 20 (*1 Rebi-ül-zevvel 1177*).

promulgată, este dorința împărătească ca să fie împiedicați *eminii* din Nicopole și din Șistov și alții de a comite răutăți și violări în țara pomenită, s'au trimis înștiințări, spre a fi înregistrate la departamentele nazirilor (*nezaret*) și la oficiile de venituri (*mucata'a*), dispunând interzicerea acestor neajunsuri, după cum iese din actele păstrate la Divanul Hümayun.

Aceste acte mai pomenesc că Elhağ Khalil, *Nazîrul* Silistrei, împreună cu partisanii săi, sub pretextul că ar fi posedat seneturi după cari ar fi îndreptățit de a sămăna și a cultiva în locurile de 40 de pași de la punctul revărsării Dunării, iar Domnul Țării Românești n'ar fi avut vreun drept de amestec în lacurile, insulele, raialele și locuințele acestora aflate acolo, au nesocotit înaltele ordine promulgate pentru orânduirea (*Nizam*) Țării Românești, și n'a renunțat la violările și opresiunile sale împotriva raialelor și locuitorilor, după cum au înștiințat judecătorii prin sentința și plângerea lor, și locuitorii Țării Românești printr'o petiție prin care arătau cum sunt oprimați și înfricoșați de numitul *Nazîr* și de partizanii săi din Silistra, rugând totodată împiedicarea lor.

Spre a verifica cazul pomenit și a da la iveală adevărul adevărat, spre a examina chestiunea de 40 pași care se arată pentru sămănat și cultivat, spre a cerceta de cine erau ocupate din vechime bălțile, insulele și raialele, spre a fixa hotarele, și spre a raporta cele cercetate cu rezultatul lor adevărat, au fost însărcinați Elhağ Mehmed Agă, șef-portar (*capuğû-başı*) la Palatul Împărătesc, actualmente intendent șef al arsenalelor (*gebeg -başı*) și delegat pentru nizamul Țării Românești, — ca să dureze gloria sa, — și *mollaua* Ghiridi (de fel din Creta) Elhağ Ahmed, — ca să fie sporită virtutea sa ; în această privință promulgându-se porunca împărătească cuvenită, prin această poruncă li s'a dat ordin să reinstaleze orânduiala firească în Țara Românească, să interzică isprăvile usupatorilor, să dărâme toate clădirile create, vechi și nouă ; dar ivindu-se litigii și cancanuri în privința dărâmării bălților și insulelor aparținând departamentului plăților militare (*mucabelè*) din Silistra, clădirile de pe malul românesc și eleșteele militare, numitul inspector (*mübaşîr*) a cercetat cazul de la locuitorii dimprejur ; adevărații musulmani, întrebați în această privință, au declarat că dela început toate țărmurile de pe malul românesc ale Dunării începând dela Giurgiu până la Brăila, bălțile, insulele și raialele, și dijma (*aşar*) și taxele (*rusumat*) erau ocupate (stăpânite) de Domnul Țării Românești și de proprietarii moșiilor. Afară de aceasta, cu prilejul cercetărilor făcute s'au găsit înregistrate înalte porunci, cari dovedesc că în fața

tribunalului Silistrei ivindu-se litigii și dușmăanii grave în anul 1082 [1671] și în anul 1131 [1718], s'au numit din [partea autorităților din] Stambul inspectori (*mübaşîr*) și judecători (*molla*), prin sentințele cărora litigiile s'au lichidat și s'a dispus că *nazirii* n'au nici un drept de amestec și de inmixtiune în locurile pomenite, în insule și lacuri; s'a scos dela Divanul Hümayn și copia ordinului marginal (*derchenar*) în această privință; s'a cerut ca judecătorul (*cadî*) Silistrei să fie înștiințat și el în privința dărâmării eleșteelor militare și în privința dreptului împuterniciților (*mütevellî*) din fundațiile pioase (*evcaf*) mănăstirești și al boierilor de a ocupa fără niciun litigiu moșiile lor pe baza senetelor ce le posedă conform înaltelor porunci; iar judecătorul Silistrei cu prilejul eliberării unei sentințe în mâna locuitorilor din numita Țară [Românească] pe baza celor constatate de el, s'a cercetat și s'a examinat [cazul] în conformitate cu înalta poruncă promulgată din nou dispunând cercetarea cazului.

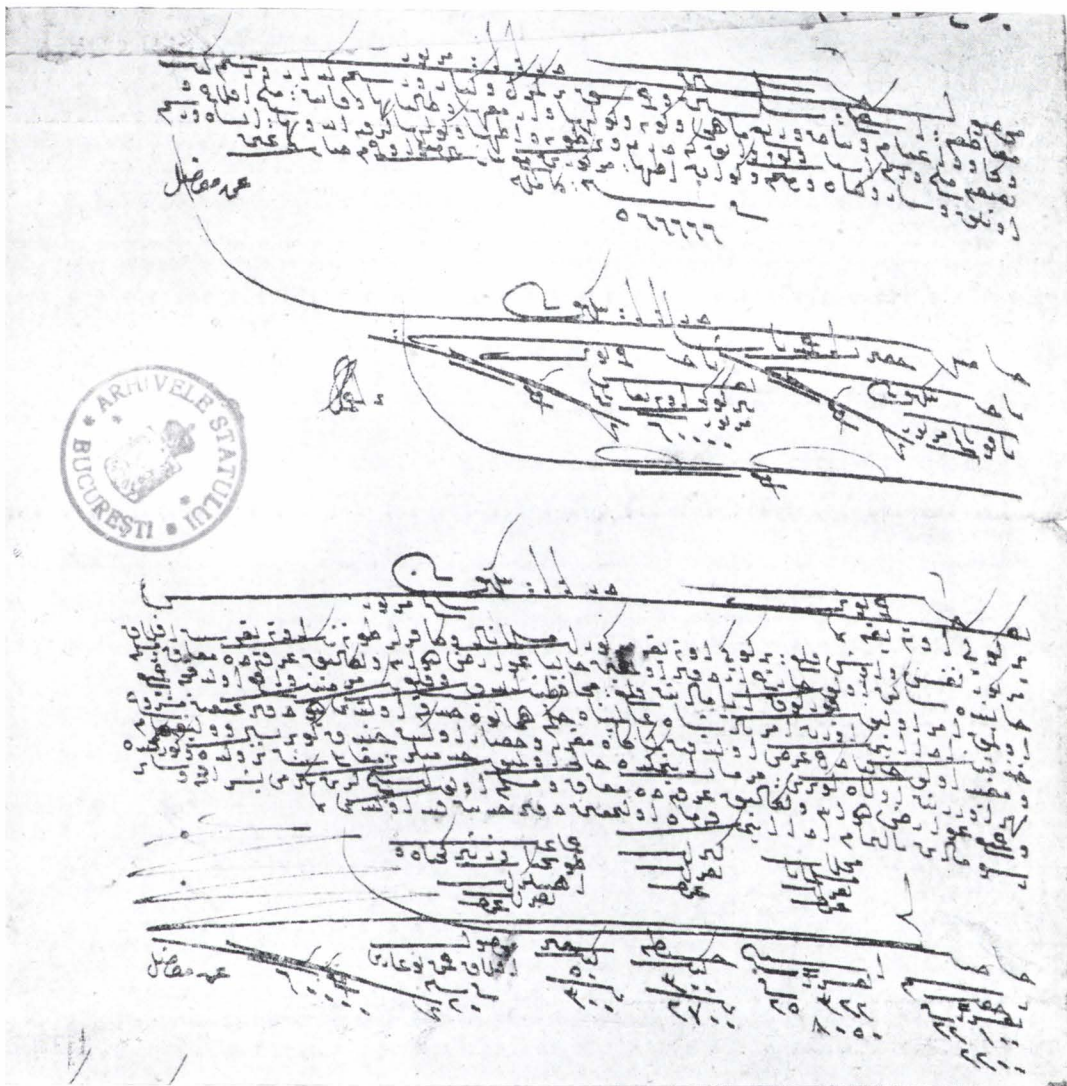
Și s'a eliberat o sentință nouă pe baza seneturilor vechi arătate de stareții mănăstirilor și de boieri și de raiale dovedind că moșiile, bălțile, insulele, lacurile și altele pe care le posedă, se găsesc în stăpânirea lor din timpurile vechi și că taxele provenind dela pescuitul în aceste lacuri și celelalte taxe se percep din partea Domnului Țării Românești.

Conform înaltei porunci judecătorul pomenit a cercetat din nou cazul prin adevărați musulmani din Rusciuc, Silistra, Brăila și din alte părți, cari au mărturisit în felul arătat, spunând că obiceiul (*harim*) de 40 pași nefiind un lucru consacrat din vechime, moșiile sunt ocupate de alții pe baza unor simple minciuni.

Spre a împiedica opresiunile (*zulum*) și a consolida orânduirea (*nizam*) *mollau* și judecătorul Silistrei pomeniți mai sus au dat sentința, iar pomenitul inspector (*mübaşîr*) a înaintat raportul său, pe baza cărora s'a promulgat o înaltă poruncă adresată tuturor judecătorilor (*cadî*), juzilor (*naib*), voievozilor și altor ofițeri (*zabit*), dispunând punerea sub ocupațiunea Domnului Țării Românești a locurilor de 40 pași, bălțile, insulele și moșiile, și împiedicarea altora de a sămăna și a cultiva și a se amesteca în pământurile Țării Românești.

Tot în acest sens s'a promulgat un Hatt-î-Humayun adresat către Turnaği-başı-ul pomenit și s'au dat înalte porunci întăritoare cu data de ultima decadă (*evahir*) a lunii Șaban din anul curent.

Pe baza poruncilor împărătești *nazîrul* Silistrei și *eminii* din Siștov și Nicopole fiind împiedicat a se amesteca și a face *mizerii* călcând înaltele ordine, s'a poruncit eliberarea înștiințărilor (*ilm-u-haber*), cuvenite spre a fi înregistrate în locurile respective.

ca. 1763 Iulie 20.

(v. Anexe Nr. III, note)

Deci, după ce s'a luat cunoștință de trimiterea înștiințărilor deosebite către Arhivele Impărătești (*Defter-i-Khacani*) și către cancelaria generală a conturilor (*Baş-Muhasebè*), biroul zis al minelor (*Ma'aden*) și cancelaria generală a fermelor (*Baş-Mucata'a*), în privința împiedicării *nazîrilor*, *eminilor* și voievozilor de a aduce violări (*tearruz*) în nici un chip, la nici un petec din teritoriul Țării Românești, și la insulele, bălțile, raialele, taxele (*rusumat*) și veniturile (*aidat*), sub acel pretext de 40 pași sau în alte chipuri (*vüğühat*), dacă se aude de acum înainte că s'au comis agresiuni din partea *nazîrilor*, *emirilor*, voievozilor și celorlalți la un petec din teritoriul Țării Românești, la bălțile, la insulele, la raialele, la taxele de pescuit, și alte taxe la avaeturi, se vor pedepsi în mod cert.

Spre a pune în aplicare dispozițiunile în această privință ale vechiului Hatt-î-Humayun și ale înaltelor porunci promulgate recent, și spre a le înregistra în registrele tribunalelor respective, s'au scris din partea Divanului împărătesc ordine către *cadii*, *naibii*, *nazîr*-ul Silistrei, *nazîr*ii, *eminii*, voievozii și *zabiții* din Șistov, din Nicopole și din celelate părți, firmanul împărătesc fiind păstrat, în original, în biuroul pomenit.

Este păstrată aceasta înștiințare (*ilm-u-haber*) cu data de prima zi a luni Rebi-ül-evvel din anul 1177 [1763] la Arhivele Impărătești (*Defter-i-Khacani*), în secțiunile privitoare la *Nezaretii* și la ferme (*Mucata'a*).

[Nota :] *Actul este păstrat.*

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173. Anexa B. (v. pl. No. III).

Diferite note urmează la acest act.

1. O notă fixează la suma de 566666 [acele] veniturile din vamă, coastă, trecere, taxele de cai, de boi și de oaie, taxele de pescuit, a sării românești, de pășunat, de trestie, etc.

2. O altă notă prevede o sumă de 60.000 provenită dela celălalt mal al Giurgului.

3. A treia notă spune că „pomeniții musulmani și ghiauri de pe celălalt mal al Dunării, dincolo, la Giurgiu, fiind locuitori ai Țării Românești, sunt scutiți de impozitele extraordinare zise *Divaniê* și de cele arbitrare denumite *Örşiê*, fiind însă datori de a presta serviciile lor pentru cetatea Giurgiu, după cum este înserat în registrele speciale conform unei porunci împărătești”; se fixează totuși 25 acele pentru podul de pe șanț din apropierea cetății și pentru cel de pe râul Lika (Lunca?).

4. O ultimă notă prevede sumele de grâu, orz, etc. (v. pl. No. IV).

IV.

Hotarul între Giurgiu și Țara Românească.

1578 Mai 8 (986 *Rebi-ül-aher* 1). *Transcris pe adresa capuchehaialei Țării Românești, documentul de mai jos este o copie legalizată după firmanul împărătesc cu această dată al Sultanului Murat III*

(982—1003 = 1574—1595) care, promulgat după propunerea lui Mihnea Vodă, Domnul Țării Românești, reconfirmă hotărnicia elaborată la fața locului de o comisiune specială în timpul fostului sultan Selim II (1566—1574) solicitat fiind de fostul Domn al Țării Românești, Alexandru Vodă (1568—1577); fixând hotarul între Giurgiu și Țara Românească, firmanul Sultanului Murat III poruncește ca el să fie respectat și de acum înainte.

Pilda printre notabilii nației creștine Mihnea Voevod, Domnul Țării Românești, trimițând oameni către Pragul Fericirii (*Asitanè-i-Saadet* = Stambul), a arătat că tatăl său, decedatul Domn al Țării Românești, Alexandru Voevod, trimisese omul său la Inalta Poartă spre a expune ca locurile între Țara Românească (*Eflac Vilayet*) și cetățile Giurgiu și Turnu, până ce nu se va cerceta dela musulmani desinteresați și cu bună știință și până ce nu se va pune în locurile potrivite semne de hotar, nu vor înceta litigiile printr'o simplă înregistrare a locurilor aflătoare în Țara Românească și stăpânite dela început de raialele Țării Românești, și că prin urmare trebuie să fie cercetat cazul la fața locului.

[Dând urmare acestui demers] fiind încuviințat printr'un firman că Piri Čauș, dintre čaușii palatului împărătesc (*Derghiah-î-al.*), pe baza unei înalte porunci înmănată lui, împreună cu oameni de bună știință și demni de încredere, și cu oamenii Domnului Țării Românești și cu judecătorul Cernavodei, Ahmed Efendi, să vină la locurile în litigiu spre a fixa hotarele și a pune semne de hotar; prin urmare spre a desemna [mai întâi] hotarele cetății Giurgiu numitul čauș, Ștefan, vecinul Domnului Țării Românești, Alexandru Vodă, Behram bin-i-Abdullah, Casim, voivoda, bin-i-Casim, Sinan bin-i-Mustafă, Mehmed bin-i-..., Behram bin-i-Yusuf, și din cetatea Giurgiu Ali bin-i-..., Yahya bin-i-Ali, Hasan bin-i-Ali, Elias bin-i-Piri, Davud bin-i-Hâdâr, și alți musulmani drepti și de bună știință, ducându-se la fața locului și după constatarea faptelor s'a pus semn (*direk*) despie partea răsăriteană a numitei cetăți [din Giurgiu], în fața Dunării, începând din gura care se chiamă Talambăcu-Bogazi, printre stuful cu trestie, la movila numită Cučuc-Hisarlic; apoi s'a pus semn la movila Beliclerbași numită și Strađa; apoi s'a pus semn la movila din apropiere; întorcându-se de acolo s'au pus semne la lacul numit Chiriva-Gölü (lacul Criva); și s'a pus alt semn la drumul public (*tarik-i-am*) care începând dela marginea acelor semne merge la Marotin; apoi s'a pus semn la locul numit Suniia. S'a încuviințat ca peștele ce se vânează în lacul Chiriva să fie atribuit

Giurgiului, și că să nu fie vreun amestec din partea Țării Românești ; iar locurile deșerte aflătoare în partea românească a lacului Chiriva fiind ale satelor Țării Românești s'au lăsat ca pășune acestor sate ; iar lăculețele legate de lacul Chiriva fiind aproape satelor românești s'au lăsat acelora ; [s'a încuviințat] ca să nu se facă vreo împotrivire raialelor Țării Românești cari aduc vitele lor la lacul Chiriva spre adăpare ; întorcându-se apoi dela semnele ce s'au pus la drumul public (*tarik-i-am*) care merge la Marotin și la locul numit Șulni, s'a pus semn la valea de lângă satul Cosova din Țara Românească ; locurile din partea românească ale acestei văi aparținând raialelor din Țara Românească, iar locurile aflate în partea Giurgiului fiind ale locuitorilor din Giurgiu, s'a orânduit ca să nu se amestece câmpurile amânduror părților, și că locurile să fie stăpânite de vechii lor proprietari ; s'a pus semn în locul unde se unește această vale de Cosova cu drumul numit calea Ban[ului] ; s'au mai pus semne în această cale a Banului și la capetele de drum ; apoi s'au pus semne la satele Ului și Paraipani și Yenige Koi ale Țării Românești și la drumul care merge spre acest sat ; întorcându-se apoi de la semnul pus la sfârșitul acestui drum spre lacul cunoscut sub numele de Mihri gölü (lacul Mahârul) s'au pus semne asupra vechilor semne ; s'au pus apoi semne la malul acestui lac Mihri (Mahârul) și pe drumul care merge de aici până la Dunăre ; s'a orânduit să revină Giurgiului peștele ce se pescuește în lacul pomenit. Astfel s'au fixat hotarele.

Apoi spre a fixa hotarele cetății Turnu, Piri Čauș și pomenitul vechil [al Domnului], împreună cu unii musulmani de bună știință și anume Balî Chethüdâ, Mehmed Čauș, Mustafa, Sinan, și dela cetatea Turnului Mustafa Chethüdâ, Casim agâ, Ali Chethüdâ, Hasan-bin-i-Ali, Mustafa-bin-i-Mehmed, Ahmed-bin-i-Fyub,..... Piri, Hagi Piri, Hagi Ali-bin-i-Ilias și Ahmed-bin-i-Hasan s'au dus pe fața locului.

Și s'au pus semne începând dela valea numită Urluiu care se unește Dunării între cetatea Turnului și Țara Românească, și ocolind pe marginea pădurei care se găsește la sud-est de valea pomenită, până la marginea celuilalt râu ce se numește Olt, lângă satul care se chiamă Ciupelnița, S'a orânduit că iarba care este înscrisă la proprietățile împărătești (*Khas-î-hümayun*) să aparțină după cum era până acum cetății Turnului.

S'a pus semne la gura care e situată în fața râului Olt și se chiamă Rulunie-Bogazî ; tot așa, s'au pus semne la movila situată în fața pădurei satului Podlița (azi Lița) ; de acolo s'au pus semne la drumul numit Sarugectim din fața satului pomenit și la capul drumului care

iese la Dunăre ; s'au pus iarăși semne la drumul care merge dela drumul Torpan până la Dunăre.

Au declarat că s'au orânduit hotarele în modul relatat și s'a făcut înregistrarea cuvenită (*sigıl*), și drept confirmare au arătat în această privință *höget*-ul respectiv semnat de Ahmed Efendi, judecătorul Cernavodei, de Mehmed Efendi, judecătorul Adrianopolului și Mehmededdin, judele Varnei, rugând eliberarea unui act de hotărnicie (*sinornamè*), pe baza acestui *höget*.

Dând urmare acestei solicitări a lor s'a încuviințat în timpul răposatului meu părinte Sultan Selim Khan, o hotărnicie împărătească [în acest sens], poruncindu-se ca ea să fie aplicată întocmai ; ca nimeni să nu mai provoace litigii împotriva celor prevăzute în ea ; ca acei cari încearcă totuși, să fie împiedicați de judecătorul respectiv, iar cei cari nu vor fi împiedicați să fie înaintați cu nume și semnamente (*ism-u-resmilerile*).

Arătându-se tot ce precede și trimițându-se această hotărnicie la pragul meu împărătesc, s'a rugat ca pe baza ei să fie acordată și de noi o nouă hotărnicie împărătească.

Cunoscând-o adevărată, am promulgat decretul (*nişan-i-hümayun seadet macrun*) meu de față și am poruncit ca hotărnicia împărătească (*sinornamè-i-hümayun*), acordată de răposatul meu tată se fie aplicată și de acum înainte, și ca să nu se facă vreo violare nimănui împotriva voinței mele împărătești.

Să fie știut cum este scris și să fie dată crezare cifrei noastre împărătești.

S'a scris în prima zi a luni Rebi-ül-aher din anul 986 [1578 Mai 8].

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173, Anexa. C. (V. pl. Nr. V).

V.

Litigiu între locuitorii Giurgiului și ai Țării Românești.

(1770 Noemvrie 21—30 (prima decadă a luni Sefer din anul 1182). Transcris pe adresa capuchehaialei Țării Românești, documentul de mai jos constată promulgarea unui firman împărătesc cu data de mai sus, care ratifică sentința dată de naibul Silistrei în privința unor pretențiuni ridicate de către unii locuitori din Giurgiu, pretențiuni pe care

۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

judecătorul le-a găsit neîntemeiate, dispunând că de acum înainte este interzis celor din Giurgiu a sămăna pământurile Țării Românești, a se cere iarbă, a tăia lemne, etc.

Printr'un firman împărătesc guvernatorul (*vali*) din Ozù, Mustafà Pașà, era însărcinat ca împreună cu Mehmed Emin, — ca să fie sporită gloria sa, — secretar (*Khalifè*) la ministerul de interne (*chethudà-i-sadzam*) numit inspector (*mübaşir*), să soluționeze litigiile ivite între locuitorii din Giurgiu și cei din Țara Românească pe chestia de sămănătură și de hotare, în fața judecătorului (*naib*) Silistrei, desemnat de Șeikh-ül-Islam ca judecător, într'un mod nepărtenitor, ferindu-se de a proteja sau de a nedreptăți pe vreuna din părți și să comunice adevărul la înaltul prag (Stambul).

S'a aflat din conținutul celor două scrisori ale vezirului pomenit [Mustafà Pașà] triniuse prin *mübaşirul* menționat [Mehmed Emin Efendi], și din sentința numitului judecător [al Silistrei], că judecătorul și *mübaşirul* mai sus pomeniți fiind trimiși la Giurgiu, s'a ținut o judecată sacră (*meğlis-i-șer*) în prezența lor, de fața fiind și primul boier (*baş-boiar*) al Țării Românești, (*indescifrabil*) Nicolae, vechilul legal al Domnului, cu alți boieri cunoscuți, posesorul (*mütesarîf*) fermelor (*mu-cata'a*) din Giurgiu Musà Agà, Bostan Zadè Hasan Agà, Mustafà Bei, Acvalî Zadè Mehmed Agà, *mültezimul* lui Celebî Agà din Rusciuc, Hasan Efendi, șeful notabililor (*șeich-ül-garrà*), Khalid Efendi, Esseid Mehmed Efendi, Hagî Mustafà Efendi, și alți locuitori din Giurgiu; că în fața instanței acești locuitori au declarat că deși n'au avut nici o neglijență în a plăti către Domnul Țării Românești taxele (*rüsüm*) cuvenite, totuși Domnul pomenit i-a împiedicat de a sămăna, de a măcina în mori făina lor, de a tăia lemn din pădure și de a se cere iarbă în Țara Românească, precinuindu-le astfel greutăți; că au mai declarat că în cazul dacă nu se va da voie de a cultiva, atunci ei vor fi nevoiți de a ocupa vechile lor pământuri bazându-se pe actele de hotărnicie ce le posedă; că au arătat și un caet al Arhivelor Împărătești (*Defter-i-Khakani*) întărit cu tugraua, scos în anul [11]36, însă în conținutul acestui caet nefiind nici seneturi legale nici porunci împărătești, și ei neavând nici un alt argument legal decât afirmația lor că au nevoie de aceste pământuri românești; că de altă parte, data caetului arătat este mai veche decât aceia a *nizamului* dat Țării Românești, după care pământurile pretinse se găsesc înăuntrul țării, într'o depărtare dela hotarele trasate și indicate cu 6 ore în lungime și o oră și jumătate în lărgime; că se dovedește astfel prin propriile

lor. declarații netemeinicia celor pretinse ; că se mai adeverește că ei n'au nici o nevoie de pământurile românești și că scopul lor nu este decât a crea pretexte spre a intra în Țara Românească, a chema pe raialele Țării Românești în părțile lor și a comite răutăți ; și că prin urmare de acum înainte le sunt interzise prin judecată legală (*şer'en*) a semăna pământurile Țării Românești, a crea (*ihdas*) materiale (*esbab*), a secera iarbă, a tăia lemne, și a comite neajunsuri în acest fel ; că se dovedește de asemenea că plângerile locuitorilor susmenționați sunt provocate de posesorul (*mütesarif*) fermelor (*mucata'a*) din Giurgiu și de numitul *mültezim* Acvalî Zadê, cari pentru înteterele lor personale au ațâțat pe locuitorii din Giurgiu.

Având în vedere toate acestea s'a promulgat un înalt firman împărătesc dispunând înregistrarea în registrele Arhivelor Impărătești (*Defter-î-Khacani*) conținutul scrisorilor numitului [Mustafă Pașă] și sentința pomenitului judecător [al Silistrei] și împiedicarea violării hotarelor Țării Românești și opresiunilor asupra raialelor.

[S'a transcris o înaltă] Poruncă împărătească, adresată de către Divanul Impărătesc pomenitului guvernator din Ozû [Mustafă Pașă] pe baza firmanului menționat, originalul firmanului fiind păstrat la Divanul Impărătesc (*Divan-î-Hümayun*), iar în registrele din Defterhanê este păstrată aceasta adevărînță (*ilm-u-khaber*) cu data de prima decadă a lunii Sefer din anul 1182 [1770 Nov. 21—30].

[Nota=] Actul se păstrează.

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173, Anexa D. (V. pl. Nr. VI).

VI.

Tot litigiul între locuitorii Giurgiului și ai Țării Românești.

1770 Noemvrie 21—30 (*prima decadă a lunii Sefer din anul 1182*). Ultimul din cele șase documente transcrise pe adresa înaintată Poștii de către capuchehaiaua din Stambul a Domnului, documentul de mai jos este o copie după firmanul împărătesc al Sultanului Mustafa III (1171—1187=1757—1774) adresat către guvernatorul (Eal) din Ozû, vizirul Mustafa Pașă ,cărui îi face cunoscut ratificarea de împărăția sa a sentinței date în fața naibului din Silistra în privința litigiilor ivite între locuitorii din Giurgiu și cei din Țara Românească pe chestia de sămănătură și de hotare, sentință care dispune că pretențiunea celor din

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible]

Giurgiu fiind neîntemeiată, de acum înainte le sunt interzise a sămăna pământurile Țării Românești, a secera iarbă, a tăia lemne și a crea neajunsuri de acest fel.

Către guvernatorul (*vali*) din Ozù, vizirul Mustafà Pașà !

Tu care ești vizirul menționat, printr'un firman al meu erai însărcinat ca împreună cu Mehmed Emin, — ca să fie sporită gloria sa, — secretar la ministerul de interne (*chethüdâ-i-sadrazam.*), numit inspector (*mübaşir*), să soluționați litigiile ivite între locuitorii din Giurgiu și cei din Țara Românească pe chestia de sămănatură și de hotare, în fața judecătorului (*naib*) Silistrei, desemnat de Sheikh-ül-Islam ca judecător, într'un mod nepărtenitor, ferindu-vă de a proteja sau de a nedreptăți pe vreuna din părți și să comunicați adevărul la înaltul nostru prag.

Am aflat din conținutul celor două scrisori ale tale trimise mie prin pomenitul *mübaşir* și din sentința numitului judecător că judecătorul și *mübaşirul* pomeniți fiind trimiși la Giurgiu s'a ținut o judecată în prezența lor de față fiind și primul boier (*baş-boiar*) al Țării Românești Nicolae, vechilul legal al Domnului, cu alți boieri cunoscuți, posesorul (*mütesarîf*) fermelor (*mucata'a*) din Giurgiu Musà Agà, Bostan Zadè Hasan Agà, Mustafa Bei, Acvalî Zadè Mehmed Agà, arendașul (*mültezim*) lui Celebî Agà din Rusciuc, Hasan Efendî, șeful notabililor (*seich-ül-garrâ*), Khalid İfendî, Esseid Mehmed Efendî, Hagî Mustafà İfendî, și alți locuitori din Giurgiu ; că în fața instanței acești locuitori au declarat că deși n'au avut vreo neglijență în a plăti către Domnul Țării Românești taxele (*rüsüm*) cuvenite, totuși Domnul pomenit i-a împiedicat de a sămăna, de a măcina în mori făina lor, de a tăia lemne din păduri și de a secera iarbă în Țara Românească, pricinuindu-le astfel greutăți ; că au mai declarat că, în cazul când nu se va da voie de a cultiva, atunci ei vor fi nevoiți de a ocupa vechile lor pământuri bazându-se pe actele de hotărnicie ce le posedă ; că deși au arătat un caet al Arhivelor Împărătești (*Defter-i-Khakan.*) întărit cu tugraua, scos în anul [11]36, (1723-4), însă în conținutul acestui caet nefiind nici seneturi legale nici porunci împărătești, și ei neavând nici un alt argument legal decât afirmația lor că au nevoie de aceste pământuri românești ; că de altă parte data caetului arătat este mai veche decât aceia a *nizamului* dat Țării Românești, după care pământurile pretinse se găsesc înăuntrul țării într'o depărtare de la hotarele trasate și indicate cu 6 ore în lungime și o oră și jumătate în lărgime ; că se dovedește astfel prin propriile lor declarații netemeinicia celor pretinse ; că se mai adeverește că ei n'au nici o nevoie de pământurile

românești și să scopul nu este decât a crea pretexte spre a intra în Țara Românească, a chema pe raialele Țării Românești în părțile lor și a comite răutăți ; și că prin urmare de acum înainte le sunt interzise prin judecata legală (*şer'en*) a sămăna pământurile Țării Românești, a crea (*ihdas*) materiale (*esbab*), a secera iarbă, a tăia lemn, și a comite neajunsuri în acest fel ; că se dovedește de asemenea că plângerile locuitorilor susmenționați sunt provocate de posesorul fermelor din Giurgiu și de numitul arendaș (*mültezim*) Acvalî Zadè, cari pentru interesul lor personal au afâțat pe locuitorii din Giurgiu.

Având în vedere toate acestea am decretat ca să fie înregistrate în registrele cadastrale conținutul scrisorilor tale și sentința pomenitului judecător, și ca să fie împiedicate violările hotarelor Țării Românești și opresiunile asupra raialelor. Dat în prima decadă a lunii Sefer din anul 1182 [1770 Nov. 21—30].

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 173, Anexa E. (V. pl. Nr. VII).

VII.

Hotarele între județul Vlașca și localitățile vecine.

1820 Iulie 17 (1235 *Şevval* 17). *Adresa lui Mustafa (Pașa, Muha-fizul Giurgiului), către Domnul Țării Românești, căruia îi face cunoscut că au venit la dânsul postelnicul Vasilache și căminarul Scarlat, trimiși de Domn spre a fixa hotarele între județul Vlașca și localitățile vecine și că lucrările în această privință luând un bun sfârșit, boierii pomeniți s'au reîntors la Domn. La documentul de față este atașată o hartă arătând hotarele județului Vlașca. (No. 172 B) și două înscrisuri românești din 16 și 25 Maiu 1820). (No. 172 C și D).*

A.

Plin de magnificență, plin de inteligență, plin de înalt grad, credinciosului meu prieten magnificul Bey !

Au venit la noi credincioșii boieri Postelnicul Vasilache și căminarul Scarlat, trimiși de Excelența Voastră, aducându-ne adresa Dv. privitoare la fixarea, în mod convenit, a hotarelor localităților vecine cu județul Vlașca ; după ce a luat bun sfârșit misiunea lor și după ce chestiunea s'a expus în raportul lor, s'au retrimis înapoi Excelenței Voastre. Făcându-vă cunoscut tot ce precede, sper că veți pomeni de mine și de acum înainte, și veți binevoi de a mă onora cu raporturile de bună vecinătate.

Mustafa

[illegible]

2/2/2022

B.

Adecă noi cei mai jos iscăliț dăm această adeverința noastră precum viind Dum-lui biv vel Postelnic Vasilache ispravnic județului Vlașcii împreună cu Dum-lui Căminaru Scărlat Stoianescu și cu câteva agale i Turcii dăn Giurgiu și cu sătenii de la Uinac și arătând c'ar fi drumul Banului pă margene viilor al Dăiți, iar noi pământeni nu-l dăm pă colo ci în frica lui Dumnezeu arătăm drumul Banului pă unde sânt și semnele lui Daiu Turbatul da'n mijlocul satului de la piatra pă părau sec, pă la margene satului Dăndari la petroi, carele drum este acum părăsit, și dela petroi la colțul Bașcan beilui la Braniște dar cășeria care [a] avut feciorul cădărgiului pă mosiie Dăiții Uștim, aceia era zorba și acel loc este al mănăstirii Căsișorilor iar drumul ce-l arata Hasenii este drumul balții și am iscalit și așa în aric (*sic*) lui Dumnezeu mărturisim aceasta.

1820 Maiu 16.

- † Eu Čauș Stancul ot Daia adeverez.
- † Ez Moș Petre Čadărjanu ot Daia adeverez.
- † Eu Moș Sima ot Daia adeverez.
- † Eu Moș Radu Dadilovanu ot Dăița adeverez.
- † Eu Moș Anghel ot Dăița adeverez.
- † Eu Coman ot Dăița adeverez.
- † Eu Moș Preda ot Dăița adeverez.
- † Eu Moș Raducu ot Dăița adeverez.
- † Eu Ivan al Mare ot Baneasa adeverez.
- † Eu Mihai ot Dăița adeverez.

(Iscălitură grecească).

Θεόδωρ καπ. της πότας μαρ.

Zamfirache căpitan ot Daia martor.

Și am scris eu Necolai Zaharia cu zisa celor mai sus i martor.

Arhivele Statului. *Doc. turcești*, No. 172 anexa C.

C.

Cu multă plecăciune sărut dreaptă blagoslovitoarea prea osfinții tale.

Pentru supărările ce cerca mănăstirea Cășcioarele la moșia Dăița care să vecinește cu hasul Giurgiului, după luminată porunca Mării Sale lui Vodă ce mi s'au dat am mers la Giurgiu dinpreună cu dumnea-lui biv vel Postelnic Vasilache Ispravnecul Vlașcii unde arătându-ne înaintea mării sale pașalui și făcând vorbă pentru supărările ce fac

Turcii giurgiuveni și pentru întinderea ce umblă să facă a stăpâni un codru dă loc din moșia mănăstirii Cașcioarilor cu cuvânt că acolo au avut Ceadărgioglu cășărie, ne-au orânduit a dooa zi patru agale giurgiuveni i pă cadî efedi și mergând în fața locului spre cercetare și descoperire pricini, nu ne-am putut învoi, apoi făcând hartă dă starea locului și a moșiilor și dă iznoavă mergând înaintea mării sale pașii au dat hotărîre ca să rămâie moșia mănăstirii nesupărată. Și Giurgiuvenii Turci să nu să întinză mai mult. Și așa ne-am sculat și am venit aici cu răspuns și din partea mării sale pașii către Măia Sa Vodă.

Acestea făcându-le cunoscute Mării Sale lui Vodă, mi-au poruncit ca să le fac știuțe prea osfinții tale taslimalisind și hârțiile cu care am fost acolo. Ci după poruncă nu lipsim a arăta și prea osfinții tale.

1820 Maiu 25.

Și sânt al prea osfinții tale prea plecată slugă, Scarlat Căminar.

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 172, anexa D.

VIII.

Litigiu pentru insula Iasen.

1825 Aprilie 13 (1240 Ramazan 7.), Vidin. Adresa lui Ibrahim (Pașa), numit recent Muhafîz la Vidin, către (Grigore Ghica Vodă), Domnul Țării Românești, căruia, după ce îi confirmă primirea unei adrese prin care Domnul cere aplicarea înaltelor porunci în privința insulei Iasen aparținând Țării Românești, observă că, după mărturia oamenilor de încredere din orașul Vidin, iarba crescută în ea este secerată de 30 de ani de către Muhafîzii Vidinului fără a fi ridicată vreo obiecțiune din partea Țării Românești, adăugând că Domnul, ca un semn de prietenie și de bună vecinătate, va îngădui ca și în timpul său să fie lăsată Muhafîzului iarba secerată de pe insulă, într-o cantitate necesară pentru nevoile Vidinului.

Plin de magnificență, plin de demnitate, plin de înaltă nobleță, plin de inteligență amicul meu credincios magnificul Bei.

Înștiințasem, prin capichehaiaua din Calafat, caimacamului Craiovei, că după cele auzite de noi, raialele Țării Românești întrebuintează pentru animalele lor iarba care s'a secerat din ordinul înaintașului nostru Mehmed Reșid Pașa în insula românească de lângă satul Salcia din Țara Românească și pe care n'a putut s'o transporte la Vidin din cauza plecării sale din acest oraș, și rugasem ca raialele pomenite să fie sfătuite să nu se mai amestece.

Am primit ca răspuns o adresă prin care Domnia Voastră ne arătați că nu știți din ce cauză înaintașului nostru a încuviințat secerarea acestei ierbe într'o insulă ce aparține Țării Românești, și ne relatați că după dispozițiunile înaltelor ordine păstrate în arhivele Țării Românești, aparține exclusiv acestei țări tot ce se produce acolo, adăogând că vine în sarcina Domniei-Voastre aplicarea tuturor augustelor porunci date înainte și ulterior în privința Țării Românești și salvagadarea privilegiilor.

Subsemnatul sunt un nou venit în orașul Vidin și n'am avut nicio cunoștință despre pomenita insulă și despre cheștiunea ierbe; cantitatea ierbe lăsată de către predecesorul nostru Excelența Sa Mehmed Reșid Pașa ne fiind însă de ajuns decât 5—10 zile pentru nevoile animalelor cadrelor militare de sub comanda noastră, și fiind în căutarea unui remediu în această privință, am fost informat de oameni de bună știință că foștii *muhaŋizi* ai Vidinului secerau și transportau aici iarbă crescută în insula Iasen pentru nevoile animalelor lor, și că chiar predecesorul meu a secerat iarba dar a fost rechemat înainte de a o transporta aici; și deoarece eram într'o necesitate desăvârșită în privința ierbe, am pășit la transportarea ierbe după vechile uzanțe.

După sosirea adresei Doamnei Voastră fiind necesară o lămurire amplă în ce privește pomenita insulă, am chemat în fața noastră oameni în vârstă dintre locuitorii Vidinului, spre a-i întreba asupra lucrurilor; în răspunsul lor ei au declarat că aceasta insulă este înconjurată de Dunăre din toate cele patru părți, că în timpul verei când se retrag apele Dunării se usucă partea cealaltă a insulei, — cum și insula de lângă malul Vidinului, — legându-se astfel cu pământul românesc, formând o legătură cu satul Iasen din malul Dunării, unul din satele comunei Samara din județul Vidin, atât insula cât și satul pomenit fiind sub stăpânirea notabilului Hagi Husein Aga Zadê Hasan Aga din Vidin, printr'un tapu în regulă.

Dar în anul 1210 [1795] raialele Țării Românești, pretinzând proprietatea acestei insule, Domnul de atunci al Țării Românești, a delegat pe Ibrahim Aga, *Beșli-Aga*, și pe boierul—....., ispravnicul județului Mehedinți pentru cercetarea cauzei; la sosirea numiților în Vidin judecătorul de atunci și un mare număr dintre notabilii din Vidin, dintre locuitorii din cetate Ț Filodorin (= Florentin) și din satele Iasen și din împrejurimi, atât raiale cât și buni musulmani, s'au transportat în insula pomenită și cercetând litigiul la fața locului, au constatat că pomenita insulă este una ca celelalte insule aflate în Dunăre, că locuitorii din Iasen au săpat rădăcini și au pus iarbă, și că insula

se consideră ca fiind din pământurile satului Iasen. Pe baza raportului întocmit și înaintat în această privință s'a încuviințat un *berat* împărătesc dispunând ca insula să fie stăpânită de numitul Aga. Dela pomenitul litigiu și până astăzi, în decursul de 30 de ani, nu s'a produs nici un amestec din partea Țării Românești, iarba a fost secerată și transportată aici de către *muhafizii* Vidinului, după cum a declarat poporul în mod unanim.

Numitul Aga a declarat că, în anul 1222 [1807], în timpul călătoriei sale la Constantinopol, beratul împărătesc și alte acte au fost pierdute la Vidin, și totuși iarba acestei insule fiind indispensabilă pentru *muhafizii* din Vidin, numitul Aga n'a ridicat până astăzi nici o pretenție de proprietate asupra insulei, lăsând-o *muhafizilor*.

Subsemnatul cunosc regulele și privilegiile acordate Țării Românești, și sunt mai mult ca oricine râvnitor pentru salvagardarea lor, și pentru respectarea ceremoniilor și uzanțelor de vecinătate, după cum știți și Domnia Voastră; chiar numita insulă dacă nu ar fi aparținut pământurilor din această parte, cum a constatat poporul, deoarece iarba crescută în ea este secerată de 30 de ani de către *muhafizii* Vidinului, fără a fi ridicată vreo obiecțiune din partea Țării Românești, cred că Domnia Voastră ca un semn de prietenie și de bună vecinătate, veți îngădui ca și în timpul meu această cantitate de iarbă să fie lăsată nouă, deoarece prin această se va îndepărta o mare lipsă a noastră.

Cu această speranță vi s'a trimis prezenta; la sosirea ei sper că veți binevoi a dispune cele necesare în privința celor solicitate.

1240 Ramazan 7 [1825 Aprilie 13]

Ibrahim.

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 885.

IX.

Tot despre insula Iasen.

1826 Iulie 24 (1242 Muharrem 1). Adresa lui Ibrahim (Pașa, *Muhafizul* Vidinului), către (Grigore Ghica Vodă), Domnul Țării Românești, căruia după ce îi confirmă primirea unei adrese a Domnului în privința insulei Iasen, unde proprietarii români ar fi împiedicați să sece iarba produsă în propriile lor pământuri, răspunde că insula în pricină aparține Vidinului, și chiar dacă ar fi aparținut odată Țării Românești, de

mulți ani se seceră din partea celor din Vidin, și că prin urmare Domnul ar fi indus în eroare de către unii intriganți.

Plin de magnificență, plin de demnitate, plin de înaltă nobleță, plin de inteligență amicul meu credincios, magnificul Bei !

Am luat cunoștința de adresa Voastră prin care ne înștiințați că insula numită Iasen fiind atârnată de Țara Românească orice împiedicare arătată locuitorilor ei în a seceră iarbă crescută pe insulă va fi adusă la auzul înaltului guvern [otoman] printr'o plângerea a [locuitori] lor, și cu acest prilej ne rugați aplicarea înaltei porunci promulgate mai înainte în această privință, dând ordinele celor în drept ca să nu se facă vreo împiedicare proprietarilor în a seceră iarba insulei pomenite.

Pomenita insulă fiind considerată însă ca dintre satele Vidinului, ea a fost totdeauna obiect de negoț între locuitorii Vidinului cu *tapu*-uri în regulă, și iarba sa a fost mereu secerată de această parte ; ceva mai mult : anul trecut plângerea voastră fiind adusă la cunoștința Înaltei Porți, înalta poruncă promulgată în această privință și comunicată și Domniei Voastre, arată că nu există vreo insulă cu nume de Iasen în hotarele Țării Românești.

Chiar dacă se va presupune atârănarea de pământul românesc a acestei insule, după prevederile legii musulmane în caz că o iarbă sau un câmp nu se seceră în timp de zece ani de proprietarul său și se seceră și se cultivă de un altul, acest proprietar pierde drepturile sale ; insula Iasen însă nu numai că nu aparține pământului românesc ci și se seceră de atâția ani din partea [locuitorilor] Vidinului, iar din partea înaintașilor Doamnei Voastre nu s'a făcut până astăzi vreo pretențiune ; astfel încât acei cari pretind acum că numita insulă ar fi aparținut Țării Românești sunt niște calominatori cari înduc și pe Domnia Voastră în eroare. Deci insula pomenită fiind indicată în înalta poruncă ca afară de Țara Românească, și de altă parte iarba fiind totdeauna secerată din ordinul *muhafizilor* din Vidin, vă trimit lămuririle de față, întrebând totodată despre sănătatea Dvs. Sper că cu Dumnezeu la sosirea acestuia și de astăzi înainte anunțiți de noi printre rugăciuni binevoitoare.

1242, prima zi a lui Muharrem

Ibrahim.

Arhivele Statului, Documente turcești, No. 670.

X.

Litigiu despre insula Chichineț.

1826 Mai 1 (1241 Şevval 5). Adresa lui *Elhağ Hafız Mehmed*, *Mollaua oraşului Şiştov*, către [Grigore Ghica Vodă], *Domnul Țării Românești*, căruia îi transmite o plângere a locuitorilor din Şiştov, cari, după ce arată că insula **Chechenez** aparține dela început *Vamei Şiştovului* și că ei cultivă dedemult legume pe zisa insulă și seceră iarbă plătind dijma cuvenită, roagă pe Domnul ca prin căpitanii și moșierii din *Zimnicea* să nu-i mai împiedice de a cultiva pe insulă.

Se aduce la cunoștința Magnificenței Voastre :

Locuitorii țării prezentându-se în fața șed. sacre ne-au declarat că :

Insula *Cherchenez* de pe țărmul portului Şiştov nefiind legată malului valah și fiind socotită ca depinzând dela vama Şiştovului, săracii locuitori ai Şiştovului fac acolo dela început semănături de legume și seceră iarbă, câștigând astfel viața lor și plătind intendentului vămii (*gömrüç emini*) dijma legală (*aşar*) și celelalte taxe. De altfel, din cauza apropierei locului, și unele raiale din *Zimnicea* vin tot în această insulă spre a secera iarbă, plătind intendentului vămii dijma cuvenită. Toate acestea sunt cunoscute de toți. În acest an însă căpitanul numit la *Zimnicea* și moșierul [din localitate] a încercat să împiedice pe cei cari au mers pentru a sămăna legume. De aceea populația s'a prezentat în fața ședinței sacre și după ce a expus și s'a plâns despre cele întâmplare, a rugat să intervenim pe lângă magnificența voastră pentru ca să fie împiedicate pomenitele acte lipsite de motiv care contrazic respectului și intereselor de vecinătate și ca să fie date ordinele cuvenite din partea magnificenței voastre pentru respectarea drepturilor de vecinătate relatate mai sus. Întî'adevăr [subsemnatul] fiind de mulți ani însărcinat cu judecătoria în acest oraș cunoscut și cu dependența de această vamă a insulei pomenite, și prin urmare rog și eu ca Domnia Voastră să dați instrucțiunile necesare pentru ca suszișii căpitani și moșieri să renunțe la pretențiile lor și să nu mai împiedice pe săracii locuitori ai oraşului [nostru] de a sămăna legume și a secera iarbă, arătând astfel în privința acestor săraci o măsură de înaltă prietenie și sinceritate, și totodată îndeplind un act corespunzător drepturilor de vecinătate.

Drept care s'a înaintat cererea noastră astăzi, în ziua de cinci Şevval din anul una mie două sute patruzeci și unu.

Elhağ Hafız Mehmed
Mollaua oraşului Şiştov.

XI.

Tot despre insula Chichineț.

1826 Mai 11 (1241 Şevval 15). Adresa lui Ibrahim [Paşa, Muhafizul] din Şiştov, către [Grigore Ghica Vodă], Domnul Țării Românești, căruia după ce îi confirmă primirea unei adrese a Domnului în privința insulei **Chechenez** din apropierea debarcaderului Şiştovului, observă că această insulă nu este legată Țării Românești, și dela început este atașată vămii din Şiştov, după cum adevăresc și bătrânii din această localitate și propune ca pentru soluționarea litigiului Domnul să trimeată suretul fermanului împărătesc.

Plin de magnificență, plin de demnitate, plin de nobleță, plin de înțelepciune amicul meu credincios, magnificul Bei,

Am primit adresa voastră privitoare la insula Chechenez de pe țărmul portului Şiştov, și am luat cunoștință de conținutul ei; insula pomenită nu este de loc legată Țării Românești și între ea și această țară există un loc imens de mare; din timpurile vechi dela predecesorii voștri și dela cei ai noștri până astăzi ea este o insulă de semănături pentru locuitorii din Şiştov, după cum au declarat bătrânii, notabilii și alemnarii din acest oraș. Prin urmare nedorind să călcăm regulele, și de altă parte suszisa vamă fiind unul din importantele lucruri ale statului, este din cerințele legale o cercetare amănunțită, și deoarece pomeniții au răspuns în felul arătat, spre a scuza atât pe mine cât și intendența vămii, și pentru a pune la tăcere pe sus menționații, rog să ne trimiteți o copie sigilată după înaltul ordin păstrat la Domnia-Voastră.

Pentru cele relatate și pentru a întreba despre sănătatea Dv., s'a scris și s'a trimis prezentul. Sper că cu Dumnezeu la sosirea acestuia și de astăzi înainte nu mă țineți departe din amintirea Dvs.

1241 Şevval 15

Ibrahim.

Arhivele Statului, Documente turcești, No. 607.

XII.

Tot despre insula Chichineț.

1826 Junie 27 (1241 Zilhıgğè 3.) Adresa lui Ibrahim [Paşa, Muhafizul] din Şiştov, către [Grigore Ghica Vodă], Domnul Țării Românești, căruia după ce îi face cunoscut că deși s'a primit un firman

împărătesc în privința insulei Chechenez, insistă totuși că insula în pricină depindea dela început de vama din Șiștov, și prin urmare roagă pe Domn ca să fie respectată starea consacrată, anunțând că în ce privește pe locuitorii [valahi] din Zimnicea, s'au dat instrucțiunile necesare celor în drept ca să nu le fie cerută vreo taxă pentru iarba secerată de pe insula pomenită.

Plin de magnificență, plin de demnitate, plin de nobleță amicul meu credincios magnificul Bei.

Am luat cunoștință de augusta poruncă, trimisă mie în copie, în privința insulei Chechenez atârnată de vama Șiștov.

Săracii locuitori din Șiștov au răspuns însă că insula Chechenez aparține dela început vămei Șiștov, că ei posedă pe această insulă de 50—60 ani averi cu *tapu*-urile respective și că până acum nu s'a făcut niciun amestec, ci totdeauna au fost respectate drepturile lor de vecinătate în toate privințele.

Deși în înțelesul Augustei porunci negăsindu-se vreun ordin care ar fi potrivit numitei insule, nici ceva care ar fi constituit un răspuns către săracii locuitori, totuși între noi, Magnificența Voastră și mine, nefiind ceremonii, conform cerințelor unei prietenii, am sfătuit pe omul nostru din pomenita vamă că să nu se perceapă vreo sumă sub nume de dijmă dela locuitorii Zimnicei pentru iarba pe care o seceră; rog din partea mea ca și Magnificența Voastră să-mi păstrați drepturile de vecinătate ca până acum, și vechile obligațiuni către săracii locuitori, și sper că mă veți face recunoscător prin purtarea binevoitoare a Domniei Voastre.

Pentru care am scris această a mea scrisoare prietenească.

Sper că cu Dumnezeu la sosirea acestuia când veți afla cele relate veți îngădui ca mai înainte în ce privește chestiunea pomenită.

1241 Zilhiğğë 3.

Ibrahim.

Arhivele Statului, *Documente turcești*, No. 641.

XIII.

Litigiu în privința lacurilor aparținând mănăstirii Sf. Spiridon-Nou.

1826 Mai 15 (1241 Şevval 19). Adresa lui *Esseid Mehmed Emin* [Paşa, *Muhafizul*] din Hârşova, către [Grigore Ghica Vodă], Domnul Țării Românești, căruia după ce îi confirmă primirea unei adrese prin care Domnul arată că unii din Hârşova vânează pește din lacurile care au aparținut mănăstirii Sf. Spiridon Nou fără a plăti partea cuvenită

preoților, răspunde că cei interesați din județul său au fost chemați în prezența sa, dar au declarat că nimeni dintre ei nu a neglijat cu achitarea părții cuvenite și cere ca să fie trimisă de Marele Logofăt lista celor cari au avut această neglijență.

Plin de magnificență, plin de înțelepciune, plin de nobleță amicul meu, magnificul Bei !

Am luat cunoștință de adresa D-voastră parvenită prin capuchehaiaua Dv. [din localitate], în care îmi arătați că deși mulți din Voevozii Țării Românești au încuviințat ca cei cari vânează în lacurile începând dela Jigălie din județul Ialomița, până la orașul Brăila să fie obligați să afecteze o treime din peștele vânat săracilor preoți din mănăstirea Sf. Spiridon cel nou, spre a-i servi ca un mijloc de trai, totuși unii din locuitorii Hârșovei cari vânează [în aceste lacuri] refuză să plătească partea cuvenită care să servească la pâinea zilnică a săracilor preoți ai zisei mănăstiri, după cum aceștia au înștiințat Marelui Logofăt, pricinuind astfel lipsa săracilor preoți cari servesc pomenita mănăstire. Arătându-mi toate acestca îmi cereți ca toți acei cari vânează în lacurile destinate acelei mănăstire ca mijloc de trai să fie constrânși a plăti ca mai înainte partea cuvenită preoților sau în caz de refuz să fie opriți de a mai vâna.

Am chemat în fața noastră pe acei din locuitorii Hârșovei cari se ocupă cu vânat de pește și am comunicat tuturor cele arătate ; în răspunsul lor au declarat categoric că acei din locuitorii Hârșovei cari vânează pește până acum n'au arătat nici o împotrivire în a plăti taxele cuvenite, că au plătit regulat acele taxe încasatorilor desemnați de cei în drept, că nimeni nu s'a ascuns până acum dela cele datorite ca taxe pentru peștele vânat și că de altfel nu s'a făcut aici nicio plângere de nimeni. Totuși dacă de acum înainte se constată că cineva a îndrăznit de a nu plăti taxele destinate săracilor preoți ai zisei mănăstiri, numele și pronumele acelora să ni se comunice atât de Domnia-Voastră cât și de Marele Logofăt. Prin prezenta vă asigur că nu se va tolera călcarea legalelor măsuri puse, și profit de ocaziune spre a mă interesa de sănătatea D-vstră.

Ia sosirea acestuia să păstrați și de acum înainte sentimentele voastre de simpatie și de prietenie.

1241 Șevval 19

Esseid Mehmed Emin.

Arhivele Statului, *Documentele Turcești*, No. 610.

Doc. turcesc Nr. 173 (Anexele Nr. I—VI), care const tuie dosarul întregii anchete, fiind bogat în toponime, l-am dat în întregime și în reproducere pentru control (pl. I—VII). Originalul are lungimea 157 cm., și lat la 21 cm., din care ca. 7 cm. îndoit.

GLOSAR DE CUVINTE TURCEȘTI ȘI GEOGRAFICE

aidat: venituri (de la *aidet*, venit).

Să nu se confunde cu *âidiș*: „sărbătoreș”, dar care se dădea cu prilejul Bairamului (*âid* = sărbătoare).

alemđar: purtător de steag; titlu dat și capilor formațiunilor ieniceresti (*Alem* = steag).

Ana-Duna: „Dunărea-Mumă”. Dunărea propriu zisă.

arz: „expunerea”; jalbă sau raport prezentat la Palat sau la înalți demnitari.

arzuhal: „expunerea situației”; petiție; memoriu.

arz-u-mahzer: petiție colectivă, care era semnată de toți cei prezenți.

asar: zeciuală, dijmă.

baș-boiar: capul boierilor.

baș-capuchehaia: primul dintre capuchehaiale.

baș-mucata'a: șeful cancelariei generale a fermelor.

baș-muhasebê: șeful cancelariei generale a conturilor.

baș-vechil: titlu dat primului sfetnic al tronului, sub Sultanul Mahmud II. În timpul vechilor Sultani primul sfetnic se chema *sadr-azam* (mare vizir), dar când la 1838 Martie 30 Akif Pașa, ministru de interne, fu înlocuit prin Reuf Pașa, acesta din urmă a încetat de atunci de a purta titlul de mare vizir și a primit pe cel de *baș-vechil* (primul locțiitor). Sultanul Abd-ul-Meg'd a restabilit însă demnitatea de mare vizir în persoana lui Khusrev Pașa.

Beilicul: sat în plasa Borcea pendinte de com. Jegălia, jud. Ialomița, situat pe malul de vest al lacului Jegălia.

beiz-ül-mal: fise; tezaur public.

Belicler-başı: neidentificat; poate are legătură cu Beilicul.

berat: imunitate, scutire; diplomă, brevet; exequaturul consulilor în porturile din Levant.

Botul: braț curgător al Dunărei, în plasa Borcea, jud. Ialomița.

Cacami: Cacămeiul, numire veche ce o purta satul Cacomeanca, jud. Ialomița.

cadi: judecătorul orașului de residență al județelor, jurisdicția orașelor mai mari fiind rezervată *molla*-lelor.

cadim: „vechi”, „antic”; vechiul sistem administrativ.

Cadrarasan: Căldărușani.

caimê: foaie, scrisoare, bilet, memoriu, notă scrisă.

calea Banului: numită și Drumul Banului.

capû-chehaiâ: reprezentantul Domnului român în capitala Sultanilor (forma literară a cuvântului era: *capû-chet-hüdasi*).

De asemenea, spre a prezenta interesele lor la Stambul, aveau chehaialele lor în capitală și Pașii din provincii, Multezimii adică cei cu arendă în diferite localități, Khanii tatari, și patriarhii grec și armean din Constantinopol. Tot așa Domnii români aveau che-haialele lor în orașele de pe malul Dunării pe lângă guvernatorii turci: la Brăila, la Galați, la Giurgiu, la Ruscuc, la Silistra, la Nicopole, etc.

capuğû-başı: „șef-portar”: demnitar în palatul împărătesc însărcinat de a conduce ținând de subțiori pe acei cari se apropiau de Suveran spre a-l saluta, cu prilejul audiențelor; el era însărcinat de asemenea cu toate comisiunile extraordinare ale Sultanului; astfel era de resortul său de a aduna hrana, a ridica trupele, a confirma un pașă, a-i sustrage banii, a-i tăia capul după și înainte de a-i jefui averea, a duce în exil pe altul, a-l otrăvi în drum, etc. El mai făcea de gardă, doi câte doi, la a doua poartă a Serailului cu o brigadă de *capuğii* sau portari.

Căscioarele: com. rurală în jud. Vlașca, *Chechenez*: Chichineț, insulă la gura Oltului, jud. Teleorman, la o depărtare ca de 200 m. de unde se varsă acest râu în Dunăre.

chchia-bei: v. *chelhüda-bei*.

Chelhüda-bei: numit și *Chchia bei* sau *rezir-chehiasî*, era locțiitorul Marelui

Vizir și era însărcinat cu toate chestiunile politice, militare, administrative, etc., ale Poții îndeplinind astfel demnitatea de ministru de interne; în timpul absenței Marelui Vizir, el rămânea neaparat la Poartă, spre a supraveghea, în calitate de cel mai înalt demnitar al Statului, interesele acestuia; poseda titlul de pașă cu trei tuiuri, și de aceea primea și el, imediat după Marele Vizir, omagiile lui *capudan-pașă*, ale lui Agaua de Ieniceri și ale altor demnitari, cu prilejul vizitei săptămânale a acestora.

Chiriva-Gölü: Lacul Criva, numit și Oglanul sau Ezerul oglanului.

Ciochești: Cioacănești, sat în plasa Borcea, jud. Ialomița, situat pe malul stâng al brațului Botul.

Cosova: neidentificat.

Cățuc-Hisarlic: neidentificat.

ciuidat: regule, condiții, clause.

Daia, cătun în plasa Marginea, jud. Vlașca.

Daița, comuna rurală, compusă de cătunele Daia și Daița.

Dandara, cătun în valea cu acest nume, în jud. Vlașca.

defter: registru.

defterdar: „ținător de registru” = ministru de finanțe. Titlul de defterdar fu transformat sub Sultanul Mahmud în acela de *maliہ-naziri* (ministru de finanțe). Câteodată defterdarul avea rangul de vizir, și se chema atunci *defterdar-pașă*.

defterhane: „casa registrelor.”: Arhivele Statului.

defter-i-Khahani: Arhivele împărătești.

derkenar: adverb persan care înseamnă „pe marginea”; expresiune indicând voința împărătească însemnată pe marginea unei cereri; rezoluția.

destur-ül-amel: regula pe care o urma lumea sau după care erau redactate actele.

emanel: demnitatea unui *emin*.

emin: „om de încredere”; intendent; inspector; arendașul care avea arenda unui drept; funcționar însărcinat cu perceperea unui impozit. Principalii *emini* erau: *arpa-emin* (intendentul orzului); *baruthanہ-emin* (intendentul

pulberăriei); *tershanہ-emin* (intendentul arsenalului maritim); *defter-emin* (intendentul arhivelor); *gömrük-emin* (directorul vămile); *şehir-emin* (intendentul orașului; primar); *darbhanہ-emin* (intendentul Monetăriei); *matbah-emin* (intendentul bucătăriilor împărătești); *şarab-emin* (demnitar însărcinat cu perceperea impozitelor asupra băuturilor).

emr: ordin, poruncă.

emr-i-şerif: porunca emanată de Sultan.

eva'il: primele 10 zile ale unei luni.

evakhir: ultimele 10 zile ale unei luni.

eva'il: a două decadă dintr-o lună.

Filoderin: Florentinul, insulă în Dunăre, în apropiere de comuna rurală Salcea, plasa Câmpul, județul Mehedinți: pichet de graniță.

Galațoi: Gălățuiul, lac în jud. Ialomița, plasa Borcea; partea de sud a lacului comunică cu brațul Botul.

gebegi-başı: intendentul pulberăriei și arsenalelor militare.

Glâmbocelul: Gârla care izvorește din jud. Dâmbovița și se varsă în râul Argeș.

gömrük-emin: intendentul vămile. v. *emin*.

ğüziہ: numit și *Kharač*, era tributul anual pe care supușii nemahometani ai imperiului otoman îl plăteau statului. Erau două feluri de *Kharač*: unul era tributul pe care o țară creștină în pace cu Poarta se angaja a-l plăti, supunându-se în mod voluntar acestei puteri, cum era tributul pe care îl plăteau principatele Valahiei și Moldovei, repartitia între locuitorii fiind încredințată voievozilor, cari plăteau anual Sultanului întreaga sumă cuvenită. Tot așa era contribuția plătită de republica de Ragusa, fiind adusă, din trei în trei ani, prin ambasadorii purtând barbă și locuind în cartierul grecesc din Fanar. Tributul celălalt era acela pe care Poarta îl impunea locuitorilor țărilor creștine cucerite și se chemă *Kharač-i-res*, capitație, fiind împărțit în 3 taxe deosebite: *ednâ* (inferior), *evsat* (mijlociu) și *alâ* (superior).

ğüziedar: percepător de capitație.

Hailuchiū : Hailik-Kule = Turn.

has = *khas* : averile doamnelor și domnițelor împărătești.

hoğget : hotărîrea, sentința unui judecător ; document scris prin care tribunalul legalizează o vânzare, a cumpărare sau o procură ; titlul unei proprietăți.

Iasen : insulă în Dunăre.

ilam : declarația oficială dată în răspuns unei cercetări oficiale ; declarația judecătorească.

ilm-û-haber : recepisă ; adeverință.

Jegălia : com. rurală în jud. Ialomița, pl. Borcea.

Khalîfê : succesor, locțiitor, vicar ; urmașul și locțiitorul lui Mahomet = calif. Substitutul care înlocuiește un funcționar superior. Subșef.

În acest sens cuvântul s'a transformat în graiul vulgar în *calfa*, prin care sunt desemnați funcționarii diferitelor birouri din Înalta Poartă.

ma'aden : mină ; unul din birourile ministerului de finanțe prin care se încasează dările țiganilor, veniturile minelor și altor produse. (v. *mucata'a-i-meadin*).

mahzer = *mahzar* : petiție semnată de toți cei prezenți.

mal = avere. Câteodată cuvântul era întrebuințat în loc de *mal-î-miri*. (v. acest cuvânt).

mal-î-miri : averea aparținând coroanei sau statului.

malikianê : cuvânt arab care înseamnă „posesional” ; era unul dintre veniturile principale ale statului provenite din averile imobile ; era o avere pe care nu putea să o moștenească moștenitorul la moartea proprietarului, ci revenea Statului, care o vindea din nou ; în cazul când fiul de sex masculin al decedatului dădea prețul cel mai ridicat era preferat altor cumpărători. *Malikianê* era astfel o arendă pe viață, în opoziție cu *mucata'a*, care era de un termen definit, de obicei mai scurt de un an.

Mărgnan : Mărgineni.

Marotin : Ostrov în Dunăre, în jos de satul Braniște, jud. Vlașca ; vale în jud. Ilfov, pl. Oltenița, prin care balta Moștișteea comunică cu Dunărea.

meğlis : ședință.

meğlis-i-șer : „ședință sacră”, tribunal. (*șer* : legea musulmană bazată pe poruncile și interdicțiile dumnezeiești, versetele Coranului, tradițiunile islamice și reuniunile populare, — după care se judecau procesele în vechea organizație otomană, chiar pricinile raialelor creștine).

mevlâ : judecătorul unui mare oraș, fiind mai înalt în grad decât un *cadi* sau un *naib*. (Plural : *mevlana* ; forma vulgară a cuvântului : *mollâ*).

mevlanâ : v. *mevlâ*.

Milhosiul : Milhorscul.

Mihri-gölü : Mahăru, baltă în albia Dunărei, în dreptul satului Slobozia, pe proprietate Paraipan, com. Arsache.

mollâ : v. *mevlâ*.

Moște : Mostiștea, poate gârla din jud. Ilfov, care izvorește din partea de nord a județului și se varsă în balta Mostiștea și de aici se scurge în Dunăre în fața Ostrovului Albina.

mûbaşîr : demnitar însărcinat cu o misiune ; delegatul și mesagerul guvernului otoman în provincii.

mucabelê : cancelerie în ministerul de finanțe, însărcinată cu supravegherea asupra plăților afectate trupelor.

mucabelê-i-piade : șeful cancelariei de control a pedestrilor.

mucabelê-i-suari : șeful cancelariei unde erau ținute registrele de plăți ale ofițerilor din Palatul Împărătesc, și ale soldoilor ce erau plătite oamenilor din grajduri și din cele șase regimente de cavalerie.

mucata'a : împărțire ; contribuție ; venit ; arendă ; v. și *malikianê*.

mucata'a-i-meadin = *maden mucataasi* = șeful biroului unde erau înregistrate : a) dările Țiganilor ; b) veniturile de aur și de argint din Argana și din Gaban ; c) veniturile tutunului ; d) dările anuale ale Domnilor Români ; e) veniturile vâmlor din Istambul, Adrianopol, Smirna, Galipoli, Chio, etc. ; f) veniturile fructelor din aceste porturi ; g) veniturile vamale ale tutunului provenite din Istambul, Salonic și din alte porturi ale Rumeliei.

Demnitarul acestei cancelarii era numit și *mektubgü efendi*.

baş-mucataa (calemi): cancelaria de care depindeau :

a) *mucataa*-ua provenită dela *nezarefii* din Chilia, Dagh-Hamami, Rusciuc, Silistra, Giurgiu, etc.

b) *mucataa*-ua numită *cillic* sau *celtüc*, adică cea provenită de orezul din Filipopol, Tatar-Bazari, Tosia, etc.

c) *mucataa*-ua numită *munluha* și provenită de sarea din Achiali, Enez, Salonic, etc.

d) *mucataa*-ua numită *sai i-mahi* și provenită dela pescuitul din întreaga țară.

e) *mucataa*-ua veniturilor vamale ale porturilor Mării Negre, cum și celor dela păduri administrate de ir tendenții speciali de păduri (*Coru-Aghalic*), de sub supravegherea Marelui Grăjdar (*Böyük-Mirahor*), o parte din veniturile lor fiind destinată Buzunarului Impăratesc (*Geib-i-Hümayun*).

f) *mucata-i-Istambul*: șeful biroului fermelor din Constantinopol însărcinat și cu aprovizionarea capitalei, din Adrianopol, Salonic, Larisa, Trikala, și cu perceperea taxelor asupra mătăsii, lucrurilor, de aur și de argint, etc.

g) *mucata-i-Brusa* = șeful biroului fermelor din Brusa.

h) *mucata-i-Avlonia*: șeful biroului fermelor din Avlona și Negroponte.

i) *mucata-i-Chefê*: șeful biroului fermelor din Caffa în Crimeea.

j) *mucata-i-Haremin*: șeful cancelariei fermelor orașelor sfinte din Mecca și Medina.

k) *haslar mucataa*: șeful biroului fermelor și domeniilor aparținând Suveranului și marilor demnitari.

Așa se cheamă și cancelaria unde erau păstrate registrele privind pe :

a) *mucataa*-ua domeniilor aparținând Sultanului, numite *Has-Hümayun*, care se compunea din a cincea parte a veniturilor localităților luate de primii Sultani, venituri cari, cu timpul, s'au unit cu cele zise *Haremein-Malichianê* ;

b) *mucataa*-ua aparținând casei împărătești, numită *Emlak-i-Hümayun* compusă din țările, moștenirile, casele și alte imobile, cari erau în stăpânirea

Sultanilor sau care erau expropriate în cazul celor decedați fără moștenitori.

c) *mucataa*-ua soldelor numite *has* sau *khas* și destinate sultanelor (adică fetelor și soțiilor împăratului), Vizerilor, marilor demnitari ai Porții și unor pași din provincii.

d) *mucataa*-ua vamei speciale din Yenîșehir-fanari.

e) *mucataa*-ua tutunului din Arabia și Siria.

f) *mucataa*-ua bumbacului.

muhafiz: cuvânt arab care însemnează păzitor. Titlul era dat pașilor care păzeau securitatea imperiului otoman în diferitele cetăți ale hotarelor. *Muhafizul* era totodată șeful trupelor însărcinate cu apărarea fruntariilor.

muhassil: un fel de *mütesellim*, fiind însă delegat din partea Marelui Vizir sau a mamei, sorei sau fetei Suveranului, spre a aduna veniturile din domeniile acestora; de aceea era mai mare în grad decât *mütesellim-ul*.

mültezim: arendaș.

numasil: cuvânt arab care însemnează „perceptor de impozite”; titlul care îl primește guvernatorul (*vali*) unei provincii, când, printr'o favoare specială, este investit cu guvernarea unui al doilea sanğac.

mütesarif: guvernatorul unui *sanğac*. Mai era denumit *sanğac beyi* sau *mir-i-liva*. adică „beiu unui steag”. Purta un tui, și de aceea se mai numea *bir tughlû pașâ*, „pașâ cu un tui”. Cuvântul mai însemnează „posesor”.

mütesellim: posesorii unui *sanğac* se deosebesc în posesorii reali (*mütesarriif*) și în posesorii provizorii sau administratori substituiți (*mütesellim*).

Mütesellim-ul era reprezentantul unui pașâ cu două sau trei tuiuri, în numele căruia guverna orașul sau *sanğacul* respectiv, trimițându-i veniturile încasate, sau plătindu-i o sumă lunară convenită, își rezerva restul veniturilor.

mütevelli: administratorul unui *vacuf*, — unei fundații pioase.

naib: substitutul unui judecător, subdelegatul unei *mollale* sau al unui *cadî*.

Prin *naib* se mai înțelegeau toți acei duhovnici cari erau desemnați ca

vicari într'o funcțiune spirituală sau judiciară, cum prin *vechil* se înțelegea un vicar temporal, civil sau politic.

nazir: supraveghetor, inspector, inten-

dent. După reformele din secolul trecut el a corespuns cuvântului „ministru”.

nezaret: demnitatea unui *nazir*. Sub ultimii Sultani cuvântul era întrebuințat în loc de minister. (*Maliè-nezaretî*: ministerul de finanțe; *Haybiè-nezaretî*: ministerul de războiu, *Bahriè-nezaretî*: ministerul marinei, *Dakhiliè-nezaretî*: ministerul de interne, *Kharigiè-nezaretî*: ministerul de externe *Meariî-nezaretî*: ministerul instrucțiunii, etc.).

Nicorine: neidentificat.

nizam: „ordinea”; reglementarea administrativă și militară adoptată ca sistem de guvernament în imperiul otoman.

nizam-i-cadim: „ordinea veche”, sistemul administrativ și militar, care era în vigoare sub vechii sultani, până în timpurile sultanului Selim II.

nizam-i-gedid: „ordinea nouă”; denumirea dată noului sistem militar, înființat sub sultanul Selim II, și după o mică interrupere reluat sub Mahmud II, având ca scop formarea unor trupe disciplinate după modelul european.

Oglanul-Ezerul Oglanului: înainte eze-
rul Chiriva, azi dispărut, în locul său
e un teren mlăștinos la Est de Oinacu.

Oinacul: com. rur. în jud. Vlașca, pl. Marginea.

P'araișpan: Arsache, com. rur. în jud. Vlașca, pl. Marginea, situată pe malul Dunării, în dreptul satului bulgar Pîrgos.

Podlița: astăzi Lița.

Ralet: neidentificat.

reis-(efendi): mare demnitar al Porții care împreună cu *chelhüdà-bei* (ministru de interne) și *defterdar-efendi* (ministru al finanțelor) formau cabinetul Marelui Vizir. Reis-efendi îndeplinea trei funcții deosebite, fiind de odată ministru de externe, conducătorul Divanului Hümayun, — în această calitate a sa numindu-se și *reis-ül-cüttab-efendi*, — și consilierul Marelui Vizir în toate rapoartele către Suveran, re-

venindu-i însărcinarea redactării *telkhis*-urilor și *tacirî*-lor, pe cari Marele Vizir e înaintea-ză zilnic către Sultan spre a-l înștiința despre afacerile statului și spre a-i cere ordinele.

resm: cuvânt arab prin care erau indicate impozitele și taxele de stat ale imperiului otoman. *Hammer* (XVII., p. 236) citează următoarele taxe: *resm-i-arus* (taxele logodiților); *resm-i-aghîl* (taxele pentru pășunatul animalelor); *resm-i-aghnam* (oieritul); *resm-i-asiab* (taxele morilor); *resm-i-beider* (taxe de tăbăcărie); *resm-i-deghirmè* (alte taxe de moară); *resm-i-dönüm* (taxe de pogoane); *resm-i-dukhan* (tutunăritul); *resm-i-esiran* (taxe de prizonieri); *resm-i-cazà* (taxele judiciare); *resm-i-kişlac* (taxele cartierelor de iarnă); *resm-i-covan* (taxe de stupi); *resm-i-cift* (taxe de măsurat).

Mai erau unele taxe care se percepeau în porturile maritime: *resm-i-feras* (taxe de măturat); *resm-i-cudum* (taxe de sosire); *resm-i-menşur* (taxe de diplomă); *resm-i-riaset* (taxe senoriale); *resm-i-taghyir* (taxe de schimb); *resm-i-levzii* (taxe de împărțire).

riaset: departamentul afacerilor streine în vechea administrație otomană.

V. *Reis-efendi*.

Rulunie-Bogazi: neidentificat.

Salcia: com. rurală în jud. Mehedinți, pl. Câmpul, la 7 kl. de orașul Turnul Severin; comuna rurală în județul Teleorman, pl. Călmățuiul.

sanğac: district; o împărțire administrativă în imperiul otoman, mai mare decât o *cazà* (județ) și mai mic decât un *vilayet* (provincie). Cuvântul *sanğac* sau *livà* înseamnă steag. Guvernatorul unui *sanğac* se chema *mütesarîf*.

Sarupectim: neidentificat.

serhat: forma literară a cuvântului este *serhadd*, care înseamnă „capul barierei” și prin care erau însemnate ținuturile de peste hotar.

servat: grâu sau substanță pe care particularii erau obligați să o procure cu un preț fixat de guvern; permisie dată negustorilor de grâu de a transporta marfa lor în locul dorit spre a o vinde;

această permisiune nu era acordată decât după ce administrația locală preleva redevențele anuale în grâu și aprovizionarea necesară pentru consumația locuitorilor. Se chema pe ținuturile dunărene *sursat*.

sichat-î-musulman : oameni de încredere de religia musulmană (*sichat* : prieteni credincioși pe care se poate conta, în special prieteni intimi printre tovarășii lui Mahomet).

sigil : proces verbal sau registru în care erau consemnate hotărârile judecătorilor.

sinor : hotar.

sinornamê : act de hotărnicie.

şeyh-ül-garrâ : capul ilustrilor.

Strağa : Straja, deal în jud. Mehedinți, plasa Motrul-de-Jos.

Şulni : neidentificat.

tacrir : raport, expozeu, notă, memoriu oficial.

Talambăcu-Bogazi : neidentificat ; poate Talămbăciu sau Glămbocelul.

tapû : cuvânt turcesc care înseamnă omagiu, venerație (*tapû-resmî* : prestație de omagiu) ; cuvântul mai înseamnă titlul oficial de proprietate (*tapû-se-nedî* : actul proprietății).

taric-î-am : drum public. (*Taric*=drum).

Torpan : poate Turbatul.

Turbatul : cătun, pendinte de comuna Bălănoaia, plasa Marginea, județul Vlașca.

turnăgi-başı : șeful turuagiilor care comanda a 63-a orta a ienicerilor. (*Tur-nagi* : unul din regimentele ieniceresti care îngrijuiau berzele Sultanului. *Tur-nâ*=barză).

Urluiu : poate râul ce izvoarește aproape de com. Mihăiești-de-Sud, din jud. Olt.

Ursari, sat, alipit satului Bărbulești, pl. Câmpului, jud. Ialomița.

vacâf : legat pios, fundațiune pioasă, în opoziție cu *mülk* (proprietate de „franc-alieu”, care nu era afectată de nicio redevență).

vali : demnitar însărcinat cu guvernarea unui *vilayet*.

vechil : cuvânt arab care înseamnă mandatar.

În timpul războaielor toți demnitarii Înaltei Porți mergeau la război împreună cu Marele Vizir, lăsând la Istanbul câte un locțiitor, care se chema *vechil*, numai cel lăsat de Marele Vizir numindu-se *caim-mecam* (ținătorul locului).

vilayet : cea mai mare împărțire administrativă a imperiului otoman, pusă sub jurisdicția unui *vali*. Această împărțire se chema înainte *eyalet*. Din momentul când printr'o nouă organizație administrativă denumirea s'a schimbat în *vilayet*, cuvântul *eyalet* a fost rezervat spre a indica departamentele țărilor streine și țărilor sub suzeranitatea otomană, cum și cele din Moldova și Muntenia.

voivodâ : cuvânt de origină slavă ; în administrația turcească titlul era dat demnitarilor cari erau însărcinați cu guvernarea unor arende zise *mali-chianê*, ale căror venituri le cumpărau pentru un timp limitat. (Tot prin acest cuvânt Poarta numea pe Domnii români : *voivodâ-bei*).

vuğhat : capii comunităților ; notabilii unei localități.

Yenigê-Köi : neidentificat.

Yekchökü : Giurgiu.

zabîl : ofițer care, în vechea administrație otomană, era însărcinat de obicei cu menținerea ordinii și liniștei publice.

Zighalie : v. Jigălia.

H. Dj. Siruni

M I S C E L L A N E A

DARE DE SEAMĂ DESPRE ARHIVELE STATULUI PE 1941

FĂCUTĂ CĂTRE CONSILIUL DE PERFECTIONARE

Prezentăm situația din al treilea an al activității noastre la Arhivele Statului, adică pe 1941.

Trebuie să spunem dela început că este un an bun nu numai pentru noi ci și fericit pentru neamul românesc. Instituția noastră a reintrat în patrimoniul său din Cernăuți și Chișinău, iar țara a început să-și restaureze hotarele, grație puterii armate române și inegalabilei puteri spirituale a mareșalului Ion Antonescu, conducătorul Statului. Sunt pagini de epopee scrise cu sânge și hotărîre românească, pe care cronicarii vremii le vor înscrie pentru totdeauna în analele noastre istorice. Arhivele Statului înseși se vor grăbi să păstreze viitorului în depozitele lor toate urmele sacre scrise de înainte-mergătorii noiei istorii naționale. Acum nu vom nota aici decât faptul că de două mii de ani, dela marele Buerebista încoace, este pentru întâia oară când noi sfărâmăm granițe silnic înlănțuite și ne reclamăm locul la care avem dreptul prin origini, muncă și sacrificii multisculare.

I. **Lucrări de arhivă.** Anul acesta a fost mai puțin potrivit pentru lucrările serviciului interior. Cu toate acestea, cum se poate vedea din fiecare raport al direcțiunilor regionale în parte, s'a făcut tot ce era posibil ca lucrările curente să nu sufere întârziere și s'a continuat lucrul început în anul trecut atât la inventarieri cât și la lucrul în depozit, cu toate că mare parte din personalul nostru a fost concentrat și apoi mobilizat.

Următorul tablou sinoptic arată partea administrativă de lucru :

Nr.	Arhivele din :	Intrare	Eșire	Certificate	Copii legalizate
1	București .	2882	1186	124	2853
2	Iași . . .	481	278	38	99
3	Cluj-Sibiu . . .	238	109	-	-
4	<u>Craiova</u> . . .	<u>3158</u>	<u>320</u>	<u>106</u>	<u>2375</u>
5	Chișinău . . .	142	151	83	16
6	Cernăuți				
7	Timișoara				
8	Năsăud				
9	Brașov				

Din lipsă de personal pentru lucru n'am putut primi rapoartele secțiilor Cernăuți, Brașov și Timișoara. Este lesne de înțeles de ce nu l-am putut avea nici dela Năsăud, unde d. Iuliu Moisil ține temeinic tezaurul încredințat.

Cercetările științifice, din ce în ce tot mai numeroase, deasemenea au fost înlesnite în măsura posibilităților noastre de loc și personal. Dăm în tablou numai datele care ne-au sosit până acum :

Nr.	Arhivele din :	Nr. cercetărilor	A u f o l o s i t :				
			Docum.	Condici	Dosare	Planuri	Volum
1	București :						
	a) <i>Bunuri Publice</i>	34	1981	112	29	1	
	b) <i>Judecătorești</i>	2184		3694	2735		
	c) <i>Administrative</i>	360			1607		
	d) <i>Biblioteca</i>	160					537
2	Iași						
3	Cluj-Sibiu						
4	Craiova	84					
5	Chișinău						
6	Cernăuți						
7	Timișoara						
8	Năsăud						
9	Brașov						
	Total :	3138	1981	3806	4370	1	537

La unele arhive nu a putut continua lucrul datorită localului, care nu permite orânduirea materialului arhivistic, iar în altele datorită vremelniceii ocupații străine, care ne-a lăsat depozitele într'o dezordine îngrozitoare. Facem toate eforturile spre a fi puși în stare normală de lucru, mai ales după terminarea reparațiilor ca urmare a cutremurului din Nov. 1940.

№	Situația la 31 Dec. 1940	Grupa	Tip	Salariu	Incadrarea la 1 Ian. 1941	Grup
I. București						
1	1. — Director cl. I . . .	A, 15	15	21.000	Aceiași titulatură. . .	A, 9
2	3. — Arhiv. princip. cl. I .	A, 37	20	15.000	Id.	A, 36
3	1. — Arhiv. cl. I (transl.)	A, 37	23	12.000	Id.	A, 36
4	1. — Bibliot. șef cl. I .	A, 31	23	12.000	Id.	A, 34
5	2. — Arhivari cl. II . . .	A, 37	26	9.500	Id.	A, 36
6	3. — Arhiv. ajut. cl. II .	A, 37	30	7.500	Id.	A, 36
7	2. — Paleografi cl. I . .	A, 37	31	7.000	Id.	A, 36
8	1. — Registrator cl. II .	A, 38	32	6.500	Id.	A, 39
9	1. — Registr. ajut. cl. II	A, 38	35	5.000	Id.	A, 39
10	1. — Paleograf cl. III .	A, 37	35	5.000	Id.	A, 36
11	1. — Portar cl. I	D, 1	15	2.800	Portar cl. III	D, 1
12	2. — Paznici cl. I	D, 1	11	4.000	Paznici cl. I	D, 1
13	4. — Oameni de serv. cl. V	D, 1	15	2.800	Oam. de serv. cl. III .	D, 1
23						
II. Iași						
1	1. — Ariv. princip. cl. I .	A, 37	20	13.800	Aceiași titulatură. . .	A, 36
2	1. — Arhivar cl. II . . .	A, 37	26	8.750	Id.	A, 36
3	2. — Paleografi cl. II .	A, 37	33	5.500	Id.	A, 36
4	2. — Paleografi cl. III .	A, 37	35	4.600	Id.	A, 36
5	2. — Oam. de serv. cl. VI.	D, 1	16	2.300	Oam. de serv. cl. IV	D, 1
8						
III. Cluj-Sibiu.						
1	1. — Arhiv. princ. cl. I .	A, 37	20	15.000	Aceiași titulatură. . .	A, 36
2	2. — Arhivari cl. II . . .	A, 37	26	9.500	Id.	A, 36
3	1. — Arhiv. ajut. cl. I .	A, 37	30	7.500	Id.	A, 36
4	3. — Paleografi cl. III .	A, 37	35	5.000	Id.	A, 36
5	2. — Oam. de serv. cl. VI	D, 1	16	2.500	Oam. de serv. cl. IV .	D, 1
9						
IV. Craiova.						
1	1. — Arhiv. princip. cl. I	A, 37	20	13.800	Aceiași titulatură. . .	A, 36
2	1. — Arhiv. ajut. cl. II	A, 37	30	6.900	Id.	A, 36
3	—	—	—	—	—	—
4	3. — Paleografi cl. III .	A, 37	35	4.600	Aceiași titulatură	A, 36
5	2. — Oam. de serv. cl. VII	D, 1	17	2.050	Oam. de serv. cl. IV . .	D, 1
7						
V. Chișinău (în refugiu)						
1	1. — Arhiv. princip. cl. I	A, 37	20	13.800	Aceiași titulatură.	A, 36
2	1. — Arhivar cl. I . . .	A, 37	23	11.050	Id.	A, 36
3	2. — Paleografi cl. I . .	A, 37	30	6.450	Id.	A, 36
4	1. — Paleograf cl. II . .	A, 37	33	5.500	Id.	A, 36
5	3. — Paleografi cl. III .	A, 37	35	4.600	Id.	A, 36
6	2. — Oam. de serv. cl. VII	D, 1	17	2.050	Oam. de serv. cl. IV . .	D, 1
10						
VI. Cernăuți						
<i>(în refugiu)</i>						
1	Personalul fiind salariat	—	—	—	(1 Aug. 1941) Arhiv. princip. cl. I . .	—
2	cu indemnizație nu s'a	—	—	—	(cu indemnizație) . .	—
3	făcut încadrarea. . . .	—	—	—	Paleograf cl. III . . .	A, 36
4		—	—	—	Registr. ajut. cl. IV . .	A, 39
		—	—	—	Oam. de serviciu cl. VI .	D, 1

Tip	Salariu	Spor	Incadrarea la 1 Oct. 1941	Gradații	Grupa	Tip	Salariu	Spor
16	21.000		Director	1	A, 9	17	30.200	9.200
21	15.000	---	Arhivari șefi	1	A, 36	20	23.200	8.200
24	12.000		Arhivar principal	1	A, 36	23	17.600	5.600
24	12.000	---	Bibliotecar șef	1	A, 34	23	17.600	5.600
27	9.500		Arhivari	1	A, 36	26	13.400	3.900
29	8.500	1.000	Arhivari ajutori	1	A, 36	28	11.100	2.600
30	8.000	1.000	Paleografi	3	A, 36	29	10.200	2.200
31	7.500	1.000	Registrator ajutor	2	A, 39	30	9.300	1.800
33	6.500	1.500	{ Impiegat	3	A, 9	32		
			{ Registrator ajutor	fără	A, 39	32	7.800	1.300
34	6.000	1.000	Paleograf	fără	A, 36	32	7.800	1.800
8	3.600	800	Portar cl. III	---	D, 1	6	4.400	800
6	4.500	500	Paznici cl. I	---	D, 1	4	5.400	900
8	3.600	800	(5) Oameni de serv. cl. III	---	D, 1	6	4.400	800
24								
21	13.800	---	Arhivar șef	1	A, 36	20	21.350	7.550
27	8.750	---	Arhivar	1	A, 36	26	12.350	3.600
32	6.450	950	Paleografi	1	A, 36	31	7.900	1.450
34	5.500	900	Paleografi	fără	A, 36	32	7.200	1.700
9	3.050	750	Oameni de serv. cl. IV . .	---	D, 1	7	3.700	650
8								
21	15.000		Arhivar șef	1	A, 36	20	23.200	7.550
27	9.500		Arhivari	1	A, 36	26	13.400	3.600
29	8.500	1.000	Arhivar ajutor	1	A, 36	28	11.100	2.400
34	6.000	1.000	Paleografi	fără	A, 36	32	7.800	1.700
9	3.050	800	Oam. de serv. cl. IV . . .	---	D, 1	7	3.700	650
9								
21	13.800		Arhivar șef	1	A, 36	20	21.350	7.550
29	7.800	900	Arhivar ajutor	1	A, 36	28	10.200	2.400
---	---	---	Bibliotecar ajutor	2	A, 34	30	8.550	1.650
34	5.500	900	Paleografi	fără	A, 36	31	7.200	1.700
9	3.050	1.000	Oam. de serv. cl. IV . . .	---	D, 1	7	3.700	650
8								
21	13.800		1. --- Arhivar șef	1	A, 36	20	21.350	7.550
24	11.050		1. --- Arhivar principal . .	1	A, 36	23	16.200	5.150
30	7.400	950	1. --- Paleograf	3	A, 36	29	9.400	2.000
32	6.450	950	---	---	---	---	---	---
34	5.500	900	1. --- Paleograf	fără	A, 36	32	7.200	1.700
9	3.050	1.000	2. --- Oam. de serv. cl. IV	---	D, 1	9	3.050	---
6								
---	2.230		Aceiași situație	---	---	---	2.330	---
34	5.500	---	Paleograf	fără	A, 36	32	7.200	1.700
35	5.100	---	Impiegat	1	A, 9	34	6.050	950
9	3.050	---	Om de serviciu cl. VI . . .	---	D, 1	9	3.050	---

II. Creșterea colecțiilor. Lipsa de local ne împiedică pretutindeni să mai luăm material nou ; personalul insuficient ca număr ne face să nu putem săvârși nici toate selecționările de arhive care ni se cer. La acest neajuns mai adăugăm că nimeni nu vrea să suporte cheltuielile de lucru și deplasare ale delegaților noștri, iar noi fonduri nu avem. Cu toate acestea colecțiile noastre s'au îmbogățit simțitor și anul acesta. Remarcăm în deosebi două fonduri prețioase, al Mitropoliei Moldovei și al Facultății de Litere din Iași, venite după evacuarea din 1941.

III. Publicații. În privința publicațiilor avem un spor. Am putut tipări primul buletin al Școalei de Arhivistică, sub titlul de *Hrisovul* (cu 114.337 lei) și un număr din *Revista Arhivelor*, IV, 2), pe care l-am închinat memoriei profesorului N. Iorga, dispărut în împrejurările tragice cunoscute. Tipografia încă nu a făcut calculul să știni costul lucrării.

Ne facem o plăcută datorie să anunțăm însă că avem în lucru și alte publicații, pe care le vom da la tipar în măsura fondurilor de care vom dispune. Ca ordine de lucru amintim : 1. *Inventarul documentelor turcești*, și 2. *Inventarul documentelor Țării Românești până la 1600* (secția istorică).

IV. Personal și salarizare. Intregul personal al Arhivelor Statului din țară este tot foarte redus ca număr : 46 funcționari de specialitate și 17 oameni de serviciu, din care 11, respectiv 3, numai după ce am reintrat în stăpânirea ținuturilor ocupate. Avem nevoie de un număr de funcționari măcar dublu.

Salarizarea în anul acesta s'a îmbunătățit simțitor prin cele două încadrări din 1 Ian. și 1 Oct. 1941. Numai că nici de data aceasta nu s'a ținut seama de vechimea și studiile fiecăruia, în unele părți făcându-se chiar retrogradări. Avem însă mulțumirea să credem că noua orânduire a grupei noastre dă posibilitatea unei înaintări normale. Din acest punct de vedere salarizarea se prezintă astfel : (V. tabelele, p. 168—169).

Personalul Arhivelor Statului din Chișinău și Cernăuți a fost plătit dintr'un fond global, pe toate lunile dela reluarea serviciului.

Cu sporurile dela 1 Ian. și 1 Oct. 1941, situația bugetară a salarizării este următoarea :

Arhivele din București	2.641.700 lei
„ „ Iași	671.850 „
„ „ Cluj-Sibiu	850.150 „
„ „ Craiova	637.200 „

Arhivele din Chişinău	256.000 „
„ „ Cernăuţi	85.990 „
„ „ Sighet-Maramureş	10.200 „
Bucureşti, traducerea documentelor greceşti . . .	1.200 „
Total	5.154.290 lei

Pentru arhivele din Chişinău şi Cernăuţi s'a socotit numai timpul lucrat după reînceperea activităţii.

Din suma de mai sus este de scăzut economia făcută prin posturile vacante neocupate şi întârzierea aprobării înaintărilor, cum şi indemnizaţia aferentă postului de arhivar la Sighet-Maramureş, care n'a mai funcţionat.

Aceste economii sunt :

Bucureşti : 1 arhivar principal, 7 luni	105.000 lei
„ Diferenţa la înaintare	23.400 „
„ 1 paleograf, 9 luni	12.000 „
Iaşi : Director (arhivar principal), 10 luni . . .	145.550 „
„ 1 paleograf, 5 luni	32.600 „
 Sibiu : Arhivar cl. II, 7 luni	66.500 lei
„ 1 paleograf, 7 luni	42.000 „
„ 1 paleograf, tot anul	72.000 „
Craiova : 1 paleograf, tot anul	66.000 „
Sighet-Maramureş, tot anul	10.200 „
Total . . .	575.250 lei

Real, bugetul salarizării cuprinde :

Total anual	5.154.290 lei
Sume neachitate . . .	575.250 „
Efectiv cheltuite . . .	4.579.040 lei

De adăugat suma respectivă drepturilor personale ale fiecăruia şi ajutorul familiar, scăzându-se însă chiria locuinţei în natură, care se plăteşte proporţional cu salariul.

Mişcarea personalului a fost mai restrânsă anul acesta. În afară de numirea d-lui Gh. Ungureanu ca director al Arhivelor Statului din Iaşi (bugetar arhivar principal, respectiv arhivar şef) au mai fost mici înaintări şi numirea câte unui paleograf nou la Bucureşti (D-na

Aurelia Comănescu) și Cluj-Sibiu (D-ra Astra Macaveu). Deasemeni, în urma refugiului din anul precedent, s'a făcut o încadrare de bibliotecară la arhivele din Craiova (D-na Valentina Marian), iar Ministerul ne-a încadrat la București, o femeie de serviciu (Ana Peter) dela Școala Normală superioară desființată. Detașarea din anul trecut la Școala de Arhivistică, a d-rei Maria Dumitrescu din postul de bibliotecară șef, a continuat până în Iunie 1941.

În războiul pentru eliberarea ținuturilor dela Răsărit am pierdut pe Virgil Pântea, paleograf la Iași, căzut ca ofițer la 3 Iulie 1941, după obținerea a două decorații și pe harnicul cercetător Dragoș Petroșanu, propus de noi ca paleograf la Arhivele Statului din Craiova și căzut ca ofițer la Odesa în 16 Oct. 1941, înainte de a căpăta ordinul de numire.

V. Material și întreținere. Pentru acest capitol am avut prevedere bugetară pe primele trei luni la București 2250 lei lunar și la regionale 450 lei lunar. În noul buget s'a majorat prevederea la 37.500 lei, respectiv 2250 lei, din care s'a mai făcut reduceri. Pentru lumină, apă, salubritate, curățirea coșurilor și încălzit, au fost alocate sumele respective tot de minister, pe baza facturilor prezentate.

Aceste cheltueli se prezintă astfel :

Nr.	Arhivele din :	Material	Lumina	Apa	Coșur	Transport și tăiat lemne	Total
1	București	278.119	61.918	58.990	6.080	7.284	412.337
2	Iași	21.600	—	—	—	—	21.600
3	Cluj-Sibiu	21.600	7.510	1.690	—	—	30.800
4	Craiova	21.600	—	—	—	—	21.600
5	Chișinău	—	—	—	—	—	—
6	Cernăuți	—	—	—	—	—	—
Total :		342.919	69.428	60.686	6.080	7.284	486.397

În unele părți cheltuielile de felul acesta au fost acoperite din fondul de materiale.

Din aceste fonduri abia am putut începe să împlinim cele dintâi lipsuri. Oricum însă, de data aceasta am stat mult mai bine mulțumită prevederilor noului bugetare înscrise de D-l ministru General Radu Rosetti și înțelegerii depline a D-lui subsecretar de stat Enric Otețelșeanu, care ne-a dat o importantă sumă de bani pentru procurarea aparatului de desinfectat, a celui de reproduș copii de pe documente

(205.000 lei) și pentru compeltarea colecțiilor bibliotecii (150.000 lei). În numele Arhivelor Statului țin să le exprim și aici adâncă mea gratitudine. D-l Stamulea, pe când a ținut postul de director al contabilității, deasemeni ne-a procurat un număr important de cartoane de dosare, pentru care iarăși îi mulțumim. În felul acesta, alergând dintr'o parte în alta, am putut să înmulțim materialul de conservare și de utilare a birourilor. Tot cu aceste ajutoare am început și înfăptuirea laboratorului nostru care va poseda astfel un fumigator, în curs de executare și un aparat de reproduș în funcțiune.

În afară de cele de mai sus împrejurările au vroit să mai facem și alte cheltuieli luând unele măsuri de protecție. În primul rând în anul acesta s'a evacuat întreaga arhivă dela Iași în com. Găvana și Bascov din jud. Argeș. Prin noi s'a cheltuit suma de 133.842 lei, în afară de confecționarea lăzilor și la transportul pe calea ferată, al căror cost a fost plătit direct de Minister. Măsura a fost bună căci, începând războiul, Iași a fost foarte mult amenințat de bombardamentul rusec. Ne-am procurat deasemeni și o parte din uneltele necesare apărării pasive din alocațiile ministerului.

Pentru continuarea reparațiilor localului ca urmare a cutremurului din 1940, ni s'a mai dat deasemeni suma de 1.040.000 lei. Lucrările s'au făcut în cea mai mare parte (legături, ancore, astuparea crăpăturilor, vopsitorie, etc.). Amintim că lucrările începute anul trecut au depășit suma pusă la dispoziție (650.000 lei), ridicându-se la 734.577 lei; rămânem datori cu 84.577 lei față de întreprindere.

Veniturile Consiliului de perfecționare au fost mult mai modeste anul acesta, din cauza evenimentelor eu nemai putând alergera și după acest fel de ajutoare. Din aceste venituri am putut să plătim unele diurne, să punem geamurile lipsă la local, să tipărim registre, foi de opise, imprimate și o bună parte din tiparul vol. I din *Hrisovul*.

VI. Muzeul Arhivelor. Persistând motivele din trecut muzeul nostru n'a putut fi redeschis. Credem însă în necesitatea lui pentru educația tineretului nostru prin exemple din trecut, în afară de motivele care stau la baza oricărui muzeu. Aceasta cu atât mai mult cu cât unul arhivistic lipsește cu totul.

VII. Școala de Arhivistică. În ceea ce privește școala anul a început bine adăugându-se salariul întreg încă pentru un profesor și dându-ni-se o bibliotecară (D-ra Eleonora Isopescu) prin încadrare dela biblioteca Universității din Cernăuți. Noi înșine am luat parte la toate lucrările comisiilor instituite pentru redactarea unei noi legi a învățământului superior. Sfârșitul anului a fost însă neașteptat. Din nu

știm ce motive școala a fost desființată fără a se crea altceva în loc pentru formarea arhiviștilor și bibliotecarilor și fără a ține seama de scopul pe care îl urmărea ea în formarea specialiștilor în științele auxiliare ale istoriei. Dintre profesorii definitiv ai școlii d. Ion Hudiță a fost încadrat la Facultatea de Litere din București, până acum.

Avem nădejdea că actualul ministru, d-l profesor I. Petrovici, care înțelege menirea școlii, îi va reda viață, precum ne-a promis, prin noua lege a învățământului superior în pregătire.

Activitatea școlii continuă cu anul II și III. Biblioteca s'a mărit iarăși simțitor, mai ales cu cărți de specialitate. (399 numere de inventar).

VIII. **Venituri și cheltuieli.** În anul acesta veniturile noastre au fost și mai reduse. Amintim și de data aceasta cu plăcere numele, foarte puține, ale celor care ne-au sprijinit : Banca Națională cu 50.000 lei pentru tipăriți și Casa Școalelor prin d. administrator Gh. Ionescu, cu 25.000 lei, cumpărând o sută exemplare din *Revista Arhivelor* (Nr. IV, 1). Librăriile din București au vândut publicații de 13.913 lei.

Situația casei se prezintă astfel :

I. *Venituri :*

Disponibil din anul trecut	19.246 lei
Subvenția Băncii Naționale	50.000 „
Subvenția Casei Școalelor	25.000 lei
Din vânzarea <i>Albumului paleografic</i>	26.830 „
Diverse și vânzări de alte publicații	16.663 „
Total	137.739 lei

II. *Cheltuieli :*

Lucrări tipărite	87.637 lei
Imprimare	12.100 „
Geamuri	3.934 „
Diurne	3.500 „
Cărți cumpărate	2.414 „
Diverse, reparații, materiale etc.	26.415 „
Total . .	136.000 lei

Deci : Incasări. 137.739 lei

Cheltuieli 136.000 „

1.739 lei în depozit.

Recapitulând toate cheltuielile, reese :

Salarii și indemnizații	4.579.040 lei
Material și întreținere	486.397 „
Alocațiile ministerului pentru reparații :	
Alocațiile : tranșa I (1940)	650.000 „
tranșa II (1941)	1.040.000 „
pentru laborator	205.000 „
„ bibliotecă	150.000 „
Încălzitul cu gaz la Sibiu	21.164 „
Chiria localului la Sibiu	250.000 „
Cheltuieli cu transportul arhivelor din Iași . . .	133.842 „
Material de apărare pasivă și furtun la București.	85.000 „
Cheltuielile Consiliului de perfecționare	136.000 „
Total	7.736.443 „

De adăugat :

Valoarea lemnului de încălzit.

Taxele comunale, impozitele și cheltuielile de întreținere care nu ni s'au comunicat.

Sumele alocate regionalelor pentru reparații în urma cutremurului.

Acestea sunt toate cheltuielile pe țară pentru serviciul de arhivă istorică. Reamintim că arhivele din Brașov sunt în întregime lăsate pe seama municipiului.

IX. Desiderate. Ne e greu să prezentăm desiderate. Ziua de azi cere să ne apărăm mai întâiu hotarele și ființa neamului lăsând pentru mai târziu orice alt gând. Cu încredere în victoria pe câmpul de luptă avem convingerea că pentru ridicarea prestigiului nostru cultural și pentru apărarea drepturilor noastre istorice tot mai insistent atacate, e bine să ne împlinim și în acest fel datoria reînviind trecutul prin întoarcerea la arhive, mărturii nedesmințite. Energia de azi e cumulară neîntreruptă a energiilor românești din trecut mărturisite de aceste vechi arhive.

Cu speranța că timpul ne va fi favorabil credem că putem să ne facem un plan de lucru, care este următorul :

1. Local suficient și sănătos.
2. Dulapuri și rafturi de depozitare.
3. Inmulțirea personalului.
4. Publicații de inventare și cataloage.
5. Completarea laboratorului cu aparatele utile.
6. Redeschiderea Muzeului Arhivelor din București.

Adăugăm însă, și aceasta în rândul întâiu, readucerea arhivelor Moldovei la Iași. În locul de evacuare sunt supuse unei distrugerii sigure.

Director general, **A. Sacerdoțeanu.**

A N E X E

I.

RAPOARTELE SECȚIILOR DIN DIRECȚIA GENERALĂ A ARHIVELOR STATULUI DIN BUCUREȘTI.

1. *Raport asupra situației secției Bunurilor Publice în anul 1941.*

Nr. 212

28 Ianuarie 1942

Potrivit dispoziției luată prin circulara înregistrată la Nr. 11/1942, subsemnatul arhivar cu onoare vă aduc la cunoștință următoarele, referitor la activitatea secției în cursul anului 1941.

Anul 1941, fiind un an de război, activitatea a fost turburată în mersul ei normal, iar realizările, în domeniul arhivistic, au fost mult reduse.

Din cauza concentrărilor și mobilizării am lucrat numai cu 2 funcționari, în cea mai mare parte din timpul anului. Cu toată stăruința depusă deabia s'au putut executa lucrările curente ale secției iar noile achiziții n'au putut fi inventariate. Cu acest personal restrâns s'a întrebuințat o mare parte din timp la strângerea și așezarea în lăzi a întregului nostru material documentar spre a fi ferit de bombardamentele aeriene. Tot pentru acest motiv a fost mutat în județul Argeș întregul material documentar al arhivelor din Iași. Fiindcă transportul s'a făcut prin București, a trebuit să supraveghem, cu întreg personalul, această evacuare lucrând toată ziua și sărbătorile chiar. Și numărul cercetărilor a fost anul acesta mult mai restrâns. La aceasta trebuie adăugată încetarea lucrului în birouri din cauza reparațiilor ce s'au făcut localului Arhivelor în urma cutremurului din anul 1940. În împrejurările în care ne-am aflat și cu mijloacele de care am dispus, am fost condus de principiul ca, îndată ce lucrările curente au fost satisfăcute, să se continue lucrările rămase din anul 1940. Mergând pe acest drum am stăruit să se facă următoarele:

Lucrări de Arhivă. I. S'au trecut pe fişe provizorii restul dosarelor depuse de Ministerul Agriculturii şi Domeniilor şi de Casa Pădurilor, în total 6378 dosare, terminându-se această lucrare.

II. S'a continuat verificarea registrelor unei părţi din documentele Ţării Româneşti. S'au inventariat mai departe doc. moldovenesti, care erau neinventariate. Totodată s'a inventariat şi o parte din doc. depuse în Arhivă în cursul anului 1941. S'au inventariat în total 1424 documente fiind puse şi în coperte noi de documente. Ele aparţin următoarelor partizi : Mitropoliile Bucureşti şi a Moldovei, Episc. Râmnic, mănăstirile : Hurez, Sf. Nicolae din Galaţi şi din dep. noi doc. depuse de Minist. Justiţiei.

Documentele secţiei Istorice nu aveau toate coperte şi nici regeşte. Cu ocazia colectării lor până la anul 1600, s'au făcut coperte noi acolo unde lipseau, fiind completate cu regeşte noi. S'au lucrat cu această ocazie 658 documente.

III. Una dintre nevoile urgente era *unificarea manuscriselor* fără care nu se putea întocmi un inventar complet al lor. În acest an s'au unificat manuscrisele care erau aşezate în diverse depozite, şi au fost aşezate în dulapuri. Descrierea lor nu s'a putut sfârşi în acest an. Îa urmează să se termine neapărat în anul 1942. Condicile domneşti au fost trecute şi ele tot aci. Aşezarea în dulapuri s'a făcut, pe cât a fost posibil, după fonduri şi după mărime. Tot acum s'a făcut conceptul inventarului sumar al manuscriselor ajungând la Nr. 642.

IV. În cadrul muncii de folos obştească s'a lucrat mai mult cu elevi de liceu. Ei n'au putut fi utilizaţi decât la lucrări simple potrivite cu pregătirea lor. Astfel au fost puşi să stampileze filele manuscriselor reuşind să le avem pe toate cu filele stampilate. Asemenea s'au stampilat şi o mare parte dintre documentele dela Grefele Judecătoreşti (circa 9000 doc.). O altă parte dintre elevi au fost întrebuinţaţi la transcrierea inventarelor de dosare. S'au transcris următoarele inventare : Delimitări Rurale — Succesiuni Vacante — Consolidări Petrolifere — Depunerea R.E.A.Z. şi o parte din : Bunuri mici.

Primiri de material arhivistic. I. I. P. Sf. Sa Mitropolitul Visarion Puiu a depus o serie de acte şi corespondenţă personală. Intre acestea o parte au fost inventariate în acest an.

II. Diferite administraţii Financiare au depus spre conservare un număr de 261 stampile ale instituţiilor financiare din Ardealul ocupat. Asemenea şi Trib. Argeş a depus 13 sigilii scoase din uz.

III. La grupa documentelor s'au primit spre inventariere un total de 167 piese şi documente de familie, depuneri mai vechi ră-

mase neinventariate. Ca depuneri noi s'au mai primit 169 acte cirllice depuse de Minist. Culturii Naționale și de Consiliul de Miniștri. Grupa documentelor a crescut deci cu 336 piese în anul 1941. Grupa copiilor de acte particulare, prezentate spre transcriere și legalizare, s'a mărit cu 174 piese.

Selecționări de arhive în afara instituției nu s'au făcut în anul 1941 de către funcționarii aceste Secții.

Cercetători. Și ei au fost mai puțini decât în anul precedent. Numărul lor a fost de 344. Materialul cercetat se compune din 2123 piese împărțite astfel: 1981 documente, 112 condici, 29 dosare, 1 plan. Fondurile cercetate sunt următoarele: Mitropoliile București și Iași, Episcopiiile: Argeș, Huși și Râmnic. Mănăstirile: Arnota, Bistrița, Bisericiani, Bârnova, Brazi, Bucovăț, Câmpulung, Cotroceni, Doljești, Golgota, Sf. Gheorghe-nou, Govora, Sf. Ioan din Focșani, Jitianu, Mihai-Vodă, Motru, Neamț, Nămești, Nucet, Plumbuita, Răchitoasa, Radu-Vodă, Sadova, Strehăia, Stoboreni, Vizantea, Valea și Vieroș.

Programul de lucru în anul 1942. I. Se va inventaria materialul primit în anul 1941 și cel care va fi primit în anul 1942.

II. Se vor continua următoarele lucrări începute:

a) Unificarea manuscriselor și întocmirea inventarului lor.

b) Completarea inventarului depunerii „Visarion Puiu”.

c) Inventarierea documentelor moldovenesti neinventariate. —(Ex. Mitropolia Moldovei).

d) Așezarea dosarelor depuse de Minist. Agricult. și Domenii în anii 1939—1940, conform inventarului întocmit după fișe.

Această lucrare, a așezării dosarelor, nu se va putea face dacă nu se vor instala rafturile necesare în depozitul Nr. 20. Din lipsă de rafturi nu s'a putut lucra nimic, în acest sens, în vara anului 1941. În prezent dosarele stau grămadă pe jos și nu pot fi satisfăcute nici cererile oficiale de trimiterea lor la diferite autorități. Tot din lipsă de rafturi s'a renunțat la orice primire de dosare atât dela acest minister cât și dela alte autorități.

O altă lipsă pe care o semnalăm aci este aceea a personalului pregătit pentru executarea lucrărilor de arhivă. Cu numărul mic de funcționari cu care am lucrat până acum observ că deabea pot face față lucrărilor curente iar lucrările de arhive nu pot fi satisfăcute decât într'o mică măsură.

Pentru punerea în lumină a materialului istoric, de nemăsurată valoare, ce păstrează Secția Istorică și a Bunurilor Publice, trebuie un personal de specialitate mult mai numeros decât cel actual. Din a-

ceastă cauză depunerile vechi de documente stau încă neinventariate și deci sunt necunoscute și nevalorificate în știința istorică românească.

Cu deosebită stimă

I. C. Dobrescu, *arhivar*.

2. *Raport asupra situației secției Judecătorești în anul 1941.*

Nr. 180.

26 Ianuarie 1942.

Ca urmare la ordinul de serviciu Nr. 11/2 Ianuarie a. c., am onoarea a vă înfățișa, mai jos, activitatea Secției Judecătorești de la 1 Ianuarie — 31 Decembrie 1941, după cum urmează :

A. *Depuneri legale.*

Ministerul Justiției, Direcțiunea Judiciară, a depus, cu adresa Nr. 11555 7 Februarie 1941, următoarele dosare :

a) 4469 dosare de naturalizări, formate de Adunarea Deputaților în sesiunile anilor 1858—1924 ;

b) 18574 dosare de înscrieri ulterioare în listele de cetățenie din anul 1928 ;

c) Cu adresa Nr. 29113 941, registrată la Nr. 664 1 Martie 1941, a mai depus 8917 dosare de înscrieri ulterioare în listele de cetățenie din anii 1929—1932.

B. *Depuneri ocazionale.*

Tribunalul Timiș Torontal-Timișoara, cu adresa Nr. 2282/1 Iulie 1941, registrată la Nr. 1379 7 Iulie 1941, a depus dosarul procesului intentat de autoritățile maghiare lui Valer Braniște.

Acelaș Tribunal, cu adresa Nr. 2487/15 Iulie 1941, registrată la Nr. 1671 22 Iulie 1941, a depus dosarul succesor al cu Nr. III 60 1885, precum și testamentul original, împreună cu cele două codicile, al fostului Prinț Alexandru Caragheorghevits al Serbiei, decedat în Timișoara la 3 Maiu 1885.

Aceste depuneri s'au repartizat la Secția Bunuri Publice, partida actelor istorice.

C. *Arhive selecționate și nedepuse.*

S'a selecționat arhiva Tribunalului Prahova S. II, adresa Nr. 9080 21 Martie 1941, referatul înregistrat la Nr. 796/4 Aprilie 1941.

D. *Lucrări de Birou.*

S'au verificat și pregătit pentru legat toate opisele scrise cu litere cirilice din această secție.

S'au făcut, în registrele de nașcuți ale orașului București și județul Ilfov, 1367 mențiuni de căsătorie, divorț și deces.

S'a întocmit un repertoriu nominal, cronologic, al căsătoriților din București, pe anii 1865—1870, însumînd în total 3127 căsătorii. La acest repertoriu se continuă lucrarea pentru aducerea lui la zi cu depunerile existente.

S'au inventariat 603 dosare de naturalizări, formate de Adunarea Deputaților. Și pentru această lucrare se continuă inventarierea dosarelor depuse.

E. Lucrări de depozit.

Pentru lucrările de depozite s'a folosit munca de folos obștesc, la care au luat parte 85 studenți, elevi ai Școlii de Arhivistică, precum și elevi și eleve ale liceelor : Gh. Șincai, D. Cantemir și Domnița Ileana. Munca acestora, care însumează un număr de 1255 zile de lucru, a fost de un real folos, în special pentru această Secție Judecătorească supraîncărcată de un număr mare de dosare și condici, recent depuse, a căror aranjare și consultare nu se putea face cu ușurință și într'un răstimp atît de scurt, dată fiind lipsa funcționarilor de specialitate și a oamenilor de serviciu. Cu această ocazie s'au făcut următoarele lucrări :

a) S'au cusut 24.800 coperte noi, s'au intitulat, intercalat și clasat dosarele de căsătorii ale Oficiului de Stare Civilă București din anii 1866—1889.

b) S'au inventariat dosarele de naturalizări (Lucrările Ca Deputaților), în total 3181 dosare.

c) S'a transcris inventarul condicelor de nașcuți, ale Oficiului de Stare civilă București, pe anii 1866—1897.

d) Idem, ale comunelor din județul Ilfov, pe anii 1866—1880.

e) S'au așezat pe comuni, ani și după număr, dosarele de căsătorii ale comunelor rurale din județul Ilfov, circa 1000 dosare.

f. Fonduri cercetate, numărul cercetătorilor și pieselor cercetate.

În cursul anului 1941 au fost cercetate în această secție, din următoarele fonduri : Naturalizări, Stare Civilă și arhivele tribunalelor, 2735 dosare și 3542 condici, de către un număr de 2146 de persoane ; după o parte din acest material arhivistic s'au liberat copii legalizate de această Direcțiune.

Pentru cercetări cu caracter istoric s'au scos 152 dosare și condici din fondul Judecătorești Noi la un număr de 38 cercetători.

În mare parte cercetările cu caracter istoric au fost suspendate din pricina reparațiilor sălii de lectură și a întregului local.

G. Desiderate ale secției Judecătorești.

Secțiunea judecătorească are încă multe mii de dosare recent depuse, cari zac sub formă de grămezi pe pardoseala depozitelor. Sunt necesare rafturi de fier pe coridorul ce duce de la scara de serviciu spre muzeu, precum și în camera de la fundul muzeului.

Pe dealtă parte, din pricina igrasiei, dosarele aranjate în rafturile de lângă pereți au început să se descompună datorită umezelii pereților și sistemului defectuos de aerisire. Este nevoie să se studieze modalitatea de a se înlătura un neajuns atât de mare, prin introducerea unui sistem de izolare între perete și rafturi.

Deoarece numărul funcționarilor ca și al oamenilor de serviciu este prea mic pentru nevoile muncii de depozit, rog să se intervină la Ministerul Culturii, ca și în anul acesta să ni se repartizeze un număr de studenți și elevi de liceu, cari, în cadrul muncii de folos obștesc, să colaboreze cu funcționarii acestei Direcțiuni la intercalarea și aranjarea materialului arhivistic deja existent în depozite.

Primiți ,vă rog, Domnule Director General, încredințarea aleselor mele sentimente.

Ion Vîrtosu, Arhivar.

3. Raport asupra situației secției Administrative în anul 1941.

Nr. 162.

23 Ianuarie 1942.

Ca urmare a ordinului D-vs. No. 11/941 am onoare a vă aduce la cunoștință cele ce urmează :

În tot cursul anului 1941, cu toată starea excepțională în care ne găsim, au fost satisfăcute toate cererile particularilor și autorităților ca : liberări de copii de pe acte, cercetări de dosare și condici, liberări de certificate, trimiteri de dosare la autorități, reprimirea și aranjarea la locul lor, în depozite.

I. Lucrări curente (corespondență, etc.).

În urma unei notițe apărute în Gazeta Municipală că „arhiva veche existentă la Primăria Municipiului București, se află grămadită în niște pivniți ale serviciilor comunale”, prin adresa No. 99/941 se intervine la numita Primărie a se lua măsuri pentru asigurarea arhivei Municipiului în condițiile necesare păstrării ei, comunicându-se tot odată, că arhiva veche a acestei Primării se află depusă la Arhivele Statului,

care, pentru a putea fi pusă la dispoziția cercetătorilor, se cere alocarea unui fond necesar facerii unui raft de cca 150 m.l., unde urmează să fie așezată această arhivă.

Ministerul de Interne prin adresa No. 3104/941 înaintază raportul Primăriei orașului Turda No. 102/941, însoțit de un tablou în care sunt trecute obiectele aflate la Casa Culturală, provenite din timpul stăpânirii maghiare, cerând avizul ca toate aceste obiecte să fie depuse la Arhivele Statului. Cu adresa No. 141/941, se răspunde ca toate aceste obiecte să fie trimise la această Direcțiune. Nu s'au depus până în prezent.

Ministerul Cultelor și Artelor prin adresa No. 59210/940 solicită un delegat să selecționeze arhiva aceluiași minister dintre anii 1876—1900. Prin adresa No. 152/941 se răspunde că această arhivă trebuie mai întâi inventariată în ordinea cronologică și numerică a dosarelor, apoi grupată în pachete numerotate pentru ușurința recepționării, iar în ce privește depunderea ei la Arhivele Statului, se cere alocarea unei sume necesară facerii unui raft de cca. 100 m.l., la care s'a primit răspuns prin adresa No. 17565/941, că suma de mai sus se achită din fondul înscris în bugetul Ministerului pe exercițiul 1941/42, pe seama Arhivelor Statului.

Ministerul Justiției, Direcția Penitenciarelor, cere relațiuni pentru vinderea hârtiei maculatură veche. Prin adresa No. 298/941, se comunică că nici un fel de arhivă nu se poate înstreina sau vinde, până nu a fost văzută de un delegat al Arhivelor Statului, care singur poate decide ce anume poate fi vândut dintr'o arhivă și ce anume să fie depus la Arhivele Statului, spre păstrare.

Prin adresa No. 463/941, ca urmare a adreselor comandamentului 5 Teritorial din Mizil No. 3002 și 131/941, se răspunde ca arhiva militară mai veche de 30 ani trebuie trimisă M.A.N., Serviciul Arhivelor, întrucât la Arhivele Statului nu se mai poate depozita din lipsă de spațiu și fonduri pentru facere de rafturi.

Tot din aceste motive se respinge și cererea M.A.N., Fortul Otopeni, cu No. 1184/941, de a depune o cantitate de 6000 dosare arhivă.

Ca urmare a adresei No. 39249 R. A./941 a Direcției Generale C.F.R., prin adresa No. 335/941, i se dă autorizație să vândă arhiva dela Chitila, Filaret, etc., după ce mai întâi va fi văzută de un delegat al Arhivelor Statului.

Tot acestei instituții cu adresa No. 4579/41, i se dă autorizație de vânzare pentru hârtia maculatură provenită din trierea arhivei Direcțiunii administrative de către delegatul Arhivelor.

Serviciul Maritim Român, prin adresa No. 1980/941, cere a i se restitui actele comemorative de botez ale vapoarelor Ardeal, Alba-Iulia, Suceava și Peleş pentru a fi depuse la muzeul S.M.R. Prin adresa No. 191/941, se respinge această cerere motivată că orice act comemorativ dela orice instituție ar proveni și depus la Arhivele Statului, rămâne în conservarea ei, conform legii sale de organizare.

II. *Depuneri noi de Arhive.*

Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, cu adresa No. 11555/941, depune o cantitate de dosare amestecate spre a fi selecționate la Direcțiunea noastră. Cu adresa No. 320/941 se face cunoscut numitului minister că nu se mai poate primi, spre depozitare, niciun fel de arhivă, deoarece Arhivele Statului nu mai dispun de locuri libere și nici de rafturi pentru a fi așezată.

Secția Administrativă mai primește de asemenea depunerea Preșidenției Consiliului de Miniștri cu adresa No. 30085/941. Cu această ocazie a mai fost depusă și arhiva „Partidului Frontului Renașterii” precum și mai multe publicații ce s’au trecut la bibliotecă, 207 diplome de încetățenire pe hârtie pergament și 101 documente depuse cu referatul No. 1077/941.

Ministerul Afacerilor Străine cu adresa No. 47531/941, depune ca document istoric „Indexul alfabetic al cercetătorilor Arhivei Secrete dela Budapesta”.

Tot în cursul acestui an Ministerul Culturii Naționale și Cultelor, pentru a-și amenaja adăposturi contra bombardamentelor aeriene în subsolul Ministerului, cu adresa No. 201872/941, a depus întreaga sa arhivă dintre anii 1901—1910 inclusiv, cca 5000 pachete, din care au inventare complete anii 1901—1904. Incepând cu anul 1905 până la 1910, numai direcția Contabilității posedă inventar, pentru direcțiile I. II și III lipsește.

Direcțiunea Generală C.F.R., Subdirecția Poduri, depune inventarul arhivei vechi de valoare, selecționată în Decembrie 1940 cu adresa No. 203192 R. A. 941.

III. *Selecționări de arhive și cereri de selecționări.*

În cursul anului 1941 au fost selecționate :

Arhiva Camerii agricole din jud. Olt, cea de valoare rămând pe loc în păstrarea acelei Camere.

Arhiva Monitorului Oficial, cea clasată ca material arhivistic de valoare a rămas mai departe în păstrarea acelei Instituții.

Ministerului Economiei Naționale, Direcția Măsurî și Greutăți în urma cererii sale No. 33635/940, se răspunde prin adresa No. 31/941

că dosarele arătate în inventarul prezentat, nu pot fi depuse la Arhivele Statului întrucât nu toate îndeplinesc epoca de 30 ani, însă cele mai vechi de acest număr de ani, fiind prea puține, nu mai este nevoie a fi selecționate, ci toate să fie păstrate mai departe la numita instituție ca dosare de valoare până se va găsi modalitatea ca ele să fie depuse la Arhivele Statului.

Ministerul Afacerilor Interne, cu adresa No 7866 94I, cere delegarea unui funcționar dela Arhivele Statului să meargă să trieze arhiva veche a Primăriei orașului Buzău. Prin adresa No. 334 94I se face cunoscut trimiterea delegatului și se cere trimiterea sumei necesare deplasării și diurnei pe două zile, la care nu s'a mai primit nici un răspuns.

La adresa No. 1323 94I a Direcției de Măsuri și Greutăți din Călărași-Ialomița, prin adresa No. 98 94I se răspunde că dosarele însemnate pe borderoul înaintat ca bune, urmează a fi trimise și păstrate în depozitul Arhivelor Statului, dându-se autorizație de vânzare pentru cele fără importanță.

Prin adresa No. 2359 4I, ca urmare la aceea a Serviciului de Măsuri și Greutăți din Ploești cu No. 3307 94I; se răspunde că din lipsă de personal nu se poate trimite delegat pentru selecționarea arhivei aceluia Serviciu.

Cu adresa No. 32397 94I Casa Autonomă a Monopolului Statului cere un delegat pentru selecționarea întregii arhive vechi aflată la această instituție, care triere nu s'a putut efectua din cauza evenimentelor.

Prin adresa No. 1143 94I, se face cunoscut Ministerului Afacerilor Interne, direcția administrației de Stat, că nu se mai poate primi spre depozitare nici un fel de arhivă din cauză lipsei de loc și rafturi, cerută prin adresa No. 28550 94I, cel mult se poate delega un funcționar care, prin triere, să decongestioneze depozitele unde se află această arhivă, scoțându-se cea netrebnică, făcându-se astfel loc altei arhive mai importantă sau curente.

Prefectura Brăila prin adresa No. 3119 94I cere autorizație pentru vânzarea arhivei vechi. Prin adresa No. 234 94I se răspunde că această arhivă nu poate fi vândută până nu va fi văzută de un delegat al Arhivelor Statului, însă în ce privește depunerea celei de valoare la această Direcție, nemai fiind loc pentru depozitări noi de arhive, se cere conservarea ei mai departe în bune condițiuni.

IV. *Lucrări efectuate.*

S'au catalogat inventarele vechi și noi ale diferitelor instituții care alcătuiesc fondul secției administrative.

S'a copiat și terminat vechiul inventar al Obșteștii Catagrafii a Țării Românești, 1832—1860.

S'a început aranjarea arhivei Consiliului Dirigent, însă din lipsă de personal ajutător și spațiu, nu s'a putut termina.

Arhiva Ministerului Instrucției Publice și Cultelor dintre anii 1901—1910, spre a se ușura cercetarea pentru eliberări de certificate, a fost aranjată, deocamdată, pe ani și direcții.

S'a terminat inventarierea, cusutul și scrisul copertelor la 355 dosare provenite dela poliția orașului Târgoviște dintre anii 1844—1897.

Asemenea operațiuni s'au făcut și la dosarele provenite dela „Inchisori”, precum și la 1350 dosare dintre anii 1844—1900 ale Direcției generale a Statisticii.

S'a împărțit pe pachete inventarul de naturalizări dela Senat, spre a se ușura scoaterea și punerea la loc a dosarelor.

V. *Cercetări și fonduri cercetate.*

Deși am avut stare de război, secția administrativă a fost cercetată, în cursul anului 1941, de 366 persoane, iar dosarele cercetate au atins numărul de 1606.

În ordinea clasificării fondurile cercetate au fost : Ministerul Instrucțiunii, Secretariatul Statului, Ostășești—Marele Stat Major—, Obșteștile Catagrafii, Ministerul de Interne —, Comunale, Consiliul Miniștrilor, Dir. Gen. a Statisticii, Teatrul Național, Administrative vechi și noi, Tabelele și planurile de împroprietărire ale jud. Ilfov.

VI. *Deziderate.*

Secția administrativă, pentru moment, are grabnică nevoie de rafturi pentru aranjarea arhivei Minist. Instrucțiunii, depusă în cursul anului 1941, aceia a Consiliului Dirigent și cea depusă de Primăria Municip. București care, de câțiva ani, se găsește pe jos, grămadă.

Deasemenea trebuie continuată inventarierea acestor arhive (aceia a Municip. București posedă inventar), făcându-se tot odată și verificarea fondurilor cu inventarele.

p. Șeful Secției Administrative,
Ion I. Șucu
arhivar ajutor cu 1 gradafie.

4. *Raport asupra situației Bibliotecii în anul 1941.*

Nr. 163.

23 Ianuarie 1942.

În urma dispoziției D-v din 2 Ianuarie 1942, înregistrată sub nr. 11, am onoarea a vă înfățișa raportul anual cu privire la situația actuală a bibliotecii, nevoile ei și îmbunătățirile eventuale.

În cursul anului 1941, biblioteca, deși nu e deschisă decât pentru cercetătorii Arhivelor Statului și pentru funcționarii instituției, a avut 160 de cetitori, care au consultat 537 de volume (dintre care 537 de periodice).

În același răstimp colecțiile bibliotecii au sporit cu 3159 de exemplare, dintre care 869 au fost trecute la fondul *Volume și broșuri*, 1701 la *Periodice*, 2 la *Stampe* și 587 la *Foi volante*.

Ca și în trecut exemplarele alcătuind aceste creșteri sunt de origine felurită : unele sunt depuse pe temeiul legii depozitului legal, altele sunt dăruite, primite în schimbul altor publicații, cumpărate sau publicate chiar de Arhivele Statului. Din acest punct de vedere situația fiecărui fond în parte este următoarea :

I. *Volume și broșuri.*

Creștere : 854 exemplare și 15 dublete. Total, 869 ex.

Origine : *Depozit legal* : 472 ex. și 3 dublete = 475 ex.

Dăruite : 265 ex. și 9 dublete = 274 ex.

Cumpărate : 105 ex.

Schimb : 5 ex.

Publicații proprii : 7 ex. și 3 dublete = 10 ex.

II. *Periodice.*

Creștere : 1658 ex. și 43 de dublete. Total : 1701 ex.

Origine : *Depozit legal* : 1177 ex. și 6 dublete = 1183 ex.

Dăruite : 422 ex. și 36 dublete = 458 ex.

Cumpărate : 5 ex.

Schimb : 52 ex.

Publicații proprii : 2 ex. și 1 dublet = 3 ex.

III. *Stampe, etc.*

Creștere : 2 ex. (hărți), dăruite.

IV. *Foi volante.*

Creștere : 587 ex.

Origine : *Depozit legal* : 584 ex.

Dăruite : 3 ex.

De însemnat că dintre cele 105 *volume cumpărate*, 4 au fost cedate bibliotecii Școalei de Arhivistică, încât totalul rămâne de 101 ex. ; totalul general al publicațiilor adăogate colecțiilor bibliotecii este astfel de 3155 de exemplare.

*

Pe lângă lucrările obișnuite de bibliotecă instalându-se în vara aceasta trei noi rafturi în depozit, cărțile primite în ultimii doi ani și așezate provizoriu, au fost rânduite pe formate în ordinea numerelor de inventar.

*

În ce privește lipsurile mai simțitoare, acestea ar putea fi completate în primul rând prin procurarea următoarelor lucruri :

— Câte-va opere de bibliografie, trebuitoare la lucrările obișnuite ; de pildă, G. Adamescu, *Contribuțiune la bibliografia românească*, A. et G.-H. Rally, *Bibliographie franco-roumaine*, G. Legrand, *Bibliographie hellénique*, etc.

— Două dulapuri închise : unul rezervat exclusiv bibliotecarului, pentru a așeza în el, în fiecare seară, publicațiile sosite peste zi ; aceasta ar preîntâmpina și eventuale pierderi sau rătăcirii de volume și o muncă îndoită a funcționarului, nevoit altfel să facă mereu controlul întregii serii de tipărituri primite și încă neașezate în depozit. În celălalt dulap s'ar așeza lucrările de bibliografie, de istorie generală, colecțiile de documente, etc., trebuitoare atât bibliotecarului și celorlalți funcționari pentru lucrările lor, cât și cercetătorilor.

— O serie de dispozitive pentru menținerea cărților în poziție verticală, în rafturile încă necompletate (*serre-livres*).

— Un număr de cutii de carton, de mai multe formate, pentru broșuri — și care ar trebui procurate înainte de alcătuirea catalogului topografic *definitiv* al noilor rafturi — broșurile fiind deocamdată așezate la un loc cu celelalte volume, ceiace îngreuiază și găsirea lor și păstrarea în stare bună a cărților.

— Pentru mai târziu semnalez nevoia unor mape, de asemenea de mai multe formate, atât pentru secția stampelor și hărților, cât și pentru foile volante, așezate deocamdată în pachete.

— În sfârșit, biblioteca are nevoie de un fișier, de lemn sau de metal, cu o tăbliță sau o masă care ar înlesni mânăuirea cutiilor și consultarea fișelor, acum destul de anevoioasă.

Pe lângă aceste îmbunătățiri, de ordin material, îmi îngădui să reviu asupra unei cereri pe care, în timpul de când lucrez la biblioteca Arhivelor Statului, am formulat-o verbal de foarte multe ori și a cărei satisfacere o socotesc *esențială* pentru bunul mers al bibliotecii : sporirea personalului acesteia. Mai ales dela sfârșitul anului 1938 situația bibliotecii s'a schimbat foarte mult : Dela acea dată s'a considerat drept patrimoniu al bibliotecii tot ce primea aceasta, inclusiv foile volante (pe când înainte tendința era spre eliminarea a tot ce nu ținea de domeniul strict al științelor auxiliare ale istoriei); s'au procurat fonduri pentru cumpărarea de cărți; s'au sporit foarte mult schimburile de periodice. În acest fel colecțiile au crescut într'o proporție cu mult mai mare decât în trecut, dar odată cu ele și îndatoririle bibliotecarului. Statistica volumelor primite la bibliotecă e de altfel limpede :

1935 : 1037 volume, broșuri, periodice.

1936 : 1158 „ „ „

1937 : 698 (Începând cu acest an și datorită unei schimbări de concepții asupra „depozitului legal”, numărul de volume trimise cu acest titlu se reduce mult).

1938 : 934

1939 : 1515 (+ 490 de foi volante. Total, 1915 ex.).

1940 : 2191 (+ 491 de foi volante. Total 2682 ex.).

1941 : 2572 (+ 587 de foi volante. Total, 3159 ex.)

Cu această proporție anuală de creșteri, îi e absolut cu neputință unui singur funcționar să ție în acelaș timp la curent inventarul imprimatelor (cărți și broșuri) primite, inventarul periodicelor (și acela, deosebit, al Monitorului Oficial, singurul periodic zilnic primit la bibliotecă, și din care tot bibliotecarul trebuie să extragă ce interesează Arhivele), inventarul foilor volante, evidența schimburilor de periodice și corespondența bibliotecii; să facă fișele definitive pentru catalogul general alfabetic (și să înlocuiască treptat fișele din catalogul sumar existent, cu altele definitive), cele pentru catalogul metodic, pe materii, să alcătuiască și catalogul topografic al depozitului și catalogul dezvoltat al periodicelor și în acelaș timp să pună la dispoziția cercetătorilor și funcționarilor lucrările de care au nevoie. Adaog că în fiecare an se ivesc — cum e și firesc — lucrări suplimentare : astfel

în 1939, un catalog al cărților până la 1700; în anul 1940, inventarierea (parțială) a fondului Hasdeu și cercetarea inventarelor vechi; în 1941, o nouă așezare în rafturi. Fiecare din aceste lucrări întârzie firește executarea celorlalte, încât neconținut rămân sau unele sau altele în urmă.

Pe de altă parte e neapărată nevoie de o revizuire anuală a colecțiilor (ultima s'a făcut în 1936, de când acestea au sporit mult). Chiar în bibliotecile cele mai bine înzestrate, unde există un personal de serviciu destinat numai lucrului în depozitul bibliotecii, astfel de revizuiți se fac în fiecare an, știindu-se bine că o carte greșit așezată în depozit e ca și pierdută pentru cetitor. Cu atât mai mult la Arhivele Statului, unde personalul deservește în acelaș timp — și mai ales — depozitele de arhive, e nevoie de un control de acest fel.

De aceia, pentru bunul mers al bibliotecii, cred că e nevoie în primul rând de încă un funcționar la această secție, un ajutor de bibliotecar, destoinic și cu simțul răspunderii, care să înlesnească efectiv munca bibliotecarului, destul de anevoioasă în sine.

Maria Dumitrescu

Bibliotecar șef

5. Raport asupra situației Registraturii în anul 1941.

Nr. 164.

23 Ianuarie 1942.

La ordinul D-vstre înregistrat la Nr. 11 din 2 Ianuarie 1942 subsemnatul am onoare a vă face cunoscute următoarele cu privire a activitatea desfășurată la registratură, în cursul anului expirat 1941.

Numărul dosarelor s'a menținut tot la 19, fiecare cuprinzând hârtiile după vechea repartiție.

În ceea ce privește corespondența cu autoritățile, cu alte instituții, cu direcțiunile regionale sau cu particularii, la intrare au fost înregistrate 2882 hârtii, iar la ieșire au fost trecute 1186.

Numărul copiilor liberate, după actele din depozitele noastre, după actele particulare prezentate și al certificatelor de ani serviți și salariări pentru fișele de pensiuni, precum și al certificatelor de altă natură, s'a ridicat la 31 Decembrie 1941 la 2977.

Totdeauna, mențiunile de căsătorii, desfaceri de căsătorii, schimbări și rectificări de nume, de religie, adopțiuni, decese, etc. au fost în număr de 1367, după cum rezultă din registrul de intrare respectivă.

Deziderat. Deoarece în ultimii ani numărul hârtiilor lucrate a fost foarte mare, la unele dosare formându-se chiar mai multe volume, dulapurile existente la registratură fiind neîncăpătoare, vă rog, Domnule Director General, a dispune ca, începând cu dosarele cele mai vechi, să li se găsească un alt adăpost, urmând ca cele de proveniență mai nouă, și de care ne servim în nenumărate rânduri, prezența lor la registratură fiind de absolută nevoie, să fie așezate în locurile rămase astfel libere, altfel ele pot fi oricând predispuse deteriorării.

Primiți, vă rog, Domnule Director General, asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

I. Gh. Fănuică.

Notă suplimentară la raportul Nr. 164 din 23 Ianuarie 1942.

În cursul anului 1941 s'au mai efectuat următoarele lucrări în legătura cu registratura :

Copii după actele din depozitele noastre și după cele particulare prezentate	2.853
Certificate dela Secția Judecătorească	57
„ cerute de personalul ce a funcționat sau funcționează la această Direcțiune	7
Certificate pentru completarea fișelor de pensii eliberate după dosarele cu statele de salarizare, depuse de Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, spre conservare.	60
Total gr-al	2.977.

23 Ianuarie 1942.

I. Gh. Fănuică.

II.

RAPORT DESPRE ACTIVITATEA DIRECȚIEI REGIONALE A ARHIVELOR STATULUI DIN CLUJ-SIBIU PE 1941.

Nr. 15.

13 Ianuarie 1942.

La adresa Dv. Nr. 4, din 2 Ian. 1942, avem onoarea a Vă înainta următorul raport asupra situației Direcțiunii noastre :

I. Localul Arhivelor Statului din Sibiu este cu totul neîncăpător pentru materialul de care dispunem și în situația de azi, nu poate satisface nici pe departe cerințele Institutției noastre. Este suficient

să amintim că dela evacuarea materialului documentar din Cluj și până acuma încă nu am reușit să aflăm loc potrivit pentru adăpostirea tuturor documentelor. Mare parte din acestea le păstrăm încă afară, în lăzi improvizate în grabă, sub un acoperiș care nu le protejează decât de ploae. Tot din acest motiv, la care se adaugă greutatea de transport, nu am putut aduce la Sibiu cele 30 de camioane de material care au fost duse dela Cluj la Turda cu ocazia evacuării. Capacitatea redusă a localului a avut repercursiuni dăunătoare asupra activității instituției. Atâta vreme cât materialul nu poate fi aranjat și răsfoit în voe, pentru a putea fi studiat, nici organizarea lui, după toate regulile arhivistice, nu poate fi făcută decât cu foarte mare greutate. Cu toate acestea am depus toată străduința ca să imprimăm un puls viu activității instituției, atât cât s'a putut, și să nu rămânem un simplu depozit de arhivă.

După ce, în 1940, s'a întocmit indicele cronologic al documentelor până la 1500, în 1941 s'a continuat cu această lucrare pentru documentele de după 1500. Lucrarea întâmpină însă o mulțime de dificultăți. Mai întâi n'am putut despoia toate fondurile arhivistice, tocmai din cauza lipsei de spațiu. În al doilea rând, aici la Sibiu, din cauza lipsei unei biblioteci bine dotate și sistematic organizate — puțința de a controla dacă un document a fost sau nu publicat și unde anume, este simțitor redusă. În general, lucrări de proporții mai vaste se fac cu foarte mare greutate.

Unele din sălile de care dispunem le-am transformat în mici depozite după capacitatea fiecăreia. Astfel au putut fi aranjate arhivele familiare, pe rafturi din lemn, mare parte din arhiva și socotelile orașului Cluj, precum și alte arhive mai mărunte.

Au fost traduse diferite conșcripții din limba latină. Dintr'un Protocol pe anul 1854 au fost traduse din limba latină și maghiară 986 de poziții cuprinzând informații prețioase asupra satelor din Ardeal începând din secolul al XIV -lea. (Treie poziții traduse din l. maghiară, iar restul din l. latină). Din limbile latină și maghiară au fost transcrise și traduse diferite documente.

În decursul anului 1941 am avut 238 de acte intrate și 189 ieșite. Marea lor majoritate, atât a celor intrate, cât și a celor ieșite sunt cu caracter administrativ.

S'au controlat selecționările, sau au fost date instrucțiuni pentru selecționare. Astfel: la parchetul Tribunalului din Sibiu a fost făcut controlul selecționării arhivei vechi de către un delegat al Arhivelor Statului și s'a dat cuvenita autorizație de vânzarea hârtiei maculatură.

De asemenea s'a făcut control la Tribunalul 'Târnava Mică din Dumbrăveni și C. A. M. Depozitul de Fermentarea Tutunului, Arad. În aceste două cazuri din urmă — pe baza raportului delegatului nostru, care a aflat trierea necompletă — s'au dat noi instrucțiuni de selecționare complementară. Instrucțiuni pentru selecționare s'au trimis și Prefecturii județului Arad. Cu avizul nostru a fost vândută maculatura dela serviciul de măsuri și greutatea din Deva. În curs de selecționare se află : Arhiva Preturei Plasei Periam (jud. Timiș Torontal) și arhiva Tribunalului din Lugoj. Prefectura județului Făgăraș ne-a cerut aviz favorabil pentru vinderea arhivei vechi, fără selecționare. Ceea ce, desigur, nu s'a dat.

2. Colecțiile Arhivei nu au crescut cu nimic în cursul anului 1941. Motivul, în primul rând, se datorește localului neîncăpător, după cum am mai amintit, și apoi greutatea de transport. Primăria orașului Turda în repetite rânduri ne-a atras atențiunea, că dorește să depună la Arhivele Statului mai multe tablouri ale principilor ardeleni precum și o seamă de scrisori vechi. Deoarece Arhivele Statului nu dispun de fonduri pentru acoperirea cheltuelilor de transport, iar Primăria orașului Turda ne-a încunoștințat că nu le poate expedia pe cont propriu, a trebuit să renunțăm la ele. Am fi dorit să putem achiziționa arhiva fostului regiment român de graniță (Orlat), dar din cauza lipsei de înțelegere a celor în păstrarea cărora se află nu am putut ajunge la ea.

3. În urma concursului ținut pentru ocuparea posturilor vacante dela Direcțiunea noastră, la data de 8 Aprilie 1941, s'au făcut următoarele numiri de personal : D-na E. Mureșan, care ocupa postul de paleograf cl. III, a fost numită arhivar cl. II pe data de 22 Iulie 1941, iar d-ra Astra Macaveu a fost numită în postul de paleograf cl. III pe aceeași dată. A rămas vacant un post de paleograf cl. III deoarece On. Minister nu a numit pe candidatul propus, care reușise la concurs și întrunea condițiunile de numire (D-ra A. Lupas).

Începând cu luna Octomvrie 1941 funcționarii dela această Direcțiune sunt încadrați și salarizați astfel :

I. Dl. Ștefan Meteș, director (numit în acest post în 1922, luna Octomvrie și întărit apoi prin Decret Regal, retrogradat prin bugetul pe exercițiul 1941—42 arhivar principal cl. I) a fost încadrat arhivar șef cu I gradatie, cu salariul brut de 21.350 primitor 14.918, după categoria II-a de salarizare.

2. Dl. Ioan Mărcuș, arhivar cl. I (avansat în acest post pe data de 1 Febr. 1939 prin Decizia Ministerială Nr. 103.165/1939, retrogradat prin bugetul pe exercițiul 1941—42 arhivar cl. II, post din care a fost

avansat pe data de mai sus) a fost încadrat arhivar cu I gradăție cu salariul brut 12.350, net 11.124.

3. D-na Elena Mureșan, arhivar cl. II, a fost încadrată arhivar cu I gradăție. Salariul : brut 12.350 ; net : 9.780.

4. D-na Eudochia Buta, arhivar ajutor, a fost încadrată arhivar ajutor cu I gradăție, având salariul : brut : 10.200 ; net : 9.847.

5. Dl. Aurel Maftai a fost încadrat paleograf fără gradații, cu salariul de 7.200 brut, net 6.077. Numit în 1937 în postul de impiegat, avansat în 1939 ajutor registru, prin bugetul pe exercițiul 1941—42 a fost retrogradat la situația din 1937.

6. D-ra Astra Macaveu, încadrată paleograf fără gradații, retribuită cu salariul de 7.200 brut, net : 5.831.

7. D-l Ion Nicoară, laborant, a fost încadrat om de serviciu cl. IV cu salariul de 3.700 brut, net : 2854.

Așa cum sunt, salariile ni se plătesc cu foarte mari întârzieri. Aproape niciodată nu ni se achită odată cu ale celorlalți slujbași dela Sibiu, dela instituțiile pendinte de Ministerul Culturii Naționale, ci mult în urmă. Dăm un singur exemplu, care ar putea fi edificator : pentru achitarea salariilor pe luna Februarie 1941 am fost nevoiți să intervenim telegrafic la Minister în 10 Martie (fără rezultat), apoi în 18 Martie și din nou în 22 Martie. Asemenea cazuri se repetă aproape lună de lună.

În privința concediilor, a absențelor dela serviciu etc., situația se prezintă astfel :

1. Dl. Ion Mărcuș, arhivar a avut în decursul anului 4 absențe motivate, concediu n'a avut de loc, iar zile de concentrare în decursul anului 121.

2. D-na Elena Mureșan, arhivar, absențe motivate : 12, nemotivate : 1 ; concediu medical : 18 zile.

3. D-na Eudochia Buta, ajutor arhivar, absențe motivate : 38, nemotivate 1.

4. Dl. Aurel Maftai, paleograf, absențe motivate : 3, nemotivate : nici una. Concediu de căsătorie 20 de zile. Zilele de concentrare 57.

5. D-ra Astra Macaveu, paleograf, absențe motivate : 8.

4. Pentru localul Arhivelor Ministerul Culturii Naționale a plătit proprietarului — d-na F. Csăky-Borger — o chirie anuală de 250.000 lei, plus majorarea de 10 % începând cu data de 26 Oct. 1941. Pentru gazul metan s'a plătit pe bază de facturi 21.164 lei ; pentru lumina electrică 7.510 lei, iar pentru apă 1.690 lei.

5. Venituri, în afară de suma înscrisă în bugetul Ministerului ca spese de materiale, instituția noastră nu are. Aceasta s'a cheltuit pentru lucrările strict necesare birourilor, piesele justificative înaintându-se la timp Ministerului.

6. În privința propunerilor concrete pentru viitor, gândul nostru se îndreaptă în primul rând către local și materialul arhivistic. În împrejurări ca cele prin care trecem ne dăm seama însă că o îmbunătățire a localului și implicit o mai bună aranjare a materialului, n'ar fi cu puțință. De aceea ne vedem nevoiți să trecem prin greutățile momentului în starea actuală.

Completarea postului de paleograf, aflat vacant de atâta vreme, ne-ar fi de un real folos. Numărul mic de funcționari dela Direcțiunea noastră, cu inevitabilele lipsuri dela serviciu din ultimul timp, din cauza concentrărilor și mobilizărilor, stânjenește mult activitatea instituției.

Cea mai dureroasă problemă pentru personalul acestei Direcțiuni — cunoscută în deobște tuturor arhiviștilor — este aceea a salarizării. Niciodată n'am cerut să ni se dea decât atât cât ni s'a recunoscut în mod legal mai dinainte. Ani de-a rândul am cerut să fim puși în cadrele legii, dar ori de câte ori s'a ivit prilejul să ni se facă dreptate, am fost lăsați, sistematic, în afară de lege. Ar fi interesante câteva date statistice, care nu-și au locul aci, privitoare la funcționarii Arhivelor Statului, care au părăsit instituția din cauza salariilor, pentru a-și face un viitor în altă parte. Mulți dintre ei au azi, ca și atunci de altfel, nume cunoscute și apreciate în știință.

Nu știm dacă e cazul să mai intervenim pentru a ni se face dreptate — de câte ori n'am cerut acest lucru? — sau să ne vedem în liniște de muncă, cu constatarea dureroasă, că pentru mulți cărora documentele trecutului românesc nu le spun nimic, „arhivarul e un maniac, sau un om care n'a putut face altceva în viață”.

Director, **St. Meteș.**

III.

RAPORT DESPRE ACTIVITATEA DIRECȚIEI REGIONALE A ARHIVELOR STATULUI DIN IAȘI PE 1941.

Nr. II.

14 Ianuarie 1942.

Ca urmare la ord. Domniei-Voastre cu Nr. 1 1942, avem onoarea a vă face cunoscute următoarele date cu privire la situația acestei Arhive, în cursul anului 1941 :

I. *Lucrări de arhivă, birocratice...* etc. a) S'au înregistrat — întocmindu-se opise noi, după modelul celor dela Direcțiunea generală — următoarele depuneri :

1. Facultatea de Litere și Filosofie din Iași, cu 901 dos., între anii 1865—1914.

2. Liceul Național Iași, cu 354 dosare, între anii 1836—1903.

3. Starea civilă dela Mitropolia Moldovii cu 1202 dosare între anii 1867—1869.

b) S'au întocmit 3892 fișe de bibliotecă pentru toate cărțile existente în inventarul general.

c) S'au inventariat 301 volume diferite și 394 publicații oficiale.

d) S'au făcut 250 mențiuni în actele de stare civilă a orașului și județului Iași.

e) Din cauza evacuării arhivelor, cercetătorii s'au împușinat, aceștia limitându-se la cercetarea depunerilor noi, de ex. : Mitropolia Moldovii, Comitetul de inspecțiune școlară Iași, și altele cari au rămas neevacuate.

Au fost cercetate și colecțiile de documente tipărite, precum și colecțiile publicațiilor oficiale.

f) S'au înregistrat 481 hârtii, din cari :

99 ordine ale Ministerului Culturii Naționale,

28 ordine ale Direcțiunii g-le a Arhivelor Statului.

147 petiții pentru eliberări de copii și certificate.

207 adrese depe la diferite autorități.

Au eșit 409 hârtii, din cari :

278 rapoarte și adrese către Ministere, Direcțiunea g-lă și alte autorități.

72 copii legalizate depe acte aflate în depozitele acestei Arhive.

18 copii legalizate depe acte prezentate.

38 certificate.

3 copii fotografice.

II. *Creșterea colecțiilor...*, etc. S'au depus arhivele dela :

1. Mitropolia Moldovii : $\left\{ \begin{array}{l} a) \text{ Administr., } 7948 \text{ dos., între } 1827-1899. \\ b) \text{ Dicasteria, } 6137 \text{ dos., între } 1827-1866. \\ c) \text{ Starea civilă, cca. } 7000 \text{ d. în. } 1867-1900. \end{array} \right.$

2. Crucea Roșie (Spitalul dela lic. „Internat” Iași), cca. 200 dosare, între anii 1916—1918.

3. Facultatea de Litere și Filosofie Iași, 901 dosare, între anii 1865—1914. (Facultatea de Litere Iași, a mai depus și o parte din

dosarele „Comitetului central de inspecțiune școlară” cu cca. 500 dosare între anii 1840—1890, cu mult material inedit referitor la școalele din Moldova).

4. Prefectura Botoșani, cca. 1500 dos., între anii 1864—1900. (Aici s’au găsit acte referitoare la poetul M. Eminescu, care a fost copist la Prefectură, în a. 1864—65, cât și asupra familiei Eminovici-Iurașcu ; deasemeni și asupra familiei Iorga).

5. Tribunalul Iași Secția I, a depus registre, documente și valori.

6. Biblioteca { 301 volume diferite
{ 394 publicații oficiale.

III. *Personal și salarizare, numiri...*, etc... D-l Gh. Ungureanu, a fost numit director pe data de 1.XI.1941, prin I. D. R. Nr. 2946 din 28 Oct. 1941.

A fost concentrat dela 28 Februarie—7 Mai 1941.

Nic. Șendrea, a fost concentrat dela 8 Martie—17 Mai 1941 și dela 6 Iunie—6 Decembrie 1941.

Georgeta Ființescu, concedii :

dela 15 Mai- 1 Iunie 1941. ; 3 Decembrie—13 Decembrie 1941. ; permisi : dela 26—28 Septembrie 1941.

Virgil Pântea, a fost concentrat dela 1 Ianuarie—15 Mai și apoi dela 1 Iunie. A murit eroic, pe câmpul de luptă, în războiul contra bolșevismului. A fost decorat cu ordinul „Coroana României” cu spade în gradul de cavaler, cu panglică de „Virtute Militară”, „pentru curajul cu care și-a condus platonul în lupta dela Babrinești, în ziua de 3 Iulie 1941, căzând rănit în fruntea platonului său”. (Monit. of. Nr. 294/1941).

Oamenii de serviciu : V. Rosmeteniuc, a fost concentrat dela 1 Ianuarie—17 Mai 1941, și 15 Iunie—4 Noembrie 1941. ;

P. Anghel, a fost concentrat : 6 Februarie—3 Martie 1941, 3 Mai, până în prezent.

Salarizarea până la 1 Octombrie 1941 :

Arhivar principal I cu salari brut de	13.800 lei
Arhivar II „ „ „ „	8.750 „
Paleograf II „ „ „ „	6.450 „
Paleograf III „ „ „ „	5.500 „
Om de serviciu IV „ „ „ „	3.050 „

Dela 1 Octomvrie 1941 :

Arhivar Șef cu 1 gradație,	salar brut	21.350 lei
Arhivar cu 1 gradație	„ „	12.350 „
Paleograf cu 1 gradație	„ „	7.900 „
Paleograf fără gradație	„ „	7.200 „
Om de serviciu IV	„ „	3.700 „

IV. *Material și întreținere*..., etc., S'a alocat pentru cheltuelile lunare :

Dela 1 Ianuarie—1 Aprilie, câte	500 lei —	1.500
„ 1 Aprilie — 31 Decemvrie,	1.580 „ —	14.220
	Total „	15.720

Consumul de curent electric : 5.406

Tăiatul lemnului 4.900

Pentru consolidarea localului avariat de cutremur din

Noemvrie 1940 s'a acordat suma de lei 17.000

Tot pentru consolidarea localului în ceia ce privește

stricăciunile cauzate de cutremur s'a acordat suma de . . 300.000

Lucrările au început — în regie — la 9 Septemvrie 1941

și sunt în curs de executare.

Pentru cheltuelile de evacuare s'a acordat suma de 40.500 afară de banii dați pentru confecționarea lăzilor.

V. *Venituri și cheltueli*... etc. S'a cheltuit : pentru punerea a parte din geamurile stricate de bombardament 12.348

Pentru repararea acoperișului stricat de bombard. 6.100

S'a plătit la 3 evrei tâmplari, cari au reparat uși, ferestre

și au făcut rafturi 7.500

Rostuirea și repararea terasei la intrare 5.000

Adică un total de lei 30.948, cari au fost dați de directorul acestei Arhive, Gh. Ungureanu ; devizul pentru punerea geamurilor și repararea acoperișului stricat de bombardament, trimis cu raportul nostru Nr. 306 din 15 Sept., nu s'a aprobat nici până acum.

VI. *Deziderate și propuneri*... etc., Materialul arhivistic evacuat, va trebui să-și ia, curând, locul în depozitele respective. Cu ocazia deplasării s'au distrus multe mape, coperte de dosar, etichete și sfori.

Pentru punerea materialului în bună stare, precum și pentru a-i se da o nouă organizare, spre a corespunde tuturor cerințelor, dar mai cu seamă în ceia ce privește o bună conservare a lui, se impune o ma-

jorare a cotei lunare pentru cheltuelile materiale, dela 1580 lei la cel puțin 5000 lei.

În anul trecut s'au făcut multe depuneri de dosare. Numai Mitropolia Moldovii a depus peste 18.000 dosare.

Pentru aranjarea fondurilor noi, pentru a celor evacuate și pentru lucrările de organizare, personalul actual este absolut insuficient.

Va trebui să se prevadă în bugetul exerc. viitor, încă două posturi de paleograf și un om de serviciu.

Pentru confecționarea mobilierului necesar, rafturi de lemn și de fier, o ușă de fier la tezaurul de documente, furtunuri de incendiu, una casă de fier, este necesar a se prevedea în bugetul viitor, suma de 247.000 lei.

Director regional, **Gh. Ungureanu.**

p. Arhivar, *Nic. Șendrea.*

IV.

RAPORT DESPRE ACTIVITATEA DIRECȚIEI REGIONALE A ARHIVELOR STATULUI DIN CHIȘINAU PE 1941.

Nr. 42.

16 Ianuarie 1942.

I Lucrări de arhivă. — După un an de cotropire bolșevică a Basarabiei, s'a resimțit și la aceste Arhive un început de profundă dezorganizare și abatere dela buna orânduire, căutându-se de cotropitori să se șteargă trecutul unei organizații și activități rodnice a acestor Arhive în menținerea și ridicarea Culturii românești din Basarabia.

Deaceia, odată cu izgonirea bolșevicilor și reluarea vieții românești, s'a reînceput activitatea de organizare și intrare în buna orânduire a instituției noastre, căutându-se dela început ca aceasta să nu se facă izolat, ci, în chip temeinic, să vină în ajutorul instituțiilor de stat și publicului.

Astfel, ținând seamă de principul că o arhivă nu este numai un depozit de hârtii vechi, care există exclusiv pentru serviciul arhivei, ci, în primul rând, este o instituție științifică ce servește instituțiile Statului și ale societății, am început munca de verificare, inventariere și orânduire a fondurilor arhivistice.

Cu prilejul acestei lucrări, s'a constatat că în afară de fondurile instituțiilor românești din Basarabia centralizate de bolșevici la sediul acestor Arhive, au mai fost unele fonduri centralizate de bolșevici în

două biserici și anume : la biserica „Sf. Pantelimon” și biserica Alexandru Nevschii de pe lângă Azilul de bătrâni.

În afară de acest început de centralizare a arhivelor aparținătoare instituțiilor românești, bolșevicii n’au făcut nici o lucrare care ar nota o înțelegere a rostului unei arhive, deaceia toate fondurile centralizate erau într’o stare haotică. A trebuit deci, să se înceapă muncă de verificare și selecționare făcându-se evidența fondurilor aruncate haotic de bolșevici în bisericile din Chișinău.

Astfel s’au scos în evidență existența, în biserica „Sf. Pantelimon”, a următoarelor fonduri.

1. Consiliul Eparhial Chișinău, cu Arhiva veche a Consistoriului din Basarabia ;

2. Fabrica Eparhială de lumânări ;

3. Consiliul Eparhial Armenesc ;

4. Liceul Militar „Regele Ferdinand” ;

5. Prefectura jud. Lăpușna ;

6. Percepțiile din Chișinău, și

7. Spitalul Evreesc.

Toate instituțiile, ale căror fonduri s’au identificat, au fost înștiințate să și le ia în primire, iar Arhiva Spitalului evreesc a rămas în depozitele noastre.

La biserica „Alexandru Nevschii” aflându-se deasemeni o parte din arhiva instituțiilor, ca : Tribunalul Militar al Corpului III Armată, Direcțiunea și Inspectoratul Regimului Silvic, Măsuri și Greutăți, etc., au fost înștiințate prin Direcțiunea bunurilor Statului să și le ridice, încât aceste două biserici au fost puse din nou la dispoziția Eparhiei și redată pentru oficierea serviciului divin după un an de pângărire bolșevică.

În depozitul central la sediul Direcțiunei noastre au fost depozitate următoarele fonduri :

1. Tribunalul județului Lăpușna, secția III ;

2. Judecătoria Mixtă ;

3. Judecătoria urbană oc. II ;

4. Judecătoria urbană oc. III ;

5. Penetinciarul Central ;

6. Inspectoratul Regional de Poliție ;

7. Chestura Poliției ;

8. Biroul Populației al Chesturii Municipiului Chișinău ;

9. Depozitele M. A. T. ;

10. Școala de Contabilitate și Coperție ;
11. Seminarul Teologic și
12. Liceul „Mihail Eminescu”.

Deasemeni, nici pentru aceste fonduri nu se vede și nu există vre-un început de sistematizare de către bolșevici, încât și acestea au necesitat a fi selecționate și parte care nu îndeplineau condițiunile de conservare în depozitele Arhivelor, au fost redade spre folosirea în lucrările curente ale instituțiilor respective ca : Tribunalul secția III, Judecătoria Mixtă, Judecătoriile urbane, Biroul Populației al Chesturii Municipiului și Seminarul Teologic.

Ceva mai îngrijită se află arhiva Inspectoratului Regional de Poliție din Basarabia și Chestura Municipiului Chișinău. Se pare că bolșevicii dădeau o deosebită atenție acestor instituții ! Această atenție se vede din interesul ce-l dădeau pătrunderii în tainele arhivistice secrete, deoarece instituția Arhivelor la bolșevici, se vede că avea mai mult o activitate operativă polițenească ca o secțiune ce depindea de NCVD și nici decum culturală și științifică.

Ca o dovadă a constatărilor noastre este că s’au dat de urmele alcătuirii unor fișe individuale cu date spicuite din dosarele menționatele instituții. Aceste fișe constituiau indicii de bază la investigațiile birourilor NCVD-ului, care dispunea asupra sorții indivizilor trecuți în fișe.

Alcătuitorii acestor fișe, funcționarii sovietici ai Arhivelor NCVD, după cum reese din însemnările de pe fișe erau toți Evrei. Iată pe mâna cui ajunsese direguirea Arhivelor din Basarabia și ce menire satanică aveau Arhivele în sistemul de teroare a bolșevicilor cotropitori !

În prezent, pe lângă fondurile cunoscute și inventariate din trecut cu aparținătoare acestor Arhive, s’au adăugat fondurile :

1. Penitenciarul Central (anii 1918—1940).
2. Inspectoratul Regional de Poliție (anii 1918—1940).
3. Chestura de Poliție (anii 1918—1940).
4. Liceul și gimnaziul „Mihail Eminescu” din Chișinău.
5. Școala de Contabilitate și cooperatie.
6. Cancelaria Arhivei din Tiraspol.
7. Sindicatul Stațiunilor de Tractoare și Motoare din Transnistria.
8. Centrala Profsoiuzurilor din Transnistria.

Aceste trei instituții dela p. 6, 7, și 8, au fost lichidate de bolșevici la Tiraspol și trecute în Chișinău, iar arhiva lor depusă la aceste Arhive.

În ce privește lucrările de cancelarie, ținându-se seama că activitatea acestei Direcțiuni a Arhivelor, din anul expirat, s'a reluat la 28 Iulie 1941, când a sosit în Chișinău Dl. Prof. I. T. Boga, fost director al acestor Arhive înainte de ocupație și actual director, numărul acestor lucrări se rezumă la următoarele cifre după registrul de Intrare și Eșire :

a) Intrare.

1. Adrese oficiale	43
2. Cereri pentru diverse lucrări . .	99
Total	142

b) Eșire.

1. Răspunsurile la adrese oficiale	43
2. Rapoarte și adrese din partea Arhivelor	102
3. Certificate eliberate	83
4. Traduceri după diverse acte	6
5. Extrase după foile de serviciu și stare civilă	10
Total	250

În afară de aceste lucrări, s'a procedat la inventarierea averii mobile a acestor Arhive și totodată s'a făcut și constatarea lipsurilor din Inventar datorită înstrăinării obiectelor de către bolșevici.

Procedându-se la inventarierea materialului arhivistic și literar, potrivit operelor aflate, s'a constatat că numărul total al dosarelor pentru toate fondurile este de 750.230 ; documente istorice 487 ; planuri vechi 12 ; colecții de legi 460 ; cărți în bibliotecă 4550, reviste și buletine 4000.

II. *Personal și salarizare.* În prezent situația personalului dela aceste Arhive se prezintă astfel :

1. Dl. Prof. I. T. Boga, director regional al Arhivelor și în urma avizului Comisiunii Centrale de revizuire de pe lângă Administrația Basarabiei au fost reprimiți în serviciu și încadrați prin ordinul Ministerului Culturii Naționale Nr. 272.315 din 22 Noemvrie a. c. următorii funcționari :

1. Dl. Emil Gane, arhivar principal cu 1 gradatie ;
2. Dl. Șahlevici Vlad, paleograf cu 3 gradeții și
3. Dl. Andrei Damaschin, paleograf fără gradeții, cât și doi oameni de serviciu.

Intreg personalul menționat este trecut până la 1 Aprilie 1942 în bugetul Directoratului de Invățământ din Basarabia.

În fața de drepturile de salarizare acordate funcționarilor prin Codul funcționarilor publici „Regele Mihai I”, trebuie să se revină asupra încadrărilor D-lor Șahlevici Vlad și Damaschin Andrei în sensul că :

1. Dl. Șahlevici Vlad, fiind în serviciul acestor Arhive dela 1 August 1925, deci cu o vechime în serviciu de 15 ani și având gradul de șef de birou cl. I, potrivit ordinului Nr. 974 din 3 Dec. 1930 al Direcțiunei Generale a Arhivelor Statului și ord. Nr. 21514 din 19 Aprilie 1932 al M. E. N., a fost încadrat în funcția de paleograf cu 3 gradații cu salariul dela cat. II de 9400 lei, în loc de-a fi încadrat în funcția de ajutor arhivar cu 1 gradație cu salariul brut de 10 200 lei, corespunzător salariului gradului avut de șef de birou cl. I.

2. Dl. Damaschin Andrei, fiind în serviciul acestor Arhive dela 1 Decembrie 1931, având deci o vechime în serviciu de 10 ani și recunoscându-i-se gradul de șef de birou, dar din lipsa de prevederi bugetare în anul 1939/1940 neprimind salarizarea aferentă gradului, a fost actualmente încadrat în funcția începătoare de paleograf fără gradații, cu salariul de 7200 lei, în loc de-a fi încadrat în funcție de paleograf cu 3 gradații cu salariul de 9400 lei lunar.

3. Răileanu Domnica om de serviciu cu vechime dela 1 Noembrie 1929, a fost încadrată ca om de serviciu cl. VI cu salariul de 3050 lei, în loc de-a fi încadrată ca om de serviciu cl. IV cu salariul de 4000.

Avându-se în vedere că rectificările ce ar urma să se facă la încadrarea numiților, sunt în perfectă legalitate și în concordanță cu situația de fapt, pentru a nu prejudicia un drept dobândit de menționații în decursul anilor de serviciu, avizăm favorabil și rugăm a se interveni locului în drept pentru rectificările de încadrare potrivit celor arătate mai sus.

III. Directoratul Invățământului din Basarabia ne-a făcut cunoscut prin adresa Nr. 15474 din 4 Decembrie 1941, sumele ce s'au acordat acestor Arhive pentru cheltuelile de materiale din bugetul acelui Directorat pe exercițiul 1941 1942 (1 Octombrie 1941—31 Martie 1942) și anume :

Art. 401. Intreținerea și repararea localului.	25.000
„ 402. Intreținerea și reparațiunea instalațiunilor electrice, apă etc.,	10.000
„ 403. Intreținerea și repararea mobilierului, mașini de scris, etc.	20.000
Art. 404. Apă și taxe comunale pentru local	8000
„ 405. Asigurarea imobilului, mobilierului și instalațiunilor	10.000
„ 407. Cheltueli de iluminat	20.000
„ 408. Furnituri de birou	4.000

Art. 409. Imprimare și registre	4.000
„ 410. Cheltueli pentru conservarea și expedierea corespondenței.	1.000
„ 411. Abonamente, convorbiri și instalațiuni telefonice	2.000
„ 412. Telegramme de serviciu.	1.000
„ 416. Costul medicamentelor	2.000
„ 418. Cheltueli neprevăzute.	2.000
„ 419. Cheltueli și cumpărări de mobilier și alte obiecte inventar	40.000
„ 420. Cumpărări de mașini	20.000
Total lei . .	179.000

Alte venituri și cheltueli în afară de cele înscrise în buget nu avem. Veniturile provenite din diverse taxe pentru copii și traduceri, potrivit Regulamentului pentru legalizarea actelor prezentate de persoane și instituții particulare, publicat în Mon. Of. Nr. 127 din 14 Iunie 1924, se distribuie în mod proporțional funcționarilor care au făcut lucrările.

IV. — Pentru viitor, în privința personalului, propunem să se facă rectificările de încadrare potrivit celor arătate la punctul II, făcându-se avansările în posturile vacante.

La aceste arhive sunt următoarele patru posturi vacante propuse Directoratului de Învățământ din Basarabia pentru a fi prevăzute în bugetul acestor Arhive pe exercițiul 1942/1943 :

1. Ajutor arhivar cu 1 gradăție cu salariul lunar brut	10.200 lei
2. Paleograf cu 3 gradății	9.400 „
3. Paleograf cu 2 gradății	8.550 „
4. Paleograf fără gradății	7.200 „

Făcându-se încadrările propuse și anume : Dl. Șahlevici Vlad, să fie încadrat în postul de arhivar ajutor cu 1 gradăție, iar Dl. Damaschin Andrei în postul de paleograf cu 3 gradății, rămân vacante posturile de : paleograf cu 3 gradății ; Paleograf cu 2 gradății ; și 2 posturi de paleograf fără gradății, pe care le propunem a fi publicate și a ne comunica formele de numiri în aceste posturi vacante.

Cu privire la local, situația a rămas aceeași ca și în trecut, local impropriu instituțiunii noastre care are menirea de a păstra în condițiuni bune prețiosul material arhivistice din camerele primejduite de surparea tavanului și complecta igrasie. În afară de aceasta, din pricina instalațiunii electrice vechi, localul Arhivelor se află în permanent pericol de incendiu.

Pentru remedierea celor de mai sus, cât și spre a se putea întreprinde o bună conservare a materialului arhivistic cât și organizarea lui, am propus să se aloce în bugetul acestor Arhive pe exercițiul 1942–1943, suma de lei 50.000 pentru reparațiunea actualului local și suma de lei 2.000.000 pentru complectarea de local.

V. — *Materialul arhivistic și organizarea lui.* Față de importanța Arhivelor ca factor puternic pentru dezvoltarea și mișcarea vieții culturale și științifice în vremurile actuale, ne îngăduim a face următoarele propuneri :

1. Să se revadă și să se modifice Legea de organizare a Arhivelor Statului, pentru a se acorda acestei instituții dreptul de control și îndrumare în ceiace privește obligativitatea instituțiilor de orice categorie să conserve materialul arhivistic în bună stare.

2. Deasemeni să se prevadă termenele de conservare a diferitelor arhive la instituții și predarea lor Arhivelor Statului obligatoriu, cu arătarea sancțiunilor în caz de nepredare și distrugere a arhivei.

3. În actuala organizare a Arhivelor, arhivele dela instituții până la intrarea lor în patrimoniul Arhivelor Statului rămân fără control, ceea ce dă loc la o adevărată distrugere a arhivelor.

În vederea unui control al Arhivelor dela diferite instituții, legea de organizare a Arhivelor Statului trebuie modificată în sensul ca toți arhivarii dela instituțiile respective să fie numiți de către Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului în urma propunerii Direcțiunilor Regionale. Aceștia deși fiind plătiți din bugetele instituțiilor la care vor presta serviciul, vor depinde de Arhivele Statului și vor fi supuși controlului acestora.

4. Deasemeni, pentru o mai bună organizare a materialului arhivistic, legea de organizare a Arhivelor Statului trebuie să prevadă înființarea Arhivelor județene, care să aibă din punct de vedere al organizării, puțința de-a centraliza, sistematiza, dirija și supraveghea arhivele din raza administrativă a unui județ. Pentru aceste Arhive județene să se elaboreze instrucțiuni de conservare a Arhivelor și de serviciu interior cu arătarea anilor de conservare a arhivelor instituțiilor.

5. Pentru îndrumarea și controlul arhivelor, necesită înființarea posturilor de inspectori de arhive și anume : un post de inspector general al Arhivelor care să îndrumeze organizarea și activitatea Arhivelor Regionale și câte un post de inspectori regionali pe lângă Direcțiunile Regionale ale Arhivelor Statului, care să aibă aceeași menire pentru județele din cuprinsul unei Regionale.

În chipul acesta se va putea ține în permanență evidența Arhivelor din întreg cuprinsul țării și se va putea preîntâmpina deteriorarea, înstrăinarea sau distrugerea arhivelor.

6. Totodată în domeniul buneii organizări propunem a se elabora și publica indice, pentru fiecare instituție mai însemnată, cu arătarea categoriilor de dosare și a anilor de deținere în arhiva instituției până la predare în depozitele Arhivelor Județene de unde Arhivele Regionale vor selecționa materialul menit a se conserva pentru totdeauna ca unul ce ar prezenta importanță sau interes istoric și științific.

7. Deasemeni se cere elaborarea indicelor pentru materialul arhivistic ce urmează a fi păstrat în depozitele Regionalelor și Direcțiunei Generale.

8. Elaborarea principiilor de păstrare și abrogare a materialului arhivistic are o deosebită importanță.

Pe deoparte, punerea în ordine a arhivelor noastre poate fi socotită numai atunci, când ele vor fi curățite de maculatura împovărătoare, iar pe de altă parte larga deservire cu documentele de însemnatate și interes istorico-științific, se poate face numai în condițiunile când personalul arhivelor își dă perfect seama în ce constă valoarea materialului arhivistic menit a se păstra pentru totdeauna.

9. Trebuie deci, mai întâiu de toate, să se acorde o deosebită atenție pregătirei funcționarilor dela Arhive și arhivarilor dela instituțiile ce le deserveșc. Iată de ce Școala de Arhivistică era un pas spre o mai bună și înțelegătoare organizare a operei arhivistice, iată de ce la modificările ce se vor aduce și trebuie negreșit aduse Legei de Organizare a Arhivelor Statului, necesită să se dea o deosebită atenție pregătirei personalului, dela Arhivele de orice categorie, capabil să acorde în-sămnatatea operei arhivistice pentru stat și să-și însușească tehnica lucrării.

În această pregătire a personalului arhivistic, să se acorde o atenție specială metodei și tehnicei arhivistice, care trebuie să fie unitară pentru toate Arhivele, iar cunoștințele teoretice, ale acelor ce se pregătesc în domeniul arhivistic, trebuie întărite prin lucrări practice în depozitele Arhivelor Statului.

10. În vederea popularizării operei arhivistice și a unei mai bune infiltrări în viață a acestei instituții să se acorde din partea Statului toată atenția în ce privește atribuirea de fonduri, măsurile și îndrumările date instituțiilor de către organele superioare ale Arhivelor, prin ținerea de cursuri pentru toți funcționarii ce îndeplinesc funcția de arhivari pe lângă instituții, prin publicarea unui regulament pentru arhivele

ministereor, instituțiilor și organizațiilor din țară, cu arătarea locului fiecărei arhive în sistemul acelei instituții, organizarea arhivei și structura ei, problemele și competența fiecărei arhive care necesită a fi reglementată.

Numai printr'o bună și amplă legiferare și reglementare a Arhivelor Statului se va putea ajunge în organizarea Arhivelor, la o justă și demnă valorificare a materialului arhivistic, corespunzătoare cerințelor actuale de civilizație și progres a culturai și științei în țara noastră.

Director regional, **L. T. Boga**

Arhivar *Em. Gane*

V.

RAPORT DESPRE ACTIVITATEA DIRECȚIEI REGIONALE A ARHIVELOR STATULUI DIN CRAIOVA PE 1941.

Nr. 32.

30 Ianuarie 1942.

La ordinul Domniei-Voastre Nr. 5/1942, avem onoarea a vă înainta darea de seamă asupra activității acestei Direcțiuni în cursul anului expirat.

Anul 1941 l-am putea socoti, față de anul precedent, un an greu pentru această Direcțiune, dacă pe lângă greutățile întâmpinate nu am fi avut și marea satisfacție, dorită încă dela înființarea ei, adică dobândirea unui local propriu.

Greutățile ce au apăsât asupra activității noastre au fost :

I. Lipsa de personal, și așa insuficient, s'a accentuat din cauza evenimentelor prin mobilizarea a parte din personal :

II Prăbușirea rafturilor Depozitului Nr. 5 și amestecarea materialului din pricina cutremurului, care ne-a silit să-l evacuăm în cea mai mare grabă cu deținuți puși la dispoziție de către Penitenciarul Central, în sala mare dela intrare unde organizasem expoziția permanentă. Aceasta conform avizului Tehnic al Municipiului întrucât greutatea materialului putea duce la prăbușirea unei laturi a localului.

III. Dacă cele expuse mai sus ne-au împiedicat dela planurile de sistematizare a arhivei și de deschidere a expoziției, ele au avut și o parte bună și anume aceea a grăbirii mutării în localul pus la dispoziție spre folosință de către Fundația Culturală Ioan C. Michail.

Pentru aceasta însă, am mai avut de întâmpinat alte dificultăți : Percepția I Fiscală care ocupa cu chirie acest imobil, cu toate interven-

țiile noastre, a făcut uz de legea chiriilor care îi acorda un drept de prelungire, dată fiind și lipsa de localuri din cauza cutremurului, nu ne-a liberat localul decât după 26 Octombrie deși luarea în primire se făcuse la 6 Octombrie.

În afară de pagubele cauzate de cutremur localul ni s'a dat în primire și cu alte stricăciuni pe care le-am consemnat într'un proces verbal. Cu toată intervenția noastră la Administrația Financiară Dolj de a ni se împlini aceste pagube conform contractului de închiriere și a procesului verbal de dare și luare în primire, nu am primit niciun răspuns. Pentru aceste pagube socotim că Direcțiunea Generală ar trebui să intervină la Ministerul de Finanțe spre a se stabili cuantumul pagubelor și în sarcina cui cad întrucât în fața refuzului de a lua în considerație cererea noastră am fost nevoiți, ca odată cu reparațiile de consolidare a imobilului, să împlinim și aceste lipsuri de care este vinovată autoritatea care a ocupat localul înaintea noastră.

În vederea pregătirii materialului pentru o mutare în condițiuni optime pentru ca serviciul să nu fie niciun moment în suferință am cerut organelor care repartizau elevii și elevele pentru munca de folos obștesc și s'a reînceput inventarierea pe noi baze a stărei civile, adică a fondului cel mai mult cercetat și îndosărierea dosarelor de căsătorie din Craiova.

Cum majoritatea acestor dosare nu mai aveau coperte am intervenit la Oficiul Stării Civile care ne-a pus la dispoziție 5.000 coperte de dosare.

Fondul de mutare fiind prea mic, și având zilnic nevoie de brațe, ne-am adresat Cercului de Recrutare Dolj care ne-a pus la dispoziție o echipă de 8 Evrei, care sub supravegherea personalului a descărcat rafturile, a executat demontarea lor, încărcarea în camioane și punerea lor în ordine în noul depozit. Tot de asemenea se continuă trierea și inventarierea materialului neinventariat. Astfel tot ce se mută este gata pregătit pentru cercetare pe baza a trei elemente : alfabetic, cronologic și numeric.

Astfel că deși am mutat două depozite și autoritățile și publicul au putut avea la dispoziție actele cerute fără niciun fel de întârzieri.

Cu toată lipsa de personal resimțită din cauza evenimentelor cum și din cauza dificultăților inerente mutării lucrările de birou și de arhivă au fost numeric superioare celor din anii precedenți, anume :

Intrare : 3.158 rezolvate prin :

Ieșiri : 2.801 după cum urmează :

rapoarte și adrese	288
Copii cerute de particulari	2.336
Idem, oficiale	27
Idem, gratuite	12
Certificate	106 ² 75
Adeverințe, muncă de folos obștesc	32

Mențiuni pe acte de stare civilă : 1.471.

Condici de stare civilă inventariate în cursul anului : 35.867.

În tot timpul campaniei de vară s'a lucrat toată ziua.

Cercetători : 84, în legătură cu monografiile istorice ale comunelor din circumscripția acestei Direcțiuni. Li s'au dat informații și îndrumări punându-li-se la dispoziție materialul arhivistic și bibliografic.

Creșterea colecțiilor : 10 documente 1813 1852, 1 monedă română de argint.

Registrele de stare civilă dintre	1833	64	ale com. Velești (Dolj)
Idem.	1834	65	„ „ Poiana Mare (Dolj)
Idem.	1907	10	„ „ Craiova
Idem, dosarele de căsătorie	1907	10	„ „ „
Un sigiliu bronz	1882	„	„ Smârdan (Dolj)
Două sigilii bronz	„	„	„ Argetoaia (Dolj)
Două stampile	„	„	„ „

Biblioteca fiind în curs de reorganizare după norme tehnice noi și fiind și în curs de mutare, nu se pot încă da date precise asupra sporului din anul trecut. S'a pus la punct colecția pe 106 ani a Monitorului Oficial legându-se 235 de vol. Deasemenea s'au confecționat 94 metri liniari de rafturi pentru cărți.

În afară de personalul mobilizat pentru lucru (2 funcționari) care nu are nici o absență, celălalt personal a fost mobilizat în diferite prize.

La cheltuelile materiale pe exercițiul în curs am avut înscrisă în buget suma de 21.000, din care s'au încasat până în prezent lei 17.540.

Venituri extraordinare :

din taxa de imprimare :	11.995
„ „ „ urgență :	9.850
10 % din încas. funcț.	15.703
sold din 1940	6.005

Total încas : 43.553

Total cheltueli : 67.994

S'au cheltuit deci în plus lei 24.441, datorită împrejurărilor mutării.

Sol subvenții din 1940 : 2.968

*Deziderate și propuneri pentru viitor.**a) Personalul :*

Nu numai că personalul merită cu prisosință a fi avansat atât din punctul de vedere al cunoștințelor de specialitate cât și din acela al devotamentului arătat în toate împrejurările dar și din acela al vechimei.

b) Local, arhiva :

Răspunzând ordinului Min. Culturii Naționale Nr. 237276 941	
am cerut pentru mobilier	Lei 50.000
Pentru achiziționarea unei mașini de scris	
proprii „	25.000
Pentru înzestrarea bibliotecii „	20.000
Pt. procurare de extincitoare incend. „	40.000
Idem, mape și dosare „	100.000
Pentru construcțiunea a 12 depozite „	6.000.000

Necesitatea imperioasă a acestor investițiuni apare și mai clară dacă luăm în considerație că această Direcțiune s'a mutat într'un local pus la dispoziție definitiv și în mod grațios de către Fundația Culturală Ion C. Michail cu condiția de a-l amenaja pentru scopul căruia îi este destinat.

La capitolul „Construcții de imobile” am trecut lei 6.000.000 absolut necesar pentru construirea unui local modern cu 12 depozite în care să păstrăm restul de arhivă ce din lipsă de spațiu a rămas în vechiul local și spre a avea unde conserva materialul arhivistic ce urmează a fi depus de autoritățile din regiune.

Director, **Dr. C. S. Nicolaescu-Plopșor.**

Arhivar ajutor, *Ioan Căncea*

LICITAȚIE DE SIGILII DOMNEȘTI

În anul 1840 murind în Iași Doamna Smaranda, văduva fostului Domn Scarlat Calimah, marea logofeție a luat dispoziția, ca obiectele de valoare ce s'au găsit în locuința ei să fie vândute „prin mezat” de către agie și judecătorie. Aceste obiecte erau puse în pungi, în legături și în plicuri pe cari le-au sigilat autoritățile menționate.

Din publicația de vânzare apărută în *Foaia sătească a prințipatului Moldaviei* No. 25 din 22 Septembrie 1840 pag. 114 rezultă, că cele mai de seamă obiecte lăsate de Doamna Smaranda Calimah erau : mătănii de chilimbar, și de „cașcaval” ; ceasornice de sân de aur și de argint ; ceasornice turcești, franțuzești și englezești ; tabachere de aur, dintre cari unele aveau capacele împodobite cu „pietricele” de diamant și cu rubinuri ; „telescopioane” de sticlă ; monete de aur și de argint ; tacâmuri, ibricele, afumătoare și stropitoare de aur și de argint.

Dar pe lângă aceste obiecte se mai găseau și numeroase sigilii domnești, mai mari și mai mici, unele oficiale, alte personale dela soțul său și dela socrul său Alexandru Calimach, fost și el Domn al Moldovei. Acestea sunt descrise în publicația de vânzare astfel :

„3 peceti de argint cu țifra Domnului Alexandru Calimah Voevod, între cari una este cu țifre turcești”.

„1 pecete de aur cu peatră roșie asemenea cu țifra Domnului Calimah”.

„1 pecete de argint cu țifra Doamnei Calimah ; 1 pecete de argint cu țifre turcești”.

„1 legătură ce au fost supt pecetea agiei și a judecătoriei, în care s’au găsit aceste peceti ce privesc pe răposatul Domn Scarlat Calimah, însă : 1 pecete mare de aramă a domniei Moldovei, 1 pecete mare de argint a domniei Valahiei, 1 pecete mică de argint a domniei Moldovei, 1 pecete mică de argint cu țifre turcești, 1 pecete mică de peatră cu țifre turcești, 1 inel de aur cu lumea verde”.

„1 pecete de argint a Doamnei Smaranda Calimah, ce au fost singură într’o legătură, care a fost supt paza agiei și a judecătoriei”.

Din cele de mai sus se constată, că Doamna Smaranda păstrase până la moarte nu numai sigiliul său personal, dar și sigiliile soțului său Scarlat și ale socrului său Alexandru Calimah, care domnise în Moldova dela 1795—1799.

Cât privește pe Scarlat Calimah a ocupat tronul Moldovei în trei rânduri : din August până’n Octomvrie 1806 ; din 4 August 1807 până la 13 Iunie 1810 și din 17 Septemvrie 1812 până în Iunie 1819. În Februarie 1821 el a fost numit Domn al Țării Românești, în urma morții lui Alexandru Sutu, și scurt timp în urmă, prin Martie 1821 și Domn al Moldovei, în urma morții lui Mihail Sutu.

Deci în calitate de Domn al Țării Românești își va fi comandat el „pecetea mare de argint a domniei Valahiei” menționată în publicația de vânzare, de și nu a domnit efectiv în această țară.

Ca Domn peste amândouă țările — deși nici în această calitate nu a domnit efectiv — se cunoaște dela Scarlat Calimah un sigiliu mic de argint, care până în toamna anului 1916 se păstra în colecția sigilografică a Academiei Române. Asupra lui găsim în *Analele* acestei instituții următoarea informație ¹⁾ :

În ședința dela 20 Octomvrie 1905 D. A. Sturdza a prezentat cu dar din partea lui A. D. Holban „o pecete domnească originală de mână, de argint, cu stema ambelor Principate române și cu inițialele **CK-AM-KA-EK** și cu anul 1821 ²⁾. Despre această pecete d. Holban scrie, că este a lui Scarlat Calimah și adaugă, că acest Domn „ieșind din domnia Moldovei a mers la Constantinopole cu mulți curteni, între cari era și tatăl meu în calitate de comis, pentru ca să primească investitura domniei pentru ambele principate, Moldova și Valahia. Investitura s'a făcut cu multă pompă, fiindcă Scarlat Calimah era favorit al Porții, ca foarte credincios sultanului... În timpul acesta s'a stârnit eteria grecească și Turcii au rădicat pe Domnul Scarlat Calimah cu toată curtea lui și l-au trimis surghiun la Brussa în Asia mică, unde au stat mai mulți ani trăind în mizerie ; acolo în cele din urmă Scarlat Calimah a fost zugrumat. După moartea lui Calimah, tatăl meu împreună cu Alexandru Calimah, fiul Domnitorului, au izbutit să fugă în Rusia, să ceară protecția lui Nicolae Pavlovici. Tatăl meu a stat încă un an în Rusia, dar Alexandru Calimah, izbutind să-și scoată familia din surghiun, prin protecția rusească, s'a întors îndată în Iași...”.

Cu privire la sigiliu A. D. Holban mai spune în această scrisoare, că i-l încredințase tatălui său însuș Domnul Scarlat Calimah, când erau împreună la Brussa.

În legătură cu existența unor sigilii domnești cu „șifre turcești”, adică cu legende în limba turcă, menționez, că în ședința dela 16 Decemvrie 1889 a Academiei Române, Titu Maiorescu a prezentat ca dar din partea lui Ioan Alexandru Cantacuzino „trei peceți mici domnești din 1818 dela Alexandru Sutzu Voevod, cu stemele ambelor principate și cu inițiale domnești, precum și alte trei mici peceți rămase în familia Sutzu, cu inscripțiuni turcești ³⁾).

¹⁾ *Analele Academiei Române*, Partea administrativă și Desbaterile, XXVIII (1905—6) p. 36. Acest sigiliu, împreună cu altele domnești și de ale vechilor noastre autorități, au fost evacuate atunci la Moscova, de unde nu ni-s'au mai restituit.

²⁾ Arhiva Academiei Române Dosar VII, 40 f. 97. Inițialele se completează astfel : *Scarlat Dimitrie Calimah voevod*. În *Anale* s'a transcris greșit CM în loc de CK

³⁾ *Analele Academiei Române*, Partea administrativă și Desbaterile XII (1889—90) p. 14.

Se pare însă că obiceiul — sau mai bine zis necesitatea — de a se utiliza de către Domnii noștri și sigilii cu legende turcești, este de o dată mai veche. D-l Emil Vîrtosu, profesor la Școala de Arhivistică și cunoscut cercetător în domeniul istoriei naționale, a găsit astfel de sigilii dela unii Domni din veacul al XVII-lea.

Să se fi introdus acest obicei decând Domnii noștri au început a fi numiți direct dela Constantinopol? În orice caz se pare, că sub anumiți Domni amestecul Turcilor în afacerile interne ale țărilor noastre a fost cu mult mai efectiv, decât ni-l închipuim. Nu pot afirma cu deplină siguranță, dacă uneori reprezentanți de ai sultanului au făcut parte din divanurile domnești, dar citez, drept curiozitate, următorul pasagiu din relația ambadorului suedez Paul Strassbourgh, care a vizitat în anul 1632 curtea Domnului Leon Tomșa din București. El spune, că la recepția dela palat „alătura de Domn ședeau câțiva fruntași turci, cari după cum mi s'a părut erau judecători și consilieri (*Lateri Vayvodae alignot primarii Turcae assidebant, ut opinor, rerum arbitri et consilieri*)¹⁾.

Cercetări ulterioare vor lămuri de sigur și această problemă și vor preciza și rolul sigiliilor cu „țifre turcești" ale Domnilor noștri.

Const. Moisil

INELE SIGILARE DOMNEȘTI DE AUR

Un număr însemnat de acte ieșite din cancelariile domnești ale Țării Românești și Moldovei, ca și multe scrisori ale Domnilor acestor țări, sunt întărite cu sigilii inelare. Cu toate acestea nu s'au păstrat până astăzi decât foarte puține inele domnești, cari au putut fi întrebuințate ca sigilii.

Nu avem nici o dovadă scrisă, că ar fi existat și la noi obiceiul de a se distruge la moartea suveranului sigiliile sale oficiale. Dar lipsa complectă de tipare sigilare din perioada de timp anterioară veacului al XVIII-lea ne îndreptățește să credem, că acest obicei se practica și în țările noastre.

Învățătul slavist și istoric Ioan Bogdan, care a studiat mai aprofundat sigilografia românească, n'a putut găsi până în anul 1905 decât două tipare de sigilii domnești, amândouă din a doua jumătate a vea-

¹⁾ Strassbourghi P., *Relatio de byzantino itinere* în Cipariu, Archiv pentru filologia și istoria, Blaj 1867, tom. I, p. 13.

cului al XVI-lea, epoca zbuciumată a Domnilor pribegi, iar de atunci altele nu s'au mai descoperit ¹⁾).

Numai din vremea Fanarioșilor ne-au rămas câteva, probabil din cauza că Domnii aceștia în mare parte n'au murit în scaun, iar în cursul vieții mulți dintre ei au fost mutați dintr'o țară în cealaltă, astfel că nu exista nici un motiv ca să li-se distrugă tiparele sigilare.

De aceia s'au păstrat și se mai păstrează încă pe la descendenții acestor Domni, ori în colecțiile sigilografice oficiale și particulare, tipare de sigilii executate în aramă, în fier sau în argint, cu steme și legende de ale Fanarioșilor ²⁾).

Cât privește inelele sigilare domnești obiceiul vechiu era ca la moartea Domnului să fie îngropate împreună cu el. Din această cauză ele se găsesc mai ales în mormintele domnești. Toate cele cunoscute până astăzi sunt de aur și împodobite de cele mai multe ori, pe verigă și pe laturile scaunului, cu ornamente cizelate de frunze și flori.

Cel mai vechiu inel de acest fel, despre care avem știre, este al lui Bogdan III, Domnul Moldovei, fiul și urmașul lui Ștefan cel Mare. Despre acest inel s'a publicat în revista *Candela* din Cernăuți (anul VIII, 1889, p. 684) următoarea notiță anonimă :

„In anul 1856 făcându-se săpături în biserica mănăstirii Putna la mormintele domnești din nartex, s'a găsit în mormântul lui Bogdan III, între alte bucăți de stofă cu ornamente de aur, două cătărăni grele de aur și trei inele de aur cu pietre scumpe, în unul săpată stema țării, adică bourul”.

Deși descrierea este vagă, nu încapă nici o îndoială, că inelul cu stema țării era sigilar. Trebuie să regretăm numai, că autorul notiții n'a precizat dacă pe lângă stemă era și o legendă sigilară cu numele și titlul Domnului și că nu se știe de soarta inelului după ce a fost scos din mormântul domnesc.

Tot dela Domni moldoveni se mai cunosc alte două inele sigilare de aur, cari s'au păstrat multă vreme în colecția sigilografică a Academiei Române. Unul era al lui Ioan Vodă, fiul lui Vasile Lupu, celalalt al Doamnei Tudosca, soția acestuia, și s'au găsit în mormintele lor din biserica Trei Ierarhi din Iași.

¹⁾ Bogdan I., *Relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu Țara Ungurească*, vol. I, București 1905, p. LI.

²⁾ V. mai sus : *Licitație de sigilii domnești*. În colecția Academiei Române, a Arhivelor Statului, a Muzeului Al. Saint-Georges, a d-ruului N. Vătămănu din București, etc. se găsește un număr relativ mare de tipare sigilare din această epocă.

Când în anul 1887 marele arhitect francez Lecomte de Nouy a început lucrările de restaurare a acestei biserici, ctitorie a lui Vasile Lupu, s'au deschis și mormintele familiei domnești. Dar oasele și obiectele de îmbrăcăminte și de podoabă ce s'au găsit în aceste morminte au fost tratate cu atâta lipsă de pietate, încât numai cu greu au putut fi scoase din molozul dărâmaturilor cu care le-au amestecat lucrătorii nepricepuți și nesupraveghiați.¹⁾

Arhitectul Filip Xenopulo, care lucra la restaurare, a avut norocul să găsească printre dărâmături inelul sigilar al lui Ioan Vodă Lupu, pe care s'a grăbit să-l trimită în dar Academiei Române: un lucrător a găsit inelul sigilar al Doamnei Tudosca și l-a vândut anticarului ieșan Elias Șaraga, care la rândul său l-a revândut aceleiași instituții²⁾. Prețioasele relicvii au stat închise în colecția Academiei Române până în anul 1915, când subsemnatul făcând inventarul acestei colecții, le-am descoperit și le-am studiat, publicându-le apoi în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* (anul IX, 1916, p. 43)³⁾.

Amândouă inelele sunt decorate pe verigi și pe laturile scaunelor cu ornamente de frunze stilizate și frumos cizelate, aproape identice, iar pe suprafața octogonală a scaunelor sunt gravate negativ tipurile și legendele sigilare.

Inelul lui Ioan Vodă are ca tip stema Moldovei: capul de bour încoronat și însoțit de un soare și o lună conturnată, iar legenda este $\text{† IOH IOH KOIKOΔ H IPH BM MOΛΔAK}$ = Io Ion voivod i gospodar zemle Moldavskoi = Io Ion Voivod și Domn al Țării Moldovei. (Pl. VIII, fig. 1). Pe verso este gravată data 1639.

Al Doamnei Tudosca are ca tip o coroană princiară deschisă, așezată pe o mică ghirlandă de frunze și însoțită sus de două stele. *Legenda*: $\text{† TODOSKA ΓOCNOΔA ΔY MOΛΔ}$ — Todosca gospojda zemle Moldavskoi = Todosca Doamna Țării Moldovei. (Pl. VIII, fig. 2).

Comparând aceste două inele atât din punct de vedere al ornamentelor, cât și al modului de execuție a tipurilor și legendelor, se constată ușor că au fost lucrate de acelaș meșter și în acelaș timp, care nu poate fi altul decât anul 1639, gravat pe inelul lui Ioan Vodă.

1) Cf. și N. Iorga, *Tapiseriile Doamnei Tudosca a lui Vasile Lupu*, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, VIII (1925), p. 147.

2) Academia a mulțumit lui Xenopulo la 20 Iunie 1887 (Dosarul arhivei VII f. 158).

3) Mai târziu le-am publicat din nou în *Cronica numismatică și arheologică* (II, 1921, p. 23—24) și în ziarul *Universul* Nr. 106 bis din 23 Aprilie 1941. În toamna anului 1916 ele au fost evacuate împreună cu alte sigilii domnești la Iași, iar de acolo în vara anului 1917 la Moscova, de unde nu ne-au mai fost restituite.

Anul acesta prezintă o importanță excepțională în viața lui Vasile Lupu și a familiei sale, căci în toamnă el a reușit să obțină pentru sine domnia Țării Românești, iar pentru fiul său Ioan Vodă domnia Moldovei. Astfel cele două inele sigilare de aur confecționate în acest an sunt de sigur în strânsă legătură cu acest important eveniment.

Dar în cazul acesta era normal să-și fi comandat și Vasile Lupu un astfel de inel sigilar pentru noua sa calitate de Domn al Țării Românești.

Câteva acte ce ni-s'au păstrat din anul 1639 și în special din luna Noemvrie a acestui an, ne lămuresc asupra modului cum înțelegea Vasile Lupu noua situație. În toate aceste acte el se intitulează : *Voevod și Domn al Țării Moldovei și Valahiei*¹⁾. Aceasta însemnează, că el considera numirea lui Ioan Vodă, fiul său minor și degenerat, în domnia Moldovei, numai ca o simplă formalitate și de fapt rămânea tot el stăpân efectiv și al acestei țări.

Actele, cari cuprind această titulatură nouă a lui Vasile Lupu sunt întărite toate cu un sigiliu inelar, care seamănă perfect ca formă și execuție cu cele două de mai sus, dar are, natural, un tip deosebit, corespunzător noului titlu domnesc : stemele alăturate a Moldovei și Țării Românești. La rândul ei legenda este : **† ІУ ВАСИЛЕ ВОДЪ МОЛДОВСКОИ И ВЛАХИСКОИ** = Io Vasile voivod i gospodar zemle Moldavskoi i Vlahiiskoi = Io Vasile Voievod și Domn al Țării Moldovei și Valahiei²⁾.

Nu încapă nici c îndoială, că inelul cu care s'a imprimat acest sigiliu a fost lucrat în acelaș timp cu celelalte două și de acelaș meșter.

S'ar putea pune însă întrebarea : de ce inelul acesta nu s'a găsit în mormântul lui Vasile Lupu din biserica Trei Ierarhi din Iași?

Motivele pot fi următoarele : Vasile Vodă n'a murit în țară, ci în exil la Constantinopol, pe la începutul lunii Aprilie 1661. Fiul său Ștefăniță, care domnia atunci în Moldova, i-a adus rămășițele pământești la Iași și le-a depus în mormântul dela Trei Ierarhi. În lunga și zbuciumata pribegie a lui Vasile Vodă au fost destule prilejuri ca să-și piardă ori să i-se confiște inelul, care-i mângăiasă atât de mult ambiția

1) Moisiș (Const.), *Primele sigilii cu stema unită a Moldovei și Țării Românești în Revista Arhivelor*, IV, (1940) p. 105 și 106 n. 1. Un nou document cu acest titlu este menționat de d. Aurelian Sacerdoțeanu în *Hrisovul*, Buletinul Școlii de Arhivistică I (1941), p. 4 ; documentul fiind din 1 Noembrie 1639 și având acelaș sigiliu inelar. De curând documentul acesta împreună cu sigiliul au fost publicate de d. Emil Virtosu în studiul *Sigilii domnești rare din veacul al XVII-lea*, apărut în *Analele Academiei Române*, XXV (1942).

2) Sacerdoțeanu l. c. Virtosu, *ibidem* (mărit).

de a fi Domn peste amândouă țările românești. Când în toamna anului 1653 el a fost silit să părăsească domnia și țara, în urma victoriei rivalul său Gheorghe Ștefan, inelul a putut rămâne în cetatea Sucevei, unde a rămas și visteria domnească și a putut cădea în mâinile acestuia. În cursul peregrinării ce a urmat pe la Cazacii din Ucraina și pe la Tătarii din Crimeia, au fost iarăș prilejuri să-și peardă ori să i-se fure inelul, în caz când nu l-a lăsat, împreună cu visteria, în Suceava. După stabilirea fostului Domn la Edicule din Constantinopol (1654) și până la moartea sa în palatul Bogdan Serai de acolo, nesi-guranța în care s'a găsit a putut și ea contribui la pierderea sigiliului. În sfârșit moartea Domnului între străini și transportul cadavrului său în țară oferiau de asemenea prilejuri suficiente pentru ca menționatul inel — dacă mai exista — să dispară și deci să nu fie îngropat în mormântul din Iași.

În orice caz Vasile Lupu nu a utilizat acest inel ca sigiliu, decât un timp foarte scurt. Căci după ce în 1639 a fost numit Domn al Țării Românești, a trebuit să încerce a ocupa tronul cu puterea armată, căci Matei Basarab, care stăpânea acolo, nu era dispus să i-l cedeze în nici un chip. Dar încercarea nu a izbutit, de oarece Vasile Lupu a fost învins în lupta dela Ojogeni-Nănișori și nevoit să se retragă în Moldova. Astfel el n'a putut purta titlul de voevod al Moldovei și Valahiei decât în cursul lunii Noemvrie 1639 și nici inelul sigilar cu stemele acestor două țări n'a fost aplicat decât pe actele, puține la număr, ce s'au emis în acest scurt interval de timp.

Este adevărat, că Vasile Lupu a făcut și mai târziu încercări de a ocupa tronul Țării Românești, dar nici acestea n'au dat un rezultat satisfăcător, astfel că inelul sigilar de care ne ocupăm n'a mai putut fi întrebuințat.

De altfel nici Doamna Tudosca n'a avut prilejul să se bucure mult timp de frumosul inel sigilar din 1639, căci a murit înainte de sfârșitul acestui an. Iar Ioan Vodă, fiul lor slăbănog, a părăsit și el această lume scurt timp după mamă-sa.

Dela ceilalți Domni moldoveni din veacul al XVII-lea nu ni-s'au păstrat inele sigilare de aur, nici informații sau mențiuni despre obiecte de acest fel.

Cât privește pe vechii Domni ai Țării Românești din veacurile al XIV-lea și al XV-lea nici dela ei nu ne-a rămas nici un inel sigilar de aur.

În necropola din Biserica Domnească dela Curtea de Argeș nu s'a descoperit nici un inel de acest fel, deși altfel de inele de aur, cu

pietre prețioase ori cu inscripții latinești sau slave au ieșit destule la iveală, cu prilejul săpăturilor întreprinse acolo de d. Virgil Drăghiceanu în anul 1920 ¹⁾.

Nici în mormântul ctitorului acelei biserici, Radu I Basarab, mormânt ce nu fusese profanat, nu s'a găsit vreun inel sigilar ²⁾.

Faptul acesta ar fi o indicație sigură, că în Țara Românească nu era obiceiul, ca în Moldova, de a se îngropa Domnii cu inelele lor sigilare. Cu toate acestea lipsa totală a acestor inele — deși impresiile lor se găsesc în documente — nu se poate explica decât presupunând că erau distruse la moartea Domnului, ca și celelalte tipare de sigilii.

Cu toate acestea întâmplarea a făcut să ni-se păstreze și dela un Domn al Țării Românești un inel sigilar de aur. Este adevărat că el nu este mai vechiu de veacul al XVI-lea și că a făcut parte, în ultimul timp, din colecția unui mare amator turc din Constantinopol. Dar poate tocmai aceste împrejurări au contribuit să se păstreze până astăzi. Probabil, că Domnul român, care l-a utilizat, a trebuit în acel secol de frământări politice și de aprige competiții la tronul țării, să se refugieze cu vreun prilej oarecare în imperiul turcesc și a luat cu sine și inelul sigilar. Și iarăș este probabil, că nici stăpânul, nici inelul nu s'au mai înapoiat acasă. Abia în anul 1935 acest din urmă a putut fi achiziționat de un pasionat amator din București, d. Gustav Finkelstein, care apoi l-a pus la dispoziția cunoscutului cercetător istoric și genealogist, d. George D. Florescu, spre a-l studia și publica).

Principala caracteristică a acestui inel constă în faptul, că este o reproducere fidelă — dar natural de proporții mult reduse și fără ornamentele florale din câmpul ei — a unei bule sigilare de aur, pe care am atribuit-o lui Petru Cercel ⁴⁾, iar profesorul N. Iorga lui Radu Paisie, supra numit Petru dela Argeș ⁵⁾.

Și inelul și bula reprezintă figura unui Domn român, cu coroană în cap, îmbrăcat cu caftan și stând pe o terasă. În mâna dreaptă ține o cruce cu trei brațe, mâna stângă o aduce spre piept. Legenda cir-

1) *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice* X—XVI, 1917—1923, p. 63 urm.

2) *Ibidem*, p. 44 urm.

3) Florescu D. G., *Un inel domnesc din veacul XVI-lea*, București 1940 p. 5 urm.

4) Moisil Const., *Bule de aur sigilare dela Domnii Țării Românești și ai Moldovei*, în *Revista Arhivelor* (1924—6), p. 259 urm. și tab. III.

5) Iorga N., *Istoria Românilor*, București 1937 vol. IV, p. 378—9 și *Histoire des Roumains et de la romanité orientale*, București 1937, vol. IV, p. 456.

culară : † СЪН ХРИСОВСА СГЕГОРІ ІУ ПЕТРОВ ВОЕВОД И ГЪН ВЛАШКОН ЗЕМЛІ ==
 Această bulă de aur au făcut-o Io Petru Voevod și Domn al Țării Românești. (Pl. VIII, fig. 3-4).

După cum rezultă din însăși această legendă, reproducerea tipului de pe bula de aur este atât de servilă, încât nu s'a modificat nici măcar vorba „hrisovul” și să se pună în locu-i, „pristen” (inel.) Acest fapt, cât și identitatea tipurilor până în amănunte, dovedesc că reproducerea s'a făcut în mod mecanic ¹⁾. Și nu încapă nici cea mai mică îndoială, că atât bula cât și inelul provin dela acelaș Domn. Nu voi stărui asupra identificării acestui Domn, care după d. Florescu ar fi Petru cel Tânăr, fiul lui Mircea Ciobanul și care a domnit în Țara Românească dela 1559—1568, murind în acest an în exil ²⁾. Căci cu izvoarele ce ne stau astăzi la dispoziție identificarea lui Petru Voevod din bulă și inel nu se poate face cu deplină siguranță.

Cu toate acestea ținând seamă că inelul s'a găsit la un colecționar din Constantinopol, părerile privitoare la originea lui s'ar putea limita la domnii munteni cu numele de Petru, cari au fost exilați în inperiul turcesc și au murit acolo. Iar aceștia sunt numai doi : Petru dela Argeș (Radu-Paisie) mort în exil în Egipt (Martie 1545) și Petru cel Tânăr, mort în exil la Conieh în Asia mică (19 August 1568).

Dela alți Domni munteni din veacul al XVI-lea și al XVII-lea nu se mai cunosc inele sigilare de aur și trebuie să ajungem tocmai la domnia lui Constantin Brâncoveanu, ca să descoperim iarăș un astfel de inel. Dar pe acesta nu-l avem în ființă, ci suntem informați despre existența lui de odinioară numai dintr'o scrisoare a lui Brâncoveanu adresată la 10 Aprilie 1689 primarului din Brașov.

Prin această scrisoare Domnul îl ruga pe primar să-i comande un inel de aur cu sigiliul săpat într'o peatră de safir pe care i-o trimitea. Din scrisoare mai rezultă, că Brâncoveanu mai comandase înainte un inel de aur, în care data fusese gravată în cifre chirilice — „cu slove rumânești” — dar la acest al doilea inel cerea să fie scrisă în cifre arabe — cu slove lătinești — Domnul mai cerea : „cât ar putea să-l sape mai adânc, să nu fie săpătura în față” ³⁾.

Se înțelege de sine, că numărul extrem de redus de inele sigilare de aur dela vechii Domni ai țărilor noastre, pe care le cunoaștem, nu

1) Cf. reproducerile bulei și inelului Florescu *o. c.*, p. 36.

2) Florescu *o. c.*, p. 8 urm.

3) Bogdan I., *o. c.*, p. I, IV nota.

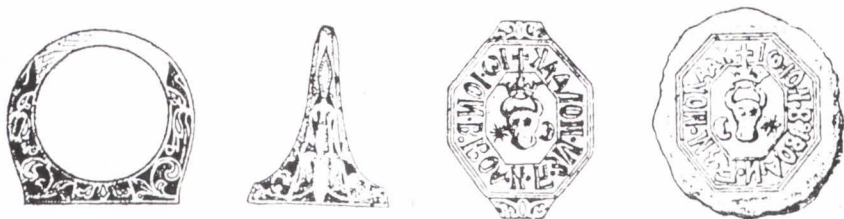

Fig. 1. Inelul lui Ioan Vodă Lupu

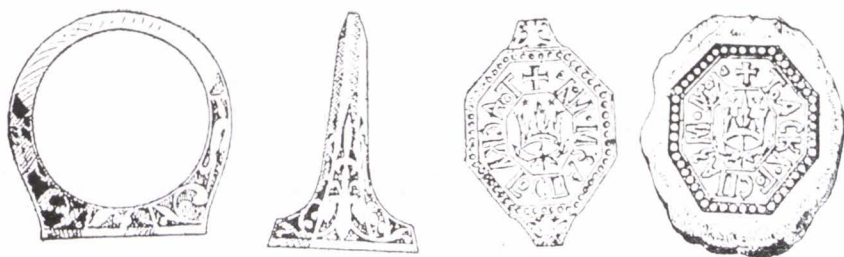

Fig. 2. Inelul Doamnei Tudosca

Fig. 3.

Fig. 3—4. Inelul lui Petru Vodă
(mărimăa naturală și mărit)

Fig. 4.

poate constitui o dovadă, că și în realitate au fost atât de puține. Dimpotrivă, dacă examinăm actele și documentele atât de numerose ce posedăm de la Domnii noștri, constatăm că de la fiecare există destul de multe întărite cu sigilii inelare. Căci nu încapă nici o îndoială, că fiecare Domn posedă măcar un inel sigilar și acest inel era incontestabil de aur. Tot din examinarea sigiliilor de pe acte și documente rezultă, că unii Domni în cursul vieții lor au întrebuințat mai multe inele sigilare, mai mult sau mai puțin asemănătoare între ele.

Desigur că vorbind despre inelele sigilare ale Domnilor noștri avem în vedere numai pe acelea, cari reprezintă stema țării sau a familiei domnești și au legende cu numele Domnilor sau Doamnelor. Există însă unele fără legende și cu steme executate fără nici o regulă. deși metalul din care sunt fabricate este aurul. Pe acestea nu le putem considera ca făcând parte dintre inelele sigilare domnești.

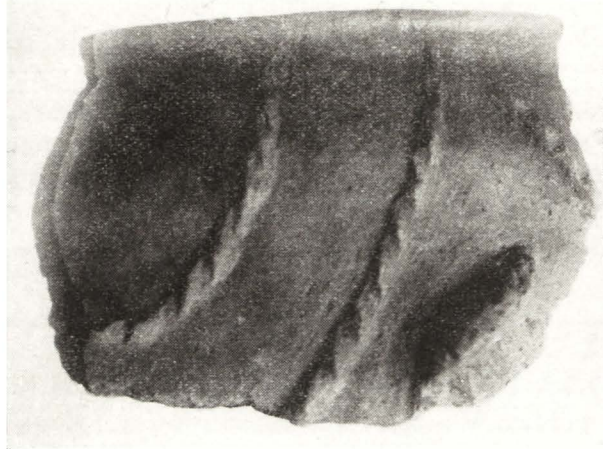
Const. Moisil

O DESCOPERIRE ARHEOLOGICĂ LA FEREGILE, JUD. VÂLCEA

D-l profesor Aurelian Sacerdoțeanu, Directorul general al Arhivelor Statului și al Școlii de Arhivistică din București, a avut bunăvoința să-mi pună la îndemână spre publicare un interesant fragment ceramic, descoperit cu câțiva ani în urmă în satul d-sale natal *Feregile*, comuna Costești, jud. Vâlcea. Descoperirea este cu atât mai importantă, cu cât județul Vâlcea e prea puțin cunoscut din punct de vedere arheologic, în comparație cu celelalte județe ale Olteniei¹⁾. D-l A. Sacerdoțeanu ne spune, după mărturia celor care au fost față, că vasul a fost găsit întreg pe când se săpau șanțurile de temelie ale casei învățătorului Const. Iliescu, dar lucrătorii crezând că e vorba de o comoară, l-au spart repede și n'au aflat decât cenușe și cărbune. E singurul fragment conservat de d-sa. Așezarea este în margine de terasă spre povârnișul care duce în valea râului Costești. Este un motiv în plus de a atrage atențiunea arheologilor asupra acestei descoperiri care indică, precum vom vedea mai jos, prezența unui cimitir proto-istoric.

1) Cf. D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 191.

Fragmentul nostru este lucrat cu mâna, din lut de culoare cărămizie-închisă. Stratul din exterior este cărămiziu-roșcat, pe când cel din interior e de culoare neagră. Cele două strate de suprafață nu sunt uniforme. Ele își schimbă spre partea superioară a fragmentului chiar culoarea : cel din interior devine cărămiziu, iar cel din afară ia o culoare negricioasă. Pe ambele părți fragmentul prezintă un *slip* sau pojghiță foarte subțire și lustruită în culoarea stratelor superficiale.

Fragment dintr'o urnă funerară în formă de clopot. Satul Feregile (com. Costești) jud. Vâlcea.

Pasta conține pietricele și păioase. Ea a fost insuficient frământată. Arderea este în general satisfăcătoare. Dimensiuni : înălț. 18 cm., lăț. 25 cm. și grosimea 1,6 cm.

Fragmentul dela Feregile face parte dintr'o mare urnă funerară în formă de clopot, cu diametrul gurii de aproape 35 cm., a-

vând buza ușor și scurt răsfrântă în afară. Atari forme sunt în general cunoscute în epoca daco-getică a Latène-ului ca produse ale localnicilor ¹⁾. Descoperirile din ultimii ani au dovedit însă că aceste urme apar încă din perioada anterioară, aceia a Hallstatt-ului local. Astfel găsim urne în formă de clopot în cimitirile dela Gruia și Ostrovul-Mare (Mehedinți), în grupa Telești-Drăgoești (Gorj), în apropiere de București (grupa Ciurelu) ²⁾, în Țara Bârsei (Muzeul din Brașov), precum și în complexurile cotermporane din afara Daciei hallstattiene ³⁾.

Ornamentarea fragmentului nostru constă din brăulețe crestăte, aplicate pe peretele încă moale al vasului, înainte de a se adăoga slip-ul amintit. Un grup de două brăulețe paralele pornește de sub buza fragmentului și se desfășoară în formă de ghirlandă. Spre dreapta se ob-

1) V. Pârvan, *Getica*, 1926, fig. 40.

2) D. Berciu, *Colecția de Antichități Gh. Georgescu-Corabia*", 1937, p. 71.

3) *Ibidem*.

servă un brâuieț, care făcea parte din alt grup ornamental similar. Intre cele două grupe de acest fel se află o „apucătoare” crestată în felul brâuiețelor, aplicată oblic pe pântecul vasului. De sub ea pornesc trei brâuiețe alveolare. „Apucătoarea” are o formă semieliptică, atât de comună urnelor hallstattiene în formă de dublu trunchiu de con.

Nu atât forma redată de fragmentul dela Feregile, cât mai ales tehnica lutului și „apucătoarea” sunt elemente care ne ajută a încadra această descoperire în cercul civilizației locale târzii-hallstattiene, care acoperă întreaga Dacie și care civilizație era necunoscută, sau rău încadrată, până acum câțiva ani. Ea este cu deosebire foarte bine reprezentată în Oltenia. De puțin timp a fost identificată de d-na Ec. Vulpe și în Sudul Moldovei ¹⁾. În Muntenia a apărut la Ciurelu, la Bordei-Herăstrău, la Odobești-Dâmbovița (cercetările noastre) și în stațiunea B dela Boian ²⁾. În Transilvania se poate urmări în diferite așezări, cimitire și cetăți, ca cea dela Costești, Gilău (jud. Cluj) și cea dela Subcetate (jud. Hunedoara).

Din punct de vedere cronologic ne găsim cu aceste complexuri în general cu puțin înainte de începutul perioadei Latène, care cade, precum am arătat în repetate rânduri, pe la 350 î. n. de Chr.

Cu această prețioasă descoperire, care ne dă indicații asupra prezenței unui cimitir din perioada hallstattiană de sfârșit, — de care se leagă totdeauna și așezarea contemporană, — dobândim primele date certe asupra celei dintâi epoci a fierului din județul Vâlcea, întru cât așa presupusul coif de bronz „din județul Vâlcea” provine foarte probabil din Romanați ³⁾.

D. Berciu

ACTE DE STARE CIVILĂ ALE FAMILIEI HASDEU

Datele care rezultă din actele de față sunt cunoscute tuturor biografiilor lui Hasdeu. Credem totuși că prezentarea actelor înseși nu este de prisos. Ar mai fi de căutat actul de naștere ale Iuliei Faliciu-Hasdeu de prin 1840, care se va fi păstrând încă în Roșia Abrudului, necesar spre a fi știut numele exact: Faliciu sau Falinciu.

1) *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 103 și urm.

2) D. Berciu, *Ceramică hallstattiană la Boian* (sub tipar).

3) Id., *Noi descoperiri preistorice în județul Romanați*, extras din *Arhivele Olteniei*, XXI, Nr. 119—122, 1942, p. 10—11.

După vârsta care și-o dă Hașdeu la căsătorie și la nașterea Iuliei, ar rezulta anul 1835—6 ca an al nașterii; tot astfel și după vârsta indicată de Saidac la alcătuirea actului de deces. Dacă n'am cunoaște inserția din registrul botezașilor din Cristinești, care dă 26 Februarie 1838, am fi în drept să credem în 1835. Se pune totuși întrebarea dacă nu cumva botezul a avut loc mult după naștere și numai din obișnuință cele două date au fost contopite într'una. Biografia lui Hașdeu vor mai avea poate ceva de spus în această privință.

I

1865 Iunie 10, București. Actul căsătoriei religioase a lui B. P. Hașdeu din „*Registru pentru botezași, căsătoriți și morți din satul : orașu București, mahalaua Gorganilor biserică cu hramul Proorocu Ilie Tizviteanu, plasa de Sus. județul Ilfov, pe anul 1865*”

1. *No. curentu : 4.*
2. 3, 4. *Data cununiei. Anul, luna, ziua : 1865 Iunie 10.*
5. 6, 7. *Data peciului (biletului) de cununie. No. luna, ziua : 239, Iunie 10.*
8. *Numele, pronumele și meseria mirelui : D-lui Bogdan P. Hâjdăr, june.*
9. *Vârsta mirelui : 30.*
10. 11, 12. *A câtea cununie : I, II, III : I.*
13. *Locuința mirelui : Mahala'a Gorgani*
14. *Numele și pronumele miresei, starea și meseria părinților : D-ei Julia fiica lui Alecsandru Falinciu, jună.*
15. *Vârsta miresei : 25.*
16. 17, 18. *A câtea cununie : I, II, III : I.*
19. *Locuința miresei : Mahala'a Gorgani.*
20. *Numele și pronumele nunului și a nuneii, locuința lor : D-lă I. Costandin Gârleanu și soția D-lui Filisi, din mahalaua Gorgani.*
21. *Iscălitura preotului, a părinților și a nunilor : Preotulu Ioniță Mihăilescu, Ión C. Gârlănu, Felicie D. Gârlănu.*

Obs. Am transpus coloanele din registru în linii. Numerotarea dela început și titlurile date în cursiv reprezintă textul formularului tipărit. Formele „Falinciu”, „Filisi” și „Felicie D. Gârleanu” aparțin textului.

Arhivele Statului, București : *Gorgani* 65 (1700).

II

1869 Noembrie 2, București.—Actul de naștere al Iuliei B. P. Hașdeu din „*Registru pentru actele stărei civile pe anul 1869, județul Ilfov, Culoarea Roșie, Comuna București, circ. I*”.

Registrulu stărei civile pentru născuți.

No. 387—Hajdeu.

În anul 1860 și noă, luna Noembriu în trei, la ora unu după amiaziu.

Actu de naștere al copilei Zulia (*sic*) B. P. Hăjdeu, de sexu feminin, născută eri la ora unu și $\frac{1}{2}$ nôptea în casa părinților sei din suburbea sf. Dumitru, strada Carol I, No. 14, fia D-lui Bogdan Petrici Hăjdeu de 33 ani, ziarist, și a D-ei Julia B. P. Hăjdeu de 29 ani. După declarațiunea făcută de tatăl care ne-a înfățișat copila în prezența D-lui Ion Ionescu, de 51 ani, funcționar, din Pasagiū Român și a D-lui Grigore Vulturescu, de 31 ani, avocat, din str. Cometu No. 22, carii au subscrisu acestu împreună cu noi și cu declarantele, după ce li s'a cetitū. Constatatū de noi George Pastia, ofițier civil din Bucureș i, circumscripția I.

Officier, G. Pastia

Declarante, B. P. Hajdeu

Martori : $\left\{ \begin{array}{l} \text{I. Ionescu} \\ \text{Gr. Vulturescu.} \end{array} \right.$

Arhivele Statului, București. *Născuți*. 317—471/1869, Ilfov, București, Culoarea Roșie, circumscripțiunea I (No. 1973).

III

1888 Septemvrie 17. București. — Actul de deces al Iuliei B. P. Hasdeu fiica, din registul stărei civile pentru morți al orașului București, pe anul 1888, vol. 10.

Julia B. P. Hășdău de 19 ani. Jună. I.(egitimă).

No. 4774.

Din anul una mie opt sute optzeci și opt, luna Septembrie, zioa optusprezece ora unu și $\frac{1}{2}$ postu meridiene.

Act de mörte a copilei Julia B. P. Hășdău de nouăsprezece ani, jună, născută în Bucuresci, fiica d-lor Bogdan P. Hășdău și a d-ei Iulia, decedată la șaptesprezece cor. ora două postu meridiene, în casa din strada Curtea Bis. Mih(ai)- V(odă) No.— suburbia Mihaiu Vodă.

Martori au fost D-l Constantin D. Mumuianu de ani patruzeci, de profesie funcționar, strada Poliției 6, cunoscut cu familia și D. Nicolae Lipatti de ani treizeci și cinci de profesie funcționar, din strada

Șepcari No. 1, cunoscut cu familia, cari au subscris împreună cu noi acest act dupe ce li s'au cetit.

Cazul morții s'a constatat de noi prin doctoru verificador D-lu Athanasiu, care a și liberat certificatul cu No. 234.

Făcut de noi Dimitrie Naumescu adjutor de primar al comunei București și ofi ar de stare civilă.

Martori : C. D. Mumuianu
N. Lipatti.

p. Primar, D. Naumescu.

(Adnotări) : Belu, orth. rom.

Arhivele Statului, București : No. registrului 3631.

IV

1902 Iunie 19. *Câmpina*. — Actul de deces al Iuliei B. P. Hasdeu, mama.

Registru stărei civile pentru morți.

No. 54.— Iulia Hașdău.

Actu de mörte.

Din anul una mie nouă sute doi, luna Iunie, ziua în douazeci, ora patru post-meridiane.

Actu de mörte al D-ei Iulia Hasdeu, în etate de ani șasezeci și trei, de profesiune menajeră, de religie ortodoxă, de naționalitate română, domiciliată în comuna urbană Câmpina, căsătorită cu D-nu Bogdan Petriceic Hasdău, de profesiune profesor universitar, domiciliat în comuna urbană Câmpina, născută Faliciu, mörță la nouăsprezece Iunie curent, ora zece ante-meridiane, în casa sa din comuna urbană Câmpina, strada Municipala No. 91, în urma maladiei diabet zaharet.

Martori au fost întâi D-lui Vasile Pascu de ani treizeci și patru, de profesie funcționar și al doilea martor au fost D-lui G. N. Gorănescu de ani cincizeci și nouă, de profesiune funcționar, ambii domiciliți în comuna urbană Câmpina, cari au subscrisu propriu acestu actu dupe ce li s'a citit, din preună cu noi, Ion I. Vrăbescu, primarul comunei urbane Câmpina și ofiier al stării civile și care martori au declarat

că voința decedatei a fost de a fi înmormântată la cimitirul Șerban-Vodă din capitala București.

Mórtea s'a constatat de D-nu Doctor Rubanu loco-țiitor de medicul al orașului, care prin certificat de verificare constată că bóla n'a fost din cele contagióse.

Primarul oficier, I. I. Vrăbiescu.

Martori { Vasile I. Pascu
G. N. Gorănescu

Orig., în arhiva primăriei orașului Câmpina ; copie fotogr. la Arhivele Statului, București.

V

1907 August 25, Câmpina. — Actul de deces al lui Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Registru stărei civile pentru morți.

No. 102.—Bogdan Petriceicu Hajdău.

Act de mórte.

Din anul una mie nouă sute șapte, luna August, ziua în douăzeci și șease, ora patru post meridiane.

Act de mórte al D-lui Bogdan Petriceicu Hasdău, în etate de ani șaptezeci și trei, de profesiune profesor universitar pensionar, de religiune ortodoxă, de naționalitate română, domiciliat în comuna urbană Câmpina, văduv, mort la douăzeci și cinci August corent, ora unsprezece și jumătate ante-meridiane, la locuința sa din comuna urbană Câmpina, strada Municipală, în urma maladiei arteric-sclerosă generalizată cu hemoragie cerebrală și hemiplegie stângă, congestie pulmonară, debilitate generală prin senilitate și furuncul antrachoid.

Martori au fost întâi D-lui Grigore Craioveanu de ani douăzeci și șapte și al doilea martor a fost D-lui V. Saidac de ani douăzeci și doi, ambi de profesiune funcționari, domiciliați în comuna urbană Câmpina, care au subscris propriu acest act după ce li s'a citit și care au declarat că familia decedatului este de a fi înmormântat la cimitirul Șerban-Vodă (Belu) din București.

Presentul act s'a făcut de noi, Dem. I. Ștefănescu, primarul comunei urbane Câmpina și oficer al stări civile, după ce s'a constatat mórtea de D-l Dr. G. Niculescu, medicul orașului.

Martori : $\left\{ \begin{array}{l} \text{Craioveanu Grigore} \\ \text{V. Saidac.} \end{array} \right.$

Primarul oficer, Dem. I. Ștefănescu

p. Secretar, A. Angelescu.

Orig. în arhiva primăriei orașului Câmpina ; copie fotogr. la Arhivele Statului, București. Credem că s'a scris greșit „familia decedatului” în loc de „dorința decedatului.” Actul este scris chiar de Craioveanu, care semnează și ca martor.

A. Sacerdoțeanu

SCRISOAREA UNUI PALEOLOG LA 1857

Onorabilei Direcții a Arhivelor Prințipatului.

Rog pe onorabila Direcție a Arhivelor să binevoiască a căuta și a-mi slobozi copie după un act făcut în 1834, prin care D-ei Băneasa Z. Văcăreasca dă numele de Paleolog nepoților D-ei, fii răposati Elisaveta Ghicka.

Al onorabilei Direcții plecat

Paleolog

1857, 25 Septemvrie.

Arh. Stat. București, *Registr.* Dos. Nr. 8/1832, f. 439.

A. Sacerdoțeanu

INSTITUTUL DE FETE „SANTA MARIA” DIN IAȘI

În vara anului 1941 Arhivele Statului din Iași au primit un bogat fond de documentare pentru trecutul Moldovei. E vorba de arhiva Mitropoliei din Iași. Lucrând la inventarierea acestei arhive am găsit unele dosare privitoare la trecutul învățământului la noi. Am crezut de folos să scot câteva note din dosarele 2846/1866, 2985/1867, și ale corespondenței pe 1867—1872, care formează obiectul paginilor de mai jos.

În anul 1866 la Iași se întemeiază, sub direcția a două călugărițe de rit apusean, un pensionat de fete. Contra acestui pensionat Mitropolitul Moldovei și al Sucevei, Calinic Miclescu, începe a duce o luptă, căci nu se învăța religia ortodoxă, de către copilele ortodocșilor, care urmau cursurile acelui pensionat.

La 5 Octomvrie 1866 Mitropolitul Calinic se adresează Ministerului Cultelor cu un raport prin care făcea o simplă întrebare dacă pentru predarea religiei ortodoxe, s'a luat vreo măsură sau nu. Mai mult chiar, Mitropolitul recomanda pentru predarea religiei ortodoxe pe Economul Ioan Poenariu, profesor la școala Centrală de fete din Iași. Raportul Mitropolitului rămase fără nici un răspuns, din partea Ministerului, ceea ce făcu pe Mitropolit ca după opt luni de zile, la 11 Mai 1867, să înainteze un nou raport cu No. 869, prin care cerea să i se comunice ce s'a hotărât cu predarea religiei ortodoxe în pensionatul catolic înființat în Iași.

La 9 August 1867 Mitropolitul primi răspunsul Ministerului cu No. 7157 prin care i se făcea cunoscut, că a invitat Direcțiunea institutului de fete a angaja un profesor de religiune creștină ortodoxă, pentru elevele române din institut, dar că alegerea profesorului rămâne la voia Direcțiunei. Măsurile luate de Minister nu erau luate în samă de cele două călugărițe de rit apusean și din această cauză Mitropolitul Calinic, la 9 Septemvrie 1867, înaintează din nou Ministerului de resort, un raport cu No. 1776, prin care arată nemulțumirea sa. Și pentru ca să poată duce o luptă cât mai înverșunată contra acelor călugărițe de rit apusean, în 1867 Septemvrie 12, Mitropolitul ardează o pastorală către fiii săi spirituali, arătându-le primejdia în care se află religia ortodoxă și cerându-le să lucreze pentru sprijinirea ei.

La raportul Mitropolitului Calinic, cu No. 1776, Ministerul, cu adresa 12.324 din 13 Noemvrie 1867, trimite în copie adresa cu No. 11.450 din 27 Octomvrie 1867 ce o înaintase Episcopiei Catolice contra felului de comportare a celor două călugărițe care întemeiaseră pensionatul din Iași.

Lupta contra pensionatului catolic e dusă de Mitropolitul Calinic și în anul 1870, când se adresează din nou Ministerului, cu raportul No. 813 din 28 Aprilie 1870, ca revenire la rapoartele trimise în ceilalți ani, bazându-se de data aceasta pe declarațiile doamnei Romalo, care avea o copilă în acel pension și care constatase, în săptămâna patimilor, că fiica sa urma să treacă la religia catolică. Tot în anul 1870 Mai 2, Mitropolitul adresează un nou apel către Duhovnicii săi fiii arătându-le răul ce-l pricinuieste pensionatul catolic.

Dela anul 1870 nu am mai găsit nimic în dosarele Mitropoliei Moldovei relativ la acel pensionat.

În timpul când Mitropolitul Calinic lupta contra pensicratului de rit apusean, — cred eu — ca să poată paraliza mai bine acțiunea acelui pension, la 4 Iulie 1867, cere învoire Ministerului, de a deschide la Iași un stabiliment cu numele de „*Santa Maria*”, care stabiliment avea un dublu rol. Va fi școală pentru copilele ai căror părinți dispun a plăti o taxă școlară și azil pentru cele orfane, care vor primi „*o educațiune adevărat creștină și națională și o instrucțiune serioasă*”.

Aprobarea cerută de Mitropolitul Calinic pentru înființarea acelui stabiliment fu încuviințată de Minister, cu adresa No. 7314 din 27 Iulie 1867 și dată de Mitropolit spre a fi publicată în foaia oficială „*Progresul*” spre a se aduce la cunoștința generală. După aprobarea primită, dela Minister, în Noemvrie 1867, s'a întocmit un „*Așezământ*” din care se văd normele de conducere ale acelui stabiliment. Din „*Așezământ*” constatăm că stabilimentul era condus de o Directcară — care era ajutată de o subdirectoare și de guvernante; un consiliu permanent, un grup de epitropi care se vor ocupa cu administrația financiară a Stabilimentului, Doamne patronese, un casier, precum și un medic. Tuturor acestor persoane li se fixau drepturile prin cele XIV capitole din „*Așezământ*”.

Capitolul XI din „*Așezământ*” enumeră drepturile Mitropolitului Calinic, ca fondator, președinte și „*general ocârmuitor al tuturor intereselor Stabilimentului*”. Mitropolitul era singurul, care avea dreptul de a se schimba așezământul Stabilimentului, iar după trecerea din viață a Mitropolitului, acest drept îl aveau epitropii.

Porțile stabilimentului au fost deschise în ziua de 8 Septemvrie 1867 cu fast deosebit. S'a făcut slujba sfintei leturghii în catedrala Mitropoliei la ora 10 de dimineață și apoi s'a sfințit apa în localul stabilimentului. La această solemnitate au fost invitate a lua parte doamnele din societatea ieșană. Intenția Mitropolitului Calinic Miclescu era de a aduce în Iași, la stabilimentul Santa Maria, călugărițe de rit ortodox. Dar acest lucru nu-l poate îndeplini, căci stareța Tavita, îi face cunoscut că : „*nu poate găsi călugărițe*” pentru care să garanteze, căci „*nu-i este cu puțință a le convinge că cu aceasta și-arî îndeplini chiemarea lor*”.

Școala înființată de Mitropolit fu privită cu multă mulțumire de creștinii ortodocși care își dădură cu încredere copilele la învățătură, încât la 22 Octomvrie 1867 directoarea școalei Armandine Constant,

comunică Mitropolitului lista elevelor intrate până în acea zi, gratis și cu plată, spunând tot odată, că azilul nu mai dispune de nici un loc.

Școala Santa Maria își începe cursurile în anul 1867 în casa lui Iorgu Miclescu, unde are sediu până în 1870. Acea casă era în apropierea bisericii Talpalari, lucru constatat după adresa No. 1584 din August 20, prin care cere ca studenții dela Academie să nu mai fie aduși sărbătorile la bis. Talpalari unde sunt duse copilele din stabiliment, căci „se face o mare înghesuială”.

În 1870 Septembrie școala își schimbă localul, trecând în casa defunctului Theodor Ghica, situată pe strada Carol, despărțirea I, ce până atunci fusese ocupată de școala militară. Casele au fost închiriate cu prețul de 500 de galbeni pe an, iar contractul era făcut pe termen de 3 ani cu începere dela 26 Octombrie 1870. La 1873, terminându-se contractul încheiat, stabilimentul a fost mutat în casele lui Theodor Codrescu, în str. Asachi disp. III, iar contractul a fost încheiat din nou pe termen de trei ani cu începere dela 26 Octombrie 1873.

Din programul de examene generale pentru trimestrul al 2-lea al anului școlar 1867—1868 se vede lămurit că era distincție între pensionat și orfelinat. Școala era împărțită în două grupe : cursul primar și cursul secundar. Examenele au fost ținute între 20 Iunie—27 Iunie iar în ziua de 29 Iunie s'a făcut împărțirea premiilor. (*Progresul*, No. 55/1868, de Miercuri 17 Iulie 1868, fila 1).

Tot în această școală se făceau clase de limba franceză dela 8—12 a.m. precum și clase de limba germană.

În clasele primare se învățau următoarele materii :

„Programă pentru școalele primare de fete

„Clasa I-a

„1. Cunoșterea literelor, silabirea, cetirea.

„2. Formarea literelor de scris după model.

„3. Santele rogațiuni de rost.

4. Formarea numerelor, calculu din memorie asupra celor patru „operațiuni cu numere întregi”.

„Clasa II-a

„1. Cetirea și scrierea după model și dictando.

„2. Elemente de catehis, partea I și a II-a.

„3. Cele patru operațiuni cu numere întregi.

„4. Distingerea părților cuventului și formele gramaticale în mod practică”.

„Clasa III-a

„1. Elemente de catehisă partea a III-a și Istoria vechiului testament

„2. din Gramatica : Etimologia.

„3. Geografia terrelor române.

„4. Prescurtare din Istoria Românilor până la Mihaelă.

„5. Cele patru operațiuni aritmetice cu numere complexe.

„6. Caligrafia”.

„Clasa IV-a

„1. Cetirea pre diferite cărți.

„2. Istoria Noului Testament.

„3. din Gramatică. Repetarea Etimologiei și sintassa.

„4. Elemente de Geografie a celor 5 continente.

„5. Istoria dela Mihailă până în zilele noastre.

„6. din Aritmetica. Frațiunile vulgare, regula de trei, de interes și societate, noțiuni din sistemul metrică.

„7. Caligrafia”.

Cursul secundar era format din 4 clase având următorul :

„Programă pentru școlele secundarie de fete.

„Clasa I-a

„1. din Religie. Testamentul vechiu și nou.

„2. din Gramatica română. Etimologia desvoltată mai pre largă și esercițiu de analiză.

„3. din Matematica. Cele patru operațiuni cu numere întregi, numerele complexe, fracțiuni ordinare, raporturi, regula de trei cu diverse aplicațiuni.

„4. *Sciinți naturale*. Cosmografia, sau descrierea ceriului și a pământului, pozițiunea și mișcarea pământului în spaci; în mod elementar și Geografia fisica, adică mările, uscaturile și munții etc.

„5. Desemnu și Caligrafia.

„Clasa II-a

„1. Istoria bisericească până la Constantin cel Mare și Morala creștină basată pre argumente din santa scriptură.

„2. din Gramatica română. Sintassa și ortografia cu esercițiu de analiză atât etimologică cată și sintactică.

„3. *din Matematica*. Aritmetica mai pre largă dezvoltată, fracțiunile ordinare și zecimale cu diverse aplicațiuni la sistemul metric, regula de trei.

„4. *Științe naturale*. Elemente de Zoologie, cu speciale atențiuni la animalele cele mai cunoscute și folositoare pentru om.

Elemente de Botanică din asemenea punct de vedere.

„5. Dessemnu și Caligrafia”.

„Clasa III-a

„1. *din Religie*. Catehismul dogmatic.

„2. Istoria Românilor dela înființarea statelor Moldova și România până în zilele noastre.

„3. *din Matematica*. Aritmetica rațională însă în totdeauna însoțită de numeroase exemple; regula de trei, de interesu și de asociație.

„4. *Științe Naturale*. Elemente de mineralogie cu speciale atențiuni la minerale și metale.

Elemente de fizică: fenomenele generale ale naturii, cele trei stări ale corpurilor, gravitatea, căderea corpurilor, înotarea lor în apă și în aer.

„5. Dessemnu și Caligrafia”.

„Clasa IV-a

„1. *din Religie*. Morala creștină basată pe argumente din sânta scriptură și din rațiuni.

„2. *Literatură română*. Stilul, exerciții de compunere, epistole de amiciție, interesu, petițiuni și raporturi.

„3. *din Matematica*: Elemente de contabilitate: ținerea registrelor. Formarea figurilor geometrice cu arătarea practică, cum se calculează suprafața și volumul corpurilor.

„4. *din Științe naturale*. Elemente de fizică: dezvoltarea mai pre largă a noțiunilor din clasa III-a, mișcarea corpurilor, compunerea puterilor ce lucrează asupra unui corp, mașinile cele mai simple, Căldura și efectul ei, Magnetismul, Bussola; Electricitatea și Electromagnetismul. Telegrafia electrică. Acustica: noțiuni despre nașterea și propagarea sunetului, celeritatea lui. Optica: noțiuni despre nașterea și propagarea luminei, celeritatea ei; Fotometre, reflecțiunea și fulgerul, aurora boreală etc.

„5. Dessemnu și caligrafia”.

Pe lângă materiile de studiat, în limba română, arătate până aici, mai este Istoria generală ce trebuie să se împartă „pre cele patru

clase secundare și Pedagogia ce este a se învăța numai în clasa a IV-a secundară și care aceste amândouă aceste din urmă studii urmează a se explica în limba franceză.

„Programul acesta este întocmai cu acela pentru scoalele publice primare și secundare de fete din țară și dacă cu începerea anului școlar 1870—1871, acel program va suferi vre-ua modificare, atunci acea modificare se va introduce și în programul pentru stabilimentul S-ta Maria”.

„Profesori pentru clasele primare dela Institut și dela Asilu sunt D-șora Tabară, Elena Ciornei și D-na Visiu profesore pentru studiile oșebit de religia din clasa a 4-a primara dela Institut care a se explica de către părintele Economu G. Ionescu. Tempul când se țin prelegerile în limba română sunt: la Asilu antemeridiane și la Institut dela ora 2—4 post meridiane însă mai sigur se va ști după ce se vor aduna toate elevele când se va putea hotărî câte clase și ce ore trebuiesc”.

„Profesorii români pentru clasele secundare sunt:

1. Părintele Econom Georg-Ionescu profesore pentru religie.
2. D. Ione Stefanescu, profesore pentru gramatica limbii române.
3. și Istoria Românilor.
4. D. Alessandru Nanu profesore de matematica și științe naturale.
5. D. G. Uliescu profesore pentru desen”.

Stabilimentul se întreține din taxele plătite de eleve, neavând un alt fond la dispoziție, încât ofrandele date de persoanele particulare erau foarte bine venite. Astfel acest stabiliment în anul 1868 primește ofrande în bani precum și lucruri pentru elevele din azil.

Tot în anul 1868 Stabilimentul „Santa Maria” a fost vizitat de regele Carol I, care îi fu protector. Astfel în anul 1869 Aprilie Regele Carol I donează cinci zeci napoleoni pentru Stabiliment iar în anul 1871 donează pentru Institut „trei zeci atlante și douăzeci și patru oratorii”, precum și suma de 4500 galbeni. Stabilimentul „Santa Maria” s’a bucurat și de binevoitorul concurs al principelui M. Sturza, care îi donează teatrul dela Copou, lucru ce îl constatăm din procesul-verbal din 12/1874 precum și alte ofrande făcute în anul 1870, de alte persoane din Iași.

Stabilimentul avu și concursul poetului V. Alecsandri care oferi să se joace una din piesele sale în folosul școlii.

Din bugetul pe anul 1870—1871 se văd sumele cu care era retribuit personalul acelui institut.

Stabilimentul „Santa Maria” conform așezământului întocmit, a fost condus de două directoare în timpul cât a dăinuit. Prima directoare a Stabilimentului a fost Armandine Constant care a funcționat dela întemeierea școalei până în anul 1871. În anul 1870 Dec. 17 își înaintează demisia pe care Mitropolitul, prin rezoluția pusă, nu o aproba decât după termenul de 6 luni prevăzut de așezământul stabilit. După trecerea acelor 6 luni, la 29 Iunie 1871, Armandine Constant din nou își cere permisiunea de a pleca și își fixează plecarea în Iulie 1871.

Stabilimentul rămase fără directoare până la sfârșitul lunii Septemvrie 1871, când noua directoare D-ra Eugenia Fajard luă postul în primire.

Cursurile școalei, începute la anul 1867, au continuat neîntrerupt până în anul 1875. Din anul 1875 nu am mai găsit nici o însemnare, în dosarele Arhivei Mitropoliei Iași, cercetate de mine, dosare care astăzi sunt în păstrarea Arhivelor Statului Iași.

Cercetând publicațiile oficiale, am găsit în Curierul de Iași No. 73/1875, următoarea publicație :

„Stabilimentul Santa Maria întemeiat în 1867, în Iași, cu ducerea la București a Eminenței sale Părintelui Mitropolit Calinic Miclescu, ca Primat al României, Prea Sfinția Sa au binevoit a-mi încredința acest Institut, pe care îl dirigez de patru ani, în exclusivă mea administrațiune, sub înalta sa protecțiune ca Fondatore. În consecința, onorabili părinți de familie sunt încunoștiințați, că Stabilimentul Santa-Maria va continua în viitor tot sub aceleași îngrijiri, din parte-mi, ca și până acum.

Programa de studii, cum și condițiunile de admitere în acest Internat de Domnișoare se pot vedea dela 16 August înainte, în localul stabilimentului, strada Codrescu. E. Fajard”.

Programa de studii a fost întocmită pentru anul 1875 și dată publicității, în *Curierul din Iași* No. 92/1875, și cuprindea următoarele :

„Stabilimentul Santa Maria din Iași. Cursurile și lecturile din acest institut începu la 1 Septemvrie după programul următoriu :

Limba română. Instrucțiunea religioasă-Gramatica-Stilul-Geografia României-Istoria României-Aritmetica și comptabilitatea.

„*Limba franceză.* Gramatica-Stilul-Literatura-Geografia celor 5 părți ale lumii. Istoria Universală - Mitologia. Istoria Naturală-Aritmetica.

„*Limba Germană.* Gramatica, Stilul-Literatura, Istoria Germaniei-Geografia celor 5 părți ale Lumii-Aritmetica.

„*Limba Engleză.* Gramatica-Stilul-Literatura și Istoria Angliei.

„*Limba românească* va fi predată de către d-nii profesori distinși din Liceu.

„Acea franceză va continua a fi dată de d-na Directoarea, profesoară cu diplomă de gradul superior, ajutată de o institutrice franceză, earăși cu diplomă. Germana va fi arătată de o institutrice cu diplomă. Cursurile în limba Engleză sunt făcute de d-na Directoarea.

„Pianul și musica vocală vor fi sub Direcțiunea profesorilor capabili și experimentați. Un curs special pentru croială și confecțiunea albiturilor și a strailor de damă, s'au adăogit cătră programul de studii.

„In urma unei experiențe ce am făcut în curs de 4 ani trecuți de când sunt în Iași, am văzut că limba franceză, ca să poată fi învățată cu perfecțiune și întrebuințată cu folos de cătră Români, este necesitate de a se ajuta cu traducerea din franțuzește în românește, făcută de cătră traducători profunzi care se cunoască cu deplinătate ambele limbi. Spre acest scop s'au sporit un curs special de traducare în acest stabiliment.

„Elevele externe sunt de asemenea admisă a frecventa studiile mai sus citate.

„Un program imprimat este la dispozițiunea tuturor familielor care vor voi să cunoască toate codițiunile de admitere în acest internat.

„A se adresa la d-a E. Fajard, în stabilimentul Santa Maria dela 10—4 ore. E. Fajard”.

Dar în anul 1876 Stabilimentul „Santa Maria” își schimbă și titulatura și se constată că devenise școala sau mai bine zis Pensionatul Fajard, conform publicațiilor date în *Curierul de Iași* No. 87, din 6 August 1876, care zicea astfel :

„**Noutăți.** Pensionatul Fajard. Se știe, că foasta Directoare a institutului de Domnișoare, Santa Maria, a deschis în locul aceluia un institut al său propriu, cunoscut de mult onor. public ieșan prin soliditatea sa. Ne îndeplinim o datorie, atrăgând atenția cititorilor noștri asupra anunțului celui institut publicat în numărul de astăzi”.

Anunțul cuprindea următoarele :

„Pensionnat E. Fajard à Jassy.

„Apellée en Roumanie, il y a cinq ans, pour diriger une maison d'éducation qui, à la suite de circonstances exceptionnelles a du cesser momentanément, je me suis décidée, il y a un an, à continuer ma tâche en fondant un pensionnat à Jassy.

„Mon seul et unique but étant de donner aux jeunes filles roumaines une éducation solide et complète, à en faire des femmes intelligentes et laborieuses, des mères de famille à la hauteur de leur mission, j'ai réuni dans mon Institution tout ce qui peut y contribuer, et offrir

en même temps aux familles le moyen d'élever leurs enfants sans les placer à l'étranger.

„C'est principalement sur ce point que s'est portée mon attention.

„En effet, pourquoi éloigner l'enfant, la jeune fille de son pays?

„Pourquoi, à l'âge où les impressions sont vives et profondes, lui faire perdre de vue pendant des années entières, le pays natal, la langue maternelle, la famille, la religion du foyer?...

„Pourquoi chercher à lui donner ce cachet étranger, ce vernis d'emprunt qui altère sa naïveté, et lui fait adopter trop souvent les travers du milieu, où elle est transplantée, sans qu'elle imprègne à fond de ce qu'elle pourrait y trouver de bon et de beau?

„Cette mesur est-elle donc indispensable et ne peut-elle être évitée? N'est-ce donc que loin de la patrie qu'on peut acquérir des connaissances utiles des talents agréables, et la facilité de parler plusieurs langues?

„Je crois et prétends le contraire. Depuis plusieurs années la Roumanie a fait un grand pas dans le domaine des sciences et des arts, de nombreuses maisons d'éducation pour les deux sexes se sont élevées de tous côtés; le bon grain, il est vrai, est mêlé à l'ivraie; mais le bon sens de la nation roumaine, ses aptitudes naturelles lui font bien vite discerner le vrai du faux, le solide du superficiel.

„L'année d'essai de mon pensionnat, fondé le 1-er Juillet 1875, a déjà fait bien des convictions, et toutes les familles qui ont eu confiance en moi, témoignent hautement qu'on peut élever ses enfants sous ses yeux aussi bien qu'à l'étranger.

„Ma Maison, située au Copau, le quartier le plus beau et le plus salubre de Jassy, offre toutes les conditions d'hygiène et d'aménagement exigées: un local vaste et bien aéré, un jardin ombreuse, une grande cour, le tout situé à l'écart et sans voisinage contigu, convient à une Institution de jeunes filles. Une nourriture simple, mais saine et abondante, des heures d'études et des récréations ménagées avec discernement, des soins tout maternels donnés aux enfants, constituent un ensemble propre à développer le corps et l'esprit. Quant aux études, dont j'ai moi-même la haute direction, j'ai fait appel à des professeurs émérites qui ont fait leurs preuves dans les institutions publiques et privées, et j'ai choisi moi-même à l'étranger des institutrices morales et capables.

„Je crois donc avoir résolu le problème posé plus haute: donner une instruction solide et pratique, complète et brillante; une éducation soignée et éclairée aux jeunes filles, dans leur pays même, presque sous les yeux de leurs familles, qui peuvent s'assurer sans

grand déplacement que leurs enfants sont entre des mains loyales, sûres et dévouées. J'ose donc espérer le concours des familles de toutes les parties de la Roumanie, pour faire prospérer mon Institution, et l'étendre de plus en plus dans des proportions favorables au but que je me propose.

„Les études se font en roumain, en français, en allemand et en anglais, et comprennent :

„Langue Roumaine : Instruction religieuse. Gramaire, Style, Géographie de la Roumanie, Histoire de la Roumanie, Arithmétique, Comptabilité, Physique, Notions de Chimie, Géométrie.

„Langue Française : Grammaire, Style, Rhétorique, Littérature ancienne et moderne, Géographie, Histoire universelle, Mythologie, Histoire naturelle, Arithmétique.

„Langue Allemande : Grammaire, Style, Littérature allemande, Géographie, Arithmétique.

„Langue Anglaise : Grammaire, Style, Littérature anglaise, Histoire d'Angleterre.

„Plusieurs bons professeurs de piano sont attachés à l'Institution, et une artiste roumaine, des plus distinguées a bien voulu se charger des élèves les plus avancées.

„Une attention toute particulière est donnée aux ouvrages manuels, et surtout à la coupe de la lingerie et des vêtements, et à leurs confection par les élèves elles-mêmes. E. Fajard, Institutrice diplômée de degré supérieur”.

In anul 1884 D-na Maria Rosety Roznovanu, Președinta Stăvilimentului Santa Maria, încearcă să redeschidă școala. Dar nu reușește. *Lucrul îl constatăm dintr-o cerere a sa, adresată Mitropolitului, și care cerere se găsește anexată la dosarul No. 2985 pe 1867. Motivele nu le știm. Rezoluția pusă pe acea petiție sună astfel :*

„Până astăzi 1 Fevruarie a. c. 1888, nerezentându-se nimene pentru dosarele cerute și nici dela Comitetele despre care se vorbește aicea nemai primind o altă corespondență, petițiunea presentă se va atașa la dosarul respectiv”.

Georgeta Fințescu.

CONTRIBUȚII LA ISTORIA DREPTULUI ROMÂNESC DIN TRANSILVANIA

În Transilvania, unde s'au cristalizat primele forme de viață ale poporului român, se păstrează un material documentar important, care încă n'a fost scos la lumină.

Pentru istoria dreptului român „*Protocoalele din Săliște*” păstrate în Arhiva săsească a Sibiului, sunt de cea mai mare importanță, pentru că putem cunoaște și studia normele de judecată obișnuite la Români, cari formau marea majoritate. Deși juzii erau sași, totuși în multe cazuri trebuiau să judece după obiceiul românesc, care deseori era mai puternic decât legea însăși. Căci de nenumărate ori găsim pe țărani noștri spunând în față judecății, „noi avem astfel de drept” („wir haben solhen Recht”) sau „nu se poate după obiceiul nostru” („kann aber nicht nach unserer Gewonheit”), sau expresia „von Alters weiss ich dass zu sagen” ne dovedesc puterea tradiției, care adesea este mai puternică decât legea.

Primul volum din „*Protocollum Sedis Szelistye*” începe cu anul 1585, cuprinzând pe lângă Săliște, care era „*Magne Villa Valachicalis*”, și satele Cacova, Galeș, Sibiel, Tilișca și Valea. Scris într-o limbă veche germano-săsească preserată cu cuvinte românești deformate de ortografia străină, documentele sunt de o importanță neprețuită pentru istoria dreptului român.

La începutul volumului avem înșirarea juzilor și a pârgarilor din satele mai sus amintite, după cum urmează : în Săliște Petru Blot jude, iar pârgari Bib Cristul, Ioan „Herrö”, Bucur Durda (Dordea) și Dan Lața ; jude în Cacova, Banci Popa, pârgar Opriș Barțan (Bârsan) ; jude în Sibiel Ioan Șandor (Sandru), pârgar Vlad Seraciu ; jude în Valea, Stan Bucsan, pârgar Petru Durda (Dordea) a lui Oprea Durda ; jude în Tilișca, Stan Miclăuș, pârgar Dan Costa ; jude în Galeș, Dobrota „Zalzul”.

Locuind în preajma munților ocupația lor principală este oieritul și firește găsim ades în documente diferite pentru delimitarea unei stâni, pe care o găsim scrisă „Stinna”, iar ciobanii pe lângă numirea de „hirten” mai poartă pe aceea de „pokaraira” păcurar, și pentru munte dau denumirea românească „welches walaischich heist Staza” (Ișteaza). *Prot. vol. No. 1, p. 8.*

Munții sunt la început exclusivi ai Românilor ; cu timpul Sașii caută să-i însușiască, pentru că ei aduceau un venit bănesc important. În 1585 Mai 26 îi găsim stăpânind în comun „weil es nicht inen Eugen

ist sollen sie nach alter Gewonheit, mitennander im Brauch haben" (*Prot. vol. I, pag. 7*).

Tot în legătură cu munții avem numiri toponimice caracteristice, deformate bineînțeles de ortografia străină, „drumul maire all Muntuluy" (1585 pag. 7), apoi „sub Pittra" (sub Piatră) pag. 11 „sub djnna piatra Albă", „Fonttina tuncknatucull" (tomnaticul), „Iscron Buttrenne" (Bătrâna) în doc. din 1586, pag. 12.

Pedepsele ce se aplicau erau de obicei în bani, aducând venituri însemnate judecătorilor, așa că găsim concurând consilieri gubernali ca Hans Sachs v. Harteneck, după ce scaunul Săliștei a fost pus sub administrația magistratului din Sibiu și se numea direct un „Stuhlsrichter" peste juzii aleși de scăuneni)¹. Ei stăteau în oraș și nu veneau decât la o anume dată în sat, unde erau ținuți de comună, bucurându-se de un venit anual „jährliches subsidium expensarum quotidianarum", de 100 florini pentru cel mai bătrân și 50 pentru celălalt. Iar datul oilor și dijma, erau două dări culese anume pentru dânsii²).

Vânzarea moșiei se face prin publicarea sau strigarea în biserică în trei Duminici la rând, a moșiei „dray Sontag fejel brüten" (1585 Mai 26 p. 8). I-a fel se scoteau în vânzare și proprietățile celor fugiți, cari nu reveneau în 2—3 ani la bunurile lor.

Cât de scrupuloși erau în a-și respecta proprietatea constatăm prin următoarele: „Das auch hinfort kein Plug—Wagen oder Sentzen über den Weg und steg nicht pefurt soll werden, bey Straff Rfl. 12". (1585 Mai 26 p. 7).

Pedepsele precum vedem erau în bani, iar reînceperea unui proces trebuia plătită, sentințele specificau de obicei suma „bey einer Straff Rfl. 12, wer es ernachmals mitt ihm Auffenwerdt". (1586 Iunie 20 p. 14).

Neînțelegerile între urmași în ce privește moștenirea se judecă astfel, când tatăl moare, copilul (în cazul nostru este unul singur) ia două părți, iar mama o treime și nu are dreptul să vândă partea de moștenire a copilului „soll nit magt haben dem Kind sein Erbteil csuverkauffen sonder czu erhalten bis das er erwachst" (1587 Mai 15 p. 16). Într'un alt caz, în 1588 Iunie 4, p. 19, avem un diferent între frați vitregi în ce privește împărțirea moștenirii. Fiind vorba însă de frați vitregi documentul nu poate servi pentru susținerea nici uneia din cele două teze, cu privire la egalitatea sau inegalitatea sexelor în materie succesorală în Transilvania.

1) Moga I. *Din trecutul economic și adm. al Săliștei în sec. XVI—XVIII*, publ. în *Anuarul Gimnaziului Mixt din Săliște*. Sibiu, 1929, p. 10.

2) Iorga Nicolae, *Sate și Preoți din Ardeal*, Buc. 1902, pag. 120.

Intr'un document din 1595 Sept. 20, p. 42 găsim chiar expresia de „Walahrenrecht” după care drept se va judeca un diferend. Păstrătorii acestei legi nescrise, care era totuși respectată, erau desigur bătrânii satului, acei „Dorfs- Altschaft”, pe care-i găsim amintiți și'n 1732, trebuind să hotărască într'un diferend „von der Dorfs-Altschaft zu entscheiden geffalen lassen ¹⁾”.

Protocoalele Săliștei cuprind 14 volume începând cu anul 1585 și sfârșind cu 1828. Volumul întâi cuprinde judecățile dintre anii 1585—1709.

Dau mai jos traducerea, pe cât posibil de exactă, a primelor documente din volumul I.

— 1585 Mai 24. In ziua de 24 Mai au apărut în fața noastră șezând în scaunul nostru de judecată în Săliște Coman Soiza din Gura Râului, Aradul Pantza și Dan Pantza, aceștia locuind în Cacova, moștenirea unuia fiind așezată spre Orlat și a aparținut mai de mult bătrânului Dan Pantz, iar după aceea un timp oarecare a fost a lui Bucur Durda (Dordea), care a luat pe nedrept această moștenire, apoi a vândut-o lui Opra Plota. Dreptatea Dumnezeiască a învins, dându-se această sentință : pentru că Oprea Plota a deținut-o în pace timp de 20 de ani să o dețină și de acum înainte, pentru el și urmașii lui, iar Bucur Durda care a deținut-o pe nedrept să plătească celor 2 moștenitori Aradul și Dan Pantz 5 R. și 20 den. până în 6 săptămâni, fără nici o amânare ; ambele părți fiind mulțumite cu sentința noastră.

In aceeași zi de 24 Mai a venit Coman Soiza în numele lui Aradul și Dan Pantz pentru o jumătate de curte spre Orlat, care a fost vândută pe când trăia încă Dan Pantz, lui Oprea Bogdan, care fapt a fost lăsat la judecată pe mărturii, și au venit în ziua fixată cu martorii. Aceștia au mărturisit că bătrânul Dan Pantz, a vândut-o lui Bogdan Moga și urmașilor săi spre veșnică stăpânire. Înțelegând acestea au privit (angesehen) pe D-zeu și dreptatea lui dând această sentință. Deoarece era încă în viață Dan Pantz jumătate din curte a fost vândută lui Bogdan Moga, să rămână lui Bogdan și urmașilor și de acum înainte.

— Mai 26. A venit în fața noastră judele de Cacova numit Banci Popa, împreună cu pargarii : Ioan Sandor (Șandru) Opris Borsan (Bârsan), Dumitru Suirca, „Dsundts” (Jurj) Voina, Opris Misa, Mani Marcra, Chiukur (Ciucur), Șerbot, toți din Cacova, spunând de

1) Cf. Gh. Fotino, *Contribution à l'étude des origines de l'ancien Droit coutumier roumain. Un testament inédit de l'an 1732*, pag. 448.

neînțelegerile ce le-ar avea cu Sibielul, dorind să aibă împreună un contract.

Un contract între Cacova și Sibiel.

Din Sibiel au venit Vlad (Wulad) Seracin, Stan Bucsan, Iuga Dobrin, Opra Buca, Petre Banci, depunând aceeași plângere și cerând un contract cu Cacova.

Noi am hotărât precum urmează și l-am înscris pentru a fi respectat pe veșnicie.

Întâi merge un drum spre munte pe care ei îl numesc „drumul mairé al muntelui”, despre acest drum s'a hotărât, că ceea ce este dincolo de drum aparține Cacovei, iar ceea ce este dincoace aparține Sibielului. De acum înainte nici un plug („plug wagen”) sau coase („sentzen”), să nu treacă peste drum, pedepsindu-se cu 12 Rfl. judecătorilor din oraș cari sunt delegați în scaun două părți, celor pașnici 3 părți. Deasemenea nici una din părți să nu mai ridice chestiunea, pedepsindu-se cu suma mai sus amintită.

Muntele pentru că nu este al lor propriu să-l întrebuințeze împreună după vechiul obicei, în ce privește oile pot merge de pe un hotar pe altul, crușând livezile și arătoarele.

După această înțelegere și-au dat mâna și-au băut adălmășu. Cine ar vrea să nesocotească aceasta să dea 25 Rfl. domnilor mai sus amintiți, în modul amintit.

— *Mai 26.* Ioan Manciul (Mantschul) din Orlat, a apărut în fața judecății solicitând lui Stan Gonorde (Găvozde)? din Săliște, jumătate dintr'un munte din care să aibă parte pârătorul, ceea ce el nu a promis. Lăsându-se lucrul pe mărturii, s'a confirmat cu 3 martori că actorul a avut de ani de zile un păstor aici în munte. Noi am hotărât astfel: că să țină și de acum înainte precum au ținut și părinții lor, pârâtul Stan Gonorde să țină 3 păstori cu vite, iar Ioan Manciul 1 păstor cu vite pe acelaș munte.

— *Mai 26.* Au apărut în fața noastră cinstitul Leb Dorda ca pârător, iar Oprea Stroia ca pârât; acesta cu 5 ani înainte i-a cerut 6 Rfl. împrumut dând garanție o bucată de pământ arător, cu condiția că în 3 ani va plăti datoria, altfel să-i rămână lui pe veșnicie. Dar nici după 5 ani inculpatul nu a voit să lase liber pământul, au venit amândoi în fața judecății, care a hotărât: dacă pârâtul nu lasă liber în 6 săptămâni pământul, pârătorul să-l scoată la vânzare în 3 Duminici („fejel brüten”) și dacă nu se prezintă nimeni să fie al pârătorului, ceea ce s'a și întâmplat, am dat-o lui și urmașilor lui prin sentință pe veșnicie.

— *Mai 27.* Dan Opriș împreună cu 2 fii Oprea și Petre Opriș pârători, iar Vlad Seracin (Saratschin) ca pârât, toți din Sibiel, au venit cu toții în fața noastră : cauza neînțelegerii este un munte pe care pasc oile. Am dat sentință ca atât pârătorii cât și pârâtul să țină fiecare câte 2 păcurari („pokaraira”) pe muntele, care se numește românește Isteaza („welches walaischih heist Staza”). Se părea că ambele părți sunt mulțumite cu sentința, dar numai timp de 1 an, când iar au venit în fața judecății.

Atunci bătrânul Stroia Vlad de bună voie a lăsat partea sa urmașilor astfel : lui Vlad Seracin din Sibiel și tovarășilor săi Opra Dragoman și Stroia Vlad $\frac{3}{4}$ părți. Celălalt sfert a fost împărțit jumătate lui Nicora, iar cealaltă jumătate au luat-o Petre Banci din Sibiel și Coman Turcul. Acest fapt l-au lăudat toți.

— *Oct. 7.* În ziua mai sus amintită a apărut în fața noastră Oprea Dicul din Orlat, chemat în fața judecății de Oprea Stanciul din Săliște, pentru o moștenire ce consta din casă, arător și livadă în spre Orlat, care a fost încă de două ori în fața judecății ; s'a temut de pedeapsa de 12 Rfl. ca să revină, dar pentrucă a deschis din nou chestiunea fără scrisoare nouă de sentință („nay urteill brieff”) și pentrucă nu a venit, noi am menținut pe pârât în toate moștenirile sale, pe vecii vecilor.

— *1586.* Șezând în scaunul judecătoresc Petru Besatner, a venit Stroia Gancea (Gandkse) din Orlat, împreună cu Petru Bogdan tot din Orlat, având o lungă neînțelegere de 7 ani, pentru $\frac{1}{2}$ unei curți și a unui arător, care de multe ori a fost închiriat, dar nu sunt mulțumiți.

Atunci au venit în fața judecătorilor ca să le fie recunoscute și nici ei nu vor apela mai departe ci dupăcum noi vom hotărî. Și amândoi și-au dat mâna în fața judecății, hotărîndu-se pedeapsa de 12 Rfl. pentru cel care va mai ridica vreodată chestiunea. Așa am menținut pentru judecători fosta hotărîre, pentru vecii vecilor cu amintita pedeapsă.

— *Mai 19.* Șezând în scaunul judecătoresc din Săliște, Petru Besodner, femeia „Stanaiza Kanazen” din Sibiel a pârît pe Coman Feik (Zeik), tot din Siebel, că i-ar datora 12 R. și 40 den. lăsându-i curtea cu cele aparținătoare de pe hotar ; astfel amintita femeie s'a încezut având beneficiul curții până când i s'ar plăti datoria amintită. Dacă i se va plăti datoria, ea va lăsa imediat liberă curtea, acest lucru i-a fost recunoscut de către judecători de drept.

— *Sept. 24.* Șezând în scaunul judecătoresc Petru Besattner în Săliște, au venit în fața noastră Nicori Szernit din Sibiel, împreună cu ginerele său Stan Bacsan (Bucsan), că nu ar avea pe nimeni care să le plătească aceste bunuri în afară de Vlad Seracin. Căci Nicore a fost silit să vândă / dintr'o stână, confirmându-se nouă că nimeni nu va mai fi primit în tovărășie, căci și așa sntt în mare lipsă, căci pe acest Vlad Seracin nu l-au recunoscut pe nedrept, pentru că el a cerut să fie scris în cartea scaunului, pe drept recunoscut, pedepsindu-se cu 12 R. pe cel ce ar voi să conteste tovărășia lui Nicora. A făcut plângere cu 2 Rfl. și de atunci cine vrea să fie în serviciul stânei („Stinna”), acela să-i întoarcă atâta cât a dat el atunci ca dare. Dat în 24 Sept.

Niag Jurj și Berendiner iunior șezând în scaunul judecătoresc din Săliște, au venit în fața noastră Vlad Seracin din Sibiel și Neag Jurj din Săliște cerându-ne să ne arate cum a fost lăsată chestiunea între două stâni pe munte. Intâi Vlad Seracin a avut stâna sa pe partea dreaptă și au făcut la mijloc primul semn („zeigen”) „zalasul” (târta) pe care l-au respectat. Dar după aceea a tras un semn până pe „salas” sub Piatră („Pittra”), și apoi până „sub djnua piatra Alba” și apoi până la „Iscron Buttrenna” (Bătrâna) și de aci până la „Fonttina tunknatucul” (Fântână tomnaticul”), de aici de-alungul drumului până la hotarul Țării Românești („blechsländer”), și s'au legat că dacă merge vreo oaie pe hotarul celuiilalt să o cruțe („schezen”) și să ia pentru ea 16 den. dar nu mai mult și nici cu puterea să nu sporească.

— 1586. Șezând în scaunul de judecată din Săliște au venit în fața noastră Main Dobrota din Sibiel și Marina Roșcubain din Valea, Marina pârându-l pe numitul Dobrota că ar fi făcut-o de rușine; după ce n'a putut dovedi aceasta și a fugit din fața judecății, nevoind să aștepte judecata, am recunoscut ca Main Dobrota să fie liber, iar ea să rămână o „lose czur”.

— *Mai 20.* Noi Petru Besodner șezând în scaunul nostru judecătoresc a venit în fața noastră Bucurosa Postie și Petre Popa din Valea și Oprea Popa din Orlat, au fost amândoi în fața Sudei și a Șudeților scaunului și au depus în fața noastră, referindu-se ambele părți la martori, spre a adevăra că o parte are dreptul la cărți. Noi judecătorii amintiți, le-am dat un termen, pe care l-a ales Opra Popa, pentru a pune semnele. Dar pentru că Petre Popa împreună cu Bucurosa și cu martorii au venit la termen și Opra Popa a neglijat aceasta, după ce i se confirmase de către Petru Popa, noi judecătorii susnumiți i-am

recunoscut de drept după cum se cuvine și cărțile le-a însușit Bucurosa Postie și Petre Popa prin sentință.

Iunie 20. Șezând în scaunul nostru de judecată cu Besadner fiul lui Berendinus din Săliște a venit în fața noastră cinstitul român Comșa Piper Nanu și Stanislav Cultor, împreună cu Neag Dorde, în ce privește o jumătate dintr-o casă din comună, pe care Neag Giurg a cumpărat-o dela Bucur Dorde și care i se și confirmase, el are casa după legile țării (landrechten), au oferit-o bisericii dar pentru că cei 3 Români anunțați mai sus, ca Neag Dorde pe de o parte, Petre Nanu, Comșa Piper și Ioan Coltur, mărturisind acelaș lucru, susnumitul judecător le-a adjudecat casa, dar cu condiția să plătească în timp de 15 zile, suma de bani cu care a contribuit atunci Neag Dorda la cumpărarea casei. Să-i întoarcă în timp de 15 zile, boii, oile și banii, iar dacă nu vor face aceasta, atunci Niag Dorde să se instaleze în casă pe vecii vecilor.

Dat la 20 Iunie.—Cei 3 bărbați amintiți n'au venit să plătească; noi susnumiții judecători, am adjudecat din nou la 24 Sept. casa lui Niag Dorde, stabilind o pedeapsă de 12 Rfl. pentru cine ar mai relua chestiunea.

— 1587 *Mai 14.* S'au înfățișat înaintea judecătorilor din scaunul Săliștei, Coman Ilasul și Bucur Banci în cauza unei vânzări de casă, pe care Coman Ilasul a vândut-o făcându-se și aldămaș, lui Bucur Banci cu 13 fl. 50 den. La această vânzare și aldămaș au fost de față Oprea Seidt, actual jude în Săliște, „Lupete Deporite” jude în Valea, Melib Dorde, Dumitru Inos, Echița Petru din Săliște în casa căruia s'a ținut și aldămașul. Atunci a promis Coman Ilasul că în afară de Bucur Banci nimeni să nu aibă de înjumătățit în ce privește această moștenire. Dacă cineva vrea să întărească ceva prin jurământ, acela să caute pe Coman, pentru care lucru el răspunde, angajament ce și l-a luat în fața judecății.

— *Mai 15.* Diferendul se petrece între văduva lui Mutul Bosan și orfanul ei și între cumnatul ei Opra Bosan, pe care îl denunță în fața judecății că ar voi să o scoată din moștenirea, pe care o are dela fratele lui și care nu i-a fost adjudecată lui. Pesul Mutul Boșan a stat împreună cu soția și au și un copil, judecata recunoaște moștenirea copilului și mamei, o treime mamei, două părți copilului și mama să nu aibă dreptul să vândă partea de moștenire a copilului, ci să o mențină până ce este adult.

Pedeapsa de 12 Rfl. pentru cel ce va mai relua procesul.

— *Sept. 7.* A venit în fața noastră femeea „Alan Schandorin” din Tilișca, pârând din nou pe Iuon Crista, după ce cu 4 ani înainte a fost în fața unei judecăți onorabile, l-a chemat din nou, pârându-l, dar Crista a spus judecătorilor și a adus și martori, că deoarece cu femeea n’a putut să o scoată la sfârșit nici un pângar, au prins-o și închis-o, deoarece martorii cu mărturia n’au putut să-i dea nici un ajutor, a fugit din închisoare; dar pentru că Crista a apărut cu martorii săi, l-au declarat liber de ea și deoarece femeea a fugit din fața judecății, i-a recunoscut ca ea să nu mai aibă libertate ci unde va fi găsită în scaunul Săliște să fie prinsă, neavând nici un drept, spre a fi judecată.

— *Sept. 12.* Aleman Balul din Valea în cauza unei jumătăți de munte care se numește Balul, pe care l-a vândut lui Petru Gruon, aceeaș jumătate au denunțat-o amândoi, atunci s’a găsit unul care să arate că Petru Gruon ar fi stăpânit 10 ani cu bunurile sale, iar el în acești 10 ani n’a tolerat bunuri străine și nu a avut cu nimeni de lucru, am dat următoarea sentință: fiindcă muntele se cheamă Balul, denotă că a aparținut numai lui Aleman Balul și că Petru Gruon nu ar avea ce căuta aici, căci tatăl lui Aleman Balul l-a luat dela un preot din Căcova. La această sentință au fost amândoi de față și au fost mulțumiți, căci la această stână numită Balul are parte și Petre Gysan din Valea și din $\frac{1}{2}$ stâna Balul au amândoi parte; ne-au rugat să o trecem în cartea scaunului, ca să nu mai aibă nici un neajuns, lucru ce l-am și făcut.

— *1588 Iunie 4.* Șezând în scaunul judecătoresc din Săliște, au venit în fața judecății Ioan Cândul cu cumnatul său Poter Todor și partea potrivnică, Ioan Ziller cu soacra Moga Gillovoga; pârâțul spune că Moga Ziller are dela prima soție numită Sora, un fiu numit Ionaș Ziller; femeea murind, tatăl nu a dat băiatului a treia parte a mamei sale, ci a păstrat-o pentru el; apoi s’a însurat cu altă femeie numită Vișa, având cu ea două fete, una Sora, cealaltă Muș; murind tatăl, băiatul a cerut întâi treimea din partea mamei, care-i aparține de drept, iar ceea ce rămâne după aceea să împartă fiul cu surorile sale după tată, asupra cărui fapt a arătat dovada („Schin”=Schein), iar curtea și grădina casei au fost prețuite la 25 fl. După aceea Ionaș Gillovoya, mama vitregă împreună cu cele 2 fiice au cerut 12 fl. 50 den. ca să rămână curtea definitiv băiatului, iar arătorul și livada depe hotar („hottert”) să se împartă egal și amândouă părțile să fie mulțumite. Cine va mai începe procesul să fie pedepsit să plătească judecății 12 fi.

— *Noemvrie 20*. A venit în fața noastră la scaunul judecătoresc (*indescifrabil*) preot în Săliște și Cneș Toma Cristul, Stan Miclăus Cnos din Tilișca, Man Dordoyra din Tilișca, Stan Govozde tot din Tilișca, Ionaș Moga din Tilișca, Coma Carat din Săliște, Main Curtan tot din Săliște, Stan Potrosca din Săliște, fac cunoscut că Brândușa fosta soție a lui Opre Gane din Galeș, fiind de 8 ani părăsită, a stat cu ea $\frac{1}{2}$ an, lăsând-o apoi cu 1 copil în mizerie, cu numele Sora ; ea fiind femeie tânără și soțul ei fiind plecat dela ea de 8 ani, am declarat-o liberă după obiceiul națiunii noastre („nach einhalt unseres Naczon”), putând să se căsătorească cu alt bărbat.

— *Decemvrie 1*. A venit în fața noastră Bucur Bădila din Sibiel, arătându-ne că a avut ceva oi spre hotarul Roșiei, i-au fost luate 55 de oi de Stan Plote, păstorul lui Cănde Chilie din Roșia ; fiind necredincios Bucur Bădila l-a chemat în fața judecății, părăndu-l, trebuind să-i dea alte oi, după hotărârea judecății. A promis oi sănătoase, dar 9 din ele au murit curând, înapoiindu-le lui Stan Plote, atunci judecata a recunoscut că Stan Plote a dat fals fiindcă oile n’au fost cu miei și pârâțul afirmă în fața judecății că el a știut că oile sunt bolnave, aceasta o dovedesc Cnos din Săliște, Toma Cristul, Ioan Zegan din Aciliu („Tesel”), Petru Sereșiu, Dan Petrașca din Săliște, dându-se sentința ca Stan Plote să completeze lipsa oilor cari au murit, despre care fapt Bucur Bădila a depus chitanță („uber welches Bucur Badila die Schin hat gelegt”).

— *Decemvrie 2*. În cealaltă zi de Decemvrie șezând în scaunul de judecată, au apărut în fața noastră, Toma Drăgan din Săcel și Mihail Vulpe, care a reclamat că aranjamentul curții și celelalte moșteniri aparținătoare curții, au fost ale tatălui soției arătat Mihail Vulpe și aceștia l-au luat dela Toma Drăgan. Așa a arătat Toma Drăgan că el a stăpânit curtea de 25 de ani și nimeni nu l-a ațâțat („angefacht halt”). Mai mult încă Mihail Vulpe fiind din Edel Erd (Agârbiciu), atunci D-zeu și dreptatea poate să recunoască că Toma Drăgan din Săcel a stăpânit curtea în pace, să o stăpânească și de aici înainte. Toma Drăgan a promis să dăruiască lui Dan Petrasca din Săliște, o bucată de livadă pentruca ambele părți să fie mulțumite.

— *1589 Mai 14*. Au apărut în fața scaunului nostru judecătoresc din Săliște Beșul Lup pe de o parte și Opre Cârlig („Kerlih”) pe de altă parte, denunțând asupra diferitelor jumătăți de părți din moștenire, pe care Beșul le-a reclamat dela Opre Cârlig ; ceeace i-a rămas lui moștenire în orașul mamei sale. Dar Opre Cârlig s’a justificat că

tatăl său Radu Cârlig a murit de aproximativ 20 de ani și nimeni nu a reclamat nimic, nici dela mama sa pe când trăia Beșul nu i s'a cerut nimic. A apelat la martori, căci el ar vrea să dovedească că încă tatăl mamei lui Beșul a asigurat și a dat totul, cu care ei s'au și mulțumit, ceeace a dovedit cu 2 martori, recunoscându-se de drept martorii audiați. Mama lui Beșul a fost mulțumită, iar el după moartea mamei sale, timp de 18 ani a tăcut și n'a căutat nimic în ce privește drepturile, conform prescripțiilor, deaceea și de cum înainte să aibă liniște și dela Oprea Cârlig nu are nimic de reclamat ci să o stăpânească el în pace, ca pe al său. Ambele părți au fost mulțumite, ceeace am vrut să notăm la dorința lor, la data mai sus anunțată.

— 1585 Martie 6. Noi Blasius Weis și Emericus Bittner judecători în scaunul Săliște, aducem la cunoștință că a venit în fața noastră Petre Morar, denunțând pe frații Lupe, împreună cu cei 3 frați Opre, Petre și Toma Popa, și sora lor Sora și mama acesteia Oproia Popoia, c'au cumpărat 12 blide („schiseln") într'o moară cu 3 den., ca un bun al lui și al urmașilor săi, au fost oferite spre vânzare după legile țării („nach Landrecht"), în prezența lui Oprea Popa din Tilișca, Rus Popa din Săliște, Dan Tador, Stanciul Șerb din Galeș, Bucur Kerkele și Sasul Sude le-au făcut de vânzare („feil geboten").

Prin traducerea câtorva documente din Protocoalele Săliștei, am încercat să reconstitui o fărâamă din trecutul juridic al poporului nostru, care a continuat să se judece după vechile obiceiuri. Aceasta dovedește puterea cu care a putut învinge influența străină a dreptului scris.

Elena Mureșan-Triteanu.

FORMULARUL ÎN DIPLOMATICĂ ROMÂNĂ

Ne lipsesc multe date pentru a putea cunoaște în amănunt practica din cancelariile timpurilor trecute. Bănuim pentru unele că vor fi fost aceleași norme pe care le întâlnim și azi în cazuri similare. Una din aceste chestiuni o formează și existența *formularului*, adică modelul pe care îl avea un grămatic sub ochi când redacta un act, în *minută* mai întâiu, *pe curat* la urmă. În cancelaria apuseană sunt nenumărate dovezi care vin în sprijinul atestării lui. Și este explicabil să fie deoa-rece limba era în continuă schimbare și formularul păstra tipul clasic.

Dar sunt iarăși destule dovezi care ne fac să credem că multe acte se redactau după dictat ¹⁾.

Nu vrem să intrăm în amănunte asupra acestei probleme. Ea se ridică însă și cu privire la trecutul cancelariei noastre, în care găsim aceleași elemente, dar mai ales deosebirea între limba vorbită și cea oficială. Aceasta în primul rând ne obligă să credem în existența formularului și la noi, cu toate că nu ni s'au păstrat exemplare. Un astfel de formular putea fi alcătuit și din copiile necomplete ale scrisorilor expediate, cum s'a observat. ²⁾ În tot cazul, întâlnim în documentele noastre și multe elemente greșit transcrise de grămatic care ne fac să bănuim că s'a întrebuințat greșit un formular oarecare. Credem totuși că s'au scris acte și după dictat. Altfel nu ne putem explica, afară dacă nu admitem o mare neatenție față de ciornă, multele adausuri marginale în cele mai vechi acte. ³⁾ Trebuie deci să ținem seama de timpul în care s'au scris, de cultura grămaticilor și de limba întrebuințată, spre a le da o explicație.

Pentru mai târziu însă putem face dovada existenței acestui formular. Când s'au înmulțit chestiile generale el a devenit inevitabil. S'a mers încă mai departe încât s'a și tipărit. Astfel pentru vremea lui Constantin Brâncoveanu avem două ediții ale unui astfel de formular tipărit. Unul este din 20 Oct. 1713 (7222), o scutire de dajdiă pentru săliște acordată lui Oprea Belega din Piatra-Mehedinți, slujitor în cruce cu Pătru Bașcoveanu, ⁴⁾ și altul din 1710 (7218), cu aceeași scutire pentru Nanul ginerele lui Dobromir din Pade-Dolj în cruce cu Vona, pe care îl reproducem acum. ⁵⁾ Mai târziu numărul formularelor tipărite se înmulțește.

I.ășăm să urmeze transcrierea actului.

† Млстїю Бжїи Іван Квстандин боевод и гспдръ земаа Блахскон. давати гспдствами сїю повѣленїю гспдствами slugii Domniei mele Nanului zet Dobromir ot Pade ot Sud. Dolj, care ăaste slujitorŭ la brasla bănișorilor la cruce cu Vona, ca să fie în pace de toate dăjdile câte esŭ peste anŭ în țara Domniei mele pe siliștă.

1. Cf. H. Bresslau, *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*, ed. 2, Leipzig 1915, vol. II, 1, p. 139.

2. N. Iorga, *Formularul janariot*, în *Acad. Rom. Mem. Sect. Ist.*, seria III, t. XVII, mem. 5 (1935).

3. Cf. originalul și dubletul hrisovului lui Mircea cel Mare din 27 Iunie 1387 (6895), pe care le-am reprodus în *Revista Arhivelor*, III, 2 (1939), pl. I—II.

4. C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Documente oltenesti*, Craiova 1933, pl. 22.

5. *Arhiv. Stat. București, Istoric noi*, pac. XXI, doc. 1.

Pentru că fiindu până acum de da și slujitorii la unile dăjdi pe siliștă, acum amă socotit Domnița mia de i-amă alesă ca să-șu dé fiește care slujitoriu birul osebi, după cumă iaste scrisă în vistieria Domnii Méle și după cumă sântă scrișă și în foile care s'au dată la căpeteniile lor pecetluite cu inelul Domniei méle, iară alt val nimică să nu mai aibă.

Drept acéia poruncimă și dumnévoastră boiari carii mérgeț cu dăjdi într'acest județ să vă feriț de sluga Domniei méle ce scrie mai susă, nimică val să nu-i facețu de dăjdile ce să pună pre siliști ; într'altă chip să nu faceț. И н[самъ ре]че гспствами. Мсца 20 дни, лѣтъ 7218 (1710). Io Constandin Voevod (L. S.) Mlstiū Bojiū Gdnū.

Am dat în *italice* cuvintele completate cu mâna. Textul este în negru și numai subscripția monogramatică și pecetea, ea însăși tipărită, sunt în roșu.

A. Sacerdoțeanu.

Мѣгю Бжїи Іоѡ Кѡстандинъ Кѡебѡѡ и Гѡдръ землѡ Влѡхскѡй . Дабѡтъ
 Гѡдствѡми Сїю повѣленїю Гѡдствѡми слѡжїи Домнїи мѣле. *на кѡхъ 32 ро мѣ*
 ѡ пѣлѣ — ѡ сѡдѣ, — Кѡре їѡсте слѡжитѡрь лабрѡсла
 ѡмѡ *ѡмѡ* — ла Крѡче кѡ. *вока* — Кѡ сѡфїе апѡче, де тѡмѡте
 дѡждилѡ кѡте сѡ пестѡ ѡнѡ дѡцѡра Домнїи мѣле пѡ сїлнїцѡ . Пѡнтрѡ кѡ
 фїинѡ пѡнѡ кѡмѡ дѡдѡ шї слѡжитѡрїи ла оѡнїилѡ дѡждѡ пѡ сїлнїцѡ .
 Акѡмѡ ѡмѡ сокѡтитѡ Домнїѡ мѡ де їѡмѡ ѡлѡсѡ, кѡмѡмѡ дѡ фїеце кѡре слѡ
 житѡрю вѡрѡлѡ ѡсѡеѡ, дѡпѡ кѡмѡ їѡсте скрїеѡ дѡвїстїерїѡ Домнїи мѣле,
 шї дѡпѡ кѡмѡ жнїтѡ скрїшѡ, шї дѡфѡнѡ кѡре сѡдѡ дѡтѡ ла кѡпетѡ *ѡмѡ* лѡрѡ,
 печѡтлѡнїте кѡнѡелѡлѡ Домнїи мѣле, їѡрѡ ѡлѡтѡ вѡлѡнїмїкѡ сѡнѡмѡ ѡнѡкѡ .
 Дрѡптѡ ѡтѡмѡ пѡрѡнїнїмѡ шї дѡмнїѡкѡлѡстрѡ вѡгѡрѡ кѡрїи мѡрѡецѡ кѡ дѡждѡ
 дѡтрѡчѡетѡ жѡдѡцѡ сѡмѡ фѡрїцѡ де сѡлѡ Домнїи мѣле чѡ скрїе мѡнѡ сѡсѡ, нї
 мїкѡ вѡлѡ сѡнѡнѡ фѡчѡецѡ де дѡждилѡ чѡ зѡпѡнѡ пѡре сїлнїцїи, дѡтрѡлѡтѡ кнїѡ сѡ
 нѡфѡчѡецѡ . нї *ѡмѡ* чѡ Гѡдствѡми . *мѡцѡ* *лѡтѡ* *зѡнї* .

Іоѡ
 Кѡтѡчѡ

Тѡ
 мѡлѡбїонѡ

BIBLIOGRAFIE

I. DĂRI DE SEAMĂ.

G. Ilioniu, *Decebal*. Inscenare istorico legendară în trei acte cu șapte tablouri, București 1942, 78 p.

Marea întrebare asupra dacismului nostru, care stăruie în mintea tuturor, începe să fie tot mai mult atacată și în literatură. Dl. Ilioniu leagă anumite credințe populare de tradițiile dacice și dă o explicare de natură religioasă căderii Daciei sub Romani. E o temă ispitoare dar greu de înfățișat. A. S.

Al. Iasarov-Moldovanu, *Scrișori de războiu din anul vitejiei românești 1942*, București 1942, 351 p.

Din bogata corespondență care i-a trecut prin mână la serviciul cenzurii, d. Iasarov-Moldovanu a spicuit sute de fragmente. Ele toate înfățișează atitudinea celor ce scriu față de evenimentele pe care le trăim. E cea mai bogată arhivă vie a spiritului românesc, cu credințele, năzuințele și înțelegerile sale, care va servi fără îndoială istoricului de mâine, cu tot anonimatul sub care sunt prezentate. A. S.

Dr. Nicolae Lupu, *Originea Românilor*. București 1941, 38 p. (26×19).

Ioan Al. Brătescu-Voinești, *Originea neamului românesc și a limbii noastre*. București, 1942, 62 p. (19,5×12,5).

Două lucrări de îndrăznețe ipoteze istorice din care nu e nimic de reținut. Orice judecată compănită trebuie să le respingă cu violență, dacă nu vrea ca și intenția cu care au fost gândite să fie compromisă iremediabil. A. S.

Victor Papacostea, *Un observator prusian în Țările Române acum un veac*. București, 1942. (Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională), 97 p. + 5 reproduceri de stampe și un portret. (21×15 cm.).

O fericită inspirație îndeamnă pe Dl. prof. Victor Papacostea să ne prezinte în această lucrare pe Iohann Ferdinand Neigebaur, Consulul general al Prusiei pentru Principatele Moldovei și Munteniei în epoca de emancipare a poporului român. Împărțită în cinci capitole, lucrarea formează un tot unitar de date, importante în legătură cu menținerea echilibrului european pe la mijlocul secolului trecut și rolul Prusiei în deciziunile luate de Comisiunea europeană instituită prin tratatul de pace dela Paris, din 1856, cu privire la situația Principatelor.

1. — *Prusia și Principatele Române în sec. XVIII*. Autorul se ocupă aici de politica orientală a lui Frederic cel Mare, în centrul căreia se găsesc Principatele Române, care sprijinesc influența prusiană în Orient, menită a contrabalansa pe aceia a Austriei și Rusiei.

2. — *Primii Consuli prusieni în Principate*. Se expun străduințele lui Frederic cel Mare de a obține învoirea Porții, pentru un Consulat general prusian în Principate,

la realizarea cărora se opune intriga diplomației rusești și austriace, cum și interesele Turciei de a obține în schimb, o alianță militară.

Primul consul fusese Ernest Frederic König, care obținuse „beratul” prin Octomvrie 1786. Urmează apoi un grec, Sandu Panaioti, care nu se putu menține și Prusia rămase, un timp, fără reprezentant. Cu ocazia tratativilor pentru pacea dela Șistov (1791) și cea dela Iași (1792), după războiul austro-ruso-turc, Prusia intervine în favoarea elementului autohton, împotriva regimului fanariot în Principate.

Spiritul reformist și liberal al Prusiei dădu naștere, în Țările Române, unui curent de simpatie pentru Prusia. Faptul că până în 1817 nu mai avem în Principate un Consul prusian, — spune dl. prof. Victor Papacostea —, se datorește atașamentului, Porții însăși față de politica Prusiei și interesului pe care Principatele Române îl aveau de a sprijini, și fără Consuli, această politică.

După grecul Gheorghe Sachelario, care se pare că n'a funcționat, Poarta acordă „beratul” lui Ioan Marco, sârb levantinizat, care numi vice-consul la Iași pe baronul Kreuchely-Schwardtberg, înlocuitor al lui Marco, după moartea acestuia, întâmplată în 1820. Dela 1834 urmează Constantin Sachelario și C. A. Kuch.

3. — *I. F. Neigebaur, Consul general al Prusiei pentru Moldova și Muntenia.* După ce ni se dă un tablou succint dar complet al situației Țărilor Românești, în acel timp, dl. prof. Victor Papacostea face biografia lui I. F. Neigebaur până la cariera de Consul: studiile, călătoriile și lucrările sale care au determinat trimiterea sa în Principate.

4. — *Neigebaur și Românii* cuprinde activitatea sa în cei trei ani cât a stat în Principate și în anii ce au urmat după plecarea sa, ca informator și apărător al cauzelor românești pe lângă guvernul din Berlin. Culegând informații din Principate, le publică în diferite reviste, pentru ca apoi să le concentreze în patru scrieri de geografie descriptivă și statistică, alcătuind astfel o adevărată enciclopedie asupra țărilor noastre în epoca domniilor regulamentare.

Pe lângă acestea, Neigebaur a mai întocmit o lucrare de arheologie asupra Daciei vechi și a tradus în limba germană scrierea lui Alexandru Papiu Ilarian intitulată „Independența condițională a Transilvaniei”, care a servit mult cauzei românești în Apusul Europei. Analizând lucrările amintite, dl. prof. Victor Papacostea conchide că dacă Neigebaur a putut aprecia ca arheolog intensitatea romanismului dacic, ca etnograf și-a dat repede seama că spațiul etnic românesc acoperă, cu o uimitoare exactitate, aceiași suprafață.

5. — *A avut activitatea lui Neigebaur urmări politice?* Acest capitol încheie lucrarea cu declarația că I. F. Neigebaur a contribuit prin scrisul său într-o mare măsură la formarea curentului de simpatie, cu care opinia publică și Curtea Prusiei liberale a întovărășit lupta pentru emancipare a poporului român.

Pentru ca cetitorii să aprecieze singuri metoda descriptivă a lui Neigebaur, dl. prof. Victor Papacostea, prezintă în anexă, în traducere românească, Iașii și Bucureștii văzuți de I. F. Neigebaur acum un veac.

Lucrarea este de mare actualitate și servește cu prisosință știința și drepturile țării noastre.

M. G. Regleanu.

N. Simache și Tr. Cristescu. *Cronicle românești.* Vol. I. *Cronograful lui Mihail Moxa.* Transcris și adnotat cu o scurtă privire asupra istoriografiei românești și problemei editării cronicilor. LXXIX+200 p. Vol. II. *Letopisețul cantacuzinesc, 1290—1688.* 206 pag. Vol. III. *Variante ale Letopisețului cantacuzinesc.* 66 p. Buzău 1942.

Fără a discuta problemele ridicate de editori din punct de vedere metodic sau al identificărilor făcute, cu care nu putem fi de acord, credem, cu toate că actul este în adevăr „de mare îndrăzneală” (I, p. LXXI), că editorii au făcut un mare serviciu punând în circulație textele izvoarelor noastre istorice. Având în vedere explicațiile din vol. I. p. LXXI—LXXIV, care sunt în același timp și provocări pentru cei mai în drept să facă astfel de lucrări, ne întrebăm totuși de ce se mai păstrează — în sla-

voneste 1? (p. 68). Le recomandăm pentru informație — autorii au cetit și consultat mai mult de o haraba de cărți — și pentru ușoara lectură în forma grafică actuală, atât profesorilor de istorie cât și, mai ales, bibliotecilor noastre școlare. Credem totuși că edițiile populare trebuie să fie lipsite de explicații savante și de aparat bogat; riscă să nu fie nici una nici alta. A. S.

Dan Simonescu, *Legenda lui Afrodițian Persul*, București 1942 (Casa Școalelor)' 32 p. + XIV pl. af. din text.

Se dă, după ms., Nr. 34 al Academiei Române, ediția critică a acestui text apocrif, cu o mică introducere clară și documentată. Traducerea (copiată de Toader Jora la 1756) s'a făcut din grecește (p. 13). Textul grecesc apropiat se alătură (p. 25—30). Planșele reproduc manuscrisul.

Lucrarea face parte dintr'o nouă colecție de *Texte de literatură veche românească*, pe care o conduce d. prof. N. Cartojan sub auspiciile Casei Școalelor. Salutăm cu bucurie inițiativa și o dorim cât mai mult sporită. Inceputul, prin investigațiile făcute, prin coroborarea datelor și textelor și concluzii, este o cheazășie pentru cele ce vor urma.

N'a fost posibilă „o transcriere strict interpretativă” (p. 15) a textului. A. S.

Mircea Tomescu, *Migrațiile din com. Aluniș (Jud. Olt) și influențele lor*. Craiova 1942. 15 p. (Extras din „Arhivele Olteniei, XX, 1942).

Fragmentul de monografie înfățișat de d. Tomescu este interesant ca temă. Vechimea satului, atestat documentar la 1499, e adâncită prin toponimie. Dobre, Dobrin, Drăgoi, etc., nu indică însă o populație româno-slavă, cum arată autorul (p. 5). Drăgoi însuși e mult mai nou, unguresc. Sârbu, Sârbulescu, nu determină „originea sudică a familiei”. Bine urmărită imigrarea vecinilor. (p. 6—11) cu drumurile de migrații și influențele exercitate asupra graiului și portului. Dl. Tomescu arată că stăpânește bine metoda de lucru și așteptăm cu încredere monografia anunțată. A. S.

II. CUPRINSUL REVISTELOR.

Analele Moldovei. *Revistă de cercetări istorice și științifice.* Director C. A. Stoide. Anul I. No. 1, Ianuarie-Martie 1941. Tecuci. 157 p. (23×15,5). [Pe copertă: Publicație trimestrială. Vol. I, fasc. I—IV. Ian.—Dec. 1941]. Institutul de Arte grafice „Presa Bună” Iași. Str. Ștefan cel Mare, 60 — 1942.

Un mănunchiu de „cercetători cu pasiunea de a cunoaște și de a comunica și altora descoperirile noastre”, cum se scrie în *cuvânt introductiv* (p. 1), au pornit la drum să strângă material și să facă studii asupra regiunii, lucrărilor de sinteză rezervându-li-se primul loc. C. A. Stoide, *Târgul lui Barnovschi Vodă* (p. 5—17) din hotarul dintre m-rile Galata și Sf. Arhangheli din Iași, cu două documente noi: o frumoasă prezentare a trecutului acestui târg cunoscut apoi ca al Nicolinei. Nic. Șendrea, *Câteva lucruri în legătură cu ultimile momente ale revoluției ungurești din 1848* (p. 18—24). Gh. T. Kirileanu, *Răzășii din Gârlești în luptă cu Logoșdăul Costache Conachi* (p. 25—30), o îndârjită apărare a urmașilor lui Necoară Grozavul, Pârcălabul Novogradului de pe vremea lui Petru Rareș. Actele răzășilor au fost duse în Rusia de Ivan Groza Novgorodoschii pe vremea Caterinei a II-a. C. Cihodaru, *Corespondența unui prefect de Roman de prin anii 1860—1867* (p. 31—68), a prefectului de Roman George Vucenic (și acte ale familiei cu atestate de școlaritate la Cernăuți notate „sehr gut” și „eminenter” toate, (p. 49—51). Intr'o scrisoare a lui Strat din 8 Ian. 1855, München, reese teama de trimitere a lui Iorgu Vucenic în război: „locurile ce împartu gloria și moarte” (p. 57). Multe informații ale vremii. De reținut numele Maria Peșterău (p. 44). Gh. Duzinchevici, *A participat Ștefan cel Mare la lupta din Codrul Cozminului?* (p. 69—86), respinge părerea lui O. Gôrka de neparticipare personală. Constantin Turcu, *Un blestem*

original pe o carte puțin cunoscută (p. 87—92) cu note despre neamul Gafenco : e vorba de o *Alfavița* susțelească care se datează cu 1753—1756, nu cu 1785 ca în *Bibliografia rom. veche* II. 300—301. Pr. D. Furtună, *Mărturii despre C. Conachi* (p. 93—96, Const. Solomon, *Calistrat Hogaș, Contribuție la biografia sa* (p. 97—109) discută anul nașterii, care este 1847. G. Ursu, *Vieașa lui Neculai Beldiceanu* (p. 110—130). Victor Andrei, *În jurul unei... descoperiri geografice* (p. 131—135) a d-lui M. Popescu, despre harta lui Ottzelovitz. I. Rick, *Despre iarna 1939-940 în orașul Iași* (p. 136—139). Alexe Alexin-schi, *Elemente nouă pentru cunoașterea faunei lepidopterelor din Bucovina (Rădăuți)* (p. 140—157). Urăm revistei drum bun. Am dori să ne dea mai mult material local ; timpul sintezelor serioase n'a venit încă.

Apulum. *Buletinul Muzeului regional Alba Iulia*. I. 1939—1942. Publicat de Ion Berciu, directorul Muzeului. 1942. VIII+367 p. + 27 pl. af. din text. Scurta prefață de general Dănilă Papp—Ion Berciu (p. V—VIII) arată cum a luat naștere muzeul și ce a realizat până acum : sunt lucruri de toată lauda. D. Berciu, *Unelte de cupru și bronz de origine transilvană : securi de tip Baniabici* (p. 1—23). Ion Berciu, *Depozitul de bronz dela Ighiel jud. Alba* (p. 24—38). D. Berciu, *Topoarele de cupru cu două brațe opuse — tipologie și origină —* (p. 39—71). Marius Moga, *Noi descoperiri scitice în Transilvania* (p. 72—79). D. Berciu, *Depozitul de bronz dela Orăștie* (p. 80—97). C. Daicoviciu, *Bănatul și Iazigii* (p. 98—109). M. Macrea—I. Berciu, *Două tezaur de monete republicane romane din Dacia Superioară* (p. 110—202). Al. Bărcăcilă, *Aurul Ardealului în prada avarică a lui Carol cel Mare* (p. 203—227). C. Economu, *Viața culturală a orașului Alba-Iulia până la 1700* (p. 228—247). Al. Borza, *Monumentele naturii din Ardealul central și apusean* (p. 248—256). Lucia Apolzan, *Cercelări etnografice în Munții Apuseni*. (p. 257—284). Gh. Pavelescu, *Contribuții pentru cunoașterea picturii pe sticlă la Români din Transilvania* (p. 285—295). Résumés (p. 296—318). Comunicări : Eugen Hulea, *La aniversarea luptei dela Sântimbru* (p. 319—324). Dr. Barath Bela, *Incunabile necunoscute din Transilvania* (p. 324—331). D. Prodan, *Un Publicist ungur despre Avram Iancu, 1864—65* (p. 331—339). Ioan Josza, *Impresiile unui căldător ungur în Țara Românească acum o sută de ani* [Alexandru Ūrmösy] (p. 339—347). Protopopul Alexandru Baba, *Protopopul Nicolae Rațiu al Bălgradului* (p. 348—350). Cronică Muzeului Regional : Dr. Adalbert Cserni (schifă biografică) de Al. Borza (p. 351—354). *Opera literară și științifică a lui Adalbert Cserni*, în ordine cronologică de I. Karpiss (p. 355—358). † Dr. Petru Roșca de I. B[erciu] (p. 359). † Nicolae Iorga, de I. B[erciu] (p. 360). *Donatorii Muzeului Regional Alba-Iulia* (p. 361—367).

Străduințele d-lui I. Berciu se înfățișează astăzi și publicului, cu îndreptățită încredere. Este o dovadă în plus că oriunde se poate lucra serios. Și e bine că se face așa, problemele locale putând fi astfel adăncite.

Arhiva Românească, VII (1941), 402 p.

C. I. Andreescu, *Documentele Kogălnicenilor din Arhiva Fundației culturale Mihail Kogălniceanu* (p. —42) dă 77 de acte (1634—1798), integral cele inedite și rezumate pentru cele publicate în altă parte. Cel dela 1 April 1713 (Nr. 16) e scris de Axinte Uricariu (p. 7). Neprezentarea la soroc obligă să dea „și cioboti” la 1762 (p. 19 ; cf. și p. 26). Multe acte dela Enache Kogălniceanu. A Pierret-Antoniou, *M. Kogălniceanu și ziarele franceze din timpul șederii sale la Lunéville (1834—1835)* (p. 43—56). G. Zane, *M. Kogălniceanu întemeietorul marelui industrie textile din România* (p. 57—82). G. Popa-Lisseanu, *Legenda sfântului Dumitru dela Tesalonic* (p. 83—88), de fapt tratează numai pasajul privitor la trecerea Dunării de către populațiile locale. Am tratat, cu altă ocazie (*Vlahii din Calidica*), mai pe larg informațiile din această viață. A. Sacerdoțeanu, *Așezările omenești în Țara Românească până la 1418* (p. 89—110). F. Babiner, *Izvoarele turcești ale lui Dimitrie Cantemir* (p. 111—121). C. Moisil, *Câteva reminiscențe din timpul propagandei pentru Unirea Principatelor Române* (p. 123—132). Mircea Tomescu, *Un vechiu lăcaș de închinare : schitul Seaca-Mușatești (Olt)* (p. 133—136).

Viața și activitatea lui Ludovic Steege este prezentată de d. Mihail I. Kogălniceanu (p. 137—193), partea a doua; iar Steege școlar, student și gazetar este prezentat de Hans Petri, Dr. G. Z. Petrescu și Șerban Cioculescu.

Alte studii și documente se adaugă cu privire la Barbu Catargiu, Academia Română și Grigore Alexandrescu. La note și discuții: Const Moisil, *Relicvii dela Cuza Vodă* (p. 353—356); A. Sacerdoțeanu, *Ceva despre „Magazinul istoric pentru Dacia” și publicațiile lui Laurian* (p. 356—360). Urmează recenziile, indicele documentelor și indicele general.

Revista Istorică. Vol. XXVII, N-le 1—12, Ian.—Dec. 1941, 2 f. + 252 p. (Institutul de studii Sud-Est european).

Mult apreciată revistă fondată de N. Iorga își reia apariția sub direcția d-lui prof. N. Bănescu. Volumul acesta, închinat memoriei marelui istoric dispărut atât de tragic, cuprinde o lămurire către cititori de N. Bănescu (p. 1—2) în care fixează limpede rostul avut de revistă în trecut. N. Iorga (*elogiu academic*) de N. Bănescu (p. 3—22), D. Berciu, *Basarabia în unitatea Daciei străvechi* (p. 23—39); Th. Capidan, N. Iorga și Românii din Sudul Peninsulei Balcanice (p. 41—59); Jérôme Carcopino, *Le professeur Iorga* (p. 51—55), reproducere a unui articol din 1931, de limpede prezentare; cităm: „je suis persuadé que certaines de ses thèses, aussi éloignées qu'elles nous paraissent des idées courantes, finissent par prévaloir” (p. 53); „Le grand orateur dont la voix foudroyante a déchaîné tant d'orages, parle, dans sa chaire sans fracas, sur le ton de la conversation, avec le visible désir de ne convaincre ses auditeurs que par le franc exposé des documents qu'il leur apporte et sur lesquels, fiche à fiche, il développe sa démonstration” (p. 55). N. A. Constantinescu, *Un boier român, negustor cu plutele pe Olt și Dunăre, între 1846—8* (p. 57—68). Tr. Ionescu-Nișcov, *Alexandru Hasdeu. Contribuții la cunoașterea familiei Hasdeu* (p. 69—90), cu bogată bibliografie. Ion I. Nistor, *Bulgarii în Transilvania și Dacia* (p. 91—99). G. Oprescu, *Câteva episoade necunoscute din viața lui Franz Liszt* (p. 101—114). General Radu Rosetti, *Amintiri despre regina Maria* (p. 115—119). Prof. I. Simionescu, *Despre Nicolae Iorga* (p. 121—129): „Nu ne-am deprins încă nici cu dispariția lui dintre noi. Lua parte cu atâta însuflețire la viața sbuciumată a neamului, încât liniștea din jurul numelui său o dăm pe seama absenței sale din țară. Te aștepti să apară din zi în zi, cu activitatea-i febrilă, asemenea clocotișului unui izvor gâlgâitor de munte; să ne însuflețească iarăși; să ne răscolească încrederea; să ne cheme pe toți, cu verva-i înflăcărată, la datoria clipeilor de grea cumpănă lăsată asupra țării” (p. 121); urmează amintiri din vremea școlii comune și caracterizarea activității lui. Continuă o bogată serie de note rămase dela N. Iorga: *Despre Doamna lui Mihai Viteazul — după o veche polemică* (p. 131—132); *Încă o descriere a Țării-Românești* (p. 132—134); *Conspirația munteană din 1811* (p. 134—135); *Doamna lui Vodă Mihai Suțu și eruditul francez J. A. Buchon* (p. 135—136); *Prințul Sixt de Bourbon și situația României la primele negocieri de pace* (p. 136—139); *De la granița bistrifeană a Ardealului și pentru teoria permanenței* (p. 139—142); *Un călător polono-italian în Sud-Estul european: Giuseppe Grabinski (1888)*, (p. 142—146); *Călători din România în Orient* (p. 147—148); *O carte a doctorului Ștefan Episcopescu* (p. 149—150) *Hobbes și „actualitatea” lui* (p. 150—152); *Despre jerăie* (p. 152). Multe dări de samă de N. Iorga (p. 153—170); cronică (p. 171—230) și notițe (p. 213—252) tot de N. Iorga.

Revue Historique du Sud-Est européen, XVIII-e année, 1941. Fondée par N. Iorga. Directeur G. I. Brătianu. 319 p. (Institut d'histoire universelle „N. Iorga”).

Firul întrerupt al cunoscutei reviste este reluat de d. G. I. Brătianu, directorul institutului creat de regretatul dispărut. În *Nicolas Iorga et la Revue historique du Sud-Est européen* (p. 3—9) se arată locul pe care l-a avut în această publicație și pe care în va continua „non solum armis” (p. 9), deviză care spune mai mult decât putem mărturisii acum. Urmează cuvântul d-lui Mario Roques (p. 10—19), ținut în 6 Dec. 1940 la Academia de Inscriptii din Paris, în memoria prof. Iorga pe care „ni l'âge... presque

septuagénnaire, ni les cinquante années de son labeur scientifique et national, ni son patriotisme si sincère et si ardent, ni la courageuse dignité de sa vie civique, ni l'éclat qu'il a donné dans le monde savant au nom roumain ne l'ont préservé des hideuses violences où sont entraînées les frénésies de vengeance politique" (p. 10). Sunt pagini magistrale în durerea lor tragică pe care noi le înțelegem și ne dor aspru. Al. Fek, *La Méditerranée et l'Europe Orientale* (p. 31—48). G. I. Brătianu, *La fin du régime des partis à Byzance et la crise antisémite du VII-e siècle*. (p. 49—67). M. Berza, *Sur un voyage en France du pape Jean VIII (878)*. (p. 68—86). D. M. Pippidi, *L'avènement officiel de Tibère en Egypte* (p. 87—94). Em. Condurachi, *Factions et jeux de cirque à Rome au début du VI-e siècle* (p. 95—102). N. Bănescu, *Les inscriptions byzantines du château d'Avaxovçî au Caucase (XI-e siècle)* (p. 103—108). V. Laurent, *La Serbie entre Byzance et la Hongrie à la veille de la quatrième croisade* (p. 109—130). A. M. Schneider, *Das Serai des Ibrahim Pascha am Al Meidan zu Konstantinopel* (p. 131—136). Fr. Babinger, *Histria (Istros) au XVI-e siècle* (p. 137—139). I. Nistor, *Rumänische Wanderungen aus Siebenbürgen* (p. 140—156). Victor Popacostea, *Les Deux Hongries* (p. 157—174), clară și documentată evidențiere a lipsei de legătură între Transilvania și Panonia și a vieții lor istorice separate. D-ra Maria Holban prezintă două rapoarte asupra lui Caragea și Calimachi (p. 175—241). G. I. Brătianu, *Chronique soviétique* (p. 242—249). Se adaugă multe dări de seamă informative și critice (p. 250—291), semnate de N. Iorga, G. I. Brătianu, M. Berza, Em. Lăzărescu, N. Corivan și N. Chițescu.

O parte din volum cuprinde lucrările postume ale profesorului Iorga, din care se publică: *Une nouvelle histoire de l'Empire byzantin* (p. 20—25), a lui G. Ostrogorsky; [*Deux ouvrages sur les croisades*], rămas neterminat (p. 26—30), cronica (p. 292—302).

III. OPERA LUI B. P. HASDEU¹

I. Periodice²

1. — **Romunla**. Revista ebdomadară sub redapciune d-lui Bogdan Petriceico-Hăjdău. (Tipografia Adolf Bermann) ; 1858 [—1859]. Nr. 1—4 (1858) ; Nr. 1—4 (1859)³.
2. — **Foae de storia română**. Sub redapciune lui Bogdan Petriceico-Hăjdău. I. Iassi. Anul I. [1858] (Typographia lui H. Goldner, Podul-Lung). 62 [—64 p.] (27×21). [pe p. 64 : Foae de storia română. Parté întâi. Prețul în deosebi —9 lei. Tipografia lui Adolf Bermann]⁴.
3. — **Folșa de istoriă și literatură** sub redacțiunea lui Bogdan Petriceicu-Hăjdău I Martiu [— V Iuliu] 1860. Iassi (Imprimeria Statului [— Tipografia Buciumului. Românu, strada Goliei No. 943]. 1 pl. +166 col. (22×14). [No. IV : *Foiș'a de istoria și literatura*. Redesa de Bogdanu Petriceicu-Hasdeu]. [Nr. V. coperta p. 4, promite să apară în 20 coloane. La p. 32 se arată că articolele nesemnate sunt ale redactorului].⁵

1) Lucrare de D-na Claudia Mihăilescu privind numai scrierile separate și activitatea academică; pentru un control mai ușor am grupat sub același număr toate edițiile cunoscute nouă din aceeași lucrare.

2) Se bibliografiază numai periodicele redactate de Hasdeu.

3) Vezi : Liviu Marian. *Activitatea publicistică a lui B. P. Hasdeu*, Chișinău 1932, p. 4—5.

4) Vezi : *Revista Arhivelor*, IV, 1, p. 185, unde este bibliografiată.

5) Vezi : *Revista Arhivelor*, IV, 2, p. 438, unde este bibliografiată.

4. — **Din Moldova.** Redactorul : B. Petriceicu-Hăjdeu. Tomul I [—III]. Iasii 1862 [—1863]. (Typografia Bernann-Pilecki). (24,5×17). Tomul I (1862), 2 f.+96 p.; tomul II (1863), 2 f.+104 p.; tomul III (1863), 2 f.+96+16 p.+1 pl. [Schimbări de titluri : Tomul II : „*Lumina (Din Moldova)*”. Redactorul : B. Petriceicu-Hăjdeu. Tomul III : „*Lumina*. Științe. Literatură. Critică. Redactorul : B. Petriceicu-Hăjdeu. Indicația anului de ordine apare numai la tom. III : „Anul I Trimestrului III”. Unele articole sunt imprimate cu cirilice]. 1).
5. — **Achlușă.** Foiă umoristică, satirică și critică. Directore și proprietari : Bogdan Petriceicu-Hăjdeu. Gerante răspunzători : Georgie Ionescu. Administrator : D. Sache Piscupesco. Anul I [—II], Nr. 1, Noembrie 3 [—27, Mai 17]. București 1863 [—1864; Tipografia Cesar Bolliac, strada Scaune Nr. 40; dela a. II, Nr. 22, strada Polonă, Nr. 40]. 194 p. (30×22,5). [Schimbări de titluri : Dela Nr. 2 titlul este ortografiat *Aghiușă*. Nr. 13—22 „Directore fără speranță de a fi ministru și proprietariu fără frică de legea rurală Bogdan Petriceicu-Hăjdeu”. No. 23—27 : Directore și proprietariu B. P. Hăjdeu”. Scris pe două coloane. Paginația ambelor volume în continuare. Dela p. 33—40, paginația este sărită, însă dublează p. 40—48, Apărea săptămânal] 2).
6. — **Arhiva istorică a României.** Sub auspiciile Ministeriului Justiției, Cultelor și alu Instrucțiunii Publice. Redactor : B. Petriceicu-Hăjdeu. Colecțiune critică de documente, asupra trecutului român, începând dela timpii cei mai depărtați și până la anul 1800. București (Imprimeria Statului). (30×24). Tom. I. Partea 1 (1864—1865), 184 p. Tomu I. Partea 2 (1865) 192 p. Tomulu II (1865) 176 p. Tomulu III (1867) 283 p. Tomul IV (f. d. = 1867) 120 p.³⁾.
7. — **Satyru.** Anul I. Nr. 1 [—16] 1866. [București]. Tipografia Lucrătorilor Asociați. Pasagiul Român. (43×32) [Girant responsabil I. Ștefănescu, apoi Toma Penovici. Scris pe 3 coloane. Paginație nouă la fiecare număr].
8. — **Traian.** ȋiaru politicu, litteraru, sciințificu și industrialu. Va eși Mercuru, Vineru, și Duminica, seréle. Romănismu. Constituțiunea. Democrația. Anulu I [—II], 1869 [—1870]. [București]. Administrațiunea în Passagiul Român Nr. 1. — Redacțiunea în strada Carolu I, Nr. 14. (45,5×33). — Anul I. Nr. 1 [—97], 392 p. — Anul II. Nr. 1 [—16], 64 p. [Scris pe 4 colcane].
9. — **Columna lui Traianu.** Anul I [—X] 1870 [—1883]. București, Tipografia Curții (Lucrătorii Asociați) Passagiul Român [Anul V și VI : „*Typographia Thiel și Weiss, Lipsani 11*”. Anul VII și VIII : „*Noua Tipografia a Laboratorilor Romani, strada Academiei, 19*”. Anul IX și X : „*Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români) strada Academiei No. 26*”. — Anul I. No. 1 [—62] 1870. Romănismu în democrația. Democrația în romănismu. Sub direcțiunea D-lui B. P. Hașdeu, fostu directoru alu ȋiarulu „Traianu”. (50×35,5). [Schimbări de titluri : Dela Nr. 28—51 : „Sub direcțiunea D-lui B. P. Hașdeu, appare Mercuru și Sambeta”. Dela Nr. 52 : „Directoru B. P. Hașdeu. Politica. — Istoria. — Științele economice. — Giurispru lința. — Medicina. — Științele

1) Vezi : *Revista Arhivelor*, IV, 2, p. 438, unde este bibliografiată.

2) V. bibliografierea mai jos.

3) Vezi : *Revista Arhivelor*, III, 6—8, p. 402, unde este bibliografiată.

naturale. — Poesia. — Litteratura poporană. — Bibliografia. — etc.". Paginație nouă la fiecare număr; scris pe 4 coloane].

— Anul II. No. 1 (63) [—48 (110)] 1871. [Titlul, formatul, paginația și numărul coloanelor, la fel cu Nr. 52, anul I].

— Anul III. No. 1 (111) [—34 (144)] 1872. Istoriă. — Științe economice. — Drept — Medicină. — Științe naturale. — Poesiă. — Bibliografiă. — Literatură poporană. — etc. 327 p. + 2 pl. (36,5 × 27,5) [Scris pe 3 coloane].

— Anul IV. No. 1 [—14] 1873, 264 p. [Titlul, formatul și numărul coloanelor, la fel cu anul III].

— Anul V. No. 1 [—9], 1874, 240 p. [Titlul, formatul și numărul coloanelor, la fel cu anul III].

— Anul VI. No. 1 [—3], 1875, 144 p. (24 × 16). [Titlul la fel cu anul III].

— Anul VII. No. 1 [—12], 1876. Revista mensuală pentru Istoriă, Linguistică și Psihologia poporană. Director: B. P. Hasdeu. Anul VII. Noua serie. Tom. I. XI [—XII] + 583 p. (23 × 15,2).

— Anul VIII. No. 1 [—12], 1877. Revistă mensuală pentru Istoria, Linguistica și Psihologia poporană, sub direcțiunea D-lui B. P. Hasdeu, cu colaborațiunea D-lor: A. I. Odobescu, Dim. A. Sturdza, A. Papadopol-Calimah, Dr. Gr. G. Tocilescu, Dr. C. Esarcu, profesor G. L. Frolo, Dr. Barbu Constantinescu, G. D. Teodorescu, Dr. A. Xenopol, M. Gaster, P. Ispirescu, P. Georgescu, etc. Anul VIII. 676 p. + fig. (23 × 15,2).

[Schimbări de titluri: Nr. 12: „Revista pentru Istoriă, Linguistică și Psihologia poporană. Director: B. P. Hasdeu. Anul VIII. Noua serie. Tom. II”].

— Anul IX. No. 1 [—12] 1882. Revista mensuală pentru Istoria, Linguistica și Psihologia poporană. Sub direcțiunea D-lui B. P. Hasdeu. Noua serie. Anul IX. 640 p. + fig. (27 × 18).

— Anul X. No. 1 [—12] 1883. Revista mensuală pentru Istoria, Linguistica și Psihologia poporană. Sub direcțiunea D-lui B. P. Hasdeu. Noua serie. Anul X. 464 p. + fig. + 1 tablou genealogic. (27 × 18).

10. — *Revista nouă*. Anul I [—VII] 1888 [—1895].

București. [Stab. grafic Sococă și Teclu. Dela anul II—VII: Stab. grafic I. V. Sococă]. (30 × 23).

— Anul I. No. 1 [—12], 15 Decembrie 1887 [—15 Decembrie 1888]. Director: B. P. Hasdeu. Redactori: Barbu Stef. de la Vrancea, Al. Vlăduță, Victor Bilciurescu. [Dela Nr. 5 apare și D. D. Racoviță; apoi dela Nr. 10 apare și G. Ionescu-Gion, I. Bianu, Th. Speranția]. 480 p. + 6 pl. + portrete + note muzicale.

— Anul II. No. 1 [—12]. 15 Ianuarie 1889 [— Decembrie 1889 și Ianuarie 1890]. Director: B. P. Hasdeu. Redactori: Barbu Stef. de la Vrancea, Al. Vlăduță, Vict. Bilciurescu, D. D. Racoviță, G. Ionescu-Gion, I. Bianu, Th. Speranția. [Dela Nr. 11 dispăre D. D. Racoviță]. 480 p. + 6 pl. + port. + note muzicale.

— Anul III. No. 1 [—12], 15 Aprilie 1890. [— Februarie și Martie 1891]. Director: B. P. Hasdeu. Redactori: Barbu Stef. de la Vrancea, Al. Vlăduță, Victor Bilciurescu, G. Ionescu-Gion, I. Bianu, Th. Speranția. 480 p. + 12 pl. + 3 h. + fig. + note muzicale.

— Anul IV. No. 1 [—12], 15 Aprilie 1891 [—15 Februarie—15 Martie 1892]. Director: B. P. Hasdeu. Redactori: Ion Ghica, Dim. A. Sturdza, De la Vrancea, Th. D. Speranția, G. Ionescu-Gion, V. Bilciurescu, I. Bianu, I. V. Cosmovici. Secretar: C. Ghionis. 510 [—512] p. + 12 pl. + fig. + note muzicale.

— Anul V. No. 1 [—12], 15 Aprilie—15 Mai 1892 [—15 Febr.—15 Mart. 1893]. Director: B. P. Hasdeu. Redactori: Ion Ghica, Dim. A. Sturdza, De la Vrancea, Th. Speranția, G. I. Ionescu-Gion, V. Bilciurescu, I. Bianu, V. Cosmovici. Secretar: C. Ghionis. [Dela Nr. 11 dispăre V. Cosmovici și apare V. Crășescu]. 480 p. + 12 pl. + fig. + h.

— Anul VI. No. 1 [—12], 15 Aprilie 1893 [— Aprilie și Maiu 1894]. Director : B. P. Hasdeu. Redactori : Ion Ghica, Dim. A. Sturdza, De la Vrancea, Th. Speranția, G. I. Ionescu-Gion, V. Bilciurescu, I. Bianu, V. Cosmovici. [Dela Nr. 3 dispăre V. Cosmovici și apare V. Crășescu]. 479 [—480] p.+32 pl.+ fig.
 — Anul VII. No. 1 [—12], Octombrie 1894 [— Septembrie 1895]. Director : B. P. Hasdeu. Redactori : Ion Ghica, Dim. A. Sturdza, De la Vrancea, Th. Speranția, G. I. Ionescu-Gion, V. Bilciurescu, I. Bianu, V. Crășescu. 483[—484] p.+12 pl.+lig.

2. Ediții și prefețe

11. — CORESI (DIACONUL). *Psaltirea publicată românește la 1577 de Diaconul Coreși*. Reprodusă cu un studiu bibliografic și un glosar comparativ de B. Petriceicu-Hasdeu. Tomul I. Textul. București, 1881. Tipografia Academiei Române. Strada Academiei, 19; IV+ 444+66 p. (24,5×20).
12. — FUNDESCU (I. C.). *Basme, oratii, păcălituri și ghicitori*, adunate de I. C. Fundescu cu o introducere despre literatura populară de D. B. P. Hăjdeu. Volumul I [—II]. București, 1896 [—1897] (19×13,5).
 — Volumul I. Basme. Tipo-litografia și fonderia de litere Dor. P. Cucu Bulevardul Elisabeta, 6 și str. Săringar, 10; 191 [—192] p.
 — Volumul II. Anecdote, păcălituri, ghicitori și orații. Editura librăriei H. Steinberg, str. Șelari 18; 164 p.
13. — HASDEU (ALESSANDRU-PETRICEICU). *Domnia Arădului*. Nuvela istorică cu portretul și biografia autorului de Iosif Vulcanu. București, 1872. Tipografia curții (lucrătorii asociați). Passagiul român, 12; XI j +29 p. (15×11,5). [Cu o prefață de Bogdan Petriceicu Hasdeu].
14. — [ZILOTU ROMÂNULU]. *Ultima cronică română din epoca Fanariofilor* reproducă după manuscrisul din Arhiva Statului, din București cu o introducere de B. P. Hasdeu. București, 1884. Tipografia Academiei române, (laboratori români). Strada Academiei No. 26; XXV+118 [—119] p. (30×20). (Înainte de Tudor Vladimirescu. 1860—1821).

3. Volume, broșuri, extrase, etc.

15. — HASDEU (B. P.). *Luca Stroici, părintele filologiei latino-române* de Bogdan Petriceicu-Hăjdeu. București, 1864. Imprimeria Cesar Bolliac, strada Scaunelor, 40; 54 p. (13,7×10). (Studii critice asupra istoriei române).
16. — HASDEU (B. P.). *Filosofia portretului lui Țepeșu*. Schiță iconografică de Bogdan Petriceicu-Hăjdeu. București, 1864. Imprimeria Cesar Bolliac, strada Scaunelor 40; 45 p. (13,6×10,5). (Studii critice asupra istoriei române). [Cu un portret al lui Țepeș—Vodă, lucrat în peniță].
17. — HASDEU (B. P.). *Câte-va analyse litterarie esterne*. Raicevich, Wolf, Palanzov Crusius, Eutropius, Gorczyn, de Bogdan Petriceicu-Hăjdeu. București, 1864, Imprimeria Cesar Bolliac, strada Scaunelor 40; VI+118 p.+1 f. (13,5×9). (Studii critice asupra istoriei române).
18. — *HASDEU (B. P.). *Micuța. Trei zile și trei nopți din viața unui student*. 1864.
 — Hasdeu (B. P.). *Micuța. Trei zile și trei nopți din viața unui student*. București 1923, Editura „Biroului universal” A. I. Nițeanu. Strada Negru-Vodă, 21; 1 f.+54 p. (16,5×10,2).

19. — HASDEU (B. P.). *Ionu-Vodă celă cumplită*: Aventurile, domnia, resbellele, mörtea lui; rollulü seü in istoria universală și în vieța poporului românü. (1572—1574). Cu unü portretü, trei planuri de băttăliă uă cartă militară, unü desemn de atacü, duo genealogie, uă gravură de costumü, și duo fac-simile, de B. Petriceicu-Hăjdeü. Bucuresci, 1865. Imprimeria Ministeriului de Resbel. Calea Mo-goșdei No. 11; XXI+1 f.+264 p.+10 pl. (21,5×15,5).
— *Ion-Vodă cel Cumplit*. Aventurile, domnia, resbóiele, mörtea lui; rolul seü în istoria universală și în vieța poporului român. (1572—1574). Cu un portret, trei planuri de băttăliă, o chartă militară, un desen de atac, doë genealogii, o gravură de costum și doë fac-simile de B. Petriceicu-Hasdeu. Bucuresci, 1894. Editura librăriei Carol Müller. Calea Victoriei (Colț cu Pasagiul Român); XVII—20—256 p. (17,5×11,5). (Omenii mari ai României).
— *Ioan-Vodă cel cumplit*. Aventurile, domnia, rășboalele, moartea lui; rolul său în istoria universală și viața poporului român (1572—1574). Cu un portret, trei planuri de băttălie, o hartă militară, un desen de atac, două genealogii, o gravură de costum și două fac-simile, de B. Petriceicu-Hasdeu. Chișinău, 1926. Tipografia eparhială „Cartea Românească”, XVII+18—254 p. (18,5×12,5). (Oamenii mari ai României).
— *Ioan Vodă cel Cumplit*. [București], f. a. Cartea Românească, 48 p. (22,5×15,2). (Pagini alese din Scriitorii Români. No. 109—110).
— *Ioan-Vodă cel Cumplit (1572—1574)*. Ediție comentată de Ion Const. Chițimia. Craiova, 1942. Scrisul Românesc; 4 f.+CXLII+244 p.+11 pl. (20×14,5). Oamenii mari ai României). [Clasicii Români comentați. Sub îngrijirea D-lui N. Cartoian. Prof. Universitar].
20. — HASDEU (B. P.). *Trei ourei*: jupânulü Schylock allü lui Schakespeare, domnulü, Gobseck, allü lui Balzac și jupânulü Moise allü lui Alexandri, de B. Petriceicu-Hăjdeü. Bucuresci, 1865. Tipografia Ștefan Rasidescu, strada Germană, Nr. 2; 50 p. (20,5×13,5). (Studie assupra judaismului, edițiune particulară).
21. — *HASDEU (B. P.). *Istoria toleranței religioase în România*: protestanți, catolici, mahometani, lipoveni și jidani, edlțiunea 2, București, 1865.
— *Istoria toleranței religioase în România*, de Bogdan Petriceicu-Hajdeü. Bucuresci 1868. Tipografia lucrătorilor asociați. Passagiulü românü, 12; 93 [—94] p. (23×15,5).
22. — HASDEU (B. P.). *Industria naționala, industria streina și industria ovréesca faça cu principiiu concurenței* de B. Petriceicu-Hăjdeü. Bucuresci. 1866. Tipografia lucrătorilor asociați. Passagiulü românü, 34 p. (20,5×13).
23. — HASDEU (B. P.). *Studiü asupra Judaismului*. Industria națională, industria străină și industria evreiască fața cu principiul concurenței, de B. Petriceicu-Hasdeu. Despre concurență. — Monopol și regulamentațiune. — Obiceiul și forța. — Progres și naționalism. — Concurența între naționalități. — Liberul-schimb. — Cauzele îngreunării concurenței. — Pestifera lățire a judaismului. — Evreii obstacol contra concurenței. — Evreii corupători, spioni, bancrutieri. — La anul viitor la Erusalim. Bucuresci, 1901. Editura ziarului „Apărarea Națională”, 75—112 p. (16×10,5). (Biblioteca populară antisemită. No. 3).
24. — HASDEU (B. P.). *Talmudul ca professiunea de credință a poporulü israelitü*, de B. Petriceicu-Hăjdeü. Bucuresci, 1866. Tipografia Theodor Vaidescu, casa Bossel Nr. 34; 35 p. (20,5×13). (Studie assupra judaismului; edițiunea particulară).
— *Talmudul ca profesiune de Credință a poporului Israelit*. București, 1916. Editura „Biroului Universal” Atanasie I. Nițeanu, strada Epicol, 27; 40 p. (17×10,5). (Studiü asupra Iudaismului).

25. — HASDEU (B. P.). *Răsvan-Vodă*. Dramă istorică în 5 acte în versuri. București, 1867. Tipografia lucrătorilor asociați; III+1 f.+152 p. (21×14,5).
— * Ed. II, revăzută îndreptată și adausă cu arii românești de D. Flechtenmacher. 1867.
26. — HASDEU (B. P.). *Răsvan și Vidra*. Poema dramatică în cinci canturi de B. Petriceicu-Hajdeu. Edițiunea III revădută. București, 1869. Typographia lucrătorilor asociați, VI+186 p. (18,5×13).
— *Răsvan și Vidra*. Poemă dramatică în cinci cânturi de B. Petriceicu-Hasdeu, cu o introducere de D. P. P. Carp. București, 1895. Editura librăriei Socecă și Comp. Calea Victoriei, 21; 203 p. (19×12,5).
— *Răsvan și Vidra*. Poemă dramatică în cinci cânturi de B. Petriceicu-Hasdeu București, 1909. Editura librăriei Leon Alcalay, Calea Victoriei, No. 37; VI+7—. 163 p. (14,7×10,3) (Biblioteca pentru toți).
— *Răsvan și Vidra*. Poemă dramatică în cinci cânturi. Ediție îngrijită de Ion Pillat. București [1934]. Editura Cartea Românească, 112. p. (19×12,5). (Pagini alese).
— *Răsvan și Vidra*. Părți alese tipărite de Petre V. Haneș. București, f. a. Editura Societății „Coresi”. Str. Sf. Dumitru, 2; 16 p. (15,5×11,2). (Biblioteca Basarabiei No. 7).
27. — HASDEU (B. P.). *Oda la boeri*. 1848—1869 de B. Petriceicu-Hajdeu. București, 1869. Tipografia C. A. Rosetti, strada Colței. No. 42; 14 p. (14×11,2).
28. — HASDEU (B. P.). *Discursul D-lui B. P. Hasdeu asupra cestiuni Strussberg-Bleichroeder*, ținut la întrunirea publică din 5 Decembrie 1871, în casa Grigorie Băleanu. București, f. a. Typographia curței (Lucrătorii asociați). Passagiul român, 12; 16 p. (19×12).
29. — HASDEU (B. P.). *Istoria critică a Romanilor*. Volumu I [—II]. București, 1873 [—1875], (30×23) — Vol. I. Istoria teritorială a Țerei-Românești pînă la anul 1400. Făsciorei I [—IV], Tipografia Curții, (Lucrătorii asociați), Passagiul Român 339 [—340] p.
— Vol. II. Pământul Țerei-Românești. Reacțiunea omului contra naturii. Originile urbane.—Sintesea. [Fasciura I]; Tipografia Antoniu Manescu, strada Lipscani, No. 3; III p.+1 f.+76 p.
[Vol. I consultat, necomplet].
— *Istoria critică a Românilor*. Pământul Țerei-Românești. Volumul I. Intinderea teritorială. — Nomenclatura. — Acțiunea naturii. București, 1875. Imprimeria Statului. Strada Germană. No. 2; XIj+311[—318] p., (28×22,5). (Pe copertă: Edițiunea II revăzută și forte adausă).
30. — HASDEU (B. P.). *Poesie*, de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1873. Typographia laboratorilor români. Strada Academiei, 19; IV+140 [—141] p. (17,5×12,5)
31. — * HASDEU (B. P.). *Un prânz în lumea cânilor; Cei trei urși; Mama mea; Istoria lui Iosif*. Prelucrate din englezește și franțuzește pentru mica bibliotecă ilustrată pentru copii. 1875.
32. — HASDEU (B. P.). *Principie de filologia comparativă ario europeană, cuprînd grupurile indo-perso-tracic, greco-italo-celtic și leto-slavo-germanic, cu aplicațiuni la istoria limbii române*. Curs ținut la Facultatea de Litere și Filosofie, din București. Tom. I. Istoria filologiei comparative. București, 1875. Tip. Thiel și Weiss, Lipscani 11. (25×16).
No. I. (Importanța filologiei comparative). 32 p.

- Nr. II. (Filologia propriă și filologia comparativă. Periodul empiric : Irzii, Grecii și Romanii). 33—64 p.
- Nr. III. (Periodul empiric : Evul Mediū. Școala ebraizanta). 65—95 p.
- Nr. IV. (Periodul empiric. Enric Etienne.) 67—108 p.).
- [„Au eșit numai patru lecțiuni, pag. 108” scrie Hasdeu pe p. IV a copertei la *Cuvenle den bătrâni*, t. III, partea I, fasc. I. București 1881].
33. — HASDEU (B. P.). *Fragmente pentru istoria limbii române*. Elemente dacice. [Vol. I—II]. București, 1876. Noua typographie a laboratorilor români. Strada Academiei, 19; (24,3×16).
- Vol. I. Ghluț. Cu post-scriptum despre D. Cihac și apendice despre D. Emile Picot. 1 f.+40 p.
- Vol. II. Ghlob. bulgarul hubav; serbul ubav; persianul klûb; sanscritul. svabha; grecul σσφδς, σσφης, σίσσοφς; latinul sibus, subidus; irlandesul sab; germanul swâbe. Cu un apendice despre Ghluț și Vij. 41—75 p.
34. — HASDEU (B. P.). *Baudouin de Courtenay și dialectul slavo-turanic din Italia*. Cum s'au introdus slavismele în limba română? Notiță de B. P. Hasdeu. București, 1876. Noua Typographie a laboratorilor români. Strada Academiei, 19; 18 p. (25×16,5).
35. — HASDEU (B. P.). *Histoire de la tolérance religieuse en Roumanie*. Traduite avec l'autorisation de l'auteur par Frédéric Damé et Boniface Florescu. Bucarest, 1876. Socec et C^{nie}. Callea Mogoshoi 7; 1 f.+121 [—125] p. (18×10,5).
36. — HASDEU (B. P.). *Dina Filma*. Goșil și Gepiđil în Dacia. Studiū istorico-linguistic de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1877. Noua Tipografiă a laboratorilor români. Strada Academiei, 19; 32 p. (24×16).
37. — HASDEU (B. P.). *Obiceiele juridice ale poporului român*. Programa de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1878. Tipografia societăței Academice Române, (laboratorii români). Strada Academiei, Nr. 19; 61 [—63] p. (23,3×15,5).
- *Obiceiele juridice ale poporului român*. Programa de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1882. Librăria Socec și comp. calea Victoriei, 7; 83 [—86] p. (19×12). (Ministerul Justiției).
38. — HASDEU (B. P.). *Originile Craiovei*. 1230—1400. Biserica St. Dumitru. — O tradițiune oltână și o tradițiune bănățână. — „Rex Jonas comandorum”, în cronicarul Alberic și 'n Joinville. — Vadurile Cumanilor la Olt și la Dunăre. — Naționalitatea și obiceiele Cumanilor. — Frăția de cruce și movile. — Oltenia între 1230—1240. — „Nedela-Cetate”. Luptele de lingă Craiova între țzarul Stefan Dușan și Alexandru Basarab, între sultanul Baieziđ și Mircea cel Mare. — Serbul Marco-Crăișorul și românul Ratco. București 1878. Tipografia Laboratorilor români Strada Academiei 19; VIII+63 p. (24,5×16,5).
39. — HASDEU (B. P.). *La Valachie jusq' en 1400*. I. Extension territoriale. Traduit du roumain sous les yeux de l'auteur par Frédéric Damé. Bucarest. 1878. J. Szollosy. Callea Mogoshoi 46. Place du Théâtre; XXIV+120 p. (23,7×16,5). (Histoire critique des Roumains).
40. — HASDEU (B. P.). *Cuvenle den bătrâni*. Tomulu I [—III+suplement] (22,5×15,5)
- Tomul I. Limba română vorbită între 1550—1600. Studiū paleografico-linguistic de B. Petriceicu-Hasdeu, cu observațiuni filologice de Hugo Schuchardt. F. 1. a. și e. II+448 p.+fig. (Direcțiunea Generală a Arhivelor Statului. Publicațiuni istorico-filologice).
- Tomul II. Cărțile poporane ale Românilor în secolul XVI în legătură cu literatura poporană cea nescrisă. Texturi române cu paraleluri străine. — Originea lor și filiațiunile interne și externe. — Insemnătatea lor istorică și lingvistică-

Bogomilismul în România. — Cucul și turturica. — Povestea numerelor. — Specimen de gramatica istorico-comparativă a limbei române. Studiū de filologie comparativă de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1879. Noua Typografie națională C. N. Rădulescu, str. Academiei No. 24; XLVI+766 [—767] p.

— Tomul III. Istoria limbei Române de B. Petriceicu-Hasdeu. Partea I. Principie de linguistica. București, 1881. Noua Typografie națională, director Stefan Rădulescu. Str. Academiei, 15; XVI+160 p.

— Suplement la Tomul I. I. Conspectul controverselor: Schuchardt, Bariț, Gaster, Cihac etc. II. Schuchardt: Über B. P. Hasdeu's altrumänische, Texte und Glossen. III. Bariț: „Cuvente den bătrâni” de B. P. Hasdeu. IV. Gaster: Cihac's „Sur les études roumaines de Mr. Hasdeu”. V. Hasdeu: Addenda et corrigenda: 1. la Schuchardt; 2. la Bariț; 3. la Gaster; 4. alia (Cihac etc.). VI. Indicele bibliografic și indicele paleografico-istoric. București-Leipzig, 1880. Tipografia Academiei Române. Strada Academiei, No. 19; a-u+CX[CXI] p. — *Cuvente den bătrâni*. Texte alese cu o introducere și note de J. Byck. București, 1937. Cultura Națională, pasajul Macca 2; 272 p.+1 pl. (20,5×13,5).

41. — HASDEU (B. P.). *Trei crai dela răsărit*. Comedia în 2 acte de B. P. Hasdeu București, 1879. Noua typographie națională, C. N. Rădulescu-Strada Academia, 24; IX+62 p. (19×12).
— *Trei crai dela Răsărit*, comedie în 2 acte. București, f. a. Editura librăriei Alcalay și Co. Calea Victoriei, 37; 96 p. (14,7×10). (Biblioteca pentru toți).
42. — HASDEU (B. P.). *Din istoria limbei române*. I. „Ghioc” și „sglăvocu”. Un dublet. greco-latin în limba română. II. „Doina”. Originea poeziei poporane la Români III. „Doina” restornă pe Roesler. IV. „Zglobi” cu un răspuns lui Miklosich. V. „Voinicame” și „mișelame”. Istoria unui sufix românesc despărut din limba română. VI. „Domname” și „turcame”. Sufixul românesc, ame la Macedo-Români. VII. „Crescet” și „urdică”. Etimologia poporană din epoca formațiunii limbei române. VIII. „Șugubeșu” și „șugubină”. Un rest din influința juridică a Slavilor asupra limbei române. IX. „Ghiogă”. O pagină din istoria armaturii române. X. „Nu e în toate zilele Pascile”. Originea creștinismului la Români. București, 1883. Tipografia Academiei române, (laboratorii români). Strada Academiei No. 26; VIII+96 p. (28,5×20).
43. — HASDEU (B. P.). *Oltenescele* de B. Petriceicu-Hasdeu. Patru discursuri. Originele Craiovei. Hristu și Tudor Vladimirescu. Craiova, 1884. Editura librăriei S. Samitca; 1 f.+155 p. (17×11,5).
44. — HASDEU (B. P.). *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română* de B. P. Hasdeu. Edițiunea Academiei Române. București, 1884. Tipografia Academiei Române, (laboratorii români). Strada Academiei. Nr. 26; 16 p. (27×18) (Dotațiunea Carol I).
— *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*, de B. P. Hasdeu. Anal. Acad. Rom. Partea admin. și debaterile, s. II, t. VII (1884—1885), p. 21—34.
45. — HASDEU (B. P.). *Sur les éléments turcs dans la langue roumaine*. Notice lue au VII-e congrès des orientalistes à Vienne le 2 Octobre 1886 par le professeur B. P. Hasdeu... Bucarest, 1886, f. e.; 21 p. (21,5×14,5).
46. — HASDEU (B. P.). *Dicționarul limbei istorice și poporane a Românilor*, lucrat după dorința și cu cheltuiela M. S. Regelui Carol I, sub auspiciile Academiei Române, de B. Petriceicu-Hasdeu. Tomul I [—IV]. București. Stabilimentul grafic Soces și Teclu. Strada Berzei, 96; (28,5×19). (Etymologicum Magnum Romaniae).

- Tomul I. 1886. A—Azuga. LIX p. + 1116 + IV col. + fig.
 — Tomul II. f. a. [Amuș — Apuc] XVIII p. + 1117—2224 + XVI col. + 1 pl. + fig.
 — Tomul III. 1893 [B—Bărbat] XXXVII p. + 2225—3254 col. + XVII—XL col. + 8 pl. + fig.
 — Tomul IV [Introducerea]. 1898. 2 f. + CCLXXXVI p. + 4 pl.
47. — HASDEU (B. P.). *Scrisoare către Gheorghe din Moldova*. București, 1888 f. e., 81 [—82] p. (32 × 24). (Extras din *Revista Nouă*. Anul I Nr. 3.).
48. — • *Anonymus Lugoshiensis*. Cel mai vechiu dicționar al limbei române, după manuscrisul din Biblioteca Universității din Pesta. 1891.
49. — *O restaurațiune*. [Cap. III din lucrarea : *Eine Trilogie*. O istorie germană a literaturii române, critică de Lazăr Șăineanu, G. I. Ionescu-Gion și B. P. Hasdeu. Se vinde în folosul societății „Milcovul” pentru ajutorul studenților Basarabeni București, 1892. Stabilimentul grafic I. V. Socec, strada Berzei, 59; 71 p.] (15,3 × 11).
50. — HASDEU (B. P.). *Stratū și substratū. Genealogia popórelorū balcanice*, de B. Petriceicu Hasdeu. Ședința solemnă din 27 Martie 1892. Anal. Acad. Rom. *Memoriile secțiunii literare*. s. II, t. XIV [1891—1892] p. 225.—261.
51. — HASDEU (B. P.). *Genealogia popórelor balcanice*. Introducere la tomul III din *Etymologicum magnum romaniae* de B. P. Hasdeu. București, 1892, Stabilimentul grafic I. V. Socec, str. Berzei 59; XXXVII p. + 5 pl. (29 × 20).
52. — Hasdeu (B. P.). *Sic cogito*. Ce e viața? — Ce e moartea? — Ce e omul? de B. P. Hasdeu. Dumnezeu, nemurirea și destăinuirea. — Somnul și sufletul. — Telegrafia iubirii. — Ipnotismul în spiritism. — Materialismul în spiritism. — Excelsior! București, 1892. Administrația „Revista-nouă”, strada Regală 16 : 2 f. + 152 [—153] p. (32,5 × 24).
 — *Sic Cogito*. Ce e viața? — Ce e moartea? — Ce e omul? de B. P. Hasdeu. Dumnezeu, nemurirea și destăinuirea. — Somnul și sufletul. — Telegrafia iubirii. — Ipnotismul în spiritism. — Materialismul în spiritism. — Excelsior. București, 1895. Editura librăriei Socec și comp. Calea Victoriei, 21, 255 [—256] p. + fig. (19 × 12,5).
 — *Sic cogito*. Ce e viața? — Ce e moartea? — Ce e omul? de B. P. Hasdeu Dumnezeu, nemurirea și destăinuirea. — Somnul și sufletul. — Telegrafia iubirii. — Ipnotismul în spiritism. — Materialismul în spiritism. — Excelsior. București, 1908. Editura librăriei Leon Alcalay, Calea Victoriei No. 37, IX + 10—380 [—389] p. + fig. (15 × 10). (Biblioteca pentru toți).
 — *Sic cogito*. Știința sufletului. Viața-Moartea-Omul. București, f. a. Editura Soc. Anonime „Eminescu” Inst. de Arte Grafice. Str. Parlamentului No. 2, 80 p. (20 × 14,5).
53. — HASDEU (B. P.). *Basarabii. Cine? De unde? De când?* de B. Petriceicu-Hasdeu. București, 1894. Stabilimentul grafic I. V. Socec. Strada Berzei 59; 23 [—24] p. + fig. (33 × 24).
54. — HASDEU (B. P.). *Din etymologicum magnum romaniae*, fundat de M. S. Regele Carol I. Bucăți alese și adaptate pentru clasele secundare superioare. București, 1894. Editura librăriei E. Graeve și Comp. Calea Victoriei 70; 350 [—351] p. + fig. (20,5 × 13).
55. — Hasdeu (B. P.). *Mileniul chinezatului românesc*, de B. P. Hasdeu. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. XVIII (1895—1896). p. 402—404.

56. — HASDEU (B. P.). *Românii bănăţeni din punctul de vedere al conservatismului dialectal şi teritorial*, de B. P. Hasdeu. Bucureşti, 1896. Institutul de arte grafice Carol Göbl. Strada Doamnei, 16; 69 p. (24×18). (Academia Română. Extras din Analele Academiei Române, Seria II. Tom. XVII. *Memoriile Secţiunii Literare* [p. 1—69]).
57. — HASDEU (B. P.). *Sarcasm şi ideal*. 1887—1896. Ultimii nouă ani de literatură, de B. P. Hasdeu. Bucureşti, 1897. Editura librăriei Socecă şi Comp. Calea Victoriei, 21; 4 f. + 224 p. + fig. (19×12).
58. — HASDEU (B. P.). *Centenarul lui Eliade*. Cuvîntare aniversară de B. P. Hasdeu. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. şi desbaterile*, s. II, t. XXIV, (1901—1902). p. 82—88.
59. — HASDEU (B. P.). *Cine sunt Albaneşii?* de B. P. Hasdeu. Bucureşti, 1901. Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, Strada Doamnei, 16; 11 p. (25,5×19,5). (Academia Română. Extras din Analele Academiei Române. Seria II. Tom. XXIII. *Memoriile Secţiunii Literare*. [p. 103—113]).
60. — HASDEU (B. P.). *Papa de la Neva*. Conferinţă ținută la Ateneul Român în ziua de 7 Decembrie 1901 de B. P. Hasdeu, pentru Societatea „Tinerimea Română”. [Bucureşti], 1901. Editura Soc. „Tinerimea Română”, 29 p. (16,5×9,5).
61. — HASDEU (B. P.). *O nevestă româncă în traiul pămîntesc şi'n viaţa după moarte*. O conferinţă academică şi mai multe şedinţe extra-academice de B. Petriceicu-Hasdeu. Bucureşti, 1903. Editura librăriei Socecu şi Co., Calea Victoriei, 21; 63 p. + 3 pl. (19,5×14).
62. — HASDEU (B. P.). *Dumnezeu*. Bucureşti, [1910]. Editura „Lumen”, strada Caloni-firescu, 7; 30 p. (16×12,5). (Biblioteca „Lumen”).
63. — HASDEU (B. P.). *Ursita*. Roman istoric. Bucureşti, 1910. „Minerva”. Institutul de Arte Grafice şi Editură. Bulevardul Academiei. 3; 211 p. (18,5×11,5).
— *Ursita*. Roman istoric. Bucureşti, 1915. „Minerva” Institut de Arte Grafice şi editură. Bulevardul Academiei, 3; 208 p. (19×12).
64. — HASDEU (B. P.). *Cărţile poporane*. Cu un studiu introductiv şi note de Petre V. Haneş. Volum autorizat de Onor. Minister al Instr. Publ. cu ord. No. 11 din 13 Ianuarie 1936 ca lectură particulară pentru clasele IV, V, VII şi VIII. Bucureşti [1936]. Editura Tipografiile Române Unite, S. A. Rahovei 42; 82 p. (16×11,5).
65. — HASDEU (B. P.). *Scrieri literare, morale şi politice*. Ediţie critică cu note şi variante de Mircea Eliade, cu trei planşe afară din text. Tomul I [—II]. Bucureşti, 1937. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II”, bulevardul Iascar Catargi 39; (15×19,5).
— Vol. I. LXXX + 473 p. + 1 pl.
— Vol. II. 413 p. + 2 pl. + 1 fig.
66. — [HASDEU (B. P.)]. *Hasdeu povestind copiilor*. Povestea crinului. Apoteozarea lui Eminescu. — Iulia. — Bradul. — Darul Dunărei. — Dorul de ţară. — Haiducii. — Mater Dolorosa. — Legea străbună. — Frunzele. — Dumnezeu. — Copilul din Codrul Cosminului. — Cei trei Muşchetari. Pucureşti, f. a. Editura librăriei Socesc şi Co. S. A.; 128 [—129] p. (18,5×12). (Colecţia Clasicilor Români şi străini pentru copii şi tineret; Intemeiată şi îngrijită de Octav Minar).

4. Activitatea academică.

După *Analele Academiei Române, Sesiunea anului și Memorii și Notițe*, seria I, tom. X—XI (1877—1878) și *Analele Academiei Române, Partea administrativă și desbaterile și Discursuri, memorii și notițe*, seria II, tom. I—XXX (1879—1908).

Dări de seamă și rapoarte (Nr. 67—81).

67. — *Dare de seamă despre cestionariul redactat pentru adunarea de obiceiuri juridice ale poporului român* de B. P. Hasdeu. Anal. Acad. Rom. *Memorii și Notițe*, s. I, t. X (1877) p. 340—365.
68. — *Respunsul D-lui B. P. Hasdeu la discursul de recepție a lui Ion Ghica despre Ion Câmpineanu*. Anal. Acad. Rom. *Discursuri, Memorii și notițe*, s. II, t. II (1879—1880) p. 60—62.
69. — *Raportul general asupra lucrărilor executate în cursul anului de la sesiunea 1879 pînă la sesiunea generală din Martie 1880*. Anal. Ac. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. II (1879—1880) p. 91—101.
70. — *Raportul Comisiunii bibliotecelor*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. II, (1879—1880) p. 233—235.
71. — * *Răspuns la discursul de recepție la Academia Română al lui S. Fl. Marian* 1882.
72. — *Raportul D-lor B. P. Hasdeu și G. Sion asupra colecției de poezii populare făcute de D-lul G. Dem. Teodorescu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VII (1884—1885) p. 149—150.
73. — *Raportul general asupra cărților intrate la concursul premiilor anuale pe 1885, de d-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VII (1884—1885) p. 163—164.
74. — *Dare de seamă sintetică asupra cărților prezentate la concursul premiilor anuale pe 1885, de D-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VII (1884—1885) p. 181—186.
75. — *Raportul General asupra cărților intrate la concursul premiilor anuale pe 1886, de d-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VIII (1885—1886) p. 197—199.
76. — Ar. Densusianu. *Istoria limbii și literaturii române*, Iași 1885. *Raportul de d-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VIII (1885—1886) p. 203—205.
77. — *Poezii populare române*. Culegere de G. Dem. Teodorescu. București 1885. *Raportul de d-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. VIII (1885—1886) p. 213—214.
78. — *Premiul Heliade-Rădulescu, pe 1888. „Nunta la Români Studiu. etnografic. comparativ”*. Raportul comisiunii asupra marnusciselor prezentate, la concurs. *Raportul de B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. X (1887—1888) p. 142—143.
79. — *Etymologicum Magnum Romaniae. Dare de seamă citită în ședința de la 15 Aprilie 1888, de D-lul B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. și desbaterile*, s. II, t. X (1887—1888) p. 156—175.

80. — G. Coşbuc. P. Vergilius Maro. *Opere complete*. Partea I. Aeneis. Traducere în formele originale. Bucureşti 1896. Lupu Dicliter. *Ştiinţa dreptului său născerea şi dezvoltarea istorică a statului român şi a institutelor sale de drept*, Bucureşti, 1896. *Raport de d-l B. P. Hasdeu*. Anal. Acad. Rom. *Partea admin. şi desbaterile*, s. II, t. XIX (1896—1897) p. 321—233.
81. — La 13 Septembrie 1877, B. P. Hasdeu este ales membru activ al secţiei filologice : **10** (1877) 95. La 6 Aprilie 1883 îşi prezintă demisia şi părăseşte şedinţa ; demisia îi este respinsă : **5** (1883) 102—103.
82. — *Alcătuire şi revizuire de statute şi regulamente* : **1** (1879) 46—47, 49, 55, 57—60, 64, 72, 80, 86—87, 116, 174, 177, 215 ; **2** (1879—80) 20 ; **6** (1883—84) 64 ; **16** (1893—94) 192 ; **20** (1897—98) 110.
83. — *Baladele lui Novac* : **5** (1882—83) 60 ; **6** (1883—84) 50, 53 ; **7** (1884—85) 76—77.
84. — *Chestiunea Dobrogei* : **3** (1880—81) 28 ; **8** (1885—86) 132 ; **9** (1886—87) 19 ; **10** (1887—88), 11.
85. — *Chestiunea jubileului* : **12** (1889—90) 92 ; **13** (1890—91) 21—24.
86. — *Comunicaţii şi lucrări citite* : Cărţile poporane ale Românilor ; **2** (1879—80) ; Cucul şi Turturica, **2** (1879—80) 36, 51 ; Epistolie a Domnului Hristos, **2** (1879—80) 38—39 ; Domniţa Roxandra, **2** (1879—80) 42 ; Sărmana turturică, **2** (1879—80) 48 ; Manuscrisul român din biblioteca episcopului Dionisie dela Buzău, **2** (1879—80) 79 ; Elementul bulgar în Basarabia, **2** (1879—80) 79 ; Conspicutul scriitorilor filologice, **3** (1880—81) 7, 14 ; Evangheliarul slav dela biserica Feleacu, jud. Cluj, **3** (1880—81) 41 ; Evangheliarul român din 1574, **4** (1881—82) 66 ; Arhivele oraşului Lemberg, **5** (1882—83) 7 ; Praporul dela biserica Sf. Mihai (Transilvania), **5** (1882—83) 11—12 ; Origina vorbelor „faciă” şi „făcliă”, **5** (1882—83) 61 ; Cuvântul „ariclu”, **7** (1884—85) 20 ; Sigiliul municipiului Bucureşti, **10** (1887—88) 4 ; Cuvintele „bucea” şi „căpăşină”, **10** (1887—88) 21 ; Oraşul Argeş şi fundarea bisericii de acolo, **10** (1887—88) 31 ; Căntece poporane publicate în limba germană, **12** (1889—90) 4 ; „Notice sur la Roumanie”, **12** (1889—90) 8 ; Revista ruteană dela Lemberg, **12** (1889—90) 25—26 ; Darul trimis Papei, **12** (1889—90) 73 ; Arhivele dela Sibiu, **13** (1890—91) 6 ; Monumentul dela Adam-Klissi, **13** (1890—91) 36—37 ; Basarabi, **16** (1893—94) 20 ; Ceremoniile domneşti din Moldova, **16** (1893—94) 21 ; Valahii din Moravia, **16** (1893—94) 24 ; Statu-palmă-barbă-cotlu, **16** (1893—94) 40 ; „La Médecine moderne”, **17** (1894—95) 33—34 ; Dumneşcu, **17** (1894—95) 27 ; Cheile Bicului din Basarabia, **17** (1894—95) 35 ; Dialectul Reto-Romanilor din Elveţia, **17** (1894—95) 184 ; Sonata la Kreuzer, **18** (1895—96) 47 ; Negru-Vodă, **19** (1896—97) 139, 151, 182 ; Cronica Basarabilor, **20** (1897—98) 34 ; O nevastă Româncă, **25** (1902—1903) 103.
87. — *Citiri de procese verbale* : **2** (1879—80) 429—430 ; **3** (1880—81) 118—126 ; **3** (1880—81) 140 ; **3** (1880—81) 164.
88. — *Discuţii asupra localului şi bibliotecii* : **3** (1880—81) 46 ; **4** (1881—82) **3** ; **6** (1883—84) 47—48 ; **21** (1898—99) 139.
89. — *Discuţia sedinţelor solemne* : **1** (1879) 31 ; 162, 201.
90. — *Discuţia testamentului Zappa* : **1** (1879) 20 ; **3** (1880—81) 9.
91. — *Discuţie asupra ortografiei* : Ortografia adoptată de Academie, **1** (1879) 28 ; **2** (1879—80) 403 ; Vocale obscure, **2** (1879—80) 434 ; é şi ô, **26** (1903—1904) 139 ; đ, **16** (1893—94) 141 ; **17** (1894—95) 258 ; diftongii oa şi ea, **3** (1880—81) 198 ;

- 17** (1894—95) 250; y, ph, th, qu, k și la duplicarea literelor în genere, **2** (1879—80) 426—429; **1.3** (1880—81) 177; apostrof, **3** (1880—81) 177; **î și x** **3** (1880—81) 229; **z, a,** **2** (1879—80) 407; **17** (1894—95) 256—257; s, **2** (1879—80) 431—432; sc și șt, **17** (1894—95) 187—188; **17** (1894—95) 258; **26** (1903—1904) 124; u final, **2** (1879—80) 407; **2** (1879—80) 409; **6** (1883—84) 65; **7** (1884—85) 97—100; **16** (1893—94) 195; z, đ, ț, t, șt și y, **2** (1879—80) 410; st și z, **26** (1903—1904) 147—148; x, **2** (1879—80) 431—432.
92. — *Donația Fêtu*: **10** (1887—88) 78; **11** (1888—89) 78—82, 85, 90.
93. — *Donații*: Hrisov dela Iancu Voevod Sasul, **2** (1879—80) 102; 20 documente istorice referitoare la familia Hasdeu, **3** (1880—81) 166; 2 foi de evangheliar, O fotografie după portretul Doamnei Maria soția lui Ștefan cel Mare, **3** (1880—81) 167; Diploma regelui Ioan III Sobieski, o copie oficială a acesteia și o copie oficială după prescriptul lui Ioan III Sobieski, **8** (1885—86) 78; Diploma împărătesei Ecaterina II, **12** (1889—90) 69; Portretul lui Ioan Vodă cel Cumplit, **16** (1893—94) 25; Extracte din Magnum Etymologicum Romaniae, **16** (1893—94) 198; Un autograf litografiat al lui Odobescu, **22** (1899—1900) 248; O cupă de argint, **24** (1901—1902) 82.
94. — *Evangheliarul dela Humor*: **4** (1881—82) 34—37; 60—65; 94—97.
95. — *Fondul Iulia Hasdeu*: **18** (1895—96) 163—164; **21** (1898—99) 30, 31—34, 37, 161—162; **22** (1899—1900) 31; **23** (1900—1901) 102, 160.
96. — *In comisia bibliotecii*: **1** (1879) 68, **3** (1880—81) 258—260, **5** (1882—83) 66—67.
97. — *In comisia pentru traducerile din limba elină*: **11** (1888—1889) 13.
98. — *In delegații și comisii diferite*: Mulțumește lui Densușianu pentru activitatea depusă, **1** (1879) 12; Comisia pentru studierea Gramaticii române din 1757, **1** (1879) 144; Comisia pentru studierea lucrării lui Marienescu „Serbătorile și datinele române vechi”, **2** (1879—80) 275; Comisia expoziției de bele-arte, **3** (1880—81) 161; Comisia pentru cercetarea lucrărilor „Tipografia” și „Istoria Românilor...”, **4** (1881—82) 154; Delegat să studieze un memoriu al lui Marienescu, **7** (1884—85); Comisia delegată să cerceteze manuscrisul predicilor lui Antim Ivireanul, **8** (1885—86) 158; Delegat să facă o recenzie a lucrării lui Van den Gheyn „Les populations danubiennes”, **9** (1886—87) 21; Comisia pentru cercetarea lucrărilor cu subiectul „Tierranulu romanu”, **11** (1888—89) 14; Comisia pentru redactarea adresei prin care se face cunoscut M. S. Regelui Carol I alegerea sa ca Membru Onorat, **12** (1889—90) 70; Delegat să prezinte Regelui o medalie comemorativă, **13** (1890—91) 114; Comisia premiilor anuale pe 1897, **18** (1895—96) 196; Delegat să reprezinte Academia la înmormântarea lui I. V. Socec, **19** (1896—97) 19; Delegat să examineze niște reproduceri ale lui G. M. Tătărescu, **19** (1896—97) 42; 183; Delegat să răspundă la discursul de recepție al lui I. Pușcariu, **23** (1900—1901) 52.
99. — *Însărcinări academice*: Președinte al Secției Literare, **10** (1887—88) 107, 120; **23** (1900—1901) 205, 22. Vice-președinte al Secției Literare (1885—86) 114; **13** (1890—91) 105. Secretar al Secției Literare, **1** (1879) 198. Vice-președinte al Academiei, **7** (1884—85) 133; **11** (1888—89) 108; **12** (1889—90) 134; Prezidează ședințele: **7** (1884—85) 134; **8** (1885—86) 3, 114, 127; **9** (1886—87) 191; **10**, (1887—88) 1, 6, 13—17, 24, 26, 29, 31, 65—66, 68—69, 77, 81, 89, 91, 94, 109 118—120; **11** (1888—89) 124—126; **12** (1889—90) 4—5, 7, 10—15, 25, 30, 68—69, 76, 84, 104, 108; **13** (1890—91) 1, 4—5, 7, 9—13, 17, 25—26, 28, 41, 86—87, 92, 100—102, 118, 120, 126—128, 130, 135, 141; **16** (1893—94) 270; **20** (1897—98) 152—153; **23** (1900—1901) 20; **24** (1901—1902) 242.

100. — *Lucrarea dicționarului Magnum Etymologicum Romaniae*. Dări de seamă relative la mersul lucrului : **7** (1884—85) 2, 78, 79—82, 146, 229—257; **8** (1885—86) 101—108; **9** (1886—87) 94, 110; **12** (1889—90) 28; **13** (1890—91) 28, 110; **15** (1892—93) 123; **17** (1894—95) 193; **19** (1896—97) 151, 153—155, 158, 163—164. Lecturi din Mag. Etym. Rom. „Adormu și aducă”, **8** (1885—86) 17; „alivanta, alivancă și alivencf”, **9** (1886—87) 18; verbul am ca activ și auxiliar, **9** (1886—87) 101; „An”, **9** (1886—87) 148; „Antina”, **10** (1887—88) 6; „ascultă”, **12** (1889—90) 71; „Arsenică, Codrii-Arșinilor și arsă” **13** (1890—91) 10.
101. — *Premiul Adamachi*. Discuție : **16** (1893—94) 19. In comisia pentru acordarea premiului, **22** (1899—1900) 221; **23** (1900—1901) 113; Propuneri de subiecte, **19** (1896—97) 208.
102. — *Premiul Alexandru Bodescu*. Discuție : **11** (1888—89) 70—71. In comisia pentru acordarea premiului, **20** (1897—98) 94.
103. — *Premiul Cuza*. Discuție : **9** (1886—87) 112, 198; **18** (1895—96) 167—168. In comisia pentru acordarea premiului : **8** (1887—88) 78; **12** (1889—90), 105; **17** (1894—95) 190.
104. — *Premiul Eliade-Rădulescu*. Discuție și citiri de rapoarte : **9** (1886—87) 154; **10** (1887—88) 91; **15** (1892—93) 138—139. In comisia pentru acordarea premiului : **8** (1885—86); **12** (1889—90) 105; **13** (1890—91) 100; **17** (1894—95) 190; **19** (1896—97) 192; **23** (1900—1901) 198; Propuneri de subiecte : **7** (1884—85).
105. — *Premiul Lazăr*. Discuție și citiri de rapoarte : **8** (1885—86) 144; **13** (1890—91) 90; **16** (1893—94) 242—244. In comisia pentru acordarea premiului : **9** (1886—87) 141; **11** (1888—89) 113; **12** (1889—90) 105; **13** (1890—91) 100.
106. — *Premiul Năsturel-Herescu*. Discuție și citiri de rapoarte : **7** (1884—85) 118; **8** (1885—86) 144; **16** (1893—94) 249—250. In comisia pentru acordarea premiului : **9** (1886—87) 141; **11** (1888—89) 113; **12** (1890—91) 105; **13** (1891—92) 100; **15** (1892—93) 243, 250.
107. — *Premiul Neuschotz* : **22** (1899—1900) 184.
108. — *Pentru premiarea lucrării „Tatăl nostru” a lui I. Nenițescu*, **17** (1894—95) 216—217.
109. *Pentru nepremierea lucrării : „Istoria Românilor” a lui Xenopol*, **15** (1892—93) 129—130, 132—133; lucrării „Țara noastră...” a lui Moldovanu, **17** (1894—95) 210; operei lui Pătrașcu asupra lui V. Alexandri, **17** (1894—95) 232, 233.
110. — *Propune alegeri de membri*. Români : N. Quințescu, **10** (1877) 101; străini, Diefenbach și Miklosich **2** (1879—80) 402.
111. — *Publicația Hurmuza*. hi : **6** (1883—84) 59—60; **9** (1886—87) 211—213; **22** (1899—1900) 35, 258.
112. — *Relipădirea Psaltirei lui Coresi* : **1** (1879) 101—102, 203—307; **2** (1879—80) 2—4; **5** (1882—83) 95; **11** (1888—89) 218.
113. — *Diverse* : Prezintă „Cuvente d'in Betrani” pentru premiere, **11** (1878) 9. Se respinge premiarea lucrării „Cuvente d'in Betrani” **11** (1878) 166. Relații despre cercetarea unor notițe bibliografice, **1** (1879) 14. Documentele istorice dela Ragusa, **1** (1879) 119. Situația anormală a 3 membri, **1** (1879) 119. Propunerea Societății istorice din Paris, **2** (1879—80) 6—7. Manuscrisul dela 1656, **2** (1879—80) 48. Pomelnicul M-rei Bistrița, **2** (1879—80) 50. Românii din Macedonia, **2**

(1879—80) 65. Biblioteca lui Mitică Sturza, 2 (1879—80) 88. I se premiază lucrarea „Cărțile poporane ale Românilor...”, 2 (1879—80) 363. Manuscrisele moldovene dela British Museum și Oxford, 3 (1880—81) 12. Biblioteca publică dela Geneva, 3 (1880—81) 21. Concentrarea Bibliotecii Statului, Muzeului Național și Arhivelor Statului, 3 (1880—81) 49. Legătura dintre Români și Bulgari, 3 (1880—81) 62. Aranjarea în școli a 3 copii ai răposatului Hodeș, 3 (1880—81) 228. Portretul lui Ștefan cel Mare, 4 (1881—82) 56. Răspunde lui Marian, 4 (1881—82) 132. Evanghelia ce amintește codicele dela Mohaci, 5 (1882—83) 17. Codicele voronețean, 5 (1882—83) 44. Documentele dăruite de Sturza, 5 (1882—83) 52—53. Dictionarul româno-german al D-rului Polizu, 5 (1882—83) 64. Manuscrisul cronicei lui Ureche, 5 (1882—83) 71. Expunere asupra lucrării lui Marienescu „Mitologia romană și română” 5 (1882—83) 71—73. Cererea lui Meyer dela Berlin, 5 (1882—83) 74—75. Colecția de arii populare, 6 (1883—84) 44—46. Studiarea cărților ce sunt premiate de Academie, 6 (1883—84) 77—79. Congresul pentru Antropologie, Arheologie și Preistorie, 7 (1884—85) 3. Solidaritatea Academiei față de operele publicate sub numele său, 7 (1884—85) 19. Manuscrisul poeziilor lui Văcărescu, 8 (1885—86) 3. Documentele vechi prezentate la Tribunalele, 8 (1885—86) 19. Propunerea lui I. U. Jarnik, 7 (1884—85) 72. Neprezentarea membrilor Academiei la concursurile ei, 8 (1885—86) 111. Publicarea călătoriei lui Nicolae Milescu în China, 9 (1886—87) 15. Ajutorul bănesc propus a se da lui Ispirescu, 9 (1886—87) 94. Publicarea operilor lui Obedenaru, 9 (1886—87) 111. Identificarea Vidinului cu Bononia sau Bodonia și Dium, 10 (1887—88) 6. Documentul din 18 Iulie 1668 (7176), 10 (1887—88) 20. Importanța manuscrisului 449 al Academiei, 10 (1887—88) 62—63. Tipărirea Istoriei lui Mihai Viteazul de Nicolae Bălcescu, 10 (1887—88) 148. Congresul științelor etnografice, 12 (1889—90) 17. Invitația Universității din Montpellier, 12 (1889—90) 71. Monument pentru Alexandri, 13 (1890—91) 14. Panteon, 13 (1890—91) 15. Inaugurarea statuei lui Asachi, 13 (1890—91) 17. Propunerea Secției-Literare, 13 (1890—91) 88—89. Lucrarea lui Meitani „Studie asupra Constituțiunei...” 13 (1890—91) 135—136. Lucrarea lui Dissescu, „Cursul de drept public român”, 13 (1890—91) 137. Donația Oteteleșanu, 16 (1893—94) 3—4. Lucrarea lui P. N. Papahagi „Jocuri copilărești...” 16 (1893—94) 12. Institutul din Lipsa, 17 (1894—95) 20. Busturile Alinei Stirbei și doamnei Turnescu, 17 (1894—95) 186. Ajutor lui Papahagi, 17 (1894—95) 191. Documentele istorice interne, 17 (1894—95) 198. Documentele culese de D. A. Sturza, 17 (1894—95) 240—241. Valoarea lucrărilor lui Weigand, 18 (1895—96) 15. Legatul I. Agarici, 18 (1895—96) 156—157. Istoria hieroglică a lui D. Cantemir, 18 (1895—96) 175. Serbarea dela Bacău, 19 (1896—97) 11. Ajutor lui Densușianu, 19 (1896—97) 136. Trădarea cărților bisericești vechi, 20 (1897—98) 11. Se retrage dintr'o comisie, 21 (1898—99) 41. Trecerea membrilor dintr'o secție în alta, 21 (1898—99) 130, 137. Acordarea de premii, 22 (1899—1900) 227. Istoria Bucureștilor de Ionescu-Gion, 22 (1899—1900) 234—235. Lucrarea lui Léon Lamouche „La Péninsule Balcanique” 22 (1899—1900) 172. Panegiricul lui Ștefan cel Mare, 24 (1901—1902), 8—9. Lucrarea lui Barwinski, 24 (1901—1902) 32—33. Serbarea dela Putna 26 (1904—1905) 24.

114. — Dr. C. Istrati, în ședința dela 31 Aug., 1907 anunță moartea lui B. P. Hasdeu, întâmplată la 25 August 1907 la Câmpina, 30 (1907—1908) 27. Discursul lui D. Onciul ținut la înmormântarea lui Hasdeu ca delegat al Academiei, 30 (1907—1908) 29—31.

IV. BIBLIOGRAFIE VECHE.

1. Cărți.

115. — AMIRAS (Alexandru). *Hronică anonimă a Țării Moldovii care se începe de la Domniea lui Istrati Dabița V. V. și se sfârșește cu Domniea lui Grigorie Ghica Vodă cel Bătrân. (1662—1733). Tradusă și grecește prin poronca Domnului Grigorie Ghica V. V. de biv vel Sulgerul Alecsandru Amiras, în Iași la anul 1729* Fevruarie. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, III (1847), 83—174.
— *Cronica anonimă a Țerei Moldovei care începe de la Domniea lui Istrati Dabița VV. și se sfârșește cu Domniea lui Grigorie Ghica Vodă cel Bătrân. (1662—1733). Tradusă și grecește prin poronca Domnului Grigorie Ghica VV. de biv-velul slugerul Alecsandru Amiras. În Iași la anul 1729* Fevruarie. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 97—180.
116. — [ANONIM]. *Arz-magzarū. Către prea înalta Pörtă, din partea Boierilor Principatului Moldaviei, — ce s'a datū la Anul 1822. Impărtășită de Barbu Cepeseu.* Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 465—467.
117. — AXINTI URICARUL. *A doua domnie a lui Neculai Alecsandru Mavrocordat V. V. în Moldova, de Aesintl Urlicarul, (1711—1716).* Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, II (1845), 131—192.
— *A doua Domnie a lui Neculai Alecsandru Mavrocordat V. V. în Moldova, de Aesintl Urlicarul, (1711—1716).* Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, II (1872), 119—173.
118. — BELDIMAN (Vornicul ALECU). *Eterie sau jalmicile scene prilejite în Moldavia din resvrătirile Grecilor, prin șeful lorū Alesandru Ipsilanti, venitū din Rusia la anulū 1821, de Vornicul Alecu Beldimanū.* Editată de Banul și Cavalerful Alecu Balica. Iassi 1861 (Tipografia Buciumului Romanu, strada Goliei Nr. 943). 2 f. + 143 p. + 1 pl. h. t. [portret]. (24 × 16).
119. — BELIDIMAN (Vornicul ALEXANDRU). *Tragodia sēu maī bine a ȝice jalnica Moldovei întēmplare, după resvrătirea Grecilorū 1821, de Vornicul Alexandru Beldimanu.* Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 335—433.
120. — BELDIMAN (ALECU). *Stihuri făcute în Tazlău, în vremea închiderii acolo, anulū 1824 April 20.* Ed. A. Balica, *Eterie sau jalmicile scene... de Vornicul Alecu Beldimanū, 1861, 140—143.*
121. — BELDIMAN (Vornicul A.L.). *Stihurile făcute în Tazlău în vremea închiderii mele acolo. Anul 1824, Aprilie 20!* Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 463—464.
122. — BOGDAN (IOAN). *Vechile cronicе moldovenesci până la Urechia. Texte sl'ave cu studiu, traduceri și note, de Ioan Bogdan. Cu doue facsimile. București 1891 (Litotipografia Carol Göbl, 16. Strada Doamnei, 16). XII ([—XIV] + 290 [—291] p. (26,5 × 21).*
123. — BOGDAN (IOAN). *Cronice inedite atingătoare de istoria Romînilor, adunate și publicate cu traduceri și adnotațiuni, de Ioan Bogdan. I. Letopisețul dela Bistrița, 1359—1506. II. Cronica sərbomoldovenească dela Neamț, 325—1512. III. Cronica Moldo-Polonă de Nicolae Brzeski, 1359—1566 (după textul original.). IV. Cronica Țării Moldovei și a Munteniei de Miron Costin, 1684. Cu o reproducere fotolitografică a letopisețului dela Bistrița. București 1895 (Editura librăriei Socecū & comp. 21, Calea Victoriei, 21). IX [—XI] + 204 [—205] p. + XIX pl. (24 × 19).*

124. — [BRZESKI (NICOLAE)]. *[Cronica Moldo-Polonă]* Sumariul croniciei despre Țera Moldovenescă și despre Domniile ei: în ce mod s'au descălecată dintru 'ntăi Moldovenii în Țera Moldovenescă și cine fuseseră primii lor Domni sevă Vodă în anul de la zidirea lumii 6850, iar de la Nascerea lui Christu 1352. S'au scris în anul 1566, Octombrie 28, în Iași. Ed. și trad. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 471—485. [Ed. revăzută de B. P. Hasdeu].
125. — [BRZESKI (NICOLAE)]. *Cronica Moldo-Polonă* [1359—1560]. Cronica țerei Moldovei și a Domniilor ei, cum dintru 'ntăi au venit Moldovenii în Țera Moldovenescă și cine au fost 'ntăiul lor domn său voevodă, în anul de la facerea lumii 6867, iar de la nascerea lui Hristos 1359. Iași 1566, Octombrie 28. Ed. Ioan Bogdan, *Vechile cronic moldovenesci*, 1891: 42—61 (studiu), 173—183 (text), 223—233 (trad.), 284—290 (note).
126. — BRZESKI (NICOLAE = MIKOLAJ). *Cronica Moldopolonă* de Nicolae Brzeski, 1359—1566. Ed. Ioan Bogdan, *Cronice inedite*, 1895, 105—118, 135—137 (studiu), 119—134 (text).
127. — CANTA (IOAN). *Letopisișul Țării Moldovii* de la a doua și până la a patra Domnie a lui Costantin Mavrocordat V. V., de Spatarul Ioan Canta. (1741—1769). Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, III (1847), 175—188.
— *Letopisișul Țerei Moldovei* de la a doua și până la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat V. V., de Spatarul Ioan Canta (1741—1769). Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 181—193.
128. — [CANTACUZINO (Stolnicul CONSTANTIN)]. *Fragmentu dintr'o cronică pre scurtă a Românilor*. (Ale căreia câte-va pagini de la început lipsesc). Ed. George Ioanid, *Istoria Moldo-României* I (1858), 295—376.
129. — [CANTACUZINO (STOLNICUL CONSTANTIN)]. *Fragmentu dintr'o cronică pre scurtă a Românilor*, atribuită lui Spătarul Mălescu. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 85—126.
130. — COSTIN (MIRON). *Cartea pentru descălecatul dintăi a Țării Moldovii și neamul Moldovinesc*, de Miron Costin carele a fost Logofăt Mare în Moldova. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile* I, (1852) 1—32.
— *Cartea pentru descălecatul de 'ntăi a Țerei Moldovei și nemului moldovenesc*, de Miron Costin, carele a fost Logofăt Mare în Moldova. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 1—30.
131. — COSTIN (MIRON). *Letopisișul Țării Moldovii de la Aaron Vodă de unde este părăsit de Urechi Vornicul de Țara de Glos isvodit de Miron Costin biv vel Vornic Țerii de Glos*. În anii de la zidirea lumii 7185 în oraș în Iași (1594—1662). Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 211—355.
— COSTIN (MIRON). *Letopisișul Țerei Moldovei de la Aaron Vodă, de unde este părăsit de Urechi Vornicul de țara de glos. isvodit de Miron Costin biv vel Vornic Țerei de glos*. În anii de la zidirea lumii 7185, în oraș în Iași. (1594—1662). Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 243—373.
132. — COSTIN (MIRON). *Despre poporul Moldovei și al Țerei Românesce*, de Miron Costin Mare Logofăt al Țerei Moldovei. Opisanie ziemi Moldawskiej i Multanskiej przez Miłona Costyna wielkiego logofeta ziemi Moldawskiej. Ed. și trad. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 487—524. [Trad. B. P. Hasdeu].
134. — COSTIN (MIRON), *Cronica Țării Moldovei și a Munteniei*, de Miron Costin, 1684. Ed. Ioan Bogdan, *Cronice inedite*, 1895, 141—152 (studiu), 153—177 (text), 178—204 (trad.).

135. — COSTIN (NECULAI). *Letopisișul Țării Moldovii de la Ștefan sîn Vasilie Vodă*, de unde este părăsit de Miron Costin Logofătul, de pe izvoadele lui Vasilie Dămian ce au fost 3 Logofăt, a lui Tudosie Dubău Logofătul, și altora, de Neculai Costin, carele au fost Logofăt Mare în Moldova. (1662—1711). Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, II (1845), 1—130.
- COSTIN (NICOLAE). *Letopiseșul Țerei Moldovei de la Ștefan sîn Vasile-Vodă*. De unde este părăsit de Miron Costin Logofătul de pre isvodele lui Vasile Damian sîn ce au fostu treti Logofet sîn, a lui Tudosie Dubău Logofătul și altora de Nicolae Costin carele au fostu Logofet Mare în Moldova (1662—1711). Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, II (1872), 1—117.
136. — [COSTIN (NICOLAE)]. *Pentru facerea lumii* [Descălecatul dintâi al Moldovei]. Ed. George Ioanid, *Istoria Moldo-României* I (1858), 1—90.
137. — COSTIN (NECULAI). *Cartea pentru descălecatul dintâi a Țării Moldovei și neamul moldovenesc*, de Neculai Costin Mare Logofăt în Moldova. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852), 33—91.
- COSTIN (NICOLAI). *Cartea pentru descălecatul de 'nti sîn a Țerei Moldovei și nemul moldovenesc sîn*, de Nicolai Costin, carele au fostu Logofet Mare în Moldova. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 31—84.
138. — [COSTIN (NICOLAE)]. *Letopiseșul Țării Moldovei* [1352—1594, prelucrat după Vornicul Grigore Ureche]. Ed. George Ioanid, *Istoria Moldo-României*, I (1858) 90—286.
139. — COSTIN (NECULAI). *A. Despre Ludovic Crai sîn Unguresc și Leșesc. B. Pentru Cneșia Litvii cum s'au unit cătrea Craia Leșesc sîn. C. Despre Vasile Cneșul Moscului și de alte lucruri de penpregiur*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile* I (1852) 6—9, apendics II.
- COSTIN (NECULAI). *A. Despre Ludovik, Craiul Unguresc sîn și Leșesc sîn. B. Pentru Cneșia Litvei cum s'au unit sîn cătrea Craia Leșesc sîn. C. Despre Vasile, Cneșul Moscului, și de alte lucruri de pe 'mpregtur sîn*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*. I. (1872), 380—383, apendics II.
140. — COSTIN (NECULAI). *Pentru Crijașii (Crucieri), ce neam au fostu, și de unde s'au izvodit în țara Leșesc sîn. Pe ce vreme s'au arătat acești Crijașii neprietin sîn Leșilor și când le-au trimes sîn agiutor sîn Alecsandru Vu*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile* I (1852) 10—14, apendics III.
- COSTIN (NECULAI). *Pentru Crijașii (Crucieri), ce nem sîn au fostu, și de unde s'au izvodit sîn în țara Leșesc sîn. Pe ce vreme s'au arătat sîn acești Crijașii neprieteni Leșilor sîn, și când le-au trimis sîn agiutor sîn Alecsandru Vodă*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 384—388, apendics III.
141. — COSTIN (NECULAI). *Răsboiul lui Vladislav Craiul Leșesc și Unguresc ce au avut cu Sultan Murat la Varna, și au perit Vladislav crai în răsboi sîn*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 15—16, apendics IV.
- COSTIN (NECULAI). *Răsboiul lui Vladislav, Craiul Leșesc sîn și Unguresc sîn, ce au avut cu Sultan Murat la Varna, și au perit sîn Vladislav Crai în răsboi sîn*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 389—390, apendics IV.
142. — COSTIN (NECULAI). *Răsboiul lui Ștefan Vodă cu Albreht Craiul Leșesc*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 17—25, apendics V.

- COSTIN (NECULAI). *Răsboiul lui Ștefan Vodă cu Albrecht, Craiul Leșescău*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 391—399, apendice V.
143. — COSTIN (NECULAI). *Despre obiceiul Leșilor când facă Crai nou*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 26—29, apendice VI.
- COSTIN (NECULAI). *Despre obiceiul Leșilor când facă Crai nou*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 400—403, apendice VI.
144. — COSTIN (NECULAI). *De lucrurile țerii Ungurești și cum au cuprins Turcii țera Ungurească*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 40—54, apendice VIII.
- COSTIN (NECULAI). *De lucrurile țerei Ungurești, și cum au cuprins Turcii țera Ungurească*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 414—427, apendice VIII.
145. — COSTIN (NECULAI). A. Domnia lui Despot Vodă. B. Domnia lui Ștefan Tomșa. C. A doua Domnie a lui Alecsandru Vodă Lăpușneanul. D. Domnia lui Bogdan Vodă, fiul lui Alecsandru Vodă Lăpușneanul. E. Pentru Țera și stăpânirea Astrahanului. F. Domnia lui Ioan Vodă. G. Domnia lui Pătru Vodă Șchiopul în anul 7081. H. Domnia Iancului Vodă ce-i zice Sasul. I. A Doua Domnie a lui Pătru Vodă Șchiopul. J. Domnia lui Aaron Vodă cel cumplit. K. Domnia lui Răzvan Vodă. L. Domnia lui Irimia Vodă Movilă. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 59—126, apendice X.
- COSTIN (NECULAI). A. Domnia lui Despot Vodă. B. Domnia lui Ștefan Tomșa. C. A doua Domnie a lui Alecsandru Vodă Lăpușneanul. D. Domnia lui Bogdan Vodă, fiul lui Alecsandru Vodă Lăpușneanul. E. Pentru țera și stăpânirea Astrahanului. F. Domnia lui Ioan Vodă. G. Domnia lui Petru Vodă Șchiopul, în anul 7081. H. Domnia Iancului Vodă, ce-i zice Sasul. I. A Doua Domnie a lui Petru Vodă Șchiopul. J. Domnia lui Aron Vodă cel cumplit. K. Domnia lui Răzvan Vodă. L. Domnia lui Irimia Vodă Movilă. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872) 432—496, apendice X.
146. — COSTIN (NICOLAE). *Tractaturile prin cari s'au închinat țera, de către Bogdanul VV Domn al Moldaviei, împărățind Sultan Baiazet II*. Copia Vorn. Al. Bel-diman. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 450—462.
147. — *Cronica Anonimă. [1359—1504]. Сказаніе краткѣе о молдавскыхъ государехъ, отъ коихъ началъ молдавская земля. — Повѣствованіе въ свѣдѣніи о дѣлахъ Молдовы венески, де când s'au început țera Moldovenescă. [din Voskresenskaja l'etopis]*. Ed. Ioan Bogdan, *Vechile cronice moldovenesci*, 1891: 62—68 (studiu), 185—189 (text), 235—239 (trad.).
148. — *Cronica și analele putnene. [1359—1525]*. Ed. Ioan Bogdan, *Vechile cronice moldovenesci*, 1891, 23—42 (studiu), 143—148 (text), 193—198 (trad.), 243—267 (note.)
149. — *Cronica serbomoldovenească dela Neamț, 325—1512*. Ed. Ioan Bogdan, *Cronice inedite*, 1895, 81—90 (studiu), 91—96 (text), 96—102 (trad.).
150. — DOSOFTEIU MITROPOLITUL. *Verșuri pentru prea luminații și slăvitu-pomeniții Domni, de Dosofteiu Mitropolitul*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 526—529.
151. — EFFIMIE. — *Cronica lui Estimie. [1512—1553]*. Ed. Ioan Bogdan, *Vechile cronice moldovenesci*, 1891, 90—103 (studiu), 162—171 (text), 212—222 (trad.), 280—283 (note.).

152. — EVSTRATIE LOGOFĂTUL - SIMION DASCALUL ȘI MISAIL CĂLUGĂRUL. *A. Pentru ijderea Moldovenilor, și cum au bătut și au izgonit pre Tătari de pe aceste locuri. B. Pentru descălecarea Maramorșului. C. Pentru descălecarea Țerii Moldovei de al doile rând, în ce chip și cum s'au așezat.* Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 3—5, apendics I.
- EVSTRATIE (LOGOFĂTUL) - SIMION DASCALUL ȘI MISAIL CĂLUGĂRUL. *A. Pentru ijderea Moldovenilor, și cum au bătut și au izgonit pre Tătari de pe aceste, locuri. B. Pentru descălecarea Maromorușului. C. Pentru descălecarea țerei Moldovei de alu-doile rând, în ce chip și cum s'au așezat.* Ed. M. Kogălniceanu *Cronicele Romaniei*, I (1872), 377—379, apendics I.
153. — FOTINO (D.). *Note.* Ed. George Ioanid, *Istoria Moldo-Romăniei*, I (1858), 287—294.
154. — GHEORGACHI LOGOFĂTUL. *Condică ce are întru sine obiceiuri vechi și noue a prea Înălțatilor Domni care s'au făcut din poronca Prea înălțatului, luminatului și iubitorului de Hristos Domnului meu și oblăduitorului a toată Moldavia Ion Grigorie Ioan V. V., care s'au alcătuit și s'au scris de mine prea plecată slugă Gheorgachi al dôle Logofăt aici în orașul Iașului, la anii 1762 noemvrie 5.* Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, III, (1847), 287—328.
- GHEORGACHI LOGOFĂTUL. *Condica ce are întru sine obiceiuri vechi și noi a Prea Înălțatilor Domni care s'au făcut din poronca Prea înălțatului, luminatului și iubitorului de Hristos Domnului meu și oblăduitorului a totă Moldova, Io Grigorie Ión V. V. Care s'au alcătuit și s'au scris de mine prea plecată slugă Gheorgachi, alu duoilea Logofăt, aici în orașul Iașului, la anii 1762 Noemvrie 5.* Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 297—333.
155. — [GRECEANU (RADU)]. *Istoria vieței luminatului și prea creștinului Domnului Țerrei Românești Io Costantin B. Basarabă Voevod, de când Dumnezeu cu domnia l-au încoronat; pentru vremile și întâmplările ce în pământul acesta în zilele lui s'au întâmplat* [1688—1699]. Ed. George Ioanid, *Istoria Țerrei Românești* II (1859) 166—278.
156. — IOANID (GEORGE). *Istoria Moldo-Romăniei.* Arătind neamurile de care s'au locuit aceste pământuri după răspândirea fiilor lui Noe; origina Moldo-Românilor, și mai multe resboaie ale domnilor Moldovei cu deosebite nații, până la anulul lunei 7103 (1595 de la Hristos), cu un fragment istoric comprinzător de: Descălecarea acestor țării de Traian. — Colonizarea lor cu Romanii. — Observații de unde Românii s'au numit *Vlahi*, și cum s'a dat acest nume. (Manuscrise vechi pe limba română, găsite în St.-le monastiri Cozia și Serbănești. [Vol. I]. București 1858 (Libraru-editoru George Ioanid). 2 f. + IV + 387 p. (*22 × 13,5).
157. — IOANID (GEORGE). *Istoria Țerrei Românești.* Incepând de la descălecătorea Românilor la Turnul Severinului; și de supunerea lor sub *Radul Negru*, după trecerea lui din Ardeal aici în țară până la anulul 7236 (1728 după Hristos). (Manuscris vechi găsit în orașul Chișinev de Ierodiaconul Daniil, când se afla acolo în surglună cu repozatul întru fericire Mitropolitul Grigorie). Vol II. București 1859 (Librariu-Editoru George Ioanid). 2 f. + VI + 359 p. (*22 × 13,5).
158. — IOANID (GEORGE), *O vorbă către lectori.* [în] *Istoria Moldo-Romăniei* I (1858), I—III.
159. — [IOANID (GEORGE)]. *Către cetitori* [în] „*Istoria Țerrei Românești*”, II (1859) [f. 2 r.⁰].

160. — KOGĂLNICEANU (ENACHE). *Letopisișul Domnilor Moldovii* de la Domniea întâiu și până la a patra Domnie a lui Costantin Mavrocordat V. V. Scris în Țari-grad de **Enachi Kogălniceanu** biv vataf de aprozi. (1733—1774). Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, III (1847), 189—286.

— KOGĂLNICEANU (ENACHI). *Letopiseșul Țerei Moldovei* de la Domniea ânteiu și până la a patra Domnie a lui Constantin Mavrocordat V. V. Scris în Țari-grad de **Enachi Kogălniceanu** biv vataf de aprozi (1733—1774). Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 195—274.

161. — KOGĂLNICEANU (ENACHI). *Stihuri asupra Domnului Grigorie Ghica Voevodă al Țerei Moldovei*, de **Enachi Kogălniceanu**. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 275—280.

162. — KOGĂLNICEANU (ENACHI). *Stihuri asupra peirei lui Monolaki Bogdan vel Vornic, și a lui Ion Cuza biv vel Spătar, carii cu urgie împărătesc și de sabie domnescă s'au sêvârșit în domniea Măriei Sêle Constantin Dimitru Moruz V. V. în anul 1778 Augustu 18*, de **Enachi Kogălniceanu**. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 281—295.

163. — KOGĂLNICEANU (M.). *Letopisiștile Țării Moldovii* publicate pentru întâiaș dată de M. Kogălniceanu.

Tom. I. Noțiifi biografice a Cronicarilor de M. Kogălniceanu [IX—XXIV]. Cu-vânt introductiv la Istoria Națională de M. Kogălniceanu (XXV—XXXVIII). Carte pentru descălecatul dintăi a Moldovei de Miron Costin [1—32]. Carte pentru descălecatul dintăi a Moldovei de Neculai Costin [33—91]. Domnii Moldovii și vieța lor de Vornicul Grigori Urechi (1354—1594) [93—209]. Letopisișul Logofătului Miron Costin (1594—1662) [211—355]. Apendicse [1—126].

Tom. II. Letopisișul Logofătului Neculai Costin (1662—1711) [1—130]. Domniea a doua a lui Neculai Mavrocordat V. V. de Acsinte Uricarul (1711—1716) [131—192]. Letopisișul Vornicului Ioan Neculce (1662—1743) [193—404].

Tom. III. Letopisișul lui Neculai Mustea (1662—1729) [5—82]. Cronică anonimă tradusă de Sulgerul Alecsandru Amiras (1662—1733) [83—174]. Letopisișul Spatarului Ioan Canta (1741—1769) [175—188]. Letopisișul lui Enachi Kogălniceanu (1733—1774) [189—286]. Obiceiurile Curții Moldovii de Gheorgachi v[torii] Logofăt [287—328].

Îașil 1852—1845—1846 (La toate librăriile. La Cantora Foaiel sâtești). 2 f. + XXXVIII p. + 1 f. 355 + 126 p. + IV p. 2 f. + 464 p. + 2 f. 328 p. + 3 f. (26,5 × 21,5) [Tom. I s'a tipărit la Cantora Foiei Sâtești și Institutul Albinei Românești, iar apendicele la Tipografia Buciumului Român].

164. — KOGĂLNICEANU (M.). *Cronicele Romaniei sêu Letopisiștele Moldaviei și Valahiei*. A doua edițiune reveđută, îndestrată cu note, biografii și facts'mile, cuprinđându mai multe cronic nepublicate încă; și, ca adaos: Tablele istorice ale Romă-niei de la 1766 până la 11 Februarie 1866. De **Michail Kogălniceanu**.

Tomu 10. Prefația [Prefația. La a doua edițiune, V—XXII. Prefația. La ântela edițiune, XXIII—XXIX]. Cuvântu introductiv la Istoria Națională. — De **Michail Kogălniceanu**, [XXXI—XLIII]. Carte pentru descălecatul d'ânteiu al Moldovei. — De **Miron Costin** [1—30]. Carte pentru descălecatul d'ânteiu al Moldovei. — De **Nicolai Costin** [31—84]. Fragmentul Cronicel atribuită lui **Nicolai Milescu** (85—126: [recte **Constantin Cantacuzino Stolic**]. Domnii Moldovei (1354—1594). — De **Vornicul Grigori Urechi** [127—242]. Letopiseșul Moldovei (1594—1662). — De **Logofătul Miron Costin** [243—373]. Apendicse [375—496]. **Tomu 110.** Letopiseșul Moldovei (1662—1711) de **Logofătul Nicolae Costin** ([1—117]. A doua Domnie a lui Nicolae a Mavrocordat în Moldova (1711—1716) de

Acsinti Uricarul [119—173]. *Letopiseșul Moldovei* (1662—1743) de *Ion Neculce* Voruic de țera de sus [175—421].

Tomu III. Prefață [I—IV]. *Letopiseșul Moldaviei* (1662—1729) atribuit lui *Nicolae Muste* [1—95]. *Cronica anonimă a Moldovei* (1662—1733) tradusă în grecește de *A. Amiras* [97—180]. *Letopiseșul Moldovei* (1741—1769) de *Spatarul Ion Canta* [181—193]. *Letopiseșul Moldovei* (1733—1774) de *Enachi Kogălniceanu* [195—274]. *Stihuri asupra tăierii Domnului Grigori Ghica Vv. al Moldovei*, de *Enachi Kogălniceanu* [275—280]. *Stihuri asupra peirei boțerilor Moldovei Bogdan și Cuza*, de *Enachi Kogălniceanu* [281—295]. *Condica obiceiurilor vechi și noi* (Ceremonialul curței) ale Domnilor Moldovei, de *Gheorgachi* al doilea Logofăt, 1762 [297—333]. *Tragodia sâu Eteria Grecilor din 1821*, de *Vornicul Alexandru Beldiman* [335—433]. *Tractaturile înclălate de către Bogdan Vv. al Moldovei cu Sultan Baiazet II de logofătul Nicolai Costin* [450—462]. *Apendice* [469—529]. *București 1872—1872—1874* (Imprimeria Națională, C. N. Rădulescu, strada Academiei 24). XLIII + 501. 2 f. + 425. 2 f. + IV + 535 p. (25 × 17). [Tabelele promise nu s'au dat].

105. — KOGĂLNICEANU (M.). *Prefață* [în] *Letopisișile*, I (1852) I—VII.

— KOGĂLNICEANU (M.). *Prefația*. La întâia edițiune. Ed. M. Kogălniceanu. *Cronicele Romaniei*, I (1872), XXIII—XXIX.

106. — KOGĂLNICEANU (M.). *Prefația*. La a doua edițiune. Ed. M. Kogălniceanu. *Cronicele Romaniei*, I (1872), V—XXII.

106 bis. — KOGĂLNICEANU (M.). [Prefață]. *Cronicele Romaniei*, III (1874) I—IV.

107. — KOGĂLNICEANU (M.). *Cuvânt introductiv la cursul de Istoria Națională. Rostit în 24 Noemvri 1843 în Academia Mihaileană*. Putând sluji de introducere și la *Cronicele Moldaviei. Letopisișile* I (1852) XXV—XXXVIII.

— KOGĂLNICEANU (M.). *Cuvântu introductiv la cursul de istoria națională rostit în 24 Noemvrie 1843 în Academia Mihailenă*. Putendă servi de introducere la *Cronicele Romaniei*. Ed. M. Kogălniceanu. *Cronicele Romaniei*, I (1872), XXXI—XLIII.

108. — KOGĂLNICEANU (M.). *Manuscriptele ce s'au întrebuișat la tomul I*. [în] *Letopisișile* I, (1852) [foaie între p. XIV—XV].

109. — KOGĂLNICEANU (M.). *Manuscriptele ce s'au întrebuișat la Tomul II*: *Neculai Costin și Acsinti Uricarul*. Ioan Neculce. *Letopisișile*, II (1845), [465—466].

170. — KOGĂLNICEANU (M.). *Manuscriptele ce s'au întrebuișat la tomul III*. *Neculai Muste. Cronica anonimă* [A. Amiras]. Ioan Canta. *Enachi Kogălniceanu. Gheorgachi v[tor]* Logofăt. *Letopisișile*, III, (1847), [329—330].

171. — KOGĂLNICEANU (M.). *Notiție biografice a cronicarilor Moldaviei*. [în] *Letopisișile*, (1852) IX—XXIV.

172. — *Letopiseșul dela Bistrita, 1359—1506*. Ed. Ioan Bogdan. *Cronice inedite*, 1895, 3—34 (studiu), 34—48 (text), 49—63 (trad.), 64—78 (note), I—XIX (facs.).

173. — [LUDESCU (STOIOA)]. *Istoria Țerrei Românești*. De când au descălecat pravoslavnicii creștinii. [1290—1688]. Ed. George Ioanid. *Istoria Țerrei Romanesti*, II (1859), 1—165.

174. — MACARIE. *Cronica lui Macarie*. [1504—1542]. Ed. Ioan Bogdan. *Vechile cronic moldovenesti*, 1891, 69—89 (studiu), 149—162 (text), 198—212 (trad.), 268—279 (note).

175. — **MUSTE (NECULAI)**. *Letopisișul Țării Moldovii de la Domniea lui Istrati Dabija V. V. până la a treia Domnie a lui Mihai Racoviță V. V., atribuat lui Neculai Muste*, dieac stari de Divan. (1662—1729). Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, III (1847), 5—82.
- **MUSTE (NICOLAE)**. *Letopiseșul Țerei Moldovei de la Domniea lui Istrati Dabija V. V. până la o treia Domnie a lui Mihai Racoviță V. V. atribuit lui Nicolai Muste* dieacă stare de Divan (1662—1729). Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 1—73.
176. — **MUSTE (NICOLAE)**. *Variantă la Cronica atribuită lui Nicolai Muste*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874), 75—95.
177. — **NECULCE (IOAN)**. *Letopisișul Țării Moldovii de la Dabija V. V. până la Domniea lui Ion Mavrocordat V. V.* (1662—1743). Cuprinzând și *O samă de cuvinte* (anecdote) pentru Domni și pentru țară ce nu se află în letopisișele Costineștilor, de Ioan Neculee, biv vel Vornic de Țara de Sus. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, II (1845), 193—464.
- **NECULCE (IOAN)**. *Letopiseșulu Țerei Moldovei de la Dabija V. V. până la Domnia lui Ion Mavrocordat V. V.* (1662—1743). Curpinzând o sémă de cuvinte pentru Domn și pentru țară ce nu se află în letopiseșele Costinescilor. De Ion Neculee biv vel Vornic de Țara de Sus. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, II (1872), 175—421.
178. — **[POPESCU (RADU)]**. *Cellea ce au scrisu chir Rafailu monahulu carele pre nume mirenescu l'au chieamat Radulu Popesculu B. velu Vornicu* [1700—1728]. Ed. George Ioanid, *Istoria Țerrei Romanesci*, II (1859), 278—399.
179. — **SIMEON (DASCALUL)**. *Povestea și tocmeala altor țeri ce sânt penprejur, cum nu se cade să nu pomenim, fiindu-ne vecine de aproape*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852) 30—39, apendics VII.
- **SIMEON (DASCALUL)**. *Povestea și tocmeala altor țeri ce suntu pe 'mprejură cum nu se cade, se nu pomenim fiindu-ne vecine de-aprope*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 404—413, apendics VII.
180. — **SIMEON DASCALUL**. *Pentru Despot Vodă, de unde s'au iiderit și în ce chip 'și-au scos nume de Domnie*. Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I, (1852) 55—59, apendics IX.
- **SIMEON (DASCALUL)**. *Pentru Despotu Vodă, de unde s'au iiderit și în ce chipu 'și-au scos nume de Domnie*. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 428—431, apendics IX.
181. — **Сказаніе въ кратцѣ о молдавскихъ государехъ** — *Povestire în scurtu despre Domni moldovenesci* : A. Cronica și analele putnene. B. Cronica lui Macarie. C. Cronica lui Eftimie. Ed. Ioan Bogdan, *Vechile cronice moldovenesci*, 1891, 143—283.
182. — **[TAUTU (I.)]**. *Jurnalul mergirei boțcriloru Deputați în Țarigradū* [1822]. Ed. A. Balica, *Elerie sau jalcnicile scene...* de Vornicul Alecu Beldimanu, 1861, 122—130.
183. — **[TAUTU (I.)]**. *Jurnalul mergerii boțcriloru Deputați în Țarigradū* [1822 copia Vorn. Al. Beldiman]. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 435—449.
184. — **URECHI (GRIGORIE)**. *Domniul Țării Moldovii și vieașa lor, de Grigorie Urechi Vornic Mare în Moldova*, Ed. M. Kogălniceanu, *Letopisișile*, I (1852), 93—209.

- URECHE (VORNICUL GRIGORE). *Domnii Țerei Moldovei și viața lor*, de Grigore Ureche Vornic Mare în Moldova. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, I (1872), 127—242.
185. — VOGORIDE, *Tălmăcirea Caimelii lui Vogoride ce scrie la Silistra*. Devlet Efendi. Ed. A. Balica, *Eterie sau jălnicile scene...* de Vornicul Alecu Beldimanu, 1861, 121—122.
186. — VOGORIDI (STEFANACHI). *Tălmăcirea caimelei lui Vogoridi ce scria la Silistra*. Devlet-Efendi [de Vornicul Al. Beldiman]. Ed. M. Kogălniceanu, *Cronicele Romaniei*, III (1874) 434—435.

2. Periodice.

- „Aghiuță = *Achiuță*. Foiă umoristică, satirică și critică. Directore și proprietari: Bogdan Petriceicu-Hâjdeu. Gerante răspunzători: Georgie Ionescu. Administrator: D. Sache Piscupesco. Anul I [—II] Nr. 1, Noembrie 3 [—27, Mai 17]. București 1863 [—1864]. [Tipografia Cesar Bolliac, Strada Scaune Nr. 40: dela a. II, Nr. 22, strada Polonă, Nr. 40]. 194 p. (30 × 22,5). [Schimbări de titluri: Dela Nr. 2 titlul este ortografiat *Aghiuță*. Nr. 13—22 „Directore fără speranță de a fi ministru și proprietari fără frică de legea rurală Bogdanu Petriceicu-Hâjdeu” Nr. 23—27 „Directore și proprietari B. P. Hâjdeu”. Scris pe două coloane. Paginarea ambelor volume în continuare: Dela 33—40, paginarea este sărită, însă dublează p. 40—48, deaceia am dat paginarea în continuare indicând pe cea greșită în paranteze [33—40]. Apărea săptămânal
- „Arhiva Genealogică” = *Arhiva Genealogică*. Apare odată pe lună [an. II: „Publicațiune trimestrială”]. Anul I (1912) [—II (1913)]. 208 + 276 p. (24 × 16,5). Pentru tot ce privește redacția și administrația a se adresa d-lui Sever de Zotta, Iași Aleea Principesa Maria (an. I. Nr. 4—8, Davideni-Bucovina; I 9—12—II, Iași, str. Cuza Vodă 12). Tipografii: an. I Nr. 1, Iași, N. V. Ștefăniu et Co Nr. 2—3, 9—10 și urm. Iași „Dacia” P. & D. Iliescu, Nr. 4—8. Societatea tipografică Prelucvineană în Cernăuți. Nu cunosc dacă a apărut *indicele alfabetic al numelor patronomice* promis în vol. II, p. 276. Ultima fasc. a apărut în 1914

a) Studii și note.

187. — [ANONIM]. *Despre Genealogia Cantacuzinilor* „Arhiva Genealogică” I (1912) 97—101.
188. — [ANONIM]. *Note cu privire la „Pomelnicul Cantacuzineștilor”* I (1912) 163—166.
189. — BOURDON. *Căfelul târcat*. Roman în două tomuri. „Aghiuță”, II (1864), 105—107. [Prelucrare de Hasdeu].
190. — DAN (DIMITRIE), *Un manuscript slavon scris în 20 Mai 1650 în satul Bârnova din Moldova* „Arhiva Genealogică” II (1913) 31—38.
191. — DAN (DIMITRIE), *Inscripția de pe piatra mormântală a Silionestilor din mănăstirea Sucevița* „Arhiva Genealogică” II (1913) 68—69.
192. — DUNGERN (OTTO BARON), *Strămoșii greci, bulgari, sârbi și albanezi ai A. S. R. Principelui Carol al României*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 53—58.
193. — DUNGERN (OTTO BARON), *Inrudirile Principelui Vilhelm de Wied*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 181—186.

194. — GANE (CONSTANTIN ST.), *Atanase Gani* „Arhiva Genealogică” I (1912) 41—45.
195. — GANE (C.), *Identitatea Mariei Iordachi Ruset*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 107—114.
196. — GHIBĂNESCU (GH.), *Spița neamului Cuza* „Arhiva Genealogică” I (1912) 3—4.
197. — GHIBĂNESCU (GH.), *Pomelnicul Cantacuzinestilor* „Arhiva Genealogică” I (1912) 39—41.
198. — GHIBĂNESCU (GH.), *Boerii călătâniți sub Ioan Sandu Sturza Vodă* „Arhiva Genealogică” I (1912) 74—79, 101—107, 106—171.
199. — GHIBĂNESCU (GH.), *Două anaforale* [1815, 1816]. „Arhiva Genealogică” I (1912). 177—182.
200. — GHIBĂNESCU (GH.), *Un izvod genealogic al răzășilor din Silișteni, înrudiți cu Cantemireștii*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 76—79.
201. — [GHIBĂNESCU (GH.)]. *Din arhivele Chișinăului* „Arhiva Genealogică” II (1913) 123—127.
202. — [GHIBĂNESCU (GH.)]. *O spiță și o pisanie* [Neamul Paladi Vornicul], „Arhiva Genealogică” II (1913) 245—252.
203. — [HASDEU (B. P.)], *[Imaginea zilei în caricatură :]*
 — *O comedie în doe acte*. „Aghiută”, I (1863), 8. [[Caricaturi în peniță].
 — [Două caricaturi în peniță relative la publicațiile : „Reforma”, „Românul” și „Independența”]. „Aghiută”, I (1863), 16.
 — [Două caricaturi în peniță. Una ridiculizează deputații moldoveni și munteni ; cealaltă consiliul superior de instrucție publică.]. „Aghiută”, I (1863), 24.
 — [Două caricaturi în peniță ridiculizând sosirea fetei unui zaraf din Viena și efectul cuvintelor lui Napoeon asupra neorânduilelor din România] „Aghiută”, I (1863), 32.
 — [Două caricaturi în peniță în legătură cu dezbaterile din Cameră pentru introducerea votului universal]. „Aghiută”, I (1863), [40].
 — [Două caricaturi în peniță, ridiculizând răspunsul Camerei la Mesajul Tronului]. „Aghiută”, I (1863), 48.
 — *Mode pentru Opera. Străjerii sătescl*. „Aghiută”, I (1863), 56. [Două caricaturi în peniță].
 — *Cestiunea congresului. Din „Norma” ca effect fisic*. „Aghiută”, I (1864) 72. [Două caricaturi în peniță].
 — *Plimbarea la Șosse. Scene parlamentarie*. „Aghiută”, II (1864), 80. (Două caricaturi în peniță).
 — *Coalițiunea. Letcuța*. „Aghiută”, II (1864), 88. [Două caricaturi în peniță].
 — [Trei caricaturi în peniță, în legătură cu garda națională.]. „Aghiută”, II (1864), 104.
 — [Trei caricaturi în peniță în legătură cu : balurile mascate și D. Rosetti.]. „Aghiută”, II (1864), 112.
 — *Din fabulele lui Esop*. „Aghiută”, II (1864), 120. [Caricaturi în peniță].
 — *2 periode din viața D-lui Grigorie Heliade*. „Aghiută”, II (1864), 128. [Caricaturi în peniță].
204. — [HASDEU (B. P.)]. *Almaznachiada*. „Aghiută”, I (1863), 63. [Trei extrase din : „Almanach de la littérature et des beaux-arts”, „Almanach lunatique pour 1864”, și „Almanach du Charivari pour 1864”].

205. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Levassor și D. Rossett*. „Aghiuță”, I (1863), 1—2.
206. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *D. Rossetti e temut și iubit*. „Aghiuță”, I (1863), 2.
207. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Coalitiunea. Un Misteriu politic în câte-va scene*. „Aghiuță”, I (1863), 3—5.
208. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Ce-va despre Vineri*. „Aghiuță”, I (1863), 5—6. [Se ocupă de : „Independința”, „Reforma”, „Convențiunea” și „Românul”, apărute toate într-o Vineri].
209. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Tâte-vrutele*. „Aghiuță”, I (1863), 6—7. [Se ocupă de : cursul de Epoptică al D. Vaillant ; articole din „Nichipercea, Românul ; ciocoism ; Telebi Iacovache, Unchiul lui Rosetti ; colaboratorii lui Rosetti la ziarul Românul și de o poezie apărută în „Convențiunea”].
210. — HASDEU. (B. P.). [Răspuns la o învinuire adusă de ziarul „Nichipercea”] „Aghiuță” I (1863), 9.
211. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Cronica adunării nelegătore*. „Aghiuță”, I (1863), 9—11.
212. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O) = Un grieriu din salonul consiliului superior. *Consiliul superior poreclit în glumă „de Instrucțiune publică”*. „Aghiuță”, I (1863), 11 — 12.
213. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Liniscesce-te Buncule !* „Aghiuță”, I (1863), 12—13.
214. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Crucea și icusarul ; se demonstrează sociala neputință de a se constata legea unui repositat* „Aghiuță”, I (1863), 13—14 ; 29—30 ; 45—46.
215. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Tâte-vrutele*. „Aghiuță”, I (1863), 14—15. [Se ocupă de : redactorul „Independenței” Pantazi Ghica ; de C. A. Rosetti ; de „Românul” și „Buciumul” și de sângele amestecat al familiilor noastre boeresti.].
216. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *O curiozitate botanică*. „Aghiuță”, I (1863), 17—19.
217. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Urmarea ne-legiurilor Camerei*. „Aghiuță”, I (1863), 19—20.
218. — [HASDEU (B. P.)] = Un grieriu din Batistea. *Ce-va despre ministeriul de finanțe*. „Aghiuță”, I (1863), 20—21.
219. — [HASDEU (B. P.)] = Ghimpescu. *Lupi, Oile și Câinii*. „Aghiuță”, I (1863), 21—23. [Versuri].
220. — [HASDEU] ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Tâte-vrutele*. „Aghiuță”, I (1863), 23. [Se ocupă de : suma acordată de Ministerul Instrucțiunii lui T. L. Maiorescu, pentru vizitarea școalelor din Germania ; firme și de intrigi bucureștene.].
221. — HASDEU (B. P.). [Articol în legătură cu împlinirea unei luni, dela apariția ziarului]. „Aghiuță”, I (1863), 25.

222. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Volul universale*. O scenă obscenă. „Aghiuță” I (1863), 26—27. [Teatru].
223. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *D. Panu în Bucuresci*. „Aghiuță”, I (1863) 28—29.
224. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Ris- p'Unsul*, proiectatū din partea Adu-nării, legi-uitătore la Mesagiulū Tronului. „Aghiuță”, I (1863), 30—31.
225. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Bibliografia*. „Aghiuță”, I (1863), [33]. [Relativ la trei părerī deosebite asupra personalității lui Hasdeu].
226. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Camera și Gazeta de Transilvania*. „Aghiuță” I (1863), [34—35].
227. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). „*Resboiul germano danese*”. „Aghiuță”, I (1863), [35—36]. [Traducerea unui articol din „The Punch”].
228. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Bulletinul Amoriului*, „Aghiuță”, I (1863), [37—38]. [Se ocupă de „Gazeta Tribunalului” redactată de Aristide Pascal].
229. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Tăle-vrutele*. „Aghiuță”, I (1863), [38—39]. [Se ocupă de publicațiile : „Tintamare”, „Reforma”, „Românul”, „Nichipercea” și „Monitorulū Comunelor”].
230. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). [O listă de noi abonați din Brăila pentru ziarul „Achiuță”]. Aghiuță”, I (1863), [39].
231. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Din Propertius*. „Aghiuță”, I (1863), [39]. [Versuri].
232. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Cum se facū descoperirile*, „Aghiuță”, I (1863), 41—43.
233. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Politica esteriordă*. „Aghiuță”, I (1863), 43—44. [Reproduce din „The London Charivari” două parodii în legătură cu eveni-mentele politice europene].
234. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Un poet de la Ploesti*. „Aghiuță”, I (1863), 40—47.
235. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Scumpilor lectori !*, „Aghiuță”, I (1863), 49. [Scrisoare către abonați, prin care îi roagă să-și plătească abonamentele].
236. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Constringerea corporale*. O istoriă de tot nouă desi de mult cunoscută. „Aghiuță”, I (1863), 49—51. [Teatru].
237. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Cercularea d-lui, D'a-vita către toți medicii din România*. „Aghiuță”, I (1863), 51—52.
238. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Ceva despre ministeriul de resboiu*. „Aghiuță”, I (1863), 54.
239. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *O doleanță asupra sănătății d-lui Rosetti*. „Aghiuță”, I (1863), 54—55.
240. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEIC]O). *Neviolabilitatea domiciliului și asigurarea libertății personale*. „Aghiuță”, I (1863), 57—58. [Teatru].

241. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *D. Aricescu-umorist ! „Aghiuță”*, I. (1863), 61.
242. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Tâte vrutele. „Aghiuță”* I (1863), 61—63. [Despre : discursul în Cameră al lui Boerescu relativ la neviolabilitatea domiciliului ; numele fetei unui patriot bucureștean ; jocul de cuvinte făcut de Hippolyte Briollet ; mutarea lui Maiorescu din postul de director al Gimnaziului din Iași ; relațiile dintre Caragiale și M. Ilo ; legarea unor cărți ale Camerei].
243. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Zinca „Aghiuță”*, I (1863), 63. [Versuri].
244. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Caarnavulul. Monastirile grecesci înainte și în urma votului Camerei de la 13 Decembre. „Aghiuță”*, I (1863), 64. [Două caricaturi în peniță].
245. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Modeluri de felicitări cu anul nou. „Aghiuță”*, I (1864), 65—66.
246. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Protecția legii rurale la Chinez. „Aghiuță”*, I (1864), 66—68.
247. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Apocalipsul Calmatei : „Aghiuță”*, I (1864), 68—70.
248. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Tâte vrutele. „Aghiuță”*, I (1864) 70—71. [Despre : pagina întâia din „Amicul Fam'liei” ; cuvinte pronunțate în cameră de principele Dimitrie Ghica ; mutarea Curței de Casație la Iași ; boala lui Rosetti].
249. — [HASDEU (B. P.)] = Μπερλίχωνω *București. Stilul cu două fețe. Aghiuță*, II (1864), 73—74.
250. — [HASDEU (B. P.)] = Radu Pițigoi, *Să vezi cine sum eu ! „Aghiuță”*, II (1864), 74—75.
251. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Studiul Financiale. Corespundența particulară a „Românului”. Anunțuri. „Aghiuță”*, II (1864), 75—76.
252. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Cela ce-mi place. „Aghiuță”*, II (1864), 76—77.
253. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Cum m'am însurat eu. (Nuvela de modă). „Aghiuță”*, II (1864), 77—79. [Extras din „Umoristul”].
254. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Satisfacțiunile. „Aghiuță”*, II (1864), 79.
255. — [HASDE]U ([BOGDA]N [PETRICEI]O). *Elogiul castrațiunii „Aghiuță”*, II (1864) 79. [Versuri].
256. — [HASDEU (B. P.)]. — *Anchete. Un vis. „Aghiuță”*, II (1864), 81—82. [Versuri].
257. — [HASDEU (B. P.)]. *Ce-va despre ornice „Aghiuță”*, II (1864), 82.
258. — [HASDEU (B. P.)]. *D. Rosetti și Poloni. „Aghiuță”*, II (1864), 83.
259. — [HASDEU (B. P.)]. *Epitaful d-lui Oteteleşanu. „Aghiuță”*, II (1864), 83. [Versuri].
260. — [HASDEU (B. P.)]. *Un agă turubagi. „Aghiuță”*, II (1864), 83—84.
261. — [HASDEU (B. P.)]. *Cilibi-Moise. „Aghiuță”*, II (1864) 84.

262. — [HASDEU (B. P.)]. *Ma! iată unul!* „Aghiuță”, II (1864), 85.
263. — [HASDEU (B. P.)]. *Poezia ce face un napoleon!* „Aghiuță”, II (1864), 85.
264. — [HASDEU (B. P.)]. *Politică în versuri.* „Aghiuță”, II (1864), 85—86.
265. — [HASDEU (B. P.)]. *Arcul lui Cupidone presăcut în tunuri ghintuite!* „Aghiuță”, II (1864), 86.
266. — [HASDEU (B. P.)]. *Năpasta.* „Aghiuță”, II (1864), 86—87.
267. — [HASDEU (B. P.)]. *O revistă atât de interioară, încât se atinge chiar de Intestine.* „Aghiuță”, II (1864), 89—90.
268. — [HASDEU (B. P.)]. *Floricele culese din desbaterea cestiunii Gardel naționale în ședința de la 20 a Adunării ne-Generale, care totuși e și mai puțin Speciale.* „Aghiuță”, II (1864), 90—92.
269. — [HASDEU (B. P.)]. [Câteva observații relative la teatrul german din sala Bossel] „Aghiuță”, II (1864) 92.
270. — [HASDEU (B. P.)]. *Diaristica de peste Milcov.* „Aghiuță”, II (1864) 92—93.
271. — [HASDEU (B. P.)]. *Pro și contra.* „Aghiuță”, II (1864), 93.
272. — [HASDEU (B. P.)]. *Sculița de mărgăritar.* „Aghiuță”, II (1864), 93—94.
273. — [HASDEU (B. P.)]. *Și adevărul își are antipodul.* „Aghiuță”, II (1864), 94—95.
274. — [HASDEU (B. P.)]. [Despre : fluierarea părintelui Ghenadie în biserica Sft. Gheorghe; luarea în dezbaterea Adunării a legeri înmormântărilor; Nichipercea; balurile mascate dela Operă; științele nemorale.]. „Aghiuță”, II (1864), 95.
275. — [HASDEU] ([BOGDAN]N [PETRICEIC]O). *Petrecerea din Cismegiu.* „Aghiuță”, II (1864), 96.
276. — [HASDEU (B. P.) = Administrațiunea. Avis. „Aghiuță”, II (1864), 97 [In legătură cu abonamentele la „Aghiuță”].
277. — [HASDEU (B. P.)]. [O înștiințare pentru : Focșa, căpitan Algiu, A. Basarabescu · M. Marghiloman și Vellison]. „Aghiuță”, II (1864), 97.
278. — [HASDEU (B. P.)]. *Eulavia.* „Aghiuță”, II (1864), 97—98. [Versuri].
279. — [HASDEU (B. P.)]. *Bacon și ministeriul.* „Aghiuță”, II (1864), 98.
280. — [HASDEU (B. P.)]. *Un castel afurisit.* „Aghiuță”, II (1864), 98—99.
281. — [HASDEU (B. P.)]. [Câte ceva despre apele din București; străzile pe care locuiesc Cogălniceanu și Rosetti și agitarea ciocoilor]. „Aghiuță”, II (1864), 99.
282. — [HASDEU (B. P.)]. *Studiul indiane.* „Aghiuță”, II (1864), 99—101.
283. — [HASDEU (B. P.)]. [Câte ceva despre : felul cum scrie D-ra Dunca; cartea XII din legile indiene; „Convențiunea” și Ovreei; garda națională și aducerea rămașițelor pământesti ale lui N. Bălcescu.]. „Aghiuță”, II (1864), 101—102.
284. — [HASDEU (B. P.)]. *Lumea aristocratică.* „Aghiuță”, II (1864), 102—103.
285. — [HASDEU (B. P.)]. *Serviciulul particulariul al lui Aghiuș.* „Aghiuță”, II (1864), 103.

286. — [HASDEU (B. P.)]. *Scîri vesele și scîri triste*. „Aghiuță”, II (1864), 107—108.
287. — [HASDEU (B. P.)]. *Berlicoconiada*, sîu analiza critică a frumuseților logice ale dîrului comerciale. Românul, espuse în ordinea cronologică, după stilul vechi. „Aghiuță”, II (1864), 108—110.
288. — [HASDEU (B. P.)]. *O professóră de limba franceză*. „Aghiuță”, II (1864), 110.
289. — [HASDEU (B. P.)]. *Amabilitatea superlativă*. „Aghiuță”, II (1864), 110.
290. — [HASDEU (B. P.)]. *Cum am încăput eu în sistema solară*. „Aghiuță”, II (1864), 110—111.
291. — [HASDEU (B. P.)]. *Avantagiul, impolitico-economic al importățiunii*. „Aghiuță”, II (1864), 111.
292. — [HASDEU (B. P.)]. *D. Cogălnicenu*. „Aghiuță”, II (1864), 111. [Versuri].
293. — [HASDEU (B. P.)]. [Cîte ceva despre : o invitație la nuntă ; un izvod de catagrafie și pretențiile unei cuconițe.]. „Aghiuță”, II (1864), 114.
294. — HAJDEU (B. P.). *O doindă postumă*. „Aghiuță”, II (1864), 113. [Versuri].
295. — HAJDEU (B. P.). [Ceva în legătură cu lucrarea lui C. D. Aricescu, „Misterele Căsătoriei”]. „Aghiuță”, II (1864), 114.
296. — HAJDEU (B. P.). — *Studii Engleze*. „Aghiuță”, II (1864), 114—115.
297. — HAJDEU (B. P.). *După citirea articolului d-lui Pano „Dreptul întruniri, Românul dela 18 Februarie*. „Aghiuță”, II (1864), 115—116. [Versuri].
298. — HAJDEU (B. P.). *Micuța*. (Treîdile și treînopti din viața unui student.). „Aghiuță”, II (1864), 116—119 ; 124—127 ; 131—135 ; 139—143 ; 150—152 ; 157—160 ; 164—168.
299. — HAJDEU (B. P.). *Dialogul Minții cu Camera, urmat de monologul Minții în capul d-lui Cogălnicenu* ; ambele stenografite de Aghiuță. „Aghiuță”, II (1864), 121—122.
300. — [HASDEU (B. P.)]. [Cîte ceva despre : predicele părintelui Isaia dela Iași ; defectul de vorbire al lui Rosetti ; întrebarea părintelui catihet dela Sf. Savva ; întâlnirea cu un amic ; jocul d-nei Constantinescu ; felul de a fi a D. de Marsillac ; un june moldovean și foaia părintelui Muscelenu.]. „Aghiuță”, II (1864), 122—123.
301. — HAJDEU (B. P.). *Pentru biografia lui Berlicoco*. „Aghiuță”, II (1864), 123—124.
302. — HAJDEU (B. P.). *Către o domnă de 39 ani*. „Aghiuță”, II (1864), 124. [Versuri].
303. — [HASDEU (B. P.)]. [Cîte ceva despre Bălănescu-Rosetti și jucarea pe scena Ōperei a lucrării „Maria di Rohan”]. „Aghiuță”, II (1864), 124.
304. — HAJDEU (B. P.). — *Drumul de fer*. „Aghiuță”, II (1864), 129. [Versuri].
305. — HAJDEU (B. P.). — *Cine pōte intra în garda națională?* „Aghiuță”, II (1864) 129—130.
306. — HAJDEU (B. P.). *Oda la plecarea d-lui Botéz-Forescu, supramunit „Tololo!”*. „Aghiuță”, II (1864), 131. [Versuri].
307. — HAJDEU (B. P.). *Ce-va pentru Iașeni*. „Aghiuță”, II (1864), 135—136.

308. — [HASDEU (B. P.). [Câte ceva despre : anunțurile noastre ; o poezie a lui Bolintineanu ; cameristul lui Oteteleşeanu și călătoria în țările noastre a lui Raicewich.], „Aghiuță”, II (1864), 136.
309. — [HASDEU (B. P.). [Un anunț în legătură cu abonații ziarului.], „Aghiuță”, II (1864), 137.
310. — HAJDEU (B. P.). *Fragment din ședința nocturnă din 5 Martie*. „Aghiuță”, II (1864), 137. [Versuri].
311. — HAJDEU (B. P.). *Apărarea națiunii ovruesci, descântată de avocatul seû fără plată Aghiuță*. (Dedic. d-lor Moise- Cilibiû și Costafor). „Aghiuță”, II (1864) 138. [Versuri].
312. — HAJDEU (B. P.). *Către T.....* (Parodiă după Alexandri). „Aghiuță”, II (1864) 138—139. ([Versuri].
313. — [HASDEU (B. P.). [Câte ceva despre : firmele magazinelor noastre ; foia bulgaro-română a d. Racovsky ; un număr din „Românul” și numirea prefectului de Ilfov.], „Aghiuță” II (1864), 138—139.
314. — HAJDEU (B. P.). *Estract din albumul unei căfelușe*. (Din „Romisches Declamatorium”). „Aghiuță”, II (1864), 139 [Versuri].
315. — HAJDEU (B. P.). *Trei-spre-deci !* O balladă în genul lui Schiller. „Aghiuță” II (1864), 143—144. [Versuri].
316. — HAJDEU (B. P.). *Gazeta Tribunalelor*. „Aghiuță”, II (1864), 144.
317. — HAJDEU (B. P.). [Câte ceva despre : ziarele, „La France”, „Berlingske Tidende”, „Gazeta de Hamburg” și „Gazeta de Colonia” ; contradicția în care cad Austriacii ; căderea ministerului Bulgaris din Atena ; prezentarea în Cameră a legii rurale și legii electorale și despre personalitatea lui Iancu Docan.], „Aghiuță”, II (1864), 145—148.
318. — HAJDEU (B. P.). *Conjurațiunea lui Fiasco*. Epopeă în 156 de versuri. „Aghiuță”, II (1864), 148—150.
319. — [HASDEU (B. P.). [Despre destituirea lui Dionisie Vlădică de Buzăul. „Aghiuță” II (1864), 150.
320. — HAJDEU (B. P.). *Aritmetica și chimia parlamentarie*. „Aghiuță”, II (1864), 153—154.
321. — HAJDEU (B. P.). *Appelul lui Aghiuță în favoarea d-lui Ulissee de Marsillac*. „Aghiuță”, II (1864), 154—156.
322. — HAJDEU (B. P.). *Ierta nouă gresilele noastre...* „Aghiuță”, II (1864), 156. [Versuri].
323. — H[ASDEU] (B. P.). [Deosebirea dintre boeri și țărani]. „Aghiuță”, II (1864), 156.
324. — [HASDEU (B. P.)] = Abar-Assab. *O nouă apperare a națiunii ovruesci*. „Aghiuță” II (1864), 156—157.
325. — HAJDEU (B. P.). *Diagnostică și farmacopea parlamentarie*. „Aghiuță”, II (1864), 161—163.
326. — [HASDEU (B. P.). [Noile condiții pentru abonament la ziarul „Reforma”] „Aghiuță”, II (1864), 164.

327. — HAJDEU (B. P.). *Doftna mea*. „Aghiută”, II (1864), 169. [Versuri].
328. — HAJDEU (B. P.). *Ună articolă gravă despre lucruri frivol.* „Aghiută”, II (1864), 169—171.
329. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la legea rurală] „Aghiută”, II (1864), 171.
330. — HAJDEU (B. P.). *Dragostea* „Aghiută”, II (1864), 171—173. [Versuri].
331. — H[ASDE]U (B. P.). [Relativ la articolul „Societatea dramatică” publicat în „Românul” și altele tot în legătură cu acest ziar.] „Aghiută”, II (1864), 173.
332. — HAJDEU (B. P.). *Bravo Grecii!* „Aghiută”, II (1864), 173—174.
333. — HAJDEU (B. P.). *Noutăți importante.* „Aghiută”, II (1864), 174—175.
334. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la : o așezare a țiganilor la Băneasa; întoarcerea în țară a lui Botez-Forescu.] „Aghiută”, II (1864), 175.
335. — HAJDEU (B. P.). [Articol în legătură cu împlinirea a 6 luni dela apariția lui „Aghiută”.] „Aghiută”, II (1864), 176.
336. — [HASDE]U [(BOGDA]N [PETRICEI]O). *Ună tipă bucurescenă.* „Aghiută”, II (1864), 176—177.
337. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la : anunțul ce ar trebui să pună un hotel; spiritul unui tânăr; vindecarea bolnavilor; posturile ocupate de boieri; legea înmormântării; epitaful lui C. A. Rosetti; maica stareță dela M-reă Ciorogârla și un articol din „Românul”.] „Aghiută”, II (1864), 177—178.
338. — HASDEU (B. P.). *Ce vrea Calmata?* „Aghiută”, II (1864), 179—180; 183—186; 187—188.
339. — [HASDEU (B. P.)]. *Ună tablou de familie.* „Aghiută”, II (1864), 181. [Versuri].
340. — [HASDEU (B. P.)]. *Bradul.* „Aghiută”, II (1864), 182. [Versuri].
341. — [HASDEU (B. P.)] = Urtimund. *O poesiă în stylul d-sorei Dunca.* „Aghiută”, II (1864), 182.
342. — [HASDEU (B. P.)] = Farfara. [O scrisoare relativă la o intrigă petrecută la Craiova.]. „Aghiută”, II (1864), 180—181.
343. — [HASDEU (B. P.)] = Caracangia. [O scrisoare relativă la cele petrecute cu islazul din com. Domnești, jud. Ilfov.] „Aghiută”, II (1864), 181.
344. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la schimbarea ministerului.] „Aghiută”, II (1864), 181.
345. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la o ședință agitată a Camerei.] „Aghiută”, II (1864), 182.
346. — [HASDEU (B. P.)] [Relativ la : publicarea în „Reforma” a unui articol al lui Vaillant; apariția ziarului „Bukarester Allegemeine Deutsche Zeitung”; o conversație în Pasagiul Român și ziarul Nichipercea.]. „Aghiută”, II (1864), 185—186.
347. — [HASDEU (B. P.)]. *Critica litterară.* „Aghiută”, II (1864), 188—189.
348. — [HASDEU (B. P.)]. *Da? sau Nu?* „Aghiută”, II (1864), 189—190.
349. — [HASDEU (B. P.)] *Avisă de importă.* „Aghiută”, II (1864), 191.

350. — [HASDEU (B. P.)]. *Revista interioară*. „Aghiuță”, II (1863), 191—194.
351. — [HASDEU (B. P.)]. [Relativ la : suspendarea ziarului „Românul”; o frază repetată de Rosetti], „Aghiuță”, II (1864), 194.
352. — HUART (ADRIAN). *O politică fotografică*. „Aghiuță”, I (1863), 52—54. (Extras din „Journal amusant”).
353. — KOGĂLNICEANU (C.). *Proiectul de căsătorie al Împăratului Rudolf cu Domnișua Florica, fiica lui Mihai Viteazul*, „Arhiva Genealogică” I (1912), 161—163.
354. — MARINESCU (JUL.). *Documente relative la Maria Ruset, fata lui Evstratie Dabija Voevod*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 59—67.
355. — [MARINESCU (JUL.)]. *Documente relative la Hrizea Vistierul și la moșia Dobreni*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 187—197.
356. — PRETORIAN (ST.). *Progresul contabilității în România*. „Aghiuță”, I (1863), 44—45.
357. — RAȘCANU (TH. AUG.). *Trei scrisori către Ioan Sandu Sturdza Vodă*, „Arhiva Genealogică” I (1912) 4—10.
358. — RAȘCANU (TH. AUG.). *Din corespondența politică a Postelnicului Toderiță Râșcanu*, „Arhiva Genealogică” I (1912) 114—118.
359. — TIRADALI. *Amicul meu Florianu*. (Istoria pe jumătate adevărată.). „Aghiuță”, I (1863), 47. [Extras din „Umoristul” dela Pesta].
360. — TIRIDALA. *Pentru tine...*, „Aghiuță”, II (1864), 164. [Reproducerea din „Umoristul”].
361. — URTIMUD. *Cum a făcut Napoleon III și cum trebuie să facă Alessandro Ioannu I?* „Aghiuță”, II (1864), 163—164. [Reproduce din broșura grecească ‘Π φωνή τοῦ δικαίου’].
362. — V[ELLIS]SON. *Epistola amorosă a unui sergent majoru*. „Aghiuță”, I (1863), [36—37].
363. — V[ELLIS]SON. *Scôla bulgară de la Bolgrad*. „Aghiuță”, I (1863), 52.
364. — VERON (PETRU). *Croitorul. O istorie tragică*. „Aghiuță”, I (1863), 59—60. [Extras din „Almanach pour rire”].
365. — [ZOTTA (SEVER)]. *Ce voim*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 1—2.
366. — Z[OTTA] (S.). *Comunicări mărunte* : — [Cuzeștii, Familia Mavrocordat, Intrarea Contelui de Meran cu Hurmuzăchestii, Muzeul istoric din Iași, statuia lui Vasile Lupu la Iași, Monumentul lui Ienăchiță Văcărescu la Vaslui, Monumentul lui I. Neculcea la Roman și notă genealogică. Neamul lui Paul Gore] „Arhiva Genealogică” I (1912) 15—16.
— [Subvenție pentru localul Academiei Române. Arhiva Aristarchi cumpărată de Academie. Arhiva ministerului de Război Austro-Ungar donează hărți Academ. Rom. prin N. Docan]. „Arhiva Genealogică” I (1912) 48.
— [Conții de Cilli și Basarabii. Gh. Bariț despre „aristocrație”. Cronica lui Neculcea și Comisia Istorică Română. Greutățile revistei *Arhiva Genealogică*] „Arhiva Genealogică” I (1912), 90—96.
— [Descendenții din Basarabi. Moștenirea Kalmuțchi din Basarabia. Cursurile de vară dela Vălenii-de-Munte. Spița Casei Imperiale Habsburg-Lothringe.

- Familia basarabeană Șeptelici și Abaza. La centenarul lui Eudoxiu de Hurmuzaki]. „Arhiva Genealogică” I (1912) 125—128.
- [Arhiva genealogică], Arhiva Genealogică” I (1912) 208.
- [Rectificări la „Pomelnicul Cantacuzinilor”: Ecaterina Kiper și Ilie Șeptelici donează acte Arhivelor Statului din Iași], „Arhiva Genealogică” II (1913) 52.
- [O tabelă de ascendenți românească: Alex. și Ioan Balș, Copii lui Gavrilăș Mateiaș Vel Logofăt, rectificările Pr. D. Dan], „Arhiva Genealogică” II (1913) 98—100.
- [Neamul Doamnei Elisabeta Ieremia Movilă. Princ'esa Sofia de Wied. Moștenirea Kalmuțki]. „Arhiva Genealogică” II (1913) 178—180.
- Vasile Conta Armean sau Armân? „Arhiva Genealogică” II (1913) 273—275.
367. — Z[OTTA] (S.), *Augusta Familie Regală a României și alți Augusti Suverani și Principi ai Europei descendenți din Basarabii*. „Arhiva Genealogică” I (1912). 17—38 (cu 2 table).
368. — ZOTTA (SEVER). *Despre nobilimea Basarabiei*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 49—74.
369. — ZOTTA (SEVER), *Eudoxiu Hurmuzaki, 1812—1912*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 129—160. (tabla neamului).
370. — [ZOTTA (S.)], *Un proces verbal din 1742*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 182—183.
371. — [ZOTTA (S.)], *Mărturii lui Varlaam Ursachi pîntru pricina morții lui Gheorghe Ursachi frații lui Varlaam. Cine cum au mărturisit sîs știe*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 183—196.
372. — [ZOTTA (S.)], *Pojarul din Iași în 19 Iulie 1827*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 196—200.
373. — [ZOTTA (S.)], [Spita neamului Balș], Arhiva Genealogică” I (1912) 207—208.
374. — [ZOTTA (SEVER)], *Cei 64 strămoși ai A. S. R. Principelui Carol*. „Arhiva genealogică” II (1913) 1—31.
375. — [ZOTTA (SEVER)], [Documente moldovenesti, : 1) 2 Iunie 1619, 2) 4 Mai 1620, 3) 30 Martie 1642, 4) 23 Martie 1654, 5) 22 Mai 1654, 6) 12 Aug. 1654, 7) 4 Aug. 1747, 8) f. d. sec. XVIII], „Arhiva Genealogică” II (1913) 38—50.
376. — [ZOTTA (SEVER)], *Note cu privire la neamul lui Șendrea, Portar de Suceava, cumnatul lui Ștefan cel Mare*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 70—75.
377. — [ZOTTA (SEVER)], *Date noi cu privire la genealogia familiei Hurmuzaki*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 80—83.
378. — [ZOTTA (SEVER)], *Serdarul Vasile Bainski, „nepotul” lui Ștefan Vodă Petriceico*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 84—93, 110—122.
379. — ZOTTA (SEVER), *Principii României descendenți din Movilești*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 101—110.
380. — [ZOTTA (SEVER)], *În jurul unui letopiseș [orig. lui Ioan Neculce furat]*. „Arhiva Genealogică” II (1913) 127—138.
381. — [ZOTTA (SEVER)], *Spita neamului Hăjdău*. „Arhiva Genealogică” II (1913.) 139—170.

382. — Z[OTTA] (S.), *Note genealogice la „Documente relative la Hrizea Vistierul”* „Arhiva Genealogică” II (1913) 197—204.
383. — [ZOTTA (S.)], *Spîta neamului Carida-Popescul* „Arhiva Genealogică” II (1913) 205.
384. — ZOTTA (SEVER), *Știri noi despre Movilești*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 206—245. (I. Lupta pentru depozitul din Podhaice, 208—214. II. Diferite afaceri și procese ale Movileștilor în Galiția, 215—222. III. Note lămuritoare, 222—245. cf. și p. 275—276).
385. — [ZOTTA (S.)], *Documente [Neamul Braha]*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 254—257.
386. — [ZOTTA (S.)], *[Arhiva Genealogică își încetează apariția]*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 276.

b) *Dări de seamă.*

387. — ANTONOVICI (PR. IOAN), *Documente bărlădene I*, „Arhiva Genealogică” I (1912) 124.
388. — ARGHEZI (THEODOR) și RENÉ C. POLYSU, *Figuri contemporane din România, dicționar biografic ilustrat* „Arhiva Genealogică” I (1912) 89, II (1913) 52.
389. — BOGDAN (I.), *O scrisoare din 1679 a Mitropolitului Dosoftei*, 1912, „Arhiva Genealogică” I (1912) 175.
390. — BOGDAN (I.), *Documentele lui Ștefan cel Mare*, București 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 177, 272.
391. — *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, 1911, „Arhiva Genealogică” I (1912) 14—15, 47—48. 1912 : *ibid.* II (1913) 52. 1913 : *ibid.* II (1913) 97.
392. — CONSTANTINESCU (N. A.), *Inceputurile și stabilirea suzeranității turcești în Moldova*, București 1914, „Arhiva Genealogică” II (1913) 272.
393. — COSTIN (MIRON), *Chronicon Terrae Moldavicae*, ed. Dr. Eugen Barwinski 1912 „Arhiva Genealogică” II (1913) 52.
394. — DAN (DIMITRIE), *Cronica Episcopiei de Rădăuși*, Viena 1912 „Arhiva Genealogică” I (1912) 205—206.
395. — DAN (DIMITRIE), *Protopopul Mihail Strilbișchi, schiță biografică și bibliografică, extras din Candela*, „Arhiva Genealogică” I (1912), 123.
396. — DENSUȘIANU (NICOLAE) *Dacia preistorică*, „Arhiva Genealogică” I (1912) 206—207; II (1913) 52.
397. — DRAGOMIR (SILVIU), *Contribuții privitoare la relațiile bisericii românești cu Rusia în veacul XVII*, 1913 „Arhiva Genealogică” II (1913) 51.
398. — *Drum Drept*, I, 1—2 „Arhiva Genealogică” II (1913) 51.
399. — FILITTI (I. C.), *Așezământul cultural al Mitropolitului Dositei Filitti, de la înființare până astăzi, 1827—1910*, „Arhiva Genealogică” II (1913) 50—51.
400. — *Gazeta Mazililor și Răzeșilor Bucoveneni*, „Arhiva Genealogică” I (1912) 125.

401. — GHIBĂNESCU (GH.), *Cuzeștii*, Iași 1912, „Arhiva Genealogică” I (1912) 45—46 (V. de G.).
402. — GHIBĂNESCU (GH.), *Surete și izvoade*, VIII, Iași 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 270—271.
403. — GIURESCU (C.), *Letopiseșul Țării Moldovei dela Istratie Dabija până la Domnia a doua a lui Antioh Cantemir, 1661—1705*, București, 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 257—260.
404. — GIURESCU (C.) *Izvoarele lui Tudosie Dubău, Miron logoșdul și Vasile Demian* Buc. 1914 „Arhiva Genealogică” II (1913) 260—264.
405. — GRECIANU (ȘTEFAN), *Din scrierile inedite ale lui*. — „Arhiva Genealogică” I (1912) 13—14, 89—90. (S. Zotta).
406. — IORGA (N.), *Studii și documente*, XX. București, 1911. „Arhiva Genealogică” I (1912) 14. XXI. București 1911 *ibid.* I, (1912) 11—13, 80—87, 119—122, 172—174, 200—205. XXII. *ibid.* II (1913) 177. 264—270. XXIII. *ibid.* II (1913) 177. (Sever Zotta)
407. — IORGA (N.), *Generalități cu privire la studiile istorice*, Vălenii-de-Munte 1911. „Arhiva Genealogică” I (1912) 14.
408. — IORGA (N.), *Scrisori domnești*. Vălenii-de-Munte 1911, „Arhiva Genealogică” I (1912) 14.
409. — IORGA (N.), *Contribuții la istoria Bisericii noastre*. I. *Despre mănăstirea Neamțului*. II *Bălinești*. „Arhiva Genealogică” I (1912) 46—47.
410. — IORGA (N.), *Familia Tăutului în legătură cu biserica Bălinești în Neamul Românesc Litcrar*, 1 April 1912. „Arhiva Genealogică” I (1912) 89.
411. — IORGA (N.), *Basarabia Noastră* „Arhiva Genealogică” I (1912) 122.
412. — IORGA (N.), *Scrisori de boieri*, Vălenii-de-Munte 1912 „Arhiva Genealogică” I (1912) 175.
413. — IORGA (N.), *Boieri și răzeși în Bucovina și Basarabia în cele dintâi decenii după anexare* 1912 „Arhiva Genealogică” II (1913) 50.
414. — IORGA (N.), *Noțele unui istoric cu privire la evenimentele din Balcani* 1913 „Arhiva Genealogică” II (1913) 51.
415. — IORGA (N.), „Ucraina Moldovenească” 1913. „Arhiva Genealogică” II (1913) 51—52.
416. — ISTRATI (DR. C.), *Despre Cetatea Hotinului* 1912 „Arhiva Genealogică” I (1912) 176.
417. — KOĞĂLNICEANU (C.), *Tabloul genealogic și cronologic al Basarabilor*, 1912 „Arhiva Genealogică” I (1912) 174.
418. — KRUPENSKI (A. N.), *Scurtă ochire asupra nobilimei Basarabiei, 1812—1912* (în rusește) „Arhiva Genealogică” I (1912) 174—175.
419. — LOZINSKI (WLADISLAW), *Prawem i Lewem*, Lwów 1913 „Arhiva Genealogică” II (1913) 177 (Movileștii în Galiția).

420. — POPA-LISSEANU (G.), *Incercare de monografie asupra cetății Drăstorul-Silistra*, București, 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 97.
421. — *Revista Catolică* : „Arhiva Genealogică” I (1912) 46.
422. — *Revista pentru Istorie, Archeologie și Filologie*, XII, 1 : „Arhiva Genealogică” I (1912) 87—88. XIII *ibid*, II (1913) 51.
423. — *Revue (la) Roumaine* : „Arhiva Genealogică” II (1913) 52.
424. — ROSETTI (Căpitan RADU R.), *Incerări critice asupra războaielor din anii 1475 și 1476 dintre Ștefan cel Mare și Turcii*, București 1914. „Arhiva Genealogică” II (1913), 272.
425. — *Săptămâna politică și culturală* II. 8 : „Arhiva Genealogică” I (1912) 207—208.
426. — STEFANELLI (T. V.), *Chestiunea bisericească în Bucovina extras din Țara Nouă* : „Arhiva Genealogică” I (1912) 123—123.
427. — STURDZA (ALEX. A. C.), *L'Europe Orientale et le rôle historique des Mavrocordato 1660—1830*, Paris 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 94—97.
428. — URSU (I.), *Un manifest românesc tipărit cu litere latine al Împăratului Leopold I 1912* „Arhiva Genealogică” I (1912) 176.
429. — URSU (I.), *Ștefan cel Mare și Turcii*, București 1914. „Arhiva Genealogică” II (1913) 271—172.
430. — VERESS (A.), *Fontes Rerum Transsylvanicarum* II—III, Budapest 1913, „Arhiva Genealogică” II (1913) 252—253). (I. Ursu).
431. — WEISSENBORN (ERICH), *Quellen u. Hilfsmittel der Familiengeschichte* 1912 „Arhiva Genealogică” II (1913) 52.
432. — XENOPOL (A. D.), *Proprietatea mare și cea mică în trecutul Țărilor Române în Viața Românească* 1913 „Arhiva Genealogică” II (1913) 50.

V. BIBLIOGRAFIE NOUĂ.

433. — BĂRCĂCILA (AL.), *Aurul Ardealului în prada avarică a lui Carol cel Mare* (cu un rezumat în limba franceză). Alba-Iulia [1942] (Tipografia „Alba”). 32 p. (24 × 17). (Extr. din „Apulum”, Buletinul Muzeului Regional Alba-Iulia I (1939—1942) [p. 203—227; 305—311]).
434. — BERCIU (D.), *Repertoriu arheologic de stațiuni și descoperiri preistorice în România. Paleoliticul și mesoliticul*. București 1941 (Cartea Românească) 16 p. (23 × 16). (Extras din *Revista Arhivelor*, IV, 2/1941 [p. 280—295]).
435. — BEZVICONI (G.), *Măndăstirea Japca din județul Soroca*. București 1942 (Tipografia Fântâna Darurilor”, Calea Moșilor No. 318) 280 p. + 2 pl. cu 4 fig. și 3 spițe de neam af. din text. (24—16,5). (Din colecția de documente „Mitropolitul Visarion Puiu”).
436. — BEZVICONI (G.), *Costache Stamati. Familia și contemporanii săi*. Iași 1942 (Institutul de arte grafice „Brawo”). 100 p. (24 × 16,5). [Pe copertă : Cărturarii basarabeni din prima jumătate a secolului trecut : Mitropolitul Iacov, Toma Stamati, Gheorghe Boutmy de Katzman, Pavel Svinin, Ioan Pralea-Moldovanul,

- Daniil Philipide, Alecu Leonard, Vasile Kațiki, Costache Tufescu, Anghel Valli, Gheorghe Beldiman, Alexandru Donici, Ștefan Margeallă, Iacob Hâncu, Preotul Petre Cunițchi, Arhimandritul Irineu, Arhimandritul Antonie, Ieremia Ianov, Constantin Filatov, Hâjdeii, Iancu Russo, Guță Venelin, Alexandru Weltmann, Teodor Vârnăv, Petre Manega, Nicolae Gherbanovski, Mihail și Nicolae Stamati, Constantin Stamati-Ciurea și urmașii săi. Cu prefața de Artur Gorovei...].
437. — CIOBANU (ST.), *Inceputurile scrisului în limba românească*, de —. București 1941 (Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională). 58 p. + XVIII pl. af. din text + errata. *Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Literare*, seria III, tomul X, mem. 3).
438. — CONSTANTINESCU (D.), *Ctitorii mănăstirii Răducănu*. Cu 3 clișee în text. Iași 1942. (Tipografia „Ligii Culturale” str. Lăpușneanu Nr. 37). 9 p. + 1 pl. af. din text (24 × 16). (Extras din Buletinul No. 3 al Institutului de Istoria Românilor „A. D. Xenopol”).
439. — FARCAS (IOAN N.), *Momente din viața profesorului N. Iorga în chipuri și mărturii scrise*, culese și publicate sub îngrijirea lui —, București 1942 (Tip. „Lupta” N. Stroilă). 71 p. (24,5 × 17).
440. — GRIGORAȘ (N.), *Cum prezintă Miron Costin pe Mihai Viteazul*, Iași 1942 (Tipografia „Ligii Culturale”, str. Lăpușneanu Nr. 37). 16 p. (24 × 16). (Extras din Buletinul No. 3 al Institutului de Istoria Românilor „A. D. Xenopol”).
441. — GRIGORAȘ (N.), *Dregătorii târgurilor moldovenești și atribuțiunile lor până la Regulamentul Organic*, Iași 1942 (Tipografia „Avântul”, Fundacul Victor Flăcă Nr. 4). 118 (—119) p. (24 × 16,5). (Publicațiile Institutului de Istoria Românilor „A. D. Xenopol”).
442. — GRIGORAȘ (N.), *Orașele Moldovei și populațiile de origine străină*, Iași 1942. (Institutul românesc de arte grafice „Brawo”). 16 p. (24 × 16). (Extras din revista „Cetatea Moldovei”, anul III, vol. V, Nr. 4).
443. — KIRILEANU (G. T.), *Biserica Sf. Ioan Domnesc din Piatra-Neamț*, de —. Piatra-Neamț 1942 (Tipografia Românească „Gh. Asachi”, Soc. cooperativă). 23 p. (24 × 16). (Extras din Anuarul liceului „Petru-Rareș” din Piatra-Neamț pe 1936—40).
444. — KIRILEANU (G. T.), *Condica veche a bisericii Sf. Ilie din Folticeni*. Bârlad 1942 (Atelierele grafice Nicolae Peiu). 12 p. (24 × 16). (Extras din revista „Păstorul Tutovei” Nr. 1—2, Ianuarie-Februarie 1942).
445. — MOISESCU (DIACONUL DR. GHEORGHE I.), *Catolicismul în Moldova până la sfârșitul veacului XIV*. București 1942. (Tipografia Cărților Bisericești). XXIV + 149 [—150]. (24 × 16).
446. — MUSTER (DUMITRU H.), *Contribuțiuni critice la constituirea pedagogiei ca știință*. IV. Pedagogi. Para-pedagogi. Pseudo-pedagogi. V. Un „Oficiu de studii pentru reforma învățământului”, pe lângă Ministerul Școalelor. București 1941 („Tiparul Universitar”) 15 p. (23 × 15,5). (Extras din „Revista de Filosofie” Nr. 1—2, Ian.-Iunie 1941).
447. — MUSTER (DUMITRU H.), *Învățământ, Instrucție-Educație. O schiță a problemei școlii, în lumina unor lămuriri terminologice*. București 1942 („Tiparul Universitar”). 1 f. + p. 370—383 (23 × 15,5). (Contribuțiuni critice la constituirea pedagogiei

ca știință, Nr. 6). (Extras din „Revista de Filosofie” Nr. 3—4, Iulie-Decembrie 1941).

448. — ROMANESCU (VASILE). *Energii românești în industrie. Ștefan și Ion St. Rasidescu*. București 1942 (Editura „Cartea Românească”). 32 p. (15—12). (Cunckștințe folositoare, Seria C. Din lumea largă, Nr. 126).
449. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *În memoria prof. Vasile Pârvan. Cuvânt funebru rostit în fața Universității la moartea profesorului meu, în ziua de 29. VI. 1927*. [București 1927. (Atelierele „Cartea Românească”, Șoseaua Bonaparte No. 58-60). III p. (23 × 15,5). (Extras din revista „Ideia” VII, 5—6. 1927 [p. 19—21]).
450. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Vasile Pârvan*, București 1927 (Imprimerie de artă R. Sergies, Calea Griviței 41). 15 p. (22,5 × 15,5). (Extras din Almanahul Frăția II. 1928).
451. — SACERDOTEANU (AURELIEN). *Considérations sur l'histoire des Roumains au moyen âge*. Paris 1929 (Librairie J. Gamber, 7, rue Danton). 144 [—145] p. (21 × 13,5). (Imprimerie „Datina Românească” Vălenii-de-Munte, Roumanie). (Extrait des „Mélanges de l'Ecole Roumaine en France” VI. 1928 [p. 103—245]).
452. — SACERDOTEANU (AURELIEN). *Guillaume de Rubrouck et les Roumains au milieu du XIII-e siècle*. Paris 1930 (Librairie J. Gamber, 7, rue Danton) 1 f. + 175 [—177] p. (21 × 13,5). (Imprimerie „Datina Românească”. Vălenii-de-Munte, Roumanie). — *Guillaume de Rubrouck et les Roumains au milieu du XIII-e siècle*. Thèse pour le doctorat d'université présentée et soutenue par Aurélien Sacerdoțeanu... Paris 1930 (Librairie J. Gamber, 7, rue Danton) 2 f. + 175 [—177] p. (21 × 13,5). (Université de Bucarest. Faculté de Philosophie et des Lettres). [Extras din „Mélanges de l'Ecole Roumaine en France, VII, 2, 1929 p. 159—335].
453. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *O chestie de diplomă românească „Tot satul cu tot holarul”*. [Craiova]. 30 p. (23 × 16) [Extras din „Arhivele Olteniei” IX, 47—48, 1930, p. 5—34].
454. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Barbari, Sciți sau Români în anul 865*. București [1931] (Tipografia „Bucovina” I. E. Torouțiu, Str. Grigore Alexandrescu 4). 9 p. (23 × 15,5). (Extras din „Revista Macedoromână” No. 1—2, 1931 [p. 54—60]).
455. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Despre editarea documentelor*, Craiova-București, 1932. 15 p. (23 × 16). (Școala superioară de Arhivistică și Paleografie. Cursul de diplomatică, I). (Extras din Arhivele Olteniei, X, 50—58, 1931 [p. 290—303]).
456. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Marea invazie tătară și Sud-Estul european*. București 1933 (Tip. „Bucovina”, I. E. Torouțiu, Str. Gr. Alexandrescu, 4. [89—92] p. + 1 hartă (23 × 16.)
457. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Pomelnicul bisericii Grușetu din Costeștii Vâlcei*, Craiova-București 1932. 18 [—19] p. (23 × 16). (Școala superioară de Arhivistică și Paleografie. Cursul de diplomatică, II). (Extras din Arhivele Olteniei, XII, 65—66, 1933 [p. 44—46, 92—105]).
458. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Andreanum și alte acte*. Brașov 1935 (Tipografia „Unirea” Str. I. G. Duca (fostă Lungă) No. 20). 57 p. (22 5 × 15,5). (Școala superioară de Arhivistică și Paleografie. Cursul de diplomatică, V). (Extras din revista „Țara Bârsei” VII [p. 9—27, 115—133, 231—238, 336—343]).
459. — SACERDOTEANU (AURELIAN). *Pentru un dicționar geografic al României*, Craiova 1935 (Scrisul Românesc) 11 p. (23 × 16). (Școala superioară de Arhivistică și Pa-

leografie. Cursul de Diplomatică, VI). (Extras din „Arhivele Olteniei”, Nr. 79—82 an. XIV, 1935 [p. 374—382]).

460. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Mormântul dela Argeș și zidirea Bisericii Domnești* 1936 (Tipografia „Datina Românească” Vălenii-de-Munte) 11 p. (32—23,5). (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice” XXVIII, Fasc. 84, 1935 [p. 49—57]).
461. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Români și barbari în secolul IX—Un început de diferențiere* — București 1937 (Tipografia curții regale F. Göbl Fii S. A. str. Regală 19). 15 p. (26,5 × 20,5) (Extras din Revista Arhivelor, III. 6 (1936), [p. 108—122]).
462. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Inscripții și însemnări din Costești-Vâlcea*, București 1937 (Tipografia „Datina Românească” Vălenii-de-Munte). 15 p. (32 × 23,5). (Extras din „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, XXVIII, 1935 [p. 97—109]).
463. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Evoluția scrisului și cartea până la apariția tiparului*. București 1937. (Tipografia „Cernica” Seminarul Monahal). 24 p. (24—16) (Școala superioară de Arhivistică și Paleografie. Cursul de diplomatică, X). (Extras din revista *Raze de lumină*, anul IX, Nr. 1, Ianuarie—Martie, 1937 [p. 12—33]).
464. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Autografe și sigilii dela Mihai Viteazul*. București 1941 (Cartea Românească), 10 p. + pl. VIII—IX. (23 × 15,5). (Extras din Revista Arhivelor, IV, 2/1941 [p. 296—313]).
465. — SACERDOTEANU (AURELIN), *Dare de seamă despre Arhivele Statului făcută către Consiliul de perfecționare (1 Ianuarie—31 Decembrie 1940)* București 1941 (Cartea Românească). 46 p. (23 × 16). (Extras din Revista Arhivelor, IV, 2/1941 [p. 335—378]).
466. — [SACERDOTEANU (A.)], *Contribuții bibliografice* III. I. Opera lui N. Iorga (1934—1941). II. Bibliografie veche : 1. Cărți, 2. Periodice. Din Moldova, Foița de istorie și literatură. III Bibliografie nouă. București 1941 („Cartea Românească”), 39 p. (23 × 16). (Extras din Revista Arhivelor, IV, 2/1941 [p. 410—448]).
467. — SACERDOTEANU (AURELIAN), *Cercelări istorice și pitorești prin mănăstirile noastre acum optzeci de ani. Lucrările lui Al. Odobescu, H. Trenk și G. Tătărescu.*, [2 fasc.] București 1941 [—1942]. (Editura Fundației Culturale Mihail Kogălniceanu). 33 + 29 p. (23 × 16) (Extras din revista „Arhiva Românească”, tom. VI, 1941 [p. 347—379] — tom. VII, 1941 ([p. 309—337])). .
468. — SLĂTIHESCU (Lt. Colonel SEVER AL.), *N. Iorga scriitor militar. Prolegomene la studiul „Contribuția profesorului Nicolae Iorga la desăvârșirea artei noastre militare și propășirea armatei românești”*. Vol. I. București 1942. (Imprimeriile cooperativei „Școala Poporului”, București, strada Bucur Nr. 14)). 31 p. (20 × 14,5).
496. — STOIDE (C. A.) și D. L. STAHIESCU, *Un mănunchiu de documente privitoare la satul Liești-Tecuci*, București 1941 („Cartea Românească”), 24 p. (23 × 16). (Extras din Revista Arhivelor, IV, 2 (1941 [256—279])).

INFORMAȚII

1. Cronica Arhivelor.

1 Sept. 1941—31 Aug. 1942.

— *Ministerul Culturii Naționale*. [Prin Decizia ministerială]. „Idem Nr. 230.151 din 1941, D-na Aurelia I. Comănescu, licențiată în litere și absolventă a Școlii de Arhivistică, se numește, pe data de 1 Octomvrie 1941, în postul de paleograf cl. III, dela Arhivele Statului din București, în conformitate cu dispozițiunile legii de organizare a Arhivelor Statului.”

Monit. Ofic. Nr. 255 (partea I) din 27 Oct. 1941, pag. 6599.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Decretul Nr. 2946 : Am decretat și decretăm :

Art. I. Dl. Gh. Ungureanu se numește, pe data publicării în Monitorul Oficial a prezentului decret, în postul de arhivar principal cl. I, dela Arhivele Statului Iași, având atribuțiuni de director al acelei direcțiuni regionale, în conformitate cu dispozițiunile art. 10 și 11 din legea de organizare a Arhivelor Statului din 1925, urmând a fi salarizat conform grupei A, tip 21 din codul funcționarilor publici modificat.

Art. II. Dl. ministru secretar de Stat la Departamentul Culturii Naționale și al Cultelor este însărcinat cu executarea acestui decret.

Dat în București la 28 Octomvrie 1941.

Vicepreședinte și Președinte ad-interim al Consiliului de Miniștri, (ss) Mihai A. Antonescu.

Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor (ss) General Radu Rosetti.

Nr. 2946. *Mon. Ofic.* Nr. 258 (partea I) din 30 Oct. 1941, pag. 6693.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Adresa Nr. 176.887 din 17 Nov. 1941 :

„Avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul aprobă reprimirea în serviciu a D-rei Agnes Cașevco, repatriată prin Germania, în postul de registrator-ajutor, fără gradație, la Arhivele Statului din Cernăuți”.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Adresa Nr. 213.295 din 17 Nov. 1941 :

„La adresa Dv. Nr. 688/941, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul aprobă, în baza avizului Direcțiunii Culturale din Cernăuți, reintegrarea D-nei Jemna Lydia în postul de paleograf cl. III și D-lui Dimitrie Sidorciuc, intendent cl. VI la Arhivele Statului din Cernăuți”.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Adresa Nr. 272.315 din 24 Nov. 1941 :

„La adresa Dv. Nr. 997/941, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul, în baza avizului favorabil al Ad-ției Basarabiei, aprobă reincadrarea următorului personl la Arhivele Statului din Chișinău :

1. Gane Emil, arhivar principal cu 1 gradatie.
2. Sahlievici Vladimir, paleograf cu 3 gradatii.
3. Damaschin Andrei, paleograf, fără gradatie.
4. Răileanu Domnica, femeie de serviciu, cl. VI, și
5. Cojocariu Ilie, om de serviciu cl. VI."

— *Ministerul Culturii Naționale*. Adresa Nr. 285.479 din 27 Nov. 1941 :

„La adresa Dv. Nr. 2060/1941, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul aprobă numirea D-lui Vasile Lăcătușu, pe data de 1 Decembrie 1941, în postul de om de serviciu cl. III la Arhivele Statului din București, în locul lui Gh. Cazacu, demisionat pe aceeași dată."

— *Ministerul Culturii Naționale*. Adresa Nr. 272.313 din 27 Nov. 1941 :

„La adresa Dv. Nr. 1009/1941, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul aprobă ca D-l Ion Comănescu să-și păstreze și după legea de încadreare și sporirea salariilor din 12 Octombrie 1941, funcțiunea de registrator ajutor fără gradatie.

Postul D-sale va fi trecut și în bugetul viitor cu această titulatură, iar nu cu cea de impiecat cu trei gradatii."

— *Ministerul Culturii Naționale*. Decizie. „Idem Nr. 10288 din 1942, d-na Fințescu Gh. Georgeta, paleografă la Arhivele Statului din Iași, a fost înaintată în postul de arhivar cu o gradatie, vacant la aceeași arhivă, pe data de 16 Ianuarie 1942, în conformitate cu dispozițiunile art. 10 și 11 din legea arhivelor din 1925."

„Mon. Ofic. Nr. 30 (partea I) din 5 Febr. 1942, p. 753.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Prin ordinul Nr. 89507 din 18 Mai 1942, se aprobă pe 1 Aprilie 1942, următoarea mișcare de personal :

Ion Floroiu din postul de portar cl. III se înaintează în postul de curier cl.II.

D-tru Angliță din postul de om de serviciu cl. III se înaintează în postul de intend-ent șef cl. II. Traian Căprărescu din postul de om de serviciu cl. III se înaintează în postul de portar cl. III. Gheorghe N. I. Țîțirigă se numește în postul de om de serviciu cl. IV.

— *Ministerul Culturii Naționale*. Decizie. „Idem Nr. 113.508 din 1942 următorul personal la Direcția Arhivelor Statului din București, se definitivează pe data de 1 Aprilie 1942, în posturile ce ocupă, în conformitate cu dispozițiunile art. 77 din Codul funcționarilor publici :

1. D-nii : I. I. Șucu, V. Antoniu și Stan Bogdan, arhivari registratori cu 1 gradatie.
2. D-na Claudia Mihăilescu și Dl. I. Gh. Fănuică, paleografi cu 3 gradatii.
3. D-na Maria I. Fănuică, registrator ajutor cu 2 gradatii.
4. Dl. I. Comănescu, registrator ajutor fără gradatie.

Mon. Ofic. Nr. 133 (partea I) din 11 Iunie 1942, p. 4869.

Ministerul Culturii Naționale. Decizie. „Idem Nr. 133.083 din 1942, d-lui Ștefan Metes arhivar șef cu o gradatie, grupa A 36, tip 20, cu lei 23.200, i s'a acordat a doua gradatie pe data de 1 Aprilie 1942, urmând a fi salarizat potrivit grupei A 36 tip 19, cu un salariu de 25.600 lei brutto lunar, în conformitate cu dispozițiunile art. 79 din codul funcționarilor publici.

Alocatia pentru plata acestei gradatii se află trecută în bugetul 1942—1943 la postul deținut de d-sa".

— *Ministerul Culturii Naționale*. Decizie. „Idem Nr. 165837 din 1942, D-na Potea Marinescu Antoaneta este numită, pe data de 1. Sept. 1942 în postul, de dactilografă fără gradatie, vacant la Direcția Generală a Arhivelor Statului din București, urmând a fi salarizată cu 6.000 lei lunar, potrivit grupei A, 40, tip de salariu 33, în conformitate cu dispozițiunile art. 61, 64 și 71 din Codul funcționarilor publici."

Monit. Ofic. Nr. 201 (partea I) din 29 Aug. 1942, pag. 7164.

— *Ministerul Culturii Naționale*, prin ord. Nr. 160.932 din 5 Sept. 1942, numește pe Vasile Munteanu om de serviciu cl. III, pe 1 Iulie 1942, la Arhivele Statului din Cernăuți.

2. Diverse

— La 16 Oct. 1941 a căzut Odessa în mâna armatei române. Marea bătălie a Odesei este una din cele mai însemnate ale războiului actual. Fiecare luptător va putea spune cu mândrie „și eu am fost acolo”. Și această vorbă va rămâne în tradițiile luptătoare ale Poporului Român.

— Prin *legea relativă la organizarea învățământului superior* din 23 Mai 1942, întocmită de d. prof. Ion Petrovici, Ministrul Culturii Naționale, Școala de Arhivistică a fost repusă în drepturile ei în cadrul școalelor speciale. Pe lângă școală va funcționa și un Institut de cercetări arhivistice.

— În anul 1941 serviciul de arhivă a mers bine, ținând seama de starea de războiu. Din 4700 zile de lucru, 3216 au fost efective și 1484 lipsă. A fost deci o situație mai bună decât în 1940. Și în vara anului acesta am avut ajutor în depozite mai ales din partea elevilor dela liceul „Gh. Șincai” și „Cantemir Vodă”, din București, cărora le aducem toate mulțumirile noastre.

— *Situația frecvenței personalului nostru din București în 1941*. Anul a avut 365 zile : 292 lucrătoare și 73 sărbători și vacanțe oficiale :

Nr. de ordine	Numele funcționarului	Concediu de odihnă	Concediu medical	Concentrare sau mobilizare	Delegații oficiale	Absențe		Detasări demisi	Totalul absențelor	Zile lucrate efectiv.
						Motiv.	Nemotiv.			
1	I. C. Dobrescu	—	—	—	—	—	—	—	—	292
2	Emil Vîrtosu	—	—	146	—	4	4	—	154	138
3	Ion Vîrtosu	—	—	254	—	—	—	—	254	38
4	Maria Dumitrescu	10	—	—	—	11	—	167	188	104
5	I. R. Mircea	9	—	74	—	—	—	—	83	209
6	Fl. Condurache	24	25	—	—	32	—	—	81	211
7	Mih. Regleanu	10	—	33	—	3	—	—	46	246
8	Ion Șucu	9	—	—	1	8	—	—	18	274
9	V. Antoniu	10	—	46	—	—	—	—	62	236
10	Stan Bogdan	—	—	142	18	—	—	—	166	126
11	Claudia Mihăilescu	9	29	—	—	5	—	—	43	249
12	Ion Fănuică	10	—	—	—	4	—	—	14	278
13	Maria I. Fănuică	—	18	—	—	16	5	—	39	253
14	Ion Comănescu	—	—	167	—	1	—	—	168	124
15	A. Comănescu	—	16	—	—	2	—	—	18	52
16	El. Isopescu	11	—	—	—	8	—	—	10	231
17	Gh. Vlășceanu	13	—	110	—	2	—	—	131	161
Total :		115	88	978	19	108	9	167	1484	3216

Acest volum s'a tipărit în atelierele S. A. R. „Cartea Românească” din București B-dul Regele Carol I, Nr. 3. Reg. Com. Nr. 311/931 Soc. Ilfov, în luna Febr. 1943

p. 49

